

Szilágyi-Varga Zsuzsa

A bihari Felső-Hegyköz helynevei

Szilágyi-Varga Zsuzsa

A BIHARI FELSŐ-HEGYKÖZ HELYNEVEI

Szilágyi-Varga Zsuzsa

A bihari Felső-Hegyköz helynevei

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2023

A Magyar Névarchívum Kiadványai 58.

Sorozatszerkesztő:
Hoffmann István és Tóth Valéria

A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3 és ÚNKP-18-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával zajlott, a HUN-REN-DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport programja és az Országos Tudományos Kutatási Alap K 100580 számú pályázata keretében.

Lektorálta:
Hoffmann István

ISBN 978-963-615-114-0
ISSN 1417-958X

© Szilágyi-Varga Zsuzsa, 2023
© Debreceni Egyetemi Kiadó, beleértve az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát, 2023

Kiadja a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1975-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja.
Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi főigazgató
Technikai szerkesztő: Porció Veronika
Borítóterv: Varga József
Készült a Kapitális Nyomdaipari és Kereskedelmi Kft. nyomdájában.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	7
I. A térség általános jellemzése	11
1. A Hegyköz mint tájegység	11
2. A Felső-Hegyköz belső viszonyai.....	12
3. Hegyközcsatár község.....	16
4. Hegyközpályi község.....	19
5. A változásokról szociolingvisztikai és helynév-szociológiai szemszögből.....	22
II. A Felső-Hegyköz helynévtára	25
1. A névtár kialakításának elvei, a szócikkek szerkezete.....	25
2. Hegyközcsatár.....	27
3. Hegyköztóttelek.....	55
4. Siter.....	73
5. Sitervölgy.....	105
6. Hegyközpályi.....	121
7. Hegyközszáldobágy.....	143
8. Hegyközújlak.....	163
Irodalom.....	191

Bevezetés

A helynevek eredetének, funkciójának és forrásértékének kérdése gyakran áll a különböző tudományterületekhez köthető kutatások középpontjában. Ennek az élénk érdeklődésnek a 19. század közepe óta fel-fellendülő helynévgyűjtő mozgalmak is a tanújelét adják. E megmozdulásoknak köszönhetően ugyanis egészen napjainkig számos helynévgyűjtemény, a helynevek elemzésével foglalkozó vagy az azokra támaszkodó írás látott napvilágot. A helynevekről szóló munkáknak az időbeli és a területi eloszlása azonban meglehetősen egyenetlen. A teljes megyékre kiterjedő névtárak mellett az sem ritka, hogy egy-egy régióból csupán kisszámú adat áll a rendelkezésünkre. Ugyanígy a helynévgyűjtés szempontjából virágzónak nevezhető éveket gyakran váltották olyan időszakok, amelyekben ilyen jellegű munkát nem vagy csak alig végeztek. A határon túli kutatásokat az éppen uralkodó politikai helyzet nem mindig tette lehetővé. Azonban a Trianon óta eltelt időszak, az azóta bekövetkezett nagy ívű társadalmi-gazdasági változások az országhatár túloldalára eső vizsgálatokat is mindinkább időszerűvé tették. Munkám részben ezt a lemaradást igyekszik pótolni, a helynevek szempontjából eddig még kevésbé kutatott területtel, a romániai Bihar megye egyik kistérségével foglalkozik, s így a határon túli vizsgálatokhoz járul hozzá.

E kötet a Felső-Hegyköz élőnyelvi és történeti helynévanyagát adja közre. Szerkezetét tekintve két nagy részből áll. Az elsőben a Felső-Hegyköz földrajzi, történeti-társadalmi, szociológiai és helynév-szociológiai helyzetéről olvashatunk, míg a kötet gerincét képező második részben e kistérség helynévkincsét és az azokhoz tartozó bel- és külterületi térképeket tanulmányozhatja az olvasó. Ez az anyag elsősorban a 2017 és 2018 között lefolytatott helynévgyűjtéseim, illetve a 2019 és 2021 között (a gyűjtött anyag pontosítása, aktualizálása érdekében) végzett kutatásaim révén állt össze.

A ma használatban lévő, élőnyelvi helyneveket a helybeliek segítségével gyűjtöttem össze. A kikérdezés, interjú módszerét alkalmazva arra kértem az adatközlőimet, hogy meséljenek a településükről, sorolják fel a településükhöz köthető helyneveket, és mondjanak el mindent e helynevek által jelölt objektumokról. A kutatásnak ebben a szakaszában a vizsgált települések tősgyökeres lakosait kerestem fel, olyan személyeket, akikről az előzetes tájékozódás után feltételeztem, hogy a tudásuk alapján nagyban hozzájárulhatnak a felső-hegyközi névanyag összeállításához, később pedig a már összegyűjtött anyag pontosításához és kibővítéséhez is. Az adatközlők kiválasztása tehát nem véletlen mintavétel alapján történt. Többnyire

a hólabdamódszert alkalmaztam: az élőnyelvi gyűjtés megszervezésére vonatkozó tanácsot tehát szinte minden esetben azoktól az emberektől kértem, akiket előzőleg már kikérdeztem. Ez a módszer az élőnyelvi helynévgyűjtés szempontjából jól alkalmazhatónak bizonyult, mivel a legtöbb esetben valóban olyan emberekhez juthattam el, akik – az életvitelüknek, a munkájuknak, az érdeklődésüknek köszönhetően – jól ismerték a vizsgált területeket, s így számos helynévről közöltek információkat.

A történeti helynevekhez való hozzáférés más jellegű munkát igényelt, mivel ezekhez az adatokhoz az írott dokumentumok tanulmányozásával juthatunk hozzá. E nevek egy része térképi név, egy másik csoportja pedig főként helynévtárakból, szótárakból és régi összeírásokból származik. A helynévközlések legkorábbi, 13–17. századból származó adatait RÁCZ ANITA A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára című könyvéből (2022) emeltem át. A névközlésekben szereplő 18. századi nevek az első katonai felmérés (EKFT. 1783) szelvényeiről származnak, de ebből az időszakból való az Erdélyi Helynévtörténeti Adattár két, a hegyközcsatári helynévanyaghoz tartozó adata (EHA. 1698, 1700), továbbá a Hegyközpályiról szóló összeírás (Cons. 1701) és a hegyközszáldobágyi névkincshez köthető urbárium (Urb. 1770) egy-egy adata is. A névtár 19. századi állománya FÉNYES ELEK geográfiai szótárának (1851), PESTY FRIGYES helynévtárának (1864) és BUNYITAY VINCE A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig című könyvének (1884), valamint a katonai felmérések szelvényeinek (MKFT. 1860, 1864, HKFT. 1884), az ebből az időből származó helységnévtáraknak (Hnt. 1873, 1877, 1882, 1888, 1892, 1895, 1898) és a kataszteri térképeknek (Kat. 1888, 1889) köszönhetően állhatott össze. A 20. századi névanyag közzétételében a magyarországi helységnévtárak (Hnt. 1900, 1902, 1907, 1913), BOROVSKY SAMU Magyarország vármegyéi és városai című enciklopédiája (1901) és JAKÓ ZSIGMOND Bihar megye a török pusztítás előtt című könyve (1940), a térképek közül pedig a Magyarország általános térképe (1910 k.), a Magyar állam közigazgatási térképe (1914) és az 1941-es katonai felmérés (MKF.) volt a segítségemre. Ebből az időszakból két, néhány generációnyi idővel ezelőtt elvégzett román felmérés (RTM. 1934/1943, RKFT. 1935) is a rendelkezésemre állt. Az ezekből a forrásokból származó adatok képezik a helynévközlésekben szereplő román nyelvű történeti helynevek anyagát.

A 20. századi források kapcsán VINCZE LAJOS Siter helynevei című kézírata (1939–1941) külön említést érdemel. VINCZE LAJOS néprajzkutató a pályája elején, az 1930-as években gyűjtött adatokat a siteri lakosság körében. E munka eredményeként két néprajzi tárgyú írása is napvilágot látott (1939a és 1939b), de ebből az időszakból maradt fenn egy eddig még kiadatlan helynévgyűjtése is. E munka nem pusztán a néprajztudományban, de a nyelvészetben való jártasságának is a bizonyítéka. VINCZE a település helyneveit ábécérendben, szócikkekbe rendezve és az akkori nyelvjárási kiejtésnek megfelelően, ma is követendőnek számító ala-

posszággal sorolja fel. Ez az írás lehetőséget adott arra, hogy a saját 2017-es siteri gyűjtésemet egy ma már történetinek számító gyűjtéssel is összehasonlíthassam, s a névkincs változékonyosságáról egy konkrét példán keresztül is megbizonyosodjam. Megtisztelőnek éreztem, hogy ezt az anyagot – a munkámat kiegészítve – elsőként dolgozhattam fel.

Az élőnyelvi gyűjtés előkészítésekor azt a célt tűztem magam elé, hogy a Felső-Hegyköz területének magyar helyneveit gyűjtsem össze. Ez az elgondolás az itt élő lakosság etnikai és nyelvi összetételéből kiindulva (Hegyközcsatár község 79,7%-a, Hegyközpályi község 71,5%-a magyar nemzetiségű) a kutatásnak ebben a szakaszában teljesen magától értetődőnek tűnt. A munka előrehaladtával azonban megbizonyosodtam arról, hogy az etnikailag vegyes területeken – még akkor is, ha tömbmagyar térség vizsgálatáról van szó – nem mindig gondolkodhatunk nyelvileg élesen elkülöníthető kategóriákban, ugyanis az ún. magyar helynevek és a román helynevek közötti határvonal nem mindig húzható meg egyértelműen. Ez a névtár ebből adódóan egyaránt tartalmaz magyar és román nyelvhasználatban előforduló neveket, amelyek között magyar és román eredetűek egyaránt találhatóak. A demográfiai mutatók és az általam választott módszer – ti. Sítervölgy kivételével minden településen kifejezetten magyar adatközlőket kerestem – nyilván a magyar nyelvet és a magyar helyneveket helyezte a figyelem középpontjába, emellett azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül a román nyelv jelenlétét és hatását sem. A nyelvi besorolásnál a nevek eredetének megállapítása mellett figyelembe vettem azt is, hogy a vizsgált adatok milyen szöveggörnyezetben jelentek meg, s hogy melyik nyelv hangkészletéhez igazodnak. Ennek megfelelően az adattár élőnyelvi anyagában a magyar helynevek közé soroltam azokat a neveket, melyeket a magyar nyelv hangkészletéhez igazodva ejtettek ki, s amelyek magyar adatközlők magyar nyelvű elbeszéléseiből származtak. A román nevek közé kerültek mindazon nevek, amelyek a román kiejtéshez idomulva román adatközlők, román nyelvű megnyilatkozásaiban jelentek meg – ezeket az adattárban r.-rel jelöltem.

A kataszteri térképek kapcsán megemlítendő, hogy ezeknek a dokumentumoknak a tanulmányozásakor néhol olyan helynevekkel is találkoztam, amelyek egyértelműen utólagos beírások, és a nevek „románosítására” tett kísérletek eredményeképpen jöttek létre (1928, 1930, 1931). E neveket a névtárakba természetesen ugyanúgy felvettem, a speciális helyzetükre azonban minden esetben felhívtam a figyelmet. A vizsgálatok alapján úgy tűnik, hogy e nevek a tényleges nyelvhasználatban nemigen tudtak gyökeret eresztetni, hiszen e térképeken kívül sehol máshol nem lehet megtalálni őket. Egy nagyon fontos névkontaktológiai jelenségre mégis felhívják a figyelmet: a helynevek helyettesítésére, lefordítására vonatkozó mechanizmusokat is megvilágítják.

A helybeliekkel folytatott interjúk arra is alkalmat adtak, hogy a helyneveket a saját nyelvi környezetükben vizsgálhassam, és ezzel együtt a helyi nyelvjárással

is megismerkedhessek. Ennek megfelelően munkám nem pusztán helynévközlést, hanem kisebb részben nyelvjárási anyagot is tartalmaz, amelyet az adatközlőket idézve, egyszerűsített fonetikai lejegyzéssel közlök. Ezek az adatközlői megjegyzések gyakran tartalmaznak a településhez köthető anekdotákat, falucsúfolókat, szólásokat és népi névmagyarázásokat. A lejegyzésüket a nyelvjárási forrásértékük mellett azért is tartottam fontosnak, mert egyrészt érdekesek, színesebbé teszik a közzétett anyagot, másrészt pedig közelebb visznek bennünket az adott hely és közösség megismeréséhez.

A könyv – reményeim szerint – nemcsak a névtani és más tudományterületeken elvégezhető vizsgálatok számára, hanem a helyi közösségek szempontjából is hasznosnak bizonyulhat, hiszen az itt leírtak elsősorban róluk és nekik szólnak, a felső-hegyközi helynevek az ő szellemi örökségük részét képezik elsősorban. A térségben használatos helynevek révén közelebb kerülhetnek a múltjuk és a jelenük megismeréséhez, mely egyúttal a helyi identitástudat megerősítését is szolgálja. E kötet közreadásával nem utolsó sorban a Magyar Nemzeti Helynévtár Programhoz is csatlakozni kívánok, amely – többek között – a magyar nyelvterület élőnyelvi és történeti helynévkincsének teljes körű összegyűjtését és közzétételét is a feladatának tekinti. A jelen kötetre a Bihar megyében, illetve a Partium területén végzett helynévgyűjtő munkám első darabjaként tekintek. Ugyanezeknek a módszereknek és elveknek az alkalmazásával a közeljövőben ugyanis további helynévközlő munkákat tervezek megjelentetni, azzal a szándékkal, hogy ily módon járuljak hozzá nemzeti örökségünk e kis szeletének megőrzéséhez.

I. A térség általános jellemzése

1. A Hegyköz mint tájegység

A bihari Hegyköz Románia északnyugati részén, Nagyváradtól északra, a nagyváradi övezet vonzáskörzetében található kistérség, amelyet SZILÁGYI FERENC geográfus, Partium-kutató a következőképpen határozott meg: „a legbiztosabban délnyugati irányból lehet lehatárolni, [...] de minden más irányban összeolvad ez a kis tájegység a szomszédaival. Keleten és délkeleten a Rézaljával, északkeleten a felső Berettyó-vidékkel, északon az Érmellékkal, nyugaton a Bihari-síkkal. Ha a tájegység természeti képére helyeznénk a hangsúlyt, akkor talán a Rézaljával együtt lenne érdemes tárgyalnunk, ha viszont a társadalmi vonatkozások érdekelnek bennünket, akkor a Bihari-síkkal, esetleg az Érmellékkal együtt, de ezektől semmiképpen sem elválasztva kell vizsgálnunk.” (2013: 55) (lásd az 1. térképet).

A Hegyköz esetében nem hegyekkel körülvett tájat, hanem alacsonyabb hegylábi dombvidéket kell elképzelnünk, amelynek még a legmagasabb pontja is csupán 289 méter magas (SZENDREI 2013: 18). Maga a *Hegyköz* tájnév és a területéhez köthető

1. térkép: A Hegyköz és a szomszédos kistérségek (SZILÁGYI 2013: 54)

településnevek (*Hegyközcsatár, Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy, Hegyközkovácsi, Hegyközszentmiklós* stb.) *Hegyköz-* előtagja is a kistérségre leginkább jellemző dombos-völgyes – a helyi szóhasználat szerint „hegyes-völgyes” – környezetre utal. A természeti környezetről, a domborzati viszonyokról és a helyieknek az őket körülvevő tájhoz való viszonyulásáról a helynévallomány is sokat elárul. A későbbi fejezetek szócikkeit olvasva kitűnik, hogy meglehetősen sok *-domb, -hegy, -tető,* illetve *-völgy, -alj/-alja* (’a domb alja’ jelentésben) utótagú helynév tartozik a területhez.

A kistérséget két részre szokás osztani: Alsó- és Felső-Hegyközre. Az Alsó-Hegyközt a Bihar–Margitta főútvonal mentén sorakozó falvak, míg a Felső-Hegyközt a Bihari-hágón átvezető Nagyvárad–Szalárd útvonal mentén található települések alkotják. Az elsőtől Hegyközkovácsi, Szalárd, Hegyközszentimre, Jákóhodos, Biharvajda, Berettyófarmos, Újfegyvernek, Alsótótfalu, Berettyócsuhaj, Szentjobb, Hegyközszentmiklós, Biharcsanáros, Sárszeg, Poklostelek, Vámosláz, Micske, Szentlázár, Berettyókirályi, Tóti és Bisztraterebes, míg a másodikhoz Hegyközpályi, Hegyközújlak, Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Siter, Sitervölgy és Hegyközszáldobágy települések tartoznak (SZENDREI 2013: 15). Én magam a Felső-Hegyközben, az ott fekvő hét településen folytattam kutatásokat.

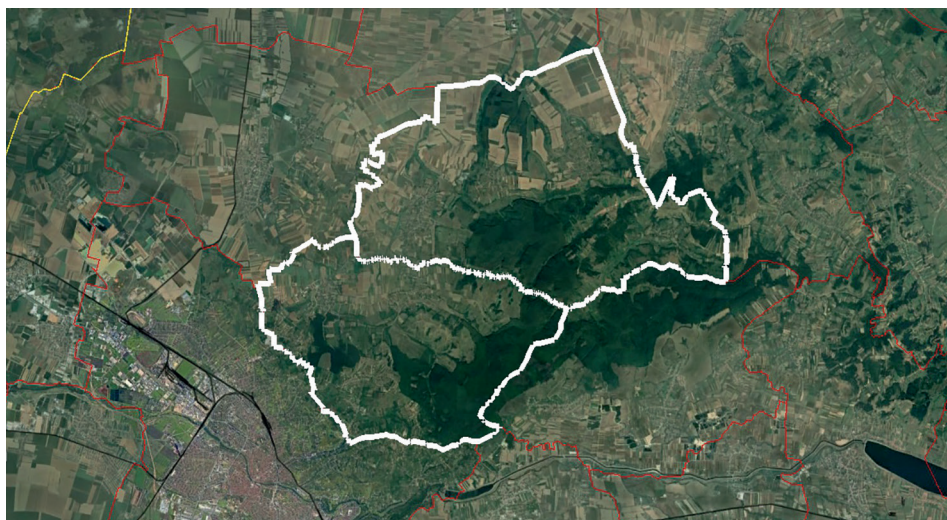
Ezt a tájfelosztást a helyiek egyébként kevésbé használják, inkább csak a térséggel foglalkozó kutatók számára nyújt támpontot az Alsó- és Felső-Hegyköz nevű részek elhatárolása. Emellett e kérdéshez kapcsolódóan érdemes egy további észrevételt tennünk. Egyetlen, akár a mindennapi szóhasználatban rendszeresen megjelenő téregység sem határolható le pontosan és egyértelműen, így a bihari Hegyközt sem tudjuk úgy körülhatárolni, hogy az minden tekintetben egyértelmű legyen. A különböző szempontok figyelembevételével egymástól eltérő Hegyköz-meghatározások születhetnek: „mást kapunk, ha a domborzatra, mást, ha a vízrajzra, mást, ha a néprajzra, a közigazgatásra, az emberi tevékenységre, az infrastruktúrára, a tömeges mozgáspályákra fektetjük a hangsúlyt” (SZILÁGYI 2013: 55). Ebből kifolyólag a felsorolt települések között vannak olyanok, amelyek egyszerre akár több tájegységhez is besorolhatók: ilyen például Hegyközszentmiklós, amely más szempontok alapján az Érmellék térségéhez tartozik (i. m. 54–55).

2. A Felső-Hegyköz belső viszonyai

Talán kissé ellentmondásos, hogy ez a munka úgy állítja a Felső-Hegyközt és a felső-hegyközi közösségeket a vizsgálódás középpontjába, hogy mindeközben az ott élő lakosság körében ez a megnevezés és ennek megfelelően ez az identitásformáló tényező kevésbé van jelen. Miért indokolt mégis, hogy a Felső-Hegyközzel mint viszonylag jól körülhatárolható entitásról beszéljünk? A hét települést

nem pusztán a hasonló természeti adottságok kötik össze, de a közös múlt és a települések közötti kapcsolatok, a társadalmi viszonyok is. Ezt a kutatás során is számos tényező igazolta. A különböző településeken élő adatközlők például jól ismerték egymást, gyakran előfordult, hogy az egyik település adatközlője adott tanácsot arra vonatkozóan, hogy kit keressek fel a másik településen, emellett a megkérdezettek nemcsak a saját településük helyeiről és helyneveiről beszéltek, hanem sok esetben a szomszédos településről is tájékoztattak. A más-más faluból származó interjúkban gyakran ugyanazok voltak a referenciapontok, és a különböző beszélgetések során – kisebb-nagyobb eltérésekkel – ugyanazokat a történeteket, anekdotákat hallhattam. Ez alapján gondolom úgy, hogy létezik e hét település lakosságát összekötő közös tudás, amely egyszersmind közösséggé is kovácsolja őket. Emellett azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy egészen 2003-ig az e térséghez tartozó települések egy közigazgatási egységet alkottak, ugyanis mind a hét falu a régi Hegyközcsatár községhez tartozott (SZILÁGYI 2013: 62).

Napjainkban az általam vizsgált hét település két közigazgatási tömbbe szerveződik. Hegyközcsatár, Siter, Siter völgy és Hegyköztóttelek települések Hegyközcsatár községhez (r. Comuna Cetariu); Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy és Hegyközújfalak falvak pedig Hegyközpályi községhez (r. Comuna Paleu) tartoznak (lásd a 2. térképet).

2. térkép: *Hegyközcsatár (az északabbra fekvő község) és Hegyközpályi község (a délebbre fekvő község) a GoogleEarth felvételén, a jelenlegi közigazgatási határok jelölésével*

Ezeknek a településeknek a többsége már a régi időkben, az Árpád-kortól fogva lakott volt. Ez alól csupán Siter völgy kivétel: ez a falu később jött létre, és a feltevések szerint eredetileg pásztorszállásként funkcionált (DUKRÉT 2005: 179).

A kistérséget érintő történelmi események közül itt csupán azokról tesztek említést, amelyek az általam végzett vizsgálatokhoz közvetlenül kapcsolódnak. Fontos megemlíteni, hogy a Hegyköz, s ezen belül a Felső-Hegyköz mind a gazdasági, mind a társadalmi tényezőket figyelembe véve egykor jóval jelentősebb szereppel bírt, mint napjainkban. Az erdélyi só nyugatra szállításának fő útvonala a Hegyköz területén, a Felső-Hegyköz szomszédságában lévő Szalárd településen vezetett keresztül. Emellett a térségben jelentős volt az egyház, a váradi püspökség és a káptalan, valamint az apátságok gazdasági és kulturális tevékenysége is. A török uralom, illetve a Rákóczi-féle felkelés, a 17–18. századi történések azonban a teljes régió sorsát megváltoztatták. A településeken élők száma jelentősen megcsappant, egyes falvak (köztük például Hegyköztóttelek, Siter völgy, Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy és Hegyközújlak) teljesen el is néptelenedtek. Ezt követően az újbóli benépesülés csupán fokozatosan mehetett végbe. Ez a folyamat a Felső-Hegyközben és a környező településeken részben román (pl. Siter völgy esetében), szlovák (pl. Hegyköztóttelek esetében) és elsősorban sváb családok természetes és szervezett betelepítésével zajlott. A történelmi események következtében a Hegyköz veszített a jelentőségéből is, a rajta áthaladó útvonalak ugyanis kikerültek az Erdélybe vezető főbb útvonalak sorából. Az addig központinak számító hegyközi települések (ilyen volt Bihar, Szalárd, Szentjobb) szerepét Nagyvárad és Margitta települések vették át, ez a folyamat pedig a későbbi eseményekre is jelentős hatással volt (pl. a vasút vonal a régió fontosabb településeit kikerülte). Ebben a hosszú és viszontagságokkal teli időszakban a 16–17. századig fennálló gazdasági térszerkezet tehát teljes átalakuláson ment át (SZENDREI 2013: 18–36). Ez részben a mai napig érezteti a hatását, mivel a teljes régiót tekintve nincs olyan település, amely kiemelkedne a többi közül. A hegyközi falvak nagyjából ugyanazokat a funkciókat töltik be az itt élők számára.

A jelen korban településszerkezeti szempontból az általam vizsgált települések a halmaztelepülések csoportjába tartoznak, tehát szabálytalan alaprajzú falvak. Ettől némileg eltér Hegyköztóttelek, amely inkább szalagtelkes falu,¹ valamint a Hegyközpályi mellett megjelent legújabb lakónegyedek, melyek sakkáblaszerű elrendeződést mutatnak. Az utóbbi részek egyébként más szempontokból sem illeszkednek az eredeti településhez: erre a kérdésre később térek ki.

A települések mérete és a népességszám szempontjából a falvak közül Siter völgy és Hegyköztóttelek az 500 fő alatti népességével az aprófalvak; Siter, Hegyközújlak és Hegyközszáldobágy az 500 és 1000 fő közötti népességével a kistalvak; Hegyközcsatár és Hegyközpályi pedig a valamivel több mint 1000 fős népességével a nagyfalvak csoportjába tartozik (PIRISI–TRÓCSÁNYI 2019 kategóriái

¹ A szalagtelkes szerkezetű falvak olyan települések, amelyeknek egymás mellett fekvő keskeny, hosszú, szalag alakú belső telkei vannak. Ezek hosszanti oldalukkal érintkeznek egymással, így alkotnak egyszeri vagy akár többszöri sorozatot (MNL.).

alapján). Az etnikai megoszlást tekintve a hét települést együttesen vizsgálva azt mondhatjuk, hogy a Felső-Hegyköz a demográfiai mutatók alapján a tömbmagyar térségek közé tartozik. A Nagyvárad közvetlen közelében fekvő térségben – a ki- és betelepülések nyomán – viszont folyamatosan változnak az etnikai arányok. Jól mutatja ezt a terület két közigazgatási egységében az etnikai arányok eltérő alakulása. A 2011-es adatfelvétel ideje alatt Hegyközcsatár község lakosságának a 79,7%-a (1726 fő) magyar, 14,7%-a (319 fő) román, 2,6%-a (56 fő) pedig roma nemzetiségű volt, ami alig változott egy évtized alatt (lásd az 1. táblázatot). Hegyközpályi esetében a lakosság 71,5%-a (1804 fő) a magyar, a 24,3%-a (612 fő) a román és a 0,2%-a a roma (5 fő) nemzetiségűek közé tartozott 2011-ben, s ez jelentős etnikai összetétel-változást jelez (lásd a 2. táblázatot).

Hegyközcsatár község	lakosok száma (2002)	lakosok aránya (2002)	lakosok száma (2011)	lakosok aránya (2011)
magyar	1817	81,2%	1726	79,7%
román	368	16,5%	319	14,7%
roma	47	2,1%	56	2,6%
összesen	2237		2165	

1. táblázat: Hegyközcsatár község etnikai összetétele 2002-ben és 2011-ben (ISPMN.)

Hegyközpályi község	lakosok száma (2002)	lakosok aránya (2002)	lakosok száma (2011)	lakosok aránya (2011)
magyar	1583	95,6%	1804	71,5%
román	65	3,9%	612	24,3%
roma	0	0,0%	5	0,2%
összesen	1655		2523	

2. táblázat: Hegyközpályi község etnikai összetétele 2002-ben és 2011-ben (ISPMN.)

Mivel Romániában a református és az ortodox egyház az etnikai egyházak közé tartozik, a két község adatait elemezve elég egyértelműen látszik az etnikai és a felekezeti hovatartozás közötti párhuzam. A felekezeti megoszlás 2011-ben Hegyközcsatár község esetében a következő volt: 1153 fő református, 484 római katolikus, 309 ortodox, 58 baptista. Emellett jóval kisebb számban pünkösdistákat, görögkatolikusokat és jehovistákat is találunk, illetve olyan személyeket, akik semmilyen egyházhoz sem tartoznak. Hegyközpályi községben ezek a számok a következőképpen alakultak: 1403 fő református, 331 római katolikus, 514 ortodox, 82 baptista. Néhányan a pünkösdista és a görögkatolikus egyházhoz tartoznak, valamint olyan személyek is voltak, akik elmondásuk szerint egyik felekezeti

közösséghez sem tartoznak (Erdélystat). Látjuk tehát, hogy még napjainkban is nagyon erőteljes magyar-református többség alkotja a helyi közösségeket.

A területek hasznosíthatósága és a lakosság foglalkoztatása kapcsán megállapítható, hogy a földrajzi adottságoknak köszönhetően a Felső-Hegyköz kistérsége kiválóan alkalmas a zöldség-, gyümölcs- és szőlőtermesztésre. A helyben megtermelt javakat a hegyközi lakosság jellemzően a nagyváradai piacon értékesítette, illetve értékesíti napjainkban is. A kollektivizálás során hozott szerencsétlen döntések (pl. a földek nem megfelelő megmunkálása) és a globalizálódás eredményeként ez a megélhetési forma azonban ma már egyre kevésbé jelent alternatívát a falusiak számára. Ennek megfelelően az aktív népesség jelentős hányada a szomszédos Nagyváradon vállal munkát. A közeli nagyvárosnak más tekintetben is jelentős a vonzása. A munkahely, az iskoláztatás és a lehetőségek széles választéka okán a hegyköziek közül sokan költöznek végleg a megyeközpontba. Emellett főként a kistérség déli településeire igaz az, hogy a külterület beépítésével a gyümölcsösök és a szőlőskertek folyamatosan veszítenek a területükből – ezáltal pedig egyre csökken a megmunkálható területek aránya.

3. Hegyközcsatár község²

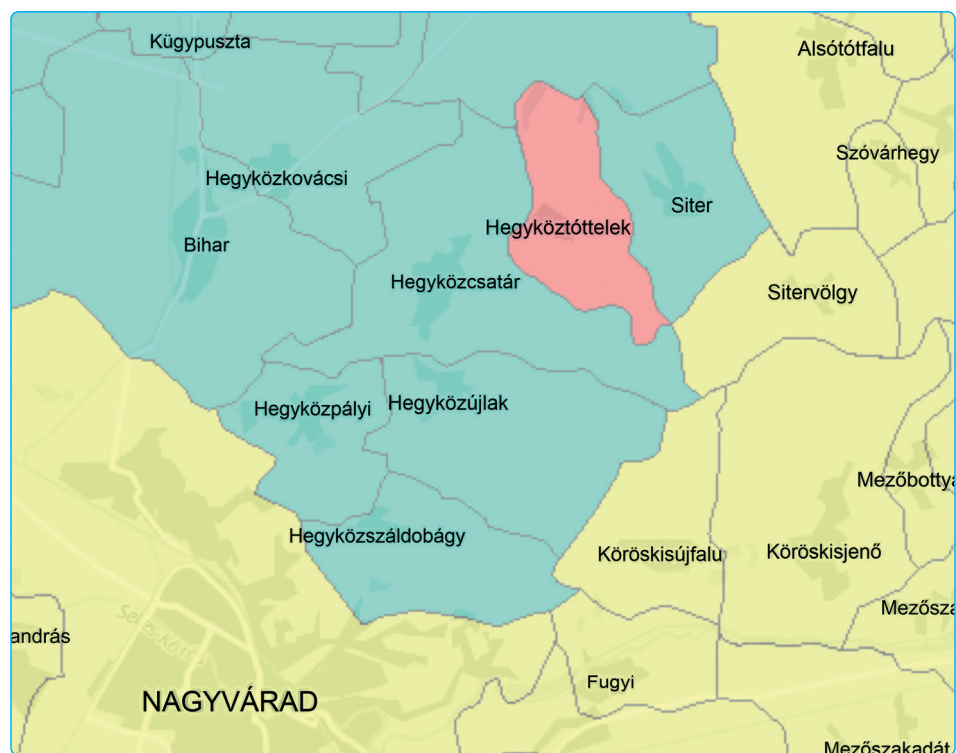
Hegyközcsatár község legnagyobb települése maga a községközpont, Hegyközcsatár. Ez a falu volt a már említett régi Hegyközcsatár község központja is. A státuszának megfelelően és a település jellegéből adódóan a lakossági szolgáltatások köre gazdag. Hegyközcsatárban találjuk meg a polgármesteri hivatalt, a rendőrséget, az iskola főépületét, de több kisebb üzleti vállalkozásnak is ez a település ad otthont. Lakossága túlnyomóan magyar nemzetiségű. A 2011-es népszámlálási adatok szerint az össznépeség 1055 fő volt, ebből 995-en magyarok (94,3%), 35-en románok (3,3%), 4-en (0,4%) pedig roma nemzetiségűek (ISPMN., lásd alább a 3. táblázatot). Felekezeti tekintetben a csatári lakosság döntő többsége református vallású. A protestáns anyaegyház mellett jelentősebb római katolikus közösséggel is számolhatunk. Az egyéb felekezetekhez tartozók (pl. magyar anyanyelvű baptisták) csupán csekély számban vannak jelen a településen (SZILÁGYI 2013: 65).

Hegyközcsatár közvetlen szomszédja, Hegyköztöttelek több szempontból is eltér az őt körülvevő településektől. Ez a térség egyetlen szalagtelkes szerkezetű települése, és a környék egyetlen római katolikus többséggel rendelkező faluja (lásd alább a 3. térképet). Ennek háttérben az áll, hogy lakossága nyelv- és identitásváltáson ment keresztül. A már régebbi időkben is lakott, később elnéptelenedett falu a 18. században települt újra. Hegyköztöttelek ennek következtében

² A község (románul: comuna) egy vagy több településből álló falusi közigazgatási egység Romániában. Jogilag és területileg egy egységet alkot, helyi önkormányzattal rendelkezik.

magyar–szlovák–német vegyestelepülés volt, amely – a magyar nyelvű környezet hatására – a 20. század elejére teljesen elmagyarosodott. A tótteleki lakosság ma már magyar anyanyelvű, és magyar nemzetiségűnek tartja magát. Bár a közösség tisztában van a származásával, elmondásuk szerint sem németül, sem szlovákul nem beszélnek. A neveik és bizonyos közsói elemeik viszont jelzik ezt a múltat: az olyan mikrotoponimák, mint a *Dinyiszka*, *Paszinka*, *Zavanyica*, az olyan családnevek, mint a *Baumann*, *Formittág*, *Noveczky*, *Simkó*, valamint az olyan ételnevek, mint a *repnyinka*, *repuszki* máig őrzik a valamikori etnikai és nyelvi gyökereket. Az 1880-as népszámlálás alkalmával a településen élő 384 főből még 51 személy németnek, 118 pedig szlovák nemzetiségűnek vallotta magát (VARGA E. 1999). A 2011-es népszámlálás szerint 249 főből 221 személy (88,8%) magyar, 24 (9,6%) pedig román nemzetiségű volt (ISPMN., lásd alább a 3. táblázatot). A lakosság napjainkban megfigyelhető lassú növekedése a szuburbanizációs folyamatokkal, a nagyváradi népességnek a városkörnyéki településekre való kiköltözésével magyarázható (SZILÁGYI 2013: 65).

Hegyköztóttelektől keletre fekszik a szinte teljes egészében magyar, református lakosságú Siter. A 2011-es népszámlálás eredményei szerint az összlakossága 597

3. térkép: A Hegyköz vallási térképének részlete, sárgával az ortodox, kézzel a református, pirossal a római katolikus hívek többsége (MNA. 3.)

fő. Ebből 504-en magyarnak (84,4%), 48-an románnak (8%), 28-an (4,7%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN., lásd alább a 3. táblázatot). A településen egy nagyobb református anyaegyház működik, valamint egy kisebb magyar baptista közösség is él (SZILÁGYI 2013: 65). Az etnikai és a nyelvi viszonyait a szemiotikai és névszemiotikai tájképe is híven tükrözi: a kutatás ideje alatt (az 2017–2018 közötti időszakban) megfigyelt nemhivatalos feliratok szinte kivétel nélkül magyar nyelvűek voltak, ritkább esetben a magyar nyelvű feliratok mellett megjelentek a román nyelvű szövegváltozatok is. Emellett a Siterben lefolytatott interjúk is azt bizonyították, hogy a román nyelv hatása itt még alig-alig mutatkozik meg.

Hegyközcstár község	lakosok száma (2002)	lakosok aránya (2002)	lakosok száma (2011)	lakosok aránya (2011)
Hegyközcstár				
magyar	1023	95,4%	995	94,3%
román	40	3,7%	35	3,3%
roma	9	0,8%	4	0,4%
összesen	1072		1055	
Siter				
magyar	596	89,9%	504	84,4%
román	43	6,5%	48	8%
roma	20	3,0%	28	4,7%
összesen	663		597	
Sitervölgy				
magyar	0	0,0%	6	2,3%
román	269	93,4%	212	80,3%
roma	18	6,3%	24	9,1%
összesen	288		264	
Hegyköztöttelek				
magyar	198	92,5%	221	88,8%
román	16	7,5%	24	9,6%
összesen	214		249	

3. táblázat: Hegyközcstár község településeinek etnikai összetétele 2002-ben és 2011-ben (ISPMN.)

Kelet felé tovább haladva a község utolsó és talán legerzártabb települése a román ajkú Sitervölgy. Ez a település a község – és a Felső-Hegyköz – egyetlen román és ortodox többséggel rendelkező faluja. Lakossága 264 fő, amelyből 2011-ben 212-en (80,3%) románnak, 6-an (2,3%) magyarnak, 24-en (9,1%) pedig roma

nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN., lásd a 3. táblázatot). A falu etnikai és vallási összetétele a régi időkben is hasonló volt. Az 1880-ban végzett összeírás szerint a településen élő 341 lakosból 323-an voltak románok és 18-an magyarok (VARGA E. 1999). Felekezeti szempontból döntően ortodox (SZILÁGYI 2013: 65), emellett kisebb lélekszámmal egy pünkösdista és egy baptista egyházközség is működik itt. A településen gyűjtött helynévkorpusz azért is érdekes, mert meglehetősen sok olyan román helynevet tartalmaz, amelyek magyar eredetre vezethetők vissza. Ezek vagy magyar helynevek átvételei, vagy magyar eredetű köznevek onimizációjának köszönhetően kerültek be a névkincsbe. Itt csupán néhány példát említek közülük: *Șicator, Văgaș, Rojaș, Irtaș* stb.

4. Hegyközpályi község

A Hegyközpályi községhez tartozó települések a 20. században szintén a színmagyar falvak közé tartoztak. Ebben a térségben az etnikai és ezzel együtt a felekezeti mutatók a 2000-es évek eleje óta változnak folyamatosan. A szuburbanizációs folyamat eredményeképpen a lakosság számának növekedése községi szinten is jelentős. A 2002-es adathoz képest, amely 1655 főről számol be, 2011-ben a községben már 2523-an éltek (lásd alább a 4. táblázatot). Minél közelebb kerülünk a szomszédos Nagyváradhoz, az adatok annál nagyobb változást mutatnak.

Hegyközpályi község három települése közül az etnikai homogenitását ez idáig leginkább Hegyközújlak őrizte meg, mivel napjainkban is jellemzően magyar nemzetiségű lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 508 fő, ebből 478-an (94,1%) magyarnak, 22-en (4,3%) pedig román nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN., lásd alább a 4. táblázatot). A településen működő gyülekezetek közül a református a legjelentősebb, emellett van egy nagyobb római katolikus közösség is, amely a hegyközcsatári plébánia filiájaként működik, és egy kisebb magyar baptista közösség is él itt (SZILÁGYI 2013: 66–67). Az itteniek számára a Hegyközújlakon végbemenő változásokat az egyre gyarapodó hétvégi házak mutatják leginkább. A tősgyökeres lakosság előregedése és a fiatalok elvándorlása folytán a falu üresen maradt házai lassan hétvégi házakká alakulnak. Ezeket főként nagyváradiak, sok esetben olyan családok vásárolják meg, akik csupán alkalomadtán járnak ki Újlakra, azaz kevésbé jellemző, hogy ők az újlaki közösség életébe aktív módon bekapcsolódnának. A tősgyökeres lakosság – nemcsak itt, hanem a szomszédos településeken is – az új háztulajdonosokat következetesen *vikendesek*-nek nevezi. Ez a kifejezés olyannyira elterjedt, hogy Hegyközszáldobágyon ma már *Vikend sor* nevű utca is van.

A legnagyobb fokú változásról a Felső-Hegyköz azon két települése, Hegyközpályi és Hegyközszáldobágy esetében beszélhetünk, amelyek közvetlenül a megye-

központ, Nagyvárad mellett helyezkednek el, a vizsgált terület legdélibb részén. Ezek a falvak az eredeti arculatuktól eltérően az utóbbi időszakban kertvárosias jelleget kezdtek öltetni. Az elmúlt tíz-tizenöt évben ugyanis a szabálytalan alaprajzú ófalvak egész lakónegyedekkel, ún. kártierekkel bővültek ki. A külterületi részek folyamatosan fogynak, szinte állandó jelleggel zajlik az üresen maradt területek beépítése. Gombamód nőnek a tájidegen házak és lakónegyedek, és a két település lakott területe lassan teljesen összeér a szomszédos megyeközponttal.

A község központja Hegyközpályi, ahol a település jellegének és elhelyezkedésének köszönhetően a lakossági szolgáltatások egész sorát találjuk meg. Községközponti rangjából adódóan itt működik a polgármesteri hivatal, de házasságkötő teremmel, sportcsarnokkal, sportpályával, boltokkal és éttermekkel is találkozunk a belterület különböző részein. Hegyközpályi a 20. században még a színmagyar református falvak közé tartozott. A 2002-es népszámláskor 529-en laktak a településen: ebből 504 fő (95,3%) magyar és 20 fő (3,8%) román volt. Az új lakótelepek megjelenésével a népességszám és az etnikai megoszlás jelentős mértékben átalakult. A 2011-es népszámlásra a lakosság száma robbanásszerűen 1242 főre nőtt. A magyar többség megmaradt ugyan, de már nem jelent túlnyomó többséget a településen: 681 (54,8%) magyar mellett 493 (39,7%) román lakosa volt (ISPMN., lásd alább a 4. táblázatot). Az új lakótelepek megjelenése nem pusztán demográfiai, de nyelvi és társadalmi változásokat is elindított. A 4. térképen is elég jól kivehető, hogy az ófalu és az újonnan beépült (Orizont 1. és 2.) részek viszonylag nagy távolságra helyezkednek el egymástól. Ennek következtében a beépített részek lakosai között nem jellemző az átjárás. Az Orizont 1. és 2. lakói az aktivitási terük alapján sokkal inkább tartoznak Nagyváradhoz, mint Pályihoz.

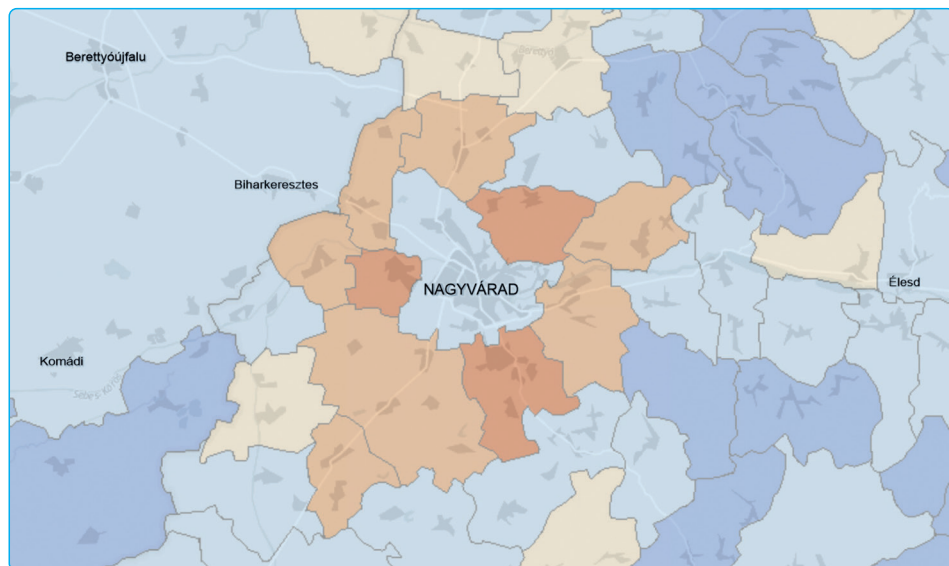
4. térkép: Hegyközpályi a GoogleEarth felvételén

A pályi lakosságra tehát semmiképpen sem tekinthetünk úgy, mint egységes közösségre. A lakosság összetétele felekezeti szempontból is változatos: a faluban református anyagyülekezet van, a római katolikusok a hegyközcsatári gyülekezet fiájaként működnek, találunk továbbá egy magyar baptista közösséget és – a lakosságnövekedés egyik következményeként – 2009 óta egy jelentősebb ortodox gyülekezetet is (SZILÁGYI 2013: 66–67).

A szintén Nagyvárad mellett elhelyezkedő Hegyközszáldobágnak jelenleg még túlnyomóan magyar nemzetiségű lakossága van. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakossága 773 fő, ebből 645-en (83,4%) magyarnak, 97-en (12,5%) románnak, 5-en (0,6%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN., lásd a 4. táblázatot). Nagyvárad közelsége, a szuburbanizáció következményeként a belterület folyamatosan terjeszkedik – a déli oldala össze is ért a szomszédos megyeközponttal –, a lakossága pedig bővül (lásd alább az 5. térképet, amely ebben a kontextusban magát a szuburbanizációs jelenséget is ábrázolja). Ennek eredményeként a település szerkezete az eredetihez képest jelentősen megváltozott, az etnikai arculata pedig átalakulóban van, mindinkább elveszíti homogén jellegét. A rendelkezésünkre álló adatok szerint 2002-től 2011-ig a lakosság összesen 171 fővel gyarapodott. A 2002-es adatfelvételkor mindössze 31 személy vallotta magát román nemzetiségűnek, 2011-ben ez a szám már 97 volt (ISPMN., lásd a 4. táblázatot). A településen jelenleg református anyagyülekezet és magyar baptista gyülekezet működik (SZILÁGYI 2013: 66–67).

Hegyközpályi község	lakosok száma (2002)	lakosok aránya (2002)	lakosok száma (2011)	lakosok aránya (2011)
Hegyközpályi				
magyar	504	95,3%	681	54,8%
román	20	3,8%	493	39,7%
összesen	529		1242	
Hegyközújlak				
magyar	509	97,1%	478	94,1%
román	14	2,7%	22	4,3%
összesen	524		508	
Hegyközszáldobágy				
magyar	570	94,7%	645	83,4%
román	31	5,1%	97	12,5%
roma	0	0,0%	5	0,6%
összesen	602		773	

4. táblázat: Hegyközpályi község településeinek etnikai összetétele 2002-ben és 2011-ben (ISPMN.)

5. térkép: Nagyvárád és környéke – A népességszám változása 1990–2018 között: késsel és árnyalataival a csökkenés, barnával és árnyalataival a növekedés jelenik meg (MNA. 3.)

Hegyközújlak, Hegyközpályi és Hegyközszáldobágy szociológiai helyzetével kapcsolatban összefoglalásként azt mondhatjuk, hogy ezen a területen folyamatosan zajlik a lakosságcsere. A beszélgetések alapján megállapítható, hogy ezt a folyamatot a tősgyökeres lakosság jelentős része kedvezőtlen hatásként éli meg.

5. A változásokról szociolingvisztikai és helynév-szociológiai szemszögből

A tősgyökeres adatközlőknek a faluról, a faluhoz tartozó helyekről való beszédeben a mi-csoportnak a mások-csoporttól való megkülönböztetése, az etnocentricitás/etnocentrikusság³ vagy ennek a jelenségnek a szélsőségesebb formája, az etnocentrizmus folyamatosan jelen volt a beszélgetésekben. Amit a településen a helyi lakosság *falunak* nevez, az, az ófalut jelöli. Az újonnan beépített részek pedig általában olyan területek, amelyek (a helyi magyarság szempontjából) már

³A fogalmat SZILÁGYI N. SÁNDOR így határozza meg: „Etnocentrikusságon az egyes etnikai közösségek tagjainak azt a természetes beállítódását értjük, amely abban nyilvánul meg, hogy saját nyelvüket és kulturális termékeiket más etnikai közösségeikéhez képest természetesebbnek, jobbnak, szebbnek stb. értékelik. Azért mondhatjuk erre az attitűdre, hogy természetes, mert teljesen spontán és implicit, nem pedig valami tudatosan kimunkált ideológia, és azért is, mert igazából egy nagyon is emberi dolog, amelynek megléte egyenesen következik a szolidáris értékek vonzásának alkalmasint univerzális törvényéből: a mi-csoport úgy áll oppozícióban a mások-csoporttal, hogy hozzá – mint pozitív pólushoz – kapcsolódnak a pozitív értékek, a negatívaknak pedig nem marad más pólus, mint a mások-csoport.” (1996: 27).

nem hozzájuk, hanem idegenekhez, másokhoz, a „víkendesekhez” tartoznak. Ezekben az elbeszélésekben nagyon erőteljesen jelen van a „régis viszontagságos, de szép időknék” és az ezekhez az évekhez képest jóval bizonytalanabb jelennek a szembeállítások. Az adatközlőktől származó idézetek ezt a viszonyulást nagyon jól példázzák: „*Ott is, ha valaki nekem aszonta vóyna, nekem ezelőtt ötven évvel ezelőtt vagy hatvan évvel, hogy itt van egy darab telek, oszt ípitsél rá, aszontam vóyna, inkább fizetek, csak hagyjá bíkin te is, menjek oda, mert mióta fényes van fünt az igen, követ nem látott. Az a hej. Ojan elhagyatott hej vóut, hogy rettenetes. És most egy városrész. Jöttek Váradrul meg össze-vissza az országbul. Különböző nípek felvásárolták ócsón, banikér a telkeket, és ojan palotákat építettek, mint egy városrész. Igen. Ijen változás lett. Hát, hogy megmondjam, nem azér, hogy nacionalista vagyok, ezt is a románok. Mer itt, ez a falu tiszta színmagyar vóut. Egyetlen egy család vóut román. [...] Jóformán nem tudott románul se. Az anyja református magyar asszony vóut. Magyar iskolába járt. És ennyi vóut román a faluba. Tiszta magyar vóut az egész, és mind református vóut, egy katólikus család nem vóut, tiszta, színmagyar református.*” (hegyközpályi adatközlő). „*Hát, többen vannak az idegenek, mint mi itten a faluban vagyunk. [...] Ezervalahányszáz ház van, mink a faluban kétszáz.*” (hegyközpályi adatközlő) „*Nem voltak, az első román, amikor idekerült, [...] hetven, hát, már menyasszonya voltam a férjemnek. [...] Hetvenhatba, hetvenhétbe, akkor került ide az első család, de azok jól beintegrálódtak ide közénk, mer Csipri magyar óvodába járt, szóval az nem volt gond. Hánikule meg értett magyarul.*” (hegyközsáldobágyi adatközlő) „*Ijen bevándorló csak, víkendesek. Van, amék itt lakik, de nem sok. Inkább kijárnak. Víkendházak vannak. Nem vóut egy román se a faluba, úgy jöttek be. Egy pár éve. A falu öregszik kifele, a fiatalok elmennek, és jönnek városrul, aki szeret falun.*” (hegyközújlaki adatközlő)

Az interjúk alapján a tősgyökeres lakosságnak a legújabb településrészekkel kapcsolatos tudása nagyon elnagyoltnak tűnik. Az új utcákon a megkérdezettek nem járnak, ebből kifolyólag nem is igen tudnak beszélni róluk. A lakótelepekkel kapcsolatos kérdésekre csupán felületes válaszokat tudtak adni, az azokhoz tartozó legújabb elnevezésekről (a legújabb utcanevekről) pedig a legritkább esetben tettek említést. Ennek két magyarázata lehet: egyrészt nem ismerik ezeket az új helyneveket, másrészt nem érezték a témához tartozónak ezeknek a neveknek a felsorolását. A hivatalos utcanevek közül jó néhány az elmúlt néhány évben keletkezett. Ez alapján úgy gondolom, nem telt még el elég idő ahhoz, hogy az új elnevezések bekerüljenek a szélesebb köztudatba.

A táj arculatának rohamos változása, valamint a lakosságcsere folytán az eredeti helynevek jelentős része lassan teljesen elveszíti a funkcióját. Ennek következményeként ezek a nevek nem hagyományozódnak tovább, azaz kiesnek a nyelvhasználatból, eltűnnek a helynévkincsből. Ez az összefüggés nem feltétlenül jelenti azt, hogy az érintett területekhez a jövőben kevesebb helynév fog tartozni. Sokkal inkább azt jelenti, hogy a jelenlegi nevek helyett a vizsgált településeken

hamarosan teljesen más megnevezéseket fognak használni. Arra a kérdésre pedig, hogy az új helyneveknek a magyar kultúrához, a magyar nyelvhez vagy akár a magyar múlthoz lesz-e bárminemű közük, az elmúlt időszak tapasztalatai alapján inkább nemleges válasz adható. Elég csak számba venni az újonnan beépített részek nyilvános feliratait (lásd alább az 1. képet). Az új utcaneveket nagy valószínűséggel olyan személyek alkothatták meg, akik máshonnan érkeztek erre a településre, így a már meglévő névanyagtól függetlenül választottak az éppen beépülő részeknek nevet.

1. kép: Hegyközpályi Forvilla nevű részének hivatalos utcanévtáblái

A ma még ismert helynevek ebben a térségben tehát valós veszélyben vannak, mivel egyszerűen nincs kinek és nincs miért átörökíteni őket. A Hegyközcstár községhez tartozó helynevek legnagyobb része a lakosság körében ma még stabilan az alapnévkincs részét képezi. Nagyvárad rohamos terjeszkedésével azonban csupán idő kérdése, hogy mikor kerülnek ezek a nevek is a hegyközpályi és hegyközszáldobágyi helynevekéhez hasonló helyzetbe. Az élőnyelvi helynévgyűjtést e térségben tehát egyfajta névmentő munkaként is felfoghatjuk.

II. A Felső-Hegyköz helynévtára

1. A névtár kialakításának elvei, a szócikkek szerkezete⁴

A helynévközlések szócikkei szerkezetileg két részből állnak. Az első rész a címszót és a helynévvariánsokat sorolja fel, míg a második rész a nevekhez és az általuk jelölt területhez köthető információkat közli.

A szócikkek elején az egyazon helyhez tartozó valamennyi névváltozatot együtt sorolom fel, de a címszótól lexikális vagy morfológiai tekintetben eltérő névváltozatokat (pl. a **Bárdos** címszó esetében a *Bárdos-oldal* helynevet) a megfelelő betűrendi helyen szereplő utalószócikkben is feltüntettem (pl. **Bárdos-oldal** lásd **Bárdos**).

A címszó kiválasztásakor a történeti forrásokban előforduló névváltozatokkal szemben az élőnyelvi formákat, a román nevekkal szemben pedig a magyar helyneveket részesítettem előnyben. Amennyiben az adatközlők egy-egy objektum kapcsán több névváltozatot is említettek, ezek közül a hivatalosan is használt nevet, illetve a leggyakrabban használt nevet emeltem ki. A nem ugyanarra az objektumra vonatkozó azonos alakú nevek külön szócikkekbe kerültek. A közöttük lévő különbséget számozással jelzem (pl. **Ciher 1.**, **Ciher 2.**).

Az élő nyelvhasználatból származó névadatok előtt a gyűjtés éve szerepel. A különböző korokból való névváltozatok bemutatása időben visszafelé haladva történik, a felsorolás tehát az élőnyelvi gyűjtésből származó adatokkal kezdődik, és a történeti dokumentumokból származó névváltozatokkal folytatódik. A névkincs változékonyságából és a források fennmaradásának, elérhetőségének bizonyos fokú esetlegességéből, a közöttük lévő egyenetlenségekből adódóan természetesen nincs minden névnek történeti adata, ahogyan a történeti nevek mindegyikéhez sem tartozik élőnyelvi forma.

Az élőnyelvi neveket tilde jel (~) választja el egymástól. Ezek egyszerűsített fonetikai lejegyzéssel, és – bizonyos esetekben – a hová? hol? kérdésekre felelő határozóraggal együtt jelennek meg a névközlésekben. Az azonos forrásból származó történeti névváltozatok között vessző szerepel. Ezeket a neveket a névközlésekbe az eredeti formájukat megtartva, betűhív alakban vettem fel. A térképekről származó nevek egy része a forrásokban rövidített formában jelenik meg. Az ilyen adatok

⁴ Az adatok közlése munkámban alapvetően a Hajdú-Bihar megye helynevei 1. (szerk. BÁBA BARBARA, Debrecen, 2015) című kötet szerkesztési elveivel igazodik.

az általam összeállított anyagokban a rövidítések feloldásával jelennek meg (pl. a *Haraszi psz.* adat *Haraszi psz. [puszta]* formában).

Az adatokhoz tartozó forrásokat közvetlenül a nevek után, zárójelben említem. A források felsorolásakor rövidítéseket alkalmazok (pl. EKFT., MKFT., Kat. stb.), melyeket a kötet végén szereplő irodalomjegyzékben oldok fel.

A névadatok mellett az adott helyre vagy névre vonatkozó, az adatközlőktől származó szöveggözlések és a korábbi névanyagokból származó megjegyzések is szerepelhetnek. Ezeket a helynevektől virgula (,) választja el, de ugyanez a jel áll a több adatközlőtől származó szövegrészek között is. Ahogyan az élőnyelvi helynevek, úgy az adatközlőktől származó idézetek is egyszerűsített fonetikai lejegyzéssel jelennek meg a szócikkekben.

A szócikkek második egységét az elsőtől gondolatjel választja el. Az adatközlő részt a megnevezett helyre és az ahhoz köthető nevekre vonatkozó információk követik. Először a helyek jellemzésére kerül sor. Ebben az egységben a helyek fajtájáról (pl. utca, út, legelő, erdő, szántóföld, kút stb.) és az objektumok elhelyezkedéséről (pl. a külterület déli oldalán helyezkedik el, a belterület szomszédságában található stb.) tudhatunk meg többet. A következőkben az adott hely történetéről olvashatunk. Ezt követi a nevek magyarázatára vonatkozó rész, melyen belül a tudományos igényű névfejtések mellett a népi magyarázatok is helyet kapnak.

A szócikkek végén a tárgyalt névnek a más nevekkel való esetleges összefüggésére is utalok (pl. a **Csató** szócikke a következő utalással zárul: „Vö. Csató-tető.”). Erre nem egy esetben a különböző településekhez köthető névközlések között is sor kerülhet (pl. a Siter település helynévanyagában szereplő **Cser** szócikk a következő utalással zárul: „Vö. Cser-hát, Cser-oldal, illetve Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztöttelek), Cser-hát (Hegyközcsatár).”).

A névközléseket térképek egészítik ki. Az egyes települések helynévanyagát követően egy bel- és egy külterületi térképet talál az olvasó. Ezekre a ma is használatban lévő helynevek fővariánsai közül azok kerültek fel, amelyeket az adatközlők lokalizálni tudtak.

2. Hegyközcsatár

Hegyközcsatár 2017: *Hegyközcsatár ~ Csatár, -ba ~ r. lă Csătăriu | Ezeknek a falvaknak várvédő szerepük volt, a múltban. Csatárt is telepítették. Hegyközcsatárt, mer a várba már szűkös volt a hej a csatároknak, és akkor a püspökség, mer a püspökség kezébe volt, a püspökség kitelepítette a csatárokat az ő földjeire meg az ő birtokaira [...], adtak földet, de kötelesek voltak hadba menni. | A csatári talicskások [...], mikor perzselték a disznót, akkor rátették a szalmát, és gyere sógor, gyere szomszéd, menjünk, igyunk egy kis bort vagy melegbort vagy pálinkát, akármit. És a szomszéd meg nézte a ház sarkánál, és a szomszéd megharagudott, mer nem hívták meg a disznótorba. S akkor, míg ők bementek a nyári konyhába, hogy igyanak valamit. A szomszéd elhúzta a disznót a ház mögé vagy a nyári konyha mögé. És odatette a talicskát, betakarta szalmával, s mikor kimentek, akkor meg akarta gyűjtani az egyik ember, és mondta a gazdának, hogy: Te, nagyobb volt ez a disznó! Ni, mijen nagy karika van az orrába! Mer a vaskerek. S ezér mondták, hogy a talicskások. | Bicskásoknak [mondták őket], mer mindig verekedtek. Bicskáztták egymást régebben. Elég vademberek éltek itt. | Ez egy anekdóta, aminek nincsen tudományos alapa, deviszont él az emberek közt, [...] tudnillik, leszakatt a kengyelje a huszárnak, és akkor elkiáltotta, hogy: »Mánis kell nekem csat és ár!«, és akkor ebből a szótársításból lett a Csatár neve. Az anekdóta szerint. | Valamikor a háborúba itt mentek keresztül az ellenségek, [...] a csattrul vóut szóu. A lovas, vóutak lovashuszárok is, meg ijen, oszt akkor a csatt a csattrul, oszt akkor lett belőüle, a hegy azér volt, mert hegy között lakunk itten. S akkor ők kitalálták, hogy legyen Hegyközcsatár. Erről maradt Hegyközcsatárnak. 1941: Hegyközcsatár (MKF.), 1940: Cetariu, Csatár, Hegyközcsatár (Jakó), 1935: Cetariu (RKFT.), 1934/1943: Cetariu (RTM.), 1931: Hegyközcsatár, Cetariu⁵ (Kat.), 1914: Hegyközcsatár (MÁKT.), 1913: Hegyközcsatár (Hnt.), 1910 k.: Csatár (MÁT.), 1907: Csatár, 1902: Csatár (Hnt.), 1901: Csatár | Csatár, az érmelléki hegyek elágazásánál, hegytetőn fekvő magyar kisközség, túlnyomóan ev. ref. vallásu lakosokkal. Házainak száma 287, lakosaié 1672. Postája, távírója és vasúti állomása Bihar. A község a pápai tizedjegyzék szerint már a XIII. században megvolt. Ősi, szabados község, melyben a püspök lovas nemesei, csatárai laktak. Innen veszi elnevezését is. A püspökség uradalmához tartozott, azonban 1484-ben a Zólyomiaknak s ezekkel való atyafiságok révén a Makófalviaknak is van itt birtokuk. Ősi egyházának*

⁵ A betűk stílusa alapján úgy tűnik, hogy ezek a névváltozatok utólagos beírások eredményei az 1889-es kataszteri térképen. A térképen szereplő felirat szerint 1931-ben egészítették ki a térkép magyar feliratait román nevekkal és románosított változatokkal.

helyén áll a mai református templom, melynek átalakításánál a régi templomnak egy falrészletét meghagyták. A csatári római katolikus templom 1809-ben épült. A lakosok közszégi hitelszövetkezetet és olvasó-kört tartanak fenn. Itt van a szalárdi járás egyik körjegyzősége. A ide tartozó Latabár-puszta IV. László alatt egyházas község volt s Miklós vajda volt a földesura. Ettől elkoboztatván, 1557-ig mint a váradi püspök birtoka szerepel. 1576-ban Konczos Pál nevű bíróját is említik. (Borovszky 62), 1900: Csatár; 1898: Csatár; 1895: Csatár; 1892: Csatár (Hnt.), 1889: Csatár (Kat.), 1888: Csatár (Hnt.), 1884: Csatár (HKFT.), Csatár | Ős püspökségi birtok, hol a középkor szokása szerint tisztán püspöki lovas nemesek, harczképes szabadosok laktak, kiknek késő ivadékai, a Szeles, Bihari, Bereczki, Győri, Hegedüs stb. nemzetségek a XVI. század végén említetnek. E hadi rendeltetéséről vehette a község nevét is. Várad püspökeinek gondoskodása alatt ugy maga a község, mint egyháza félreeső helyzetéhez képest előnyösen kifejlődött: papja a XIII. század végével egy fertő szeretetadományt szokott beszolgáltatni, Jakab lelkésze pedig az 1332–1337-iki tizedszedés idején hol husz, hol tizenhat garast fizetett évenként. (Bunyitay 214), 1882: Csatár; 1877: Csatár; 1873: Csatár (Hnt.), 1864: Hegy Köz Csatár | Jelenleg Hegy Köz Csatár névvel él [...] A nép hagyományból a név eredetéről annyit lehet tudni, hogy Csatár hajdan több pusztákat bírván, igen gazdag hely volt, 's a községbe igen sok búzával meg töltött vermek lévén, — mellyeknek, ásatáskor nyomai most is látszanak, — a vidéknek mintegy tárházául szolgált, innen Csaktár elnevezést kapott, 's ebből lett volna, meg rövidítve Csatár. (Pesty 125), 1860: Csatár; Csatar (MKFT.), 1851: Csatár | Csatár, magyar mezőváros Bihar vmegyében, Váradhoz 1 mfd., egy dombon, 148 r. kath., 1435 ref. lak., s mind a két felekezetnek helyben van anyaszentegyháza. — Határa 4340 hold, mellyből szántó 1200 h., rét 620, legelő 200, szőlőhegy 1000 h., (1100 ölével), erdő 1320 hold (1600 négyszögölével). Ezekből urb. szántó 240, rét 80, majorsági szántó 8, rét 8, a többi irtvány és erdő. A két fordulóban levő föld el levén soványodva, leginkább csak rozsos életet terem; de bora hires, és sokan tartanak itt vidékiek szőlőket. Vize a Kösmő patak. Vásárokat soha nem tartott, szabadalma sincs rá. Birja a váradi deák püspök. (Fényes), 1783: Csatár (EKFT.), 1600: Chatar, 1599: Chyatharh, 1598: Chiator, 1588: Chyathar, 1587: Chyathar, 1581: Chatariensis, 1569: Czyatar, 1332–1337: Thatar (romlott alak), 1294: Chathar, 1291–1294: Scathar, 1213: Catar (Rácz 2022: 71). — Település Románia északnyugati részén, Szalárd (r. Sălard), Hegyköztöttelek (r. Tăutelec), Hegyközújlak (r. Uileacu de Munte), Hegyközpályi (r. Paleu) és Hegyközkovácsi (r. Cauaceu) között. Községközpont (r. Comuna Cetariu). A hozzá tartozó települések Hegyköztöttelek, Siter (r. Șișterea) és Sitervölgy (r. Șușturogi). Túlnyomóan magyar nemzetiségű lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 1055 fő. Ebből 995-en magyarok (94,3%), 35-en románok (3,3%) és 4-en (0,4%) roma nemzetiségűek (ISPMN.). Első írásos említése a 13. század elejéről származik. A 20. századig főként **Csatár** néven jelenik meg. A 20. század

eleje óta hivatalosan magyarul *Hegyközcsatár*; románul pedig *Cetariu* a neve. A *Csatár* név eredetére vonatkozóan több feltevés is él. Egyesek a helynevet szláv eredetűnek tartják. A szláv név eredeti jelentése 'pajzsgyártók'. Más feltételezések szerint a középkori magyar nyelvben használatban volt egy *csatár* 'pajzsgyártó' > 'fegyverkészítő' jelentésű szláv jövevényszó, amelyből a helynév keletkezett. TÓTH VALÉRIA vizsgálatai szerint, bár nincsenek olyan említések, amelyek alapján ennek a jövevényszónak a valamikori meglétét igazolni tudnánk, vannak olyan érvek, amelyek mégis azt a feltevést támogatják, hogy létezett a *csatár* ~ *csitár* 'pajzsgyártó, fegyverkészítő' foglalkozásnév. A *Csatár* szó személynévként is használatos volt (1138/329: *Citar*; 1211: *Chatar* ÁSz.), emellett a *Csatár* ~ *Csitár* településnevek névföldrajza – mely már a középkori Kárpát-medencében is igen kiterjedt volt – ezt a feltevést igazolják (TÓTH 2019).

Ádok-kút lásd **Zádok-kút**

Ágoston 1. 1889: *Ágoston* (Kat.), 1864: *Agoston, Ágoston* (Pesty). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Két részből áll: az Ágoston-tető és az Ágoston völgye nevű területekből. Vö. Ágoston-kút, Ágoston-tető, Ágoston völgye.

Ágoston 2. lásd **Ágoston-kút**

Ágoston-kút 2017: *Ágoston-kút, -nál* ~ *Ágoston* | *Az erdőbe van az Ágoston-kút. Szent Ágostonról lett elnevezve. [...] A szocializmus éveiben ott tartották a majá-lisokat, az Ágoston-kútnál. Ahol van egy forrás állandóan. Tiszta, iható, friss vizet lehet.* — A település külterületének keleti részén, az Ágoston nevű területen található. Széles körben ismert név. Vö. Ágoston 1., Ágoston-tető, Ágoston völgye.

Ágoston-tető 1941: *Ágoston-tető* (MKF.), 1934/1943: *Vârful Agoston* (RTM.), 1910 k.: *Ágoston tető* (MÁT.), 1889: *Ágoston tető* (Kat.), 1884: *Agoston tető* (HKFT.), 1864: *Agoston Tető* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Az Ágoston völgyével együtt az Ágoston 1. része. A román *Vârful Agoston* névváltozat előtagja a *vârful* 'csúcs' köznévi végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagja az *Ágoston* névrész átvételével jött létre. Vö. Ágoston 1., Ágoston-kút, Ágoston völgye.

Ágoston völgye 2017: *Ágoston völgye*. — Földterület, völgy. A település külterületének keleti részén, az erdő szomszédságában található. Az Ágoston-tetővel együtt az Ágoston 1. része. Vö. Ágoston 1., Ágoston-kút, Ágoston-tető.

Akol 1889: *Akól* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Bizonyára az *akol* 'legelőn elkülönített, bekerített hely' (FKnT.) földrajzi köznévből származik.

Al-hegy 2017: *Al-hegy* | *Szalárdra megyünk, a Kovácsi úton balra található az Al-hegy, tehát Csatárt, ahogy elhagyjuk. [...] Csatár alatt van, azért hívják Al-hegynek. [...] Debrecenieknek is volt az Al-hegyen szállójuk.* — Földterület,

domb. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. Egykor szőlőt természettek rajta. Vö. Al-hegy alja.

Al-hegy alja 2017: *Al-hegy alja* | *A kovácsi aszfalt mellett bal kéz felől megyünk arrafele, az az ódal.* 1889: *Alhegy alja* (Kat.), 1864: *alhegy alja* (Pesty). — Földterület, domboldal. Az Al-hegy része. Vö. Al-hegy.

Állami iskola lásd **Négyes iskola**

Alsó-Csiket 2017: *Alsó-Csiket*. — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. A Csiket déli része. Vö. Csiket, Felső-Csiket.

Alsó-Latabár lásd **Nagy-Latabár**

Alszeg 2017: *Alszeg* | *A Templomtól Várad fele Alszeg.* — A Nagy utca déli része. Vö. Felszeg.

Andi-bár lásd **Farkas-kocsma**

An-kút 2017: *An-kút*. — Kút. A település külterületének keleti részén. Az előtag jelentésére vonatkozóan nincsenek ismereteink. Vö. An-kút völgye.

An-kút völgye 2017: *An-kút völgye* | *Bent a réten. Az az An-kút völgye. [...] Az határválasztó.* — Földterület. A település külterületének keleti részén, Hegyközcstár és Hegyköztóttelek között fekszik. A közelben található kútról kapta nevét. Vö. An-kút.

Átalkelő 2017: *Átalkelő ~ Általkelő* | *Ez szintén lejjebb van, a Hajnal-hegy alatt fekszik el ez a düllőü. [...] Mingyá a rét mellett. A rét, a réten fojik a Kösmő-patak, Újlak és Csatár közt, amin, át kellett a Kösmőn kelni, ha át akartunk jutni Újlakra.* 1889: *Átal kellő* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli részén, a Kösmő-patak szomszédságában található. Az adatközlők szerint a pataknak ezen a részén lehetett a legkönnyebben átkelni. A hegyközcsatáriak itt jártak át Hegyközújlakra. Az *átkelőhely* 'vízen átvezető hely' földrajzi köznévként is él (FKnT.).

Avas-gaz 2017: *Avas-gaz* | *Ez legelő, és legelésre kevésbé alkalmas. Nem szeretik a jószágok, a tehenek. Nem szeretik a füvet. Azért mondják, hogy Avas-gaz. El van avulva. [...] Azért Avas-gaz, mert nagyon rossz, nagyon, szinte ehetetlen füvet terem. Még a tehenek, még a jószágok se szeretik annyira. Nem fogyasztható füvet terem az Avas-gaz. Nem is jár rajta csorda, mer nem áll meg, nem telepszik meg a csorda, hogy legeljen.* 1889: *Avas gaz* (Kat.). — Földterület, rét. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. A név feltehetőleg az *avas* 'rég, romlásnak, rothadásnak indult' (ÜMTsz.), 'korhadó növényzetű, kopárosodó' (TESz.) melléknév és a *gaz* 'cserjés, bokros erdő' jelentésű földrajzi köznévként (FKnT.) összetételeként keletkezett.

Baglyos 2017: *Bagjos*, 1889: *Bagjás* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán, az erdő szomszédságában található. Bizonyára az erdőben tanyázó baglyokról kapta nevét. Vö. Baglyos (Hegyköztóttelek).

Balaštava lásd **Balázs tava**

Balázs tava 2017: *Balázs tava ~ Balázs-tó*, 1935: *Balaštava* (RKFT.), 1884: *Balástava* (HKFT.), 1860: *Balástava* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, Hegyközcsatár és Hegyköztöttelek között található. Az előtag feltehetőleg a *Balázs* családnévre utal. A román *Balaštava* név a magyar *Balázs tava* átvétele.

Balázs-tó lásd **Balázs tava**

Baptista imaház 2017: *Baptista imaház*. — Épület. A Nagy utca közepén található. A település baptista közössége használja.

Barta-pince 2017: *Barta-pince | A Nagy utcán vannak, és szemben vannak egymással. [...] Ez rögtön itt, ahogy a dombról leereszkedünk, a domb közepén, táján van. [...] Ez a Barta-pince is hosszú, nagy. Van vagy hatvan méter is talán. Így bemegy, s ágadzik kétféle*. — Borospince. A Nagy utca közepén, a Csegődi-pince szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Belső-Ciher 2017: *Belső-Ciher*. — Földterület. A település külterületének délnyugati oldalán helyezkedik el. A Ciher délebbre fekvő része. Vö. Ciher, Külső-Ciher.

Belső-Patak 2017: *Belső-Patak ~ Belsőü-Patak*, 1889: *Belső patak* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. A Patak nevű terület nyugati része. Vö. Patak, Külső-Patak.

Benedek Elek Általános Iskola 2017: *Benedek Elek Általános Iskola ~ Iskola*. — Iskolaépület. A Nagy utcán található.

Bigbrader-ház 2017: *Bigbrader-ház ~ Holland-házak ~ Való-villa ~ Zöld-házak | Holland segéjből építették, és elnevezték Való-villának. | Ez most lett elnevezve*. — Zöld színű épület, mely több lakásból áll. A Nagy utca végén, a Komló-völgyön található. Holland támogatással, a szegények megsegítésére épült. Az adatközlők elmondása alapján az épület a *Bigbrader-ház* és a *Való-villa* neveket azért kaphatta, mert a televíziós valóságshow-k szereplőihez hasonlóan a szóban forgó épületbe is „beköltöztették” az ott lakókat.

Bihar lásd **Bihari-erdő**

Bihari-erdő 1941: *Bihari erdő* (MKF.), 1889: *Bihari erdő* (Kat.), 1864: *Bihar* (Pesty). — A külterület délkeleti oldalát szegélyező erdőség része. Az adatközlők elmondása szerint Hegyközcsatár mellett Biharnak, Jákóhodosnak és más környékbeli településnek is volt erdeje ezen a részen.

Bodozo Bach lásd **Bodozó-patak**

Bodozó-patak 1884: *Bodozo p[atak]* (HKFT.), 1864: *Bodozo-Bach* (MKFT.). — Egykori patak, mely a település keleti–északkeleti részén húzódott. A *bodozó* lexéma a magyar nyelv szótárában is fellelhető a *bodza ~ bogyza* származékszava és a *bogyozó* kifejezés variánsaként (CzF.). A név emellett talán a szalárdi Bodo-

lyó-tanya nevével is kapcsolatba hozható. A patakmeder északi része ugyanis a tanya közelében található. A **Bodozo-Bach** térképi névforma, amelyben az utótag németre lefordítva szerepel. Vö. Valea Bodozo, illetve Bodozó-patak, Valea Bodozo (Hegyköztöttelek).

Böcör 2017: *Böcör* | *Nem tom, mér, csúnyán hangzik, de így hívták. [...] Itt van egy szakadékos rész.* — Kisebb utca a Nagy utca és a Király utca között. Lejtős terület. A *böcör* kifejezés a környéken 'szakadékos, vízmosásos terület' jelentésben használatos. A kifejezés helynévként a Somogy megyei Hedrehely és Postafa névkincsében is megtalálható. Ebben az esetben a név eredetileg földterületet jelölt (MDH.). Vö. Böcör-tető.

Böcör-tető 2017: *Böcör-tető.* — Belterületi rész. A Böcörnek a domb tetején lévő része. Vö. Böcör.

Burias lásd **Burjász**

Burjasz lásd **Burjász**

Burjász 2017: *Burjász ~ Burjász-ódal* | *Van a Burjász-ódal. [...] A Burjász, az megin egy emberről vóút elnevezve.* 1935: *Burias* (RKFT.), 1934/1943: *Burjasz* (RTM.), 1889: *Burjász* (Kat.), 1884: *Burjasz* (HKFT.), 1860: *Burjasz, Burjaszoldal* (MKFT.) — Földterület. A település külterületének délnyugati részén, a Cíher és a Lókert szomszédságában található. Az adatközlők szerint a kifejezés személynévi eredetű. A román **Burias, Burjasz** névváltozatok a magyar *Burjász* átvételei. Vö. Burjászó (Hegyközpályi).

Burjász-oldal lásd **Burjász**

Büdös-kút 1. 2017: *Büdös-kút* | *Ahogy megyünk az erdőre. | Ijen állott víz lehetett valószínű, azért nevezték el Büdös-kútnak.* 1935: *Fna [Fântâna] Puturoasă* (RKFT.), 1889: *Büdös kút* (Kat.). — Kút. Az állatok itatására használták. A település külterületének délkeleti részén található. A román **Fântâna Puturoasă** név a magyar forma tükörfordítása. Az előtagja a *fântână* 'kút' főnév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *puturoasă* 'büdös' melléknévre (DEX) vezethető vissza. Vö. Büdös-kút 2.

Büdös-kút 2. 2017: *Büdös-kút, -on.* — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A rajta álló kútról kapta nevét. Vö. Büdös-kút 1.

Câmpia Mare lásd **Nagy-rét**

Câmpul Lung lásd **Hosszú-kert**

Câmpul Mare lásd **Latabár**

Cetariu lásd **Hegyközcsatár**

Cichet lásd **Csiket**

Cigány lásd **Cigány-hegy**

Cigány-dűlő lásd **Cigány-hegy**

Cigány-hegy 2017: *Cigány-hegy, -en ~ Cigány-düllőü* | *Ez a Cigány egy gazdag ember volt, tulajdonosa volt a Cigány-hegynek. Szőlőtermesztésre alkalmas. | Hogy mér hívják Cigány-hegynek, azt nem tudom, veszekedtek ott? Cigánykodtak rajta?* 1935: *Țigani* (RKFT.), 1934/1943: *D[dealul] Cigány* (RTM.), 1907: *Czigányhegy t[anya]*, 1902: *Czigányhegy t[anya]* (Hnt.), 1889: *Czigány, Czigányhegy* (Kat.), 1884: *Czigány hegy* (HKFT.), 1864: *Czigánhegy* (Pesty). — Földterület, szőlő. A település külterületének keleti részén található. Hegyközcsatár és Hegyköztóttelek lakosságának egyaránt van ezen a területen földje. A név előtagja talán cigány etnikumú egykori lakóira utal, a korábbi források tanyának mondják. Néhány adatközlő szerint *Czigány* nevű tulajdonosáról kapta a nevét. A román **Țigani** névváltozat a magyar *Cigány* név átvételével jött létre. A szintén román **Dealul Cigány** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX), az utótagja a *Cigány* névrész átvétele. Vö. Cigány-hegy alja.

Cigány-hegy alja 1889: *Czigányhegy alja* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. A Cigány-hegy alsó része. Vö. Cigány-hegy.

Cigány-hegy-tanya lásd **Cigány-hegy**

Ciher 2017: *Ciher*; 1889: *Cziher* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Két részből áll: a Belső- és a Külső-Ciherből. A *ciher* földrajzi köznévi jelentése 1. 'bokros, bozótos hely', 2. 'bokor, bozót' (SzT., FKNT.). Vö. Belső- és Külső-Ciher.

Cipcheș lásd **Csipkés 2.**

Csatár lásd **Hegyközcsatár**

Csegődi-pince 2017: *Csegőüdi-pince* | *Egymással szemben állnak. Ahogy megyünk Váradra. Bal oldalt a Csegődi, és közvetlenül ezzel szemben a Barta.* — Egy emeletes épület és a hozzá tartozó borospince. A Nagy utca közepén, a Barta-pince szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta. Ma már nagyon rossz, romos állapotban van.

Csergő 1889: *Csergő* (Kat.). — Földterület. A külterület déli részén található. A *csergő* szó a *csörgő* földrajzi köznévi alakváltozata (SzT.), melynek jelentése 'terület, amelyen forrás van, vagy amelyen ér folyik' (FKNT.).

Cser-hát 1889: *Cserhát* (Kat.), 1864: *Cserhát* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi részén található. Bizonyára cserfás terület lehetett. Vö. Cserhát, Cser-völgy (Hegyköztóttelek), Cser, Cser-hát, Cser-oldal (Siter).

Csiket 2017: *Csiket, -re* | *Alsóy-Csiket, a lenti. Most ottan vóút egy család, mán elhaltak. [...] Van Felsőy-Csiket is, ez itt mind a falun fejül mingyán.* 1935: *Cichet* (RKFT.), 1934/1943: *Cichet* (RTM.), 1889: *Csiket* (Kat.), 1864: *Csiket* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Csiketből. A román **Cichet** a magyar *Csiket* átvételével jött létre. Vö. Alsó- és Felső-Csiket.

Csikós-kút 2017: *Csikós-kút | Csikósokrul vóut kinevezve. [...] A Sás-vőügyön az Alsó-Csiketnek a viginél. Be van burjánosodva, de víz áll benne még nyáron is.* — Kút. A település külterületének északi részén, a Sás-völgy és az Alsó-Csiket szomszédságában található. Ma már nem használják, elgazosodott.

Csipkés 1. 2017: *Csipkés | Ez az utca, Újlakra ahogy megyen. [...] Csipkebokrok vóutak mindenfele.* — Utca. A település belterületének déli részén húzódik. A szomszédos földterület szintén a *Csipkés* nevet viseli, arról kapta a nevét. Vö. Csipkés 2.

Csipkés 2. 2017: *Csipkés, -en | A hadtest ott tartózkodott, és Csipkés nevezetű tábornagyuk volt.* 1941: *Csipkés* (MKF.), 1935: *Cipcheş* (RKFT.), 1889: *Csipkés* (Kat.), 1864: *Csipkés* (Pesty). — Földterület, völgy. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A szomszédos utca szintén a *Csipkés* nevet viseli. Az adatközlők szerint a terület csipkebokrokban bővelkedett, bizonyára ez volt a névadás alapja. Mások szerint Rákóczi hadteste egykor ezen a területen vert táborát, a csapat tábornagyát pedig *Csipkés*-nek hívták. Ez az anekdotikus magyarázat utólag kapcsolódhatott a névhez. A román *Cipcheş* a magyar *Csipkés* átvételével jött létre. Vö. Csipkés 1.

Dealul Cigány lásd **Cigány-hegy**

Dealul Mare lásd **Nagy-hegy**

Dealul Nou lásd **Új-hegy**

Dealul Sentinelei lásd **Őr-hegy-tető**

Dingeo Revier 1860: *Dingeo R[evier]* (MKFT.). — Földterület. A név a település külterületének északnyugati részét jelölte.

Dinnyés-kert 1889: *Dinyés kert* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. Egykor bizonyára dinnyét termesztettek rajta.

Disznókút 2017: *Disznókút | Az aszfalt mellett lejjébb, Kovácsira, menni jobbrul, lejjébb, letérni. Az Al-hegy alja sarkátul, ide be, áttelenbe a túlsó oldalra. Kicsit előrébb a falu fele, az a Disznókút.* 1935: *Fna [Fântâna] Porcilor* (RKFT.), 1889: *Disznó kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének északi részén, a Nyolc-holdon található. Az adatközlők szerint ma már nem használják. A román *Fântâna Porcilor* név a magyar forma tükörfordítása. Az előtagja a *fântână* 'kút' főnév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *porci* 'disznók' főnév birtokos esetben lévő alakjára (DEX) vezethető vissza.

Diszpenszár lásd **Orvosi rendelő**

Domoszló 2017: *Domoszló, 1700: Domoszlo n. Hegy* (EHA.). — Földterület, egykori szőlő és tanya. A település külterületének nyugati részén található. Az adatközlők szerint a tulajdonosáról kaphatta nevét. Vö. Domoszló-tető, Domoszló-völgy, Nagy-Domoszló-völgy.

Domoszló-hegy lásd **Domoszló**

Domoszló-tető 1889: *Domoszló tető* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A Domoszló északi része. Vö. Domoszló, Domoszló-völgy, Nagy-Domoszló-völgy.

Domoszló-völgy 2017: *Domoszló-völgy*, 1935: *V[alea] Domoslo* (RKFT.), 1889: *Domoszló völgy* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A Domoszló-tető és a Nagy-Domoszló-völgy között fekszik. A Domoszló alsó része. A román **Valea Domoslo** névváltozat a magyar név fordítása. Az előtag valószínűleg a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Domoszló, Domoszló-tető, Nagy-Domoszló-völgy.

Egyes iskola 2017: *Egyes iskola ~ Gyógyszertár ~ Római katolikus iskola | Ahogy beérünk a központba, Várad felől, bal felől volt a katolikus vegyes iskola, utána jött a kettős, kettes iskola, az a református fiúiskola, [...] ahol most van a kocsmá az a kettős iskola, [...] a hármas volt a református lányiskola és a négyes, az utolsó, ahogy menni Tóttelekre, a Diszpenzár, ahun van, az volt az állami iskola. Az nem volt felekezeti iskola. A Primöriáé volt, a Néptanácsé volt. — Épület. A Nagy utcán található. A 20. század első felében ez volt a katolikus iskola. Ma már gyógyszertár működik benne. Vö. Kettes iskola, Hármas iskola, Négyes iskola.*

Énekes 2017: *Énekes, -en | A Rókás teteje. Az az Énekes. [...] Valamikor ott sorra voltak a pincék. Szombaton kimentek oda az idősek borozni. Az asszonyok vitték utánuk a vacsorát vagy ébided, azt, amit, és ott énekelgettek, szombat esteiken, későig. A partódalba, de vóút nyolc-tíz-tizenöt pince végig. Még most is megvan a heje imitt-amott némejnek. [...] Errül lett az Énekes elnevezve. | Hát a pincék, ott van vagy hét-nyóc pince, vagy lehet, több is, hát beomlottak, és akkor [...] csak így a teteje látszik. [...] S akkor van, aki rábukkant, s ijen pinceláz is támadt. Versengés támadt, az emberek. Egyik is kibontotta, másik is. — Dombtető. A település külterületének keleti oldalán található. Egykor ezen a részen volt a pincesor. Az adatközlők elmondása szerint akkor ment tönkre, amikor az első és a második világháború idején elvitték a férfiakat otthonról. A pincéket kirabolták, a többségük beomlott. A terület egykor fontosabb szerepet töltött be a közösség életében: a férfiak szombatonként ide jártak ki beszélgetni, énekelni és borozni. A helyiek az utóbbi időben kaptak kedvet ahhoz, hogy helyrehozzák a valamikori pincéket. Mára néhányat sikerült is rendbe tenni.*

Epres sikátor 2017: *Epres sikátor | Eperfák vóúttak sorra, végig. — Utca. A Nagy utca, a Hatház utca, a Király utca és a Böcör között található. Az adatközlők szerint eperfák álltak rajta, innen ered az elnevezése. A hegyközcsatári helynévallományban a *sikátor* lexéma 'utca' jelentésben használatos. Vö. Fazekas sikátor, Jézus Tóth sikátor, Mészárszék sikátor stb.*

Fântâna Porcilor lásd **Disznókút**

Fântâna Puturoasă lásd **Büdös-kút 1.**

Farkas-bolt lásd **Farkas-kocsm**

Farkas-kocsm 2017: *Farkas-kocsm ~ Farkas-bóút ~ Andi-bár | Ezt Farkas bácsi működtette.* — Épület. A Nagy utcán, a Polgármesteri hivatalnal szemben áll. Eredetileg a *Farkas* családé volt. Később Andi-bár lett belőle. Ma is vegyes-kereskedés működik benne.

Farkasos 1864: *Farkasos | Nagy és Kis Latabár, Bihar, Patak, Cserhát; Farkasos, Agoston, erdők, — fekszenek lejtős dombokon, a községtől keletre, Cser, bükk, és tölgy 's más nemű kemény fát szolgáltatnak* (Pesty). — Erdő. A település külterületének keleti részén található. A hegyközcsatári adatközlők nem ismerik. Hegyköztötteleken a *Farkas-irtás* név használatos. Az erdőben egykor bizonyára farkasok tanyáztak. Vö. Farkas-irtás (Hegyköztöttelek).

Fazekas sikátor 2017: *Fazekas sikátor ~ Putnaki sikátor | Ahol Putnaki Sándor lakott, ahogy megyünk lefele, az első sikátor jobbra.* — Utca. A Nagy utcából nyílik, és a Kónya felé vezet. A *Fazekas* és a *Putnoki* család is ezen az utcán lakott, a névváltozatok előtagjai erre utalnak. Vö. Epres sikátor.

Felső-Csiket 2017: *Felsőü-Csiket.* — Földterület. A település külterületének északi részén található. A Csiket északi része. Vö. Csiket, Alsó-Csiket.

Felső-Latabár lásd **Kis-Latabár**

Felszeg 2017: *Felszeg | A templomtul errül a Felszeg, onnan arra meg Alszeg.* — A Nagy utca északi része. Vö. Alszeg.

Fő út 2017: *Fő út, -on.* — A Nagy utcát átszelő aszfaltozott út.

Fő utca lásd **Nagy utca**

Futrás 2017: *Futrás ~ Futrás, -ba ~ Zöldfa utca | A falunknak egy ríše. [...] Futrás, azért Futrás, hogy ez ritka terep vóút, s egy-egy házak imitt-amott vóutak benne. Hóy, elszaladok a Futrásba, há fussál, aszongya, há szaladjál!* — Kisebb tér. A település belterületének nyugati részén húzódik, a Kocsis sikátor folytatása. A *futrás* szó a nyelvjárásokban többféle (egymással összefüggő) jelentésben is használatos: 1. 'összekötött széna vagy szalmacsomó', 2. 'szétszóródott és összege-reblyézett gabona', 3. 'takarmányszállító cseléd' (ÜMTsz.). Az Erdélyi Magyar Szótörténeti Tárbán a *futrásia* forma szerepel, melynek 'takarmányporció' (SZT.) jelentése van. Ahogy a *Futrás*, úgy a **Zöldfa utca** névváltozat sem hivatalos utcanév a településen.

Gaz-kert 1889: *Gazkert* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A *gaz* melléknévként 'bozótos (erdő)' jelentésű (SZT.).

Gólya-völgy 2017: *Gója-völgy | Tele van nyáron gójákkal. Ahogy lakmároznak, a békákat szedik össze.* 1889: *Gólya völgy* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének északi részén található. Az adatközlők szerint lapályos terület lévén

nyáron rengeteg gólya tanyázik rajta, innen ered az elnevezése. Vö. Gólya-völgyi-tó, illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-kút (Hegyköztóttelek), Gólya-völgy (Siter).

Gólya-völgyi-tó 2017: *Gója-völgyi-tó ~ Latabári-tó ~ r. Lăcul vicëilor*. — Meseterséges tó. A Gólya-völgyön, a Latabár szomszédságában található, a nevek előtagjai erre utalnak. A **Lacul vițeilor** román nyelvű névváltozat jelentése 'golyák tava'. Vö. Gólya-völgy, illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-kút (Hegyköztóttelek), Gólya-völgy (Siter).

Gyógyszertár lásd Egyes iskola

Hajnal-hegy 2017: *Hajnal-hegy, -en | Azér Hajnal-hegy, mert délnek fekszik, és belesüt a nap. [...] Szőlőtermesztésre alkalmas hej, régen rengeteg szőlő volt. És én emlékszem, hogy nekünk volt egy darab szőlőnk ott. És anyu kiment hajnalba, de már tizenegy órakor szőlőbe ojan tikkasztó meleg volt [...]. Szintén ugyanaz a dolog érvényesül, mint a Rókással, hogy az emberek nem tudtak dolgozni, csak tizenegy óráig nyáron kánikulába. És kimentek hajnalba már a kertbe. [...] Mivelhogy Újlakra néz ez a dűlőj, a tiszta időbe, ha az emberek átkiáltanak Újlakra, hogy lány kell, akkor a visszhang visszahozza, hogy hány kell.* 1934/1943: *Hajnal h[egy]* (RTM.), 1907: *Hajnalhegy t[anya]*, 1902: *Hajnalhegy t[anya]* (Hnt.), 1889: *Hajnal hegy* (Kat.), 1884: *Hajnal h[egy]* (HKFT.), 1864: *Hajnalhegy* (Pesty), 1860: *Hajnal hegy* (MKFT.). — Domb, szőlő. A település külterületének déli részén, Hegyközcsatár és Hegyközújlak között található. A hegyközcsatári lakosságnak ezen a területen van a szőlője.

Hajnal-hegy-tanya lásd Hajnal-hegy

Halom 2017: *Halom ~ Török-halom | Szalárd és Csatár közt, de a csatári területen. Van egy kis halom, és a törökök idejébe volt ott valami kis vár. | Így mondták, hogy valamikor a török időbe csinálták.* — Kisebb kiemelkedés, a település külterületének északi részén található. A két névváltozat közül a *Halom* az ismertebb, a **Török-halom** változatot az adatközlők közül csupán néhányan ismerték.

Haraszt 1. 1889: *Haraszt* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában található. A *haraszt* földrajzi köznévi jelentése 1. 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen terület' (FKnT.). Vö. Sár-haraszt.

Haraszt 2. lásd Sár-haraszt

Hármas iskola 2017: *Hármas iskola ~ Református iskola*. — Épület. A Nagy utcán, a Református templom szomszédságában állt. A 20. század első felében református iskola volt. Vö. Egyes iskola, Kettes iskola, Négyes iskola.

Hatház utca 2017: *Hatház utca | Hat ház volt rajta gyerekkoromba is, most is.* — Kisebb utca, a Nagy utca és a Király utca között húzódik. Az ott álló épületek számáról kapta nevét.

Hegy 2017: *Hegy*, 1884: *hegy* (HKFT.), 1860: *Hegy* (MKFT.). — Földterület, gyümölcsös és szőlő. A település külterületének nyugati részén található. Vö. Hegyalja.

Hegyalja 1941: *Hegy alja* (MKF.). — Földterület. A település külterületének északnyugati oldalán található. A Hegy északi, lejtős része. Vö. Hegy.

Hegyközkovácsi út 2017: *Hegyközkovácsi út ~ Kovácsi út | Megyen át Kovácsiba, most le van aszfaltozva.* — A Hegyközkovácsiba vezető aszfaltos út. A település külterületének nyugati részén húzódik.

Hegyköztótteleki út 2017: *Hegyköztótteleki út ~ Tótteleki út*, 1889: *Tótteleki út* (Kat.). — A Hegyköztóttelekre vezető aszfaltos út. A település külterületének keleti részén húzódik.

Hegyközújlaki bekötő 2017: *Hegyközújlaki bekötő ~ Újlaki bekötő.* — A Hegyközcseréskút és a Hegyközújlakot összekötő bekötőút. A település külterületének déli részén húzódik.

Hideg-kút 2017: *Hideg-kút | Akármilyen hőség van, abba a kútba nagyon friss és hideg a víz.* 1889: *Hideg kút* (Kat.). — Kút. A Madár-kút-tető és a belterület szomszédságában található. Az adatközlők szerint nagyon jó minőségű vize van.

Hodosi-láb 2017: *Hodosi-láb | A hodosiaknak is vóút itten erdőjük, meg a bihariaknak is, ijen úrbéres, mer ez, ez Sítervőügy, Jenőü, Bottyán, kimegy nem tudom meddig, hatalmas, több ezerhektáros erdők vannak.* — Az erdő része. A település külterületének keleti oldalán található. Az előtag arra utal, hogy a jákóhodosiaknak is volt ezen a területen erdőjük. Az utótag a *láb* 'szántóföldtábla, földdarab' földrajzi köznévi (SzT.).

Holland házak lásd **Bigbrader-ház**

Hóreb-hegy 2017: *Hóyreb-hegy | Az is az erdőben, a Szonda-kúthoz közel, oda nyúlik a Szonda-kút irányára.* — Földterület, domb. A település külterületének délkeleti oldalán található.

Hosszú-kert 2017: *Hosszú-kert*, 1935: *Câmpul Lung* (RKFT.), 1889: *Hosszú kert* (Kat.), 1864: *hosszú kert* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A román *Câmpul Lung* név a magyar forma részfordítása. Az előtagja a *câmp* 'mező' főnév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *lung* 'hosszú' melléknévre vezethető vissza (DEX).

Huszár-kocsmá 2017: *Huszár-kocsmá ~ Huszár kocsmája | Az magyar ember volt, Huszár Sándor. Az a Zuggal szembe volt, most is kocsmá meg ábéce.* — Épület. Volt kocsmá a Zug és a Piac környékén. Nevét *Huszár* nevű tulajdonosáról kapta. Ma is kocsmát működtetnek benne.

Huszár kocsmája lásd **Huszár-kocsmá**

Irtás 2017: *Irtás, -on.* — Földterület. A település külterületének keleti részén, az erdő mellett található. A területhez erdőirtás révén jutottak hozzá.

Iskola lásd **Benedek Elek Általános Iskola**

Játszó 2017: *Játszó, -ba.* — Földterület. A Kertalja része. A belterület közvetlen közelében található. Az elnevezés arra utal, hogy a gyerekek régen ide jártak futballozni.

Jehova-templom lásd **Királyság terme**

Jézus sikátor lásd **Jézus Tóth sikátor**

Jézus Tóth sikátor 2017: *Jézus Tót sikátor ~ Jézus sikátor ~ Tót sikátor | Ott lakott Jézus Tót bácsi.* — Utcá. A település belterületének déli részén húzódik. A *Tóth* és a *Jézus Tóth* előtagok az utcában lakó családokra utalnak, a *Jézus Tóth* ragadványnév a településen. Másrészről a *Jézus* elem arra a fészületre is utal, amely az utcában áll. Vö. Epres sikátor.

Kacender-féle 2017: *Kacender-féle.* — Egykori malomépület vagy daráló. A Zug környékén állt. Nevét tulajdonosáról kapta. Ma már csak az emlékezetben él.

Kálvin tér 2017: *Kálvin tér.* — A református templom körüli tér neve.

Katolikus temető 2017: *Katolikus temető.* — Az Új-temető része. A település belterületének keleti oldalán található. Vö. Új-temető, Kónya (Régi temető), Református temető, Zsidó temető.

Katolikus templom 2017: *Katolikus templom | A mostani katolikus templomot ezernyolcszáznyolcra kezdték építeni és ezernyolcszáztizenny-tizenkettőbe fejezték be.* — Épület. A központban áll. A település római katolikus közössége használja.

Kékes-tető 2017: *Kékes-tető.* — Magasabban fekvő belterületi rész, a Bigbraderház környékének a neve. A *Kékes-tető* név a közismert jelentéséhez képest (Magyarország legmagasabb pontja, turisztikai célpont) Hegyközcsonkban egy azzal ellentétes jegy jelölésére szolgál. A név arra utal, hogy a szóban forgó terület a falu szélén, periférikus helyen található, ahol elsősorban a szerényebb anyagi körülmények között élő családok laknak. A nevet motiválhatta az itt álló *Zöld-házak* megnevezés is.

Kelemen-pad 2017: *Kelemen-pad | Tóttelek és Csatárt, ahogy elhagyjuk, ott van. [...] Van ott egy fennsík. [...] Egy padka.* 1941: *Kelemen-pad* (MKF.), 1934/1943: *Kelemenpad* (RTM.), 1884: *Kelemen pad* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, az erdő mellett található. Az előtag személynévi (család- vagy keresztnévi) eredetű lehet. A *pad* földrajzi köznévi jelentése 'lapos tetejű domb, hegy, fennsík' (FKnT.). A román *Kelemenpad* névváltozat a magyar változtatás nélküli átvétele. Vö. Kelemen-pad, Padi út (Hegyköztóttelek).

Kereszt 2017: *Kereszt.* — A Jézus Tóth sikátoron állt. Az adatközlők elmondása szerint ellopták.

Kertalja 2017: *Kertalja ~ Kertalja-főüd | A Kertalja a legelő. És a Kertalja része a Játszó.* 1907: *Kertalja t[anya]*, 1902: *Kertalja t[anya]* (Hnt.), 1889: *Kert alja*

(Kat.), 1864: *Kertalja* (Pesty). — Földterület. A település nyugati oldalán, a belterület szomszédságában, a házakhoz tartozó kertek mögött húzódik.

Kertalja-föld lásd **Kertalja**

Kertalja-tanya lásd **Kertalja**

Kettes iskola 2017: *Kettes iskola ~ Kettős iskola ~ Református iskola*. — Épület. A Nagy utcán állt. A 20. század első felében református iskola volt. Ma már nincs meg, lebontották. Vö. Egyes iskola, Hármaskör iskola, Négyes iskola.

Király-kút 2017: *Kiráj-kút*. — Kút, mely a Király utca környékén áll. Ma is használják. Vö. Király utca.

Királyság terme 2017: *Kirájság terme ~ Jehova-templom*. — Épület. A Kis utcán áll. A településen élő jehova tanúi használják.

Király utca 2017: *Kiráj utca*. — Utca. A Böccör és a Hatház utca folytatása. A név előtagja a *Király* családra utal. Vö. Király-kút.

Kis-domb 2017: *Kis-domb, -on | Nincs is utcanév ott, mer a Kis-dombon lakunk, akkor oda tartozunk, ez gyűjtőnév. [...] Van egy ijen kis emelkedő*. — Kisebb domb. A belterület része.

Kis-Latabár 2017: *Kis-Latobár ~ Felső-Latabár ~ Felső-Latobár*, 1889: *Kis Latabár* (Kat.), 1882: *Kis-Latobár*, 1877: *Kis-Latobár*, 1873: *Kis Latobár* (Hnt.), 1864: *Kis Latabár* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A Latabár kisebbik része. Vö. Latabár, Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztöttelek).

Kis-Latabár-erdő 1884: *Kis latobar erdő* (HKFT.). — Erdő. A település külterületének északi részén található. Az akkori erdőség kisebbik darabja. Vö. Latabár, Nagy-Latabár-erdő, Kis- és Nagy-Latabár, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztöttelek).

Kis-mező 2017: *Kis-mező, -be | Már húsz éve tartják a Kis-mezőbe a Hegyközi Napok című rendezvényt*. 1889: *Kis mező* (Kat.), 1864: *Kis-mező* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található.

Kis utca 2017: *Kis utca*. — Utca. A Nagy utca és a Tag között húzódik. Vö. Nagy utca.

Kocsis sikátor 2017: *Kocsis sikátor | Van egy kis sikátor, [...] ahogy megyünk Kovácsiba, beérünk a Kis utcába, a Fő utcáról, a Nagy utcáról, van egy kis sikátor; de egy nagyon rövid. [...] Abba a sikátorba nem építkeztek, az szinte egy összenőtt, bozotos hej volt*. — Belterületi rész. A Nagy utca és a Kis utca között található. Az adatközlők szerint a *Kocsis* előtag a településen élő *Kocsis* családra utal. Az utótag jelentése 'két utcát összekötő keskeny út' (FKnT.).

Kollektív-tanya 2017: *Kollektív-tanya ~ Téesz-tanya | Megyünk Kovácsinak a Kis utcán, Kollektív-tanya.* — Egykori tanya. A Kis utca végén található. A rendszer-váltás előtt a kollektív gazdaság, az ún. kollektíva működött benne.

Komádi 1889: *Komádi* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található.

Koma-völgy 2017: *Koma-völgy ~ Koma-vőügy | Komáéknak végtelen nagy földdarabjuk vóut ottan.* — Földterület. A település külterületének nyugati részén található. A *Koma* család tulajdona.

Komló-kút 2017: *Komló-kút | A falunak a vége az Komló-völgy, úgy hívták, és akkor ott volt egy kút, de azt mán be is tömték, most állítólag újra [...] fúrni akarnak. [...] Nagyon jó víz vóut benne.* 1889: *Komló kút* (Kat.). — Kút, a Nagy utca északi részén, a Komló-völgyben található, erről kapta nevét, ma már nem működik. Vö. Komló-völgy.

Komló-völgy 2017: *Komló-völgy ~ Komlóu-völgy, -ön | A Komló-völgy, az egyben van a Nagy utcával. Az is Nagy utca. [...] A Templomtul, a központtul lefele már Komló-völgynek lehetett számítani. | Jöttek a [...] tótfalusiak, valamikor még tehén meg ökörszekerekkel vitték a szőlőt Váradra, s akkor itt megpihentek, itt a kútnál, megitták a jóuszágot, megetették. Ideértek mondjuk vasárnap este hét-nyóc órakor, s akkor pihentek, ijfáltájba már indultak, tizenkétórakor tovább. Reggelre beértek Váradra. Még itt vóut, hogy meg is vették tüllük a szőlőt.* 1889: *Komló völgy* (Kat.). — A Nagy utca északi része. Az adatközlők szerint régen sok komló volt a területen. Vö. Komló-kút.

Kont 2017: *Kont | Azért hívják Kontnak, mert bekanyarodik az erdőbe, tehát kontúr [kontúr], [...] egy ojan liget az erdő közt.* 1864: *Kont* (Pesty). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén, az erdő szomszédságában található. Vö. Kont alja.

Kont alja 1889: *Kont alja* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A Kont mélyebben fekvő része. Vö. Kont.

Kónya 2017: *Kónya, Kónyába ~ Régi temető | Onnant hordták a földet tapasztani, mer jóu sárga föld van benne. [...] Majd meggyógyít a sárga föld a Kónyába!* — Földterület, domb. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők szerint eredetileg itt volt a falu temetője. A *Kónya* helynév eredetére vonatkozóan nincsenek pontos ismereteink. Valószínűleg személynévre vezethető vissza. BUNYITAY VINCE könyvében a *Latabár* név kapcsán utalnak is egy Konya Gergely nevű lakosra (1884: 258). A *Konya* mint családnév tehát jelen volt a térségben. Vö. Kónya-tető, Új temető, Katolikus temető, Református temető, Zsidó temető.

Kónya-tető 2017: *Kónya-tető*, 1889: *Kónya tető* (Kat.), 1864: *Konya tető* (Pesty). — Dombtető. A település külterületének keleti részén található. A Kónya része. Vö. Kónya.

Kovácsi út lásd **Hegyközkovácsi út**

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2017: *Kösmő-patak ~ Kösmő ~ Kösmőj*, 1941: *Kösmőpatak, Kösmő-p[atak]* (MKF.), 1889: *Kösmő patak* (Kat.), 1884: *Kösmő p[atak]* (HKFT.), 1860: *Kösmő* (MKFT.), 1851: *Kösmő patak* (Fényes). — Patak. A külterület déli határán kanyarog. A *Kösmő* név eredetére vonatkozóan egyelőre nem tudunk biztos magyarázatot adni. KNEIÉZSA ISTVÁN és BENKŐ LORÁND úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást. Az előbbi a székely csoportok áttelepülésével, névköltöztetés eredményeképpen jöhetett létre (KNEIÉZSA 1942: 42, BENKŐ 1998: 139). KISS LAJOS szótára a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és a **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szavak összetételének tekinti (FNESz.). BENKŐ szerint az előtag valóban a kis melléknév lehet, ő az utótágot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja (BENKŐ 1993: 54–55, lásd még KISS 2013: 101–107). Vö. Kösmő-patak (Hegyközpályi, Hegyközülak, Sitervölgy), Új-Kösmő (Hegyközpályi), Kösmő-völgy (Sitervölgy).

Községháza lásd **Polgármesteri hivatal**

Kulcsár-domb 2017: *Kulcsár-domb | Ezt a dombot egészen a központig úgy hívják, hogy Kulcsár-domb.* — Belterületi domb. A település központja is a Kulcsár-dombon található. Az előtag személynévi eredetű lehet.

Kultúrotthon 2017: *Kultúrotthon | A hatvanas években épült. Azelőtt a bálokat az állami iskolában tartották.* — Épület. A Nagy utcán, a központban található.

Kurcina lásd **Kurcina-völgy**

Kurcina-völgy 2017: *Kurcina-völgy ~ Kurcina völgye ~ Kurcina, Kurcinára | Kint lakott egy család, és róluk lett elnevezve az a völgy, a Kurcina völgye.* — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A Szombati-völgy folytatása. Az egykor ott lakó családról nevezték el.

Kurcina völgye lásd **Kurcina-völgy**

Kút-fő 2017: *Kút-fő ~ Kút-fű | Volt egy kút valamikor, és a felette lévő dűlő a Kút-fő.* 1889: *Kút fő* (Kat.). — Földterület, rét. A település külterületének délnyugati részén található. A rét végén egykor kút állt, innen ered a terület elnevezése. Vö. Kút-fő-haraszt.

Kutfő Harasz lásd **Kút-fő-haraszt**

Kút-fő-haraszt 1934/1943: *KutfőHarasz* (RTM.), 1884: *Kutfő Harasz* (HKFT.), 1860: *Kutfő Haraszt* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének nyugati

részen található. Az előtag a szomszédos területre, a Kút-főre utal. Az utótag mint földrajzi köznévi 1. 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen terület' jelentésű (FKnT.). Vö. Kút-fő.

Külső-Ciher 2017: *Külső-Ciher*. — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A Ciher északabbra fekvő része. Vö. Ciher, Belső-Ciher.

Külső-Patak 2017: *Külső-Patak ~ Külső-Patak*. — Földterület. A település külterületének délkeleti oldalán található. A Patak nevű terület keleti része. Vö. Patak, Belső-Patak.

Lacul vișeilor lásd **Gólya-völgyi-tó**

Latabár 2017: *Latabár ~ Latabár, -on ~ Latabár-pusztas* | *Ott volt valamikor egy falu az ezerkétszáz éves után, nem lehet tudni, mikor. Ott volt egy kis település, és a tatárdúlás idején szűnt meg. [...] De még ezelőtt húsz évvel, harminc évvel téglát fordított ki az eke, amikor szántottak.* 1935: *Câmpul Mare* (RKFT.), 1913: *Latabárpusztas*, 1907: *Latabár p[usztas]*, 1902: *Latabár p[usztas]* (Hnt.), 1901: *Latabár-pusztas* (Borovszky 62), 1900: *Latabár* (Hnt.), 1889: *Latabár, Latabár pusztas* (Kat.), 1898: *Latabár*, 1892: *Latabár*, 1888: *Latabár* (Hnt.), 1884: *Latabár, Lathabar, Latabar* | *Nevében a Latibor személynév van megörökítve, mely a középkorban nagy kelendőségnek örvendett [...] romhalma kiemelkedik most is a Csatárról Szalárdra vivő ut jobb oldalán, s körülötte egykori hiveinek telekhelyei s elvadult gyümölcsfái ma is láthatók. A kis község, melynek birája 1576-ban Konczos Pál volt s lakosai, egyebek között, Barabás Mátyás s Konya Gergely, már rég elpusztult.* (Bunyitay 258), 1873: *Latobár* (Hnt.), 1598: *Lathabar*, 1588: *Latthobar*, 1587: *Latobar*, 1318>1390>1406: *Lathabar*, [1291–94]: *Latabar*, [1272–90]>374/500 k.: *Lathabar* (Rácz 2022: 178). — Nagy kiterjedésű földterület a település külterületének északi részén. Két részből áll: a Nagy- és a Kis-Latabárból. A név az elpusztult Latabár településre utal. Egy helyi monda szerint a törökök ellopták a templom harangját, amely végül a Latabáron lévő kútba vagy mocsárba esett bele. A monda szerint annyira beleragadt a sárba, hogy semmivel sem lehetett kihúzni, és a mai napig ott van. A román *Câmpul Mare* névváltozat a *câmp* 'mező' köznévi végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek az összetétele: a magyar és a román névváltozatok között tehát nincs összefüggés. Vö. Kis- és Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztöttelek).

Latabári-tó lásd **Gólya-völgyi-tó**

Latabár-pusztas lásd **Latabár**

Lókert 2017: *Lókert*. — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található.

Madár-kút 2017: *Madár-kút*, 1889: *Madár kút* (Kat.). — A Madár-kút-tető kútja. Ma már nincs meg. Vö. Madár-kút-tető, Madár-kút-völgy.

Madár-kút-tető 2017: *Madár-kút-tető*, 1889: *Madárkút tető* (Kat.), 1864: *Madár-kúsztó* (Pesty). — Földterület, domb. A település külterületének északnyugati részén található. A közelben álló kútról kapta nevét. Vö. Madár-kút, Madár-kút-völgy.

Madár-kút-völgy 2017: *Madár-kút-völgy*. — Földterület, völgy. A település külterületének északnyugati részén található. A közelben álló kútról kapta nevét. Vö. Madár-kút, Madár-kút-tető.

Malom utca 2017: *Malom utca | Nagyon-nagyon lejt, és méj árkok vannak. Valószínű, volt ott egy malom.* — Utca. A település belterületének nyugati oldalán található.

Margittai út 1889: *Margittai út* (Kat.). — Földút. A település külterületének északi részén húzódik. Margitta település felé vezet. Egykor fontosabb szerepe lehetett, ma már nemigen használják.

Mészárszék 2017: *Mészárszék | Lent a végén, a legelőnél, ott volt a Vágóhid, lent, és itt fent volt a bolt, itt fent volt a Mészárszék.* — Épület. A Mészárszék sikátoron állt. Vö. Mészárszék sikátor.

Mészárszék sikátor 2017: *Mészárszék sikátor | A bőuttól lefele. [...] Ott vannak pincék, és ott vágtak régen állatokat, és ott mérték.* — Utca. A Nagy utca és a Pápista utca között húzódik. Ezen az utcán működött egykor a Mészárszék és a Vágóhid. Vö. Epres sikátor, Mészárszék.

Mezei sikátor 2017: *Mezei sikátor | A Kis utca végén jobbra, mert Mezei bácsiék laktak ott.* — A Kis utca nyugati vége. Az adatközlők szerint a Mezei előtag egyaránt utalhat a szomszédos *Kis-mező* nevű területre és az egykor ott lakó Mezei családra is. Vö. Epres sikátor.

Morgó 2017: *Morgó | Van egy zöld ház a cigányoknak, ott van a Morgó.* 1889: *Morgó* (Kat.), 1884: *Morgó* (HKFT.), 1864: *Morgó* (Pesty), 1860: *Morgó* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének északi részén, a belterület szomszéd-ságában található. A név eredetére vonatkozóan nincsenek ismereteink. A *Morgó* mint helynév, illetve helynév része számos település névanyagában megtalálható (lásd pl. az EHA. adatait, illetve Kis 1991).

Naghi hegy lásd **Nagy-hegy**

Nagy-Domoszló-völgy 1889: *Nagy Domoszló völgy* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A Domoszló déli része. Vö. Domoszló, Domoszló-tető, Domoszló-völgy.

Nagy-gát 2017: *Nagy-gát.* — Töltés. A külterület nyugati oldalát szeli át, a Kösmő mellékága mentén húzódik. Az adatközlők szerint a háborús időkben használták.

Nagy-hegy 2017: *Nagy-hegy*, 1935: *Dealul Mare* (RKFT.), 1934/1943: *Naghi hegy*, *D[ealul] Mare* (RTM.), 1913: *Nagyhegypuszta* (Hnt.), 1884: *Nagy hegy* (HKFT.), 1860: *Nagyhegy* (MKFT.). — Földterület, domb. A település külterületének nyugati

részen található. Egykor lakott hely lehetett, ezért szerepelhet a helységnévtárban, s ez magyarázza a puszta utótagot. A román *Naghi hegy* névváltozat a magyar *Nagy-hegy* átvétele. A román *Dealul Mare* a *deal* 'domb' köznévi végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele. Vö. Nagy-hegy alja.

Nagy-hegy alja 1935: *Sub Coasta Mare* (RKFT.), 1889: *Nagyhegy alja* (Kat.), 1884: *Nagy hegyalja* (HKFT.), 1860: *Nagyhegyalja* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A Nagy-hegy része. A román *Sub Coasta Mare* névváltozat a *sub* 'alatt' prepozícióinak, a *coastă* 'oldal' köznévi végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele. Vö. Nagy-hegy.

Nagy-hegy-puszta lásd **Nagy-hegy**

Nagy-Latabár 2017: *Nagy-Latobár ~ Alsó-Latabár ~ Alsó-Latobár*, 1889: *Nagy Latabár* (Kat.), 1882: *Nagy-Latobár*, 1877: *Nagy-Latobár*, 1873: *Nagy-Latobár* (Hnt.), 1864: *Nagy Latabár* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. A Latabár nagyobbik része. Vö. Latabár, Kis-Latabár, Nagy- és Kis-Latabár-erdő, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztöttelek).

Nagy-Latabár-erdő 1884: *Nagy latobar erdő* (HKFT.), 1860: *Nagy latobár Erdő* (MKFT.). — Egykori erdő, ma már szántóföld. A település külterületének északi részén található. Az akkori erdőség nagyobbik darabja. Vö. Latabár, Kis-Latabár-erdő, Nagy- és Kis-Latabár, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztöttelek).

Nagy-rét 2017: *Nagy-rét ~ Nagy-rít | Azér; mer borzasztó nagy, hosszú, nagy rít*. 1941: *Nagyrét* (MKF.), 1935: *Câmpia Mare* (RKFT.), 1934/1943: *Râtul Mare* (RTM.), 1889: *Nagy rét* (Kat.), 1884: *Nagy rét* (HKFT.), 1860: *Nagy rét* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A román *Câmpia Mare* a *câmpie* 'mező' köznévi végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek az összetétele. Míg a szintén román *Râtul Mare* névváltozat a *rât* 'rét' köznévi végartikulusos alakjára és a *mare* 'nagy' melléknévre (DEX) vezethető vissza.

Nagy utca 2017: *Nagy utca ~ Fő utca | A Nagy utca a főutca*. — A település leg-hosszabb utcája. Északkelet-délnyugat irányban húzódik. Vö. Kis utca.

Négyes iskola 2017: *Négyes iskola ~ Állami iskola*. — Épület. A Nagy utcán áll. Eredetileg ez volt az állami iskola. Ma már orvosi rendelő és óvoda működik benne. Vö. Egyes iskola, Kettes iskola, Hármaskola.

Nemes lásd **Nemes-rét**

Nemes-rét 1935: *Nemes* (RKFT.), 1889: *Nemes rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A román *Nemes* névváltozat a magyar név előtagjának átvételével jött létre.

Néptanács lásd Polgármesteri hivatal

Nyerges alja 2017: *Nyerges alja | Vóút a Nyerges alja rítünk, ahun van, az erdő mellett. Nyergessel jártak kint a szüleink. Az lovas jóuszág vóút. És akkor Nyerges aljának mondták.* 1889: *Nyerges alja* (Kat.), 1864: *nyerges alja* (Pesty). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A *nyerges* földrajzi köznévjelentése 'nyereg, teknő alakú domb vagy mélyedés' (FKnT.).

Nyolc-hold 2017: *Nyolc-hold | Azér Nyolc-hold, mert körülbelül nyolc hold.* 1889: *Nyolcz hold* (Kat.), 1864: *Nyólcz Hóld* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északnyugati oldalán található. Az adatközlők szerint a név arra utal, hogy nyolc holdnyi területet ölel fel.

Orbán sikátor 2017: *Orbán sikátor.* — Kisebb utca a település belterületének nyugati oldalán. A Kis utcából nyílik. Az előtag valószínűleg az *Orbán* családra utal. Vö. Epres sikátor stb.

Orvosi rendelő 2017: *Orvosi rendelő ~ Diszpenzár | Az ezerkilencszáznegyvenes években már működött orvos Csatárba.* — Épületrész. Az épület a Nagy utcán, a központban található. Az adatközlők szerint eredetileg állami iskolát működtettek benne. Az egyik része ma orvosi rendelőként, a másik része pedig óvodaként funkcionál. A *Diszpenzár* névváltozat az 'orvosi rendelő' jelentésű román *dispensar medical* kifejezésre vezethető vissza.

Óvoda 2017: *Óvoda | Az állami iskola jelenleg óvoda és rendelő, orvosi rendelő.* — Épületrész. Az épület a Nagy utcán, a központban található. Az adatközlők szerint eredetileg állami iskolát működtettek benne. Az egyik része ma már orvosi rendelőként, a másik része pedig óvodaként funkcionál.

Örheghi lásd **Őr-hegy-tető**

Őr-hegy lásd **Őr-hegy-tető**

Őr-hegy-tető 1941: *Őrhegytető* (MKF.), 1935: *D[fealul] Sentinelei* (RKFT.), 1934/1943: *Örheghi* (RTM.), 1910 k.: *Őrhegy* (MÁT.). — Földterület, domb. A település külterületének nyugati részén található. A román *Dealul Sentinelei* a *deal* 'domb' köznévjel végartikulusos alakjának és a *sentinelă ~ santinelă* 'őrszem' birtokos esetben lévő alakjának (DEX) az összetétele, a szintén román **Örheghi** névváltozat az *Őr-hegy* név átvételével jött létre.

Pădure lásd **Uradalmi-erdő**

Pădurea Țincheliuc lásd **Ritkási-erdő**

Pápista utca 2017: *Pápista utca | Az ezerkilencszázas évekbe kizárólag csak római katolikusok lakták ezt az utcát, pápisták.* — Utca. A Malom utca, a Nagy utca és a Mészárszék sikátor között helyezkedik el.

Patak 2017: *Patak, -ba | Mingyá ott a Pataknak a tetején ered a Kösmő, a Kösmő-patak. [...] Ez már rét és erdő.* 1889: *Patak* (Kat.), 1864: *Patak* (Pesty). —

Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. Két részből áll: a Külső- és a Belső-Patakból. Az elnevezés arra utal, hogy a Kösmő-patak a terület közelében folydogál. Vö. Belső- és Külső-Patak.

Pazurik sikátor 2017: *Pazurik sikátor | Pazurikék laktak ott a sikátor mellett.* — Utca. A belterület északi részén található. A Tagba vezet. A Pazurik előtag arra utal, hogy a *Pazurik* család ebben az utcában lakott. Vö. Epres sikátor.

Peresi-kút 2017: *Peresi-kút | Már a Peresi-kút le van fedve, de víz van benne.* — Kút. A Futrázson található. Jelenleg is megvan.

Piac 2017: *Piac.* — Kisebb tér. Kőasztalok állnak rajta. A Nagy utca közepén található.

Polgármesteri hivatal 2017: *Polgármesteri hivatal ~ Községháza ~ Néptanács ~ Primöria.* — Épület. A Nagy utcán, a központban található. A **Primöria** névváltozat a 'városháza, községháza' jelentésű román *primăria* köznév átvétele. Az épület megnevezésére a helyiek ez utóbbi kifejezést használják leginkább.

Primöria lásd **Polgármesteri hivatal**

Putnoki sikátor lásd **Fazekas sikátor**

Râtul Mare lásd **Nagy-rét**

Református iskola 1. lásd **Kettes iskola**

Református iskola 2. lásd **Hármas iskola**

Református temető 2017: *Református temető.* — Az Új-temető része. A település belterületének keleti oldalán található. Vö. Új-temető, Kónya (Régi temető), Katolikus temető, Zsidó temető.

Református templom 2017: *Református templom | Az ezerhatszáz-as-hétszáz-as évekbe a csatári református templomnak volt négy fiatornya [...] Sajnos már nincs meg. Annak az volt a hivatása, hogy az éjjeli őrök éjszaka felmentek, körbejárták, mert körbe lehetett járni, s akkor látták, ha tűz van, vagy, hogy ha jött az ellenség vagy vészhejzsetkor.* — Épület. A Nagy utcán, a dombtetőn áll. BUNYITAY szerint: „Egyháza a mai helv. vall. egyház helyén emelkedett, keresztbe az utcán, hogy ő keresztény szokás szerint szentélyével napkelet felé álljon. Derék kőépület lehetett, de ma már csak déli oldalfalának legnyugotibb részlete van meg egy ablakkal, melyen az ujtítás mellett is még felismerhető a félköríves jelleg. Tornyának nyugoti oldalán, a harangok magasságának megfelelő helyen felirat áll, melyen az évszám 1007-nek olvastatik. Ez évszámot magas helyzete miatt közletről megtekinteni nehéz, mindemellett a felirat magyar szavai, a betük latin, s a számjegyek arab idoma arra utal, hogy a két 00 helyett 66-ot, vagyis 1667-et kell olvasnunk. Ez egyház egyik oltára a Tizezer vértanu tiszteletére volt szentelve s külön javadalommal birt, melyet Perényi Ferencz püspök 1525-ben még szaporított, hozzá csatolván helyben egy házat, mely Balogh Sebestyén halálával pusztán maradt. Az oltárigazgatóság

oltárigazgatót is tételez fel, és így Csatáron az idézett korban már legalább is két egyházi férfi működött a vallásosság s a népnevelés emelésén.” (1884: 214).

Régi temető lásd **Kónya**

Ritcoş lásd **Ritkás**

Ritkás 1935: *Ritcoş* (RKFT.), 1889: *Ritkás* (Kat.), 1864: *Ritkás* (Pesty). — Földterület. Az erdő mellett, a település külterületének keleti oldalán található. A *ritkás* földrajzi köznév jelentése 'erdőrész, ahol a fák ritkán állnak' (FKnT.). A román **Ritcoş** név a magyar név átvételével jött létre. Vö. Ritkási-erdő, Ritkás-tető, illetve Ritkás (Hegyköztöttelek).

Ritkási-erdő 2017: *Ritkási-erdő* | *Az ezért Ritkás, mert kaszállóuk vóutak, és közte vóut az erdő között, és ritkán vóut. Kaszálló az erdő közt. [...] Tanyafa is vóut benne. Imitt-amott vóut az erdőü között. Azér lett errül elnevezve.* 1935: *Pădurea Țincheliuc, Pd. [Pădurea] Țincheliuc* (RKFT.). — Erdő, a település külterületének keleti oldalán, a Ritkás nevű terület szomszédságában található. A **Pădurea Țincheliuc** változat előtagja a *pădure* 'erdő' földrajzi köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza, az utótagja a szomszédos földterületre, a Cinke-lyukra (Hegyköztöttelek) utal. Vö. Ritkás, Ritkás-tető, illetve Ritkás (Hegyköztöttelek).

Ritkás-tető 1889: *Ritkás tető* (Kat.). — A Ritkási-erdő magasabban fekvő része. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Ritkás, Ritkási-erdő, illetve Ritkás (Hegyköztöttelek).

Rogériusz 2017: *Rogériusz ~ Teres-telep* | *A Komló-völgy közepén balra van egy utca. Egy sikátor, is lehetne mondani. És annak az utcának az északi részén van a Teres-telep, mert Teres Gyula, mikor volt, ő mérte ki. Azér hívják Teres-telepnek, azaz most költöttük rá, én is előszeretettel használom, Rogériusz.* — A település egyik újabban beépített része. A belterület északi részén található, a Nagy utcából ágazik el. A **Teres-telep** elnevezés arra a személyre utal, aki az 1950-es években kimérette a területet. A *Rogériusz* név pedig az ugyanazt a nevet viselő nagyváradi városrész megnevezése alapján keletkezett, mivel – a hegyközcsatári Rogériuszhoz hasonlóan – a nagyváradi is egy (viszonylag) újabban beépített része a szomszédos megyeközpontnak. A Rogériusz negyed névadója *Rogériusz mester* (1200 k.–1266) váradi kanonok. Vö. Rogériusz (Hegyközújlak).

Rókás 2017: *Rókás ~ Rókás-domb ~ Rókás-legelő* | *Azért Rókás, mert délnek fekszik, és nyáron, kánikulába belesüt a nap, és felégeti a legelőt. Ojan veres lesz, mint a róka. Ezért nevezték el Rókásnak.* 1889: *Rókás* (Kat.), 1864: *Rókás* (Pesty). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A név – a mai népi névmagyarázat ellenére – bizonyára az itt tanyázó rókákra utalt. Ezt az is erősíti, hogy a belterületen is találunk egy *Róka utca* nevű részt, illetve hogy a környező települések helynévanyagában (Hegyköztötteleken, Hegyközújlakon)

ugyancsak vannak *Róka*, illetve *Rókás utca* és *Rókás-hegy* nevű objektumok. Vö. Rókás-kút, Róka utca.

Rókás-domb lásd **Rókás**

Rókás-kút 2017: *Rókás-kút | A Rókásnak a keleti oldalán, közepén.* — Kút. A település külterületének délkeleti részén, a Rókás nevű területen található. Ma már nem működik. Vö. Rókás.

Rókás-legelő lásd **Rókás**

Róka utca 2017: *Róka utca ~ Róuka utca | Itt garázdálkodtak a rókák.* — Utca. A település belterületének délnyugati részén található. Az adatközlők szerint sok róka tanyázott a terület szomszédságában.

Római katolikus iskola lásd **Egyes iskola**

Rözse-oldal 1889: *Rözse oldal* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. Egykor erdő fedte a területet. Erre utalhat a neve.

Sár-harasz 2017: *Sár-harasz ~ Harasz* | *A Falu felett a Harasz.* [...] *Sár-harasz a Kovácsi úttól jobbra, ahogy megyünk. A Disznókúttól.* 1889: *Sárharasz* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. A *harasz* földrajzi köznévjelentése 1. 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen terület' (FKnT.). Vö. Harasz 1., Sár hossza.

Sár hossza 1864: *Sárhossza* (Pesty). — Földterület. Nem lokalizálható. Talán a *Sár-harasz* nevű földterülettel hozható összefüggésbe. Vö. Sár-harasz.

Sásos-tó 1889: *Sásos tó* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. Előtagja a növényzetére utal. Vö. Sás-völgy.

Sás-völgy 2017: *Sás-völgy | Mert tele vóút állandóan sással, kaszálni alig tudták, csak sás vóút benne. Mindig. Vizenyős. Sásas hej.* 1941: *Sásvölgy* (MKF.), 1889: *Sásvölgy* (Kat.). — Lapályos földterület a település külterületének északi részén. Előtagja a növényzetére utal. Vö. Sásos-tó.

Sírkút 2017: *Sírkút | Valószínű, azér hívják Sírkútnak, mert akármijen aszáj volt Csatárba, gondolok itten a, az ötvenes évek elején, voltak aszájok. Ott mindig lehetett. Ott fojt kifele, tehát sírt állandóan. Az én észjárásomba ez egy ijen asszociáció.* — Kút. A Mészárszék sikátoron található. Jelenleg is használják. A *sírkút* kifejezés földrajzi köznévként is használatos, jelentése 'kútként használt, téglalap alapú gödör, amelynek vizét a nagyobb jószág csoportos itatására, vályogkészítésre, öntözésre stb. használják' (FKnT.).

Sós-rét 1889: *Sós rét.* — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Az előtag valószínűleg a Sós családra utal.

Sötét sikátor 2017: *Sötét sikátor ~ Sötít sikátor ~ Vég sikátor | Méj útba van, és két oldalt nőttek a fák, bokrok, összenőttek, és ojan sötét volt nappal is, mint*

éjszaka. — A temetőhöz vezető utca. A *Vég sikátor* névváltozat előtagja arra utal, hogy a *Vég* család ezen az utcán lakik. Vö. Epres sikátor.

Sub Coasta Mare lásd **Nagy hegy alja**

Szalárdi út 2017: *Szalárdi út* | *Az megyen a Latobári-tó mellett, a temetőnél ér ki.* — A Hegyközcserét és Szalárdot közvetlenül összekötő földút. A külterület északi részén húzódik. A csatáriak *Szalárdi út*-ként, a szalárdiak pedig *Csatári út*-ként emlegetik (SZILÁGYI-VARGA 2018: 136).

Széles-kút 2017: *Széles-kút* | *Abba, mesélték, hogy az oroszok üldözték az asszonyokat, és akkor valaki egy oroszot leütött úgy, hogy belökték a kútba. [...] Nem találták meg szerencsére a tettest.* — Kút. A település belterületén, a Piac mellett található.

Szent Illyes lásd **Szent Illyés**

Szent Illyés 2017: *Szent Ijjes* | *A Szombati után vagy mellette, szántó. [...] Nem Illés, hanem Ijjes. Mi úgy mondjuk.* 1934/1943: *Szt. [Szent] Illyes* (RTM.), 1889: *Szent Illés* (Kat.), 1884: *SzT [Szent] Illyés* (HKFT.), 1864: *Sz[ent] Illyés* (Pesty), 1860: *Sz[ent] Illyés* (MKFT.), 1698: *Sz[ent] Illyés Hegy* (EHA.). — Földterület, egykori szőlő. A település külterületének délnyugati részén található. A román *Szent Illyes* névváltozat a magyar név átvétele.

Szent Illyés-hegy lásd **Szent Illyés**

Szombati lásd **Szombati-völgy**

Szombati-völgy 2017: *Szombati-völgy ~ Szombati völgye ~ Szombati* | *Pájitól, ahogy jövünk Csatárnak, bal kéz felől. [...] Ijen tanyavilág vóut. [...] Oda jártunk vízért.* 1889: *Szombati* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Az adatközlők szerint tanya állt a területen. Főként szőlőt termesztettek rajta.

Szombati völgye lásd **Szombati-völgy**

Szonda-kút 2017: *Szonda-kút* | *Az ártézi kút, az is nagyon jó víz vóut. Így egy csövön jött fel a víz, és a köjkök, mán a srácok bedobálták a követ, s akkor eldugult.* — Kút. Hegyközcserét és Hegyközújlak között állt. Ma már nem működik, eldugaszolták. A név előtagja arra utal, hogy a kút környékén valamikor geológiai célú fúrást végeztek.

Tag 2017: *Tag.* — Földterület. A külterület északi részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők szerint a 20. század első felében a szegényeknek osztották ki.

Téesz-tanya lásd **Kollektív-tanya**

Teres-telep lásd **Rogériusz**

Țigani lásd **Cigány-hegy**

Tóth Pál-kút 2017: *Tót Pál-kút* | *Ahogy megyünk ki a temetőbe, a Régi temetőnek az alján van. [...] Tót Pál nevezetű úriember részt vett a Napóleon-hadjáratba,*

és kapott egy csomó földet Csatárba. [...] Ő építtette a kútát. 1889: Tót Pál kút (Kat.). — Kút. A település külterületének keleti részén, a Kónya mellett található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Tóth sikátor lásd **Jézus Tóth sikátor**

Tótteleki út lásd **Hegyköztótteleki út**

Török-halom lásd **Halom**

Uj hegy lásd **Új-hegy**

Új-hegy 2017: *Új-hegy, -en | Erdőirtás volt az Új-hegyen és az Irtáson is. [...] Az ezerkilencszázhuszas években volt kiirtva.* 1935: *D[éalul] Nou* (RKFT.), 1934/1943: *Uj h[egy]* (RTM.), 1889: *Uj hegy* (Kat.), 1884: *Uj hegy* (HKFT.), 1864: *Ujhegy* (Pesty), 1860: *Uj hegy* (MKFT.). — Dombos terület. A település külterületének keleti részén, az erdő mellett található. A *Dealul Nou* névváltozat a *deal* 'domb' köznévvégartikulusos alakjának és a *nou* 'új' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Újlaki bekötő lásd **Hegyközújlaki bekötő**

Új temető 2017: *Új temető | Református, katolikus egymás mellett van. Jobban mondva előbb a katolikus és itt a református.* — Temető. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők szerint a 20. század hetvenes éveiben kezdtek ide temetkezni. Református, katolikus és zsidó temetőből áll. Vö. Kónya (Régi temető), Katolikus temető, Református temető, Zsidó temető.

Uradalmi-erdő 1934/1943: *Pădure* (RTM.), 1884: *Uradalmi erdő* (HKFT.), 1864: *Uradalmi Erdő* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű erdő. A település külterületének keleti oldalán fekszik. A román *Pădure* névváltozat a *pădure* 'erdő' földrajzi köznévből alakult. Vö. Uradalmi-erdő (Hegyközújlak, Hegyközszáldobágy, Hegyköztóttelek, Siter, Siter völgy).

Vágóhid 2017: *Vágóhid.* — Egykori épület. A Mészárszék sikátoron állt.

Vajó-domb 2017: *Vajó-domb.* — Földterület. A település külterületének keleti oldalán, az erdő mellett található.

Valea Bodozo 1935: *Valea Bodozo* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. A Bodozó-patak völgye. A név előtagja a *vale* 'völgy' köznévvégartikulusos alakja, utótagja a magyar víznévből való. Magyar megfelelője nincs. Vö. Bodozó-patak, illetve Bodozó-patak, Valea Bodozo (Hegyköztóttelek).

Valea Domoslo lásd **Domoszló-völgy**

Valea Trestişului 1935: *Valea Trestişului* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. A név előtagja a *vale* 'völgy' földrajzi köznévvégartikulusos alakja, az utótagja talán a *trestie* 'nád' szóból (DEX) ered. Magyar megfelelője nincs.

Való-villa lásd **Bigbrader-ház**

Vârful Agoston lásd **Ágoston-tető**

Varga-domb 2017: *Varga-domb* | *A gazdája valamikor egy Varga nevezetű volt.*
— Belterületi domb. A név előtagja az egykori tulajdonosra utal.

Vég sikátor lásd **Sötét sikátor**

Veres-domb 2017: *Veres-domb, -on* | *Az ojan veres főüd vóut állandóan. [...] Ojan veres, agyagos főüd, hogy borzasztó.* 1889: *Veres domb* (Kat.), 1864: *Veres domb* (Pesty). — A település külterületének nyugati oldalán található. Az adatközlők szerint agyagos földje van, a név előtagja erre utalhat.

Vessző-völgy 1889: *Vessző völgy* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában található.

Volt Zsidó temető lásd **Zsidó temető**

Zádok-kút 2017: *Zádog-kút ~ Áldok-kút* | *Ahogy megyünk a Csiketre lefele. [...] Kint a határon, a Szalárdi út között meg errébb, ahogy megyen a cigányoknál az út lefele, aközött van az Áldok-kút.* 1889: *Zádog kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének északi részén, a Latabáron található. A *szádok* ~ *zádok* 'hársfaerdő' jelentésű földrajzi köznévből alakulhatott (FKnT.). Az *l* utótalagos betoldás lehet a névben. Vö. Zádok-kút-völgy.

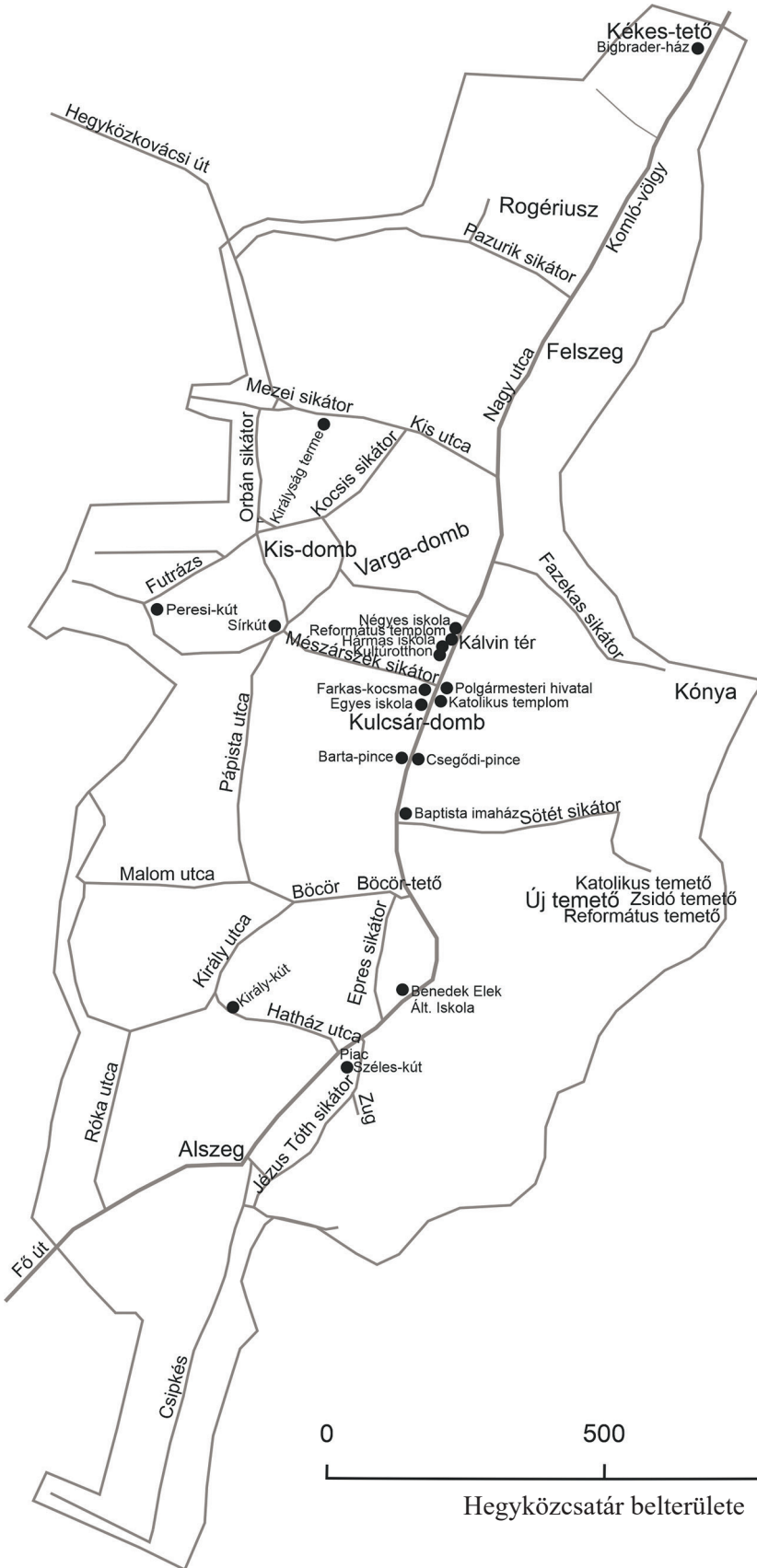
Zádok-kút-völgy 1941: *Zádogkút-völgy* (MKF.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A közelben található kútról kapta nevét. Vö. Zádok-kút.

Zöldfa utca lásd **Futrázs**

Zöld-házak lásd **Bigbrader-ház**

Zug 2017: *Zug.* — Kisebb utca a település belterületének déli részén. Az adatközlők szerint egykor ezen az utcán és útvonalon jártak át a hegyközcsatáriak Hegyközújlakra.

Zsidó temető 2017: *Zsidó temető ~ Volt Zsidó temető* | *Most már nem egzisztál.*
— Földterület, a temető része. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Új-temető, Kónya (Régi temető), Református temető, Katolikus temető.

0 500 1000 méter

Hégykövcsatár belterülete

0 1000 2000 méter

Hegyközségi terület külterülete

3. Hegyköztóttelek

Hegyköztóttelek 2017: *Hegyköztóttelek ~ Tóttelek, Tótteleken, -re ~ r. lá Tăutelek* | *Az ezerhét százados évek végén lett ide telepítette az a negyven család, azért hogy kitermeljék a fát. És annak, bérbe kaptak földet. [...] Azt nem tudom, hogy hogy magyarosodtak el teljesen. De annyira, hogy így maradtak meg ételnevek, mint a repnyinka, az egy krumplis palacsinta [...], vagy a bábapalacsinta, az a reszelt krumpli, úgyhogy tényleg krumplis tótok vagyunk. [...]. Meg hát ugye a nyögve nyelő [...]. Nagyon sok ilyen galuskák meg térsztás ételt készítettek, gondolom, azért, mert húst csak egyszer ettek egy héten. | Csak a nagyszüleink vóutak tóutok meg svábok, úgyhogy mink mán mind magyarok vagyunk, annak tartjuk magunkat. | Hát ő, még a nagyanyád, vagy micsodád, hát azok még tóutul beszéltek. És van itt ojan, hát a nevek is ojanok, svábok, németek, Formitták, hát az német, meg van itten Bauman meg ijének. Hát, ezek mind. A nevek megmaradtak belőüle. | Ez annyira katolikus közösség vagy falu volt, hogy nem is nagyon volt más vallású. Most az utóbbi időbe változott meg a lakosság összetétele. | Itt a vikendesek, azok reformátusok. 1941: Hegyköztóttelek (MKF.), 1940: Tóttelek (Jakó), 1935: Tăutelec (RKFT.), 1934/1943: Tăutelec (RTM.), 1914: Hegyköztóttelek (MÁKT.), 1913: Hegyköztóttelek (Hnt.), 1910 k.: Tóttelek (MÁT.), 1907: Tóttelek, 1902: Tóttelek (Hnt.), 1901: Tóttelek | Tóttelek, az érmelléki hegyvidéken fekvő kisközség, túlnyomóan róm. kath. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 83, lakosaié 564. Postája, távirója és vasúti állomása Bihar. A XIII. század végén, a püspöki tized nagysága után itélve, jelentékeny község lehetett. A XIII. század folyamán Miklós vajda, István és Geregen birtoka. 1465-ben a panaszi Pázmán családot uralja. Később a nagyváradi 1. sz. püspökség a földesura. Róm. kath. temploma, az ősi egyház helyén, 1834-ben épült. A lakosok kath. olvasókört tartanak fenn. (Borovszky 158), 1900: Tóttelek, 1898: Tóttelek, 1895: Tóttelek, 1892: Tóttelek (Hnt.), 1889: Tóttelek (Kat.), 1888: Tóttelek (Hnt.), 1884: Tottelek (HKFT.), Tóttelek | Biharmegye multja két Tóttelek falut ismer. Ezek egyike Bereg-Böszörmény táján állt [...]. A másik, vagyis inkább a tulajdonképeni, mert minden előnevet nélkülöző Tóttelek Váradtól éjszakra, Csatár és Siter közt állt és áll mostan is. (Bunyitay 330), 1882: Tóttelek, 1877: Tóttelek, 1873: Tóttelek (Hnt.), 1864: tóttelek, Tóttelek (Pesty), Tóttelek (MKFT.), 1851: Tóttelek | Tóttelek, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz északkeletnek 1 1/2 órányira, dombon, 403 r. kath. lak. kik tót eredetűek, s a váradi deák püspök által telepítettek ide. Szántóföldre két fordulóban 150, rét 90, szőlőhegy 130, erdő 310 h. Majorság az erdőn kívül*

nincs. Földe sárga agyag, de burgonyát jól termi, s abból pénzelnék is. Van kath. paroch. temploma. (Fényes), 1783: *Tóth Telek* (EKFT.), 1598: *Tottelek*, 1588: *Tottelek*, 1587: *Tott-Telek*, 1332–1337: *Therteleg*, 1291–1294: *Toutteluk*, 1272–1290: *Totthelek*, *Thothelek* (Rácz 2022: 298). — Falu Románia északnyugati részén. Siter (r. Şișterea), Szalárd (r. Sălard) és Hegyközcsatár (r. Cetariu) települések között helyezkedik el. Hegyközcsatár község (r. Comuna Cetariu) része. A hozzá tartozó települések Hegyközcsatár, Siter és Siter völgy (r. Şuşturopi). Eredetileg magyar–szlovák–német vegyestelepülés volt, amely a 18. század végén települt újra. A 20. század elejére a lakosság elmagyarosodott (SZILÁGYI 2013). Napjainkban – a 2011-es népszámlálás szerint – 249 főből 221 (88,8%) magyar, 24 személy (9,6%) pedig román nemzetiségű (ISPMN.). A település első írásos említése a 13. század végéről származik. Már a legrégebbi időkben is a **Tóttelek** nevet viselte. A 20. század elejéig *Tóttelek*, a 20. század eleje óta pedig hivatalosan magyarul *Hegyköztóttelek*, románul pedig **Tăutelec** néven jelenik meg.

Akác 2017: *Akác*. — Kisebb fás terület. A település külterületének nyugati oldalán, a műút közelében található.

Akol-kanyar lásd **Paprikás**

Alsó-Dél-oldal 2017: *Alsó-Dél-oldal*, 1889: *Alsó dél oldal* (Kat.), 1864: *alsó dél oldal | szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán található. A Dél-oldal északabbra fekvő része. Vö. Dél-oldal, Felső-Dél-oldal.

Alsó-dűlő 2017: *Alsó-dűlő, -be*, 1889: *Alsó dűlő* (Kat.), 1864: *also dűllő* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a Gorza és a Dinyiszka között található. Főként burgonyát termesztettek rajta.

Alsó-Gorza 2017: *Alsó-Gorza*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi oldalán található. A Gorza délebbre fekvő része. Vö. Gorza, Felső-Gorza.

Ati-ábécé lásd **Bolt**

Baglyos 2017: *Bagjos*. — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán, Hegyköztóttelek és Hegyközcsatár falvak között található. Mindkét település lakosságának van ezen a részen földje. Bizonyára az erdőben tanyázó baglyokról kapta nevét. Vö. Baglyos (Hegyközcsatár).

Báhor-zug 2017: *Báhor-zug | Oda bejön az erdő közé. Azt hívták Báhor-zugnak. Mer az is volt valakié. [...] Itt volt egy család, úgy hívták, Báhor.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének délkeleti oldalán, az erdő szomszédságában található. Az adatközlők emlékezete szerint tulajdonosáról kapta nevét.

Bandár-ház 1. 2017: *Bandár-ház*. — Kisebb épület, mely a Községerdőben állt. A név előtagja az egykori erdész emlékét őrzi.

Bandár-ház 2. 2017: *Bandár-ház | Mert mi mindig az után neveztük el az erdőt, aki éppen akkor volt az erdész, mivel, itt a Padtól errébb Brád Gyuszi bácsinak*

az apja volt az erdősz. És azt úgy hívtuk, hogy a Brád-erdő fele. Másik oldalt a Bandár-háznak hívtuk az erdőt, mer ott a házika a Bandár bácsié volt. [...] Székej, így azonosítottuk akkor. — A Község-erdő része. Nevét az egykor ott álló Bandár-házról kapta.

Baumann-zug 2017: *Bauman-zug* | *Itt fejtül, ez a Dudás-zug, ez pedig lent a Baumann-zug.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északi oldalán található. A Dinyiszka része. A településen élő *Baumann* családról kaphatta nevét.

Bika-kúti-erdő 2017: *Bika-kúti-erdő.* — A Bikarét mellett lévő erdő. A település külterületének keleti részén található. Nevét a szomszédos Bikaréti-kútról kapta. Vö. Bikarét, Bikaréti-kút.

Bikarét 2017: *Bikarét* | *Az a falué volt mindig, ott kaszáló, a bikaké volt, az apa-állatoké volt.* — Földterület. A település külterületének északi oldalán, a belterület szomszédságában található. A bikáknak fenntartott terület volt. Vö. Bika-kúti-erdő, Bikaréti-kút.

Bikaréti-kút 2017: *Bikaréti-kút.* — A Bikaréten lévő kút. A település külterületének északi oldalán található. Vö. Bika-kúti-erdő, Bikarét.

Bitófa 2017: *Bitófa, Bitófánál.* — Kisebber terület. A település külterületének nyugati oldalán, a múút mellett található. A Csatári-tető (Hegyközcsatár) része.

Bodozo Bach lásd **Bodozó-patak**

Bodozó-patak 1884: *Bodozo p[atak]* (HKFT.), 1864: *Bodozo Bach* (MKFT.). — Egykori patak, mely a település déli részén húzódott. A *bodozó* szó a magyar nyelv szótárában is megtalálható a *bodza* ~ *bogyza* származékszava és a *bogyozó* kifejezés variánsaként (CzF.). A név talán a szalárdi *Bodolyó-tanya* névvel is kapcsolatba hozható. A patakmeder északi része ugyanis a tanya közelében található. A **Bodozó-Bach** térképi névforma, amelyben az utótag németre lefordítva szerepel. Vö. Valea Bodozo, illetve Bodozó-patak, Valea Bodozo (Hegyközcsatár).

Bolt 2017: *Bolt, -nál ~ Ati-ábéce ~ Lali- és Ati-ábéce ~ Simkó-ábéce.* — Épület. A település egyetlen boltja. A Fő út és a Rókás találkozási pontjánál áll. Fontos viszonyítási pont. A másikk három névváltozat előtagjai a tulajdonosokra utalnak.

Brád-erdő 2017: *Brád-erdő.* — Az erdő része. A név előtagja az egykori erdősz emléket őrzik. Vö. Bandár-ház 2.

Burgel-hegy 2017: *Burgel-hegy* | *Azér Burgel-hegy, mert ott volt a Burgel nevezetű családnak a birtoka. | Van errül is egy monda, hogy fenn a Fingó-völgy tetején, ott lakott az öreg Burgel, egy ojan kétméteres ember, itt meg az öreg Fazekas. Az is ojan nagy volt, és reggel, mikor köszöntek egymásnak, hogy jóú reggelt, szomszéd, aszonták, hogy Csatárba lehetett hallani. Ojan hangja volt, hogy fogadásból, a cserépfazékba, amikor belekiáltott, az darabokra szakadt.* — Domb, szántóföld. A település külterületének déli részén, a Dél-oldalon található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Buszmegálló 2017: *Buszmegálló*. — A település buszmegállója. A Paszinka nevű részen, a Fő út mellett található.

Bükkös 1864: *bükkös* (Pesty). — Szántófield neve volt.

Cinke-lyuk 2017: *Cinke-juk | Ott tanyáztak a farkasok annakidején. Itt rengeteg farkas volt. Az én gyerekkoromban még volt. De hatvankettőbe behozták a vaddisznókat, és öt-tíz év alatt kiirtotta az összes farkast. | Az az erdő alatt van, megyen ott egy sávba a rét.* 1935: *Pădurea Tincheiuc, Pd. [Pădurea] Tincheiuc* (RKFT.), 1934/1943: *Țincheiuc* (RTM.), 1889: *Láz Czinke-lyuk* (Kat.), 1864: *Czinke lyuk | erdő* (Pesty). — Földterület, rét, kaszáló. A település külterületének déli–délkeleti részén, az erdő szomszédságában található. A román *Țincheiuc* névváltozat és névrész a magyar *Cinke-lyuk* átvételével jött létre. A *Pădurea Tincheiuc* előtagja a román *pădure* 'erdő' köznévi végartikulusz alakjára (DEX) vezethető vissza.

Cövekes 2017: *Cövekes*. — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. A név a *cövek* 'oszlop, karó' főnév (SzT.) -s melléknévképzős származékára vezethető vissza.

Csatári-tető 2017: *Csatári-tető ~ Csatári-tetőü | Csatárból, ahogy jövünk a felső rész, azt Csatári-tetőünek mondják. Mellette a következő a Cigány-düllőü [Hegyközcsatár]. | Ahogy felérünk a Paprikásnál. Itt mind a két részt így hívtuk, mind a két oldalt az útnak.* — Földterület, szántófield. A település külterületének nyugati oldalán található. A tóttelieknek és a csatáriaknak egyaránt van ezen a területen földje. A *Csatári* előtag Hegyközcsatár településre utal.

Csatári út lásd **Hegyközcsatári út**

Cseresznyés 2017: *Cseresznyés | Ez a Cseresznyés, itt, ami vőut, ez mán most, miután meglőtték. Tehát Csauseszku, mikor őtet meglőtték, tehát visszaadták a főüdeket. És akkor mindenki ragaszkodott, mer úgy a műút felül nyúlt a legelő, és itt a partján vőut beültetve a Cseresznyés.* — Földterület, gyümölcsös. A település külterületének keleti részén, a műút mellett található. Az adatközlők elmondása szerint a rendszerváltást megelőző években rengeteg fa állt rajta. Erről kaphatta nevét. Mára a fák többsége tönkrement, kiszáradt.

Cser-hát 1889: *Cserhát* (Kat.), 1864: *cserhát* (Pesty). — A név szántófieldet jelölt. A település külterületének északi–északkeleti részén található. Bizonyára cserfás terület lehetett. Vö. Cser-völgy, illetve Cser-hát (Hegyközcsatár), Cser, Cser-hát, Cser-oldal (Siter).

Cser-völgy 1889: *Cservölgy* (Kat.). — Földterület, szántófield. A település külterületének északi részén található. Bizonyára cserfás terület lehetett. Vö. Cser-hát, illetve Cser-hát (Hegyközcsatár), Cser, Cser-hát, Cser-oldal (Siter).

Dealul Mare lásd **Dél-oldal**

Dél-hegy lásd **Dél-oldal**

Dél-oldal 2017: *Dél-oldal ~ Dél-ódal ~ Dél-hegy, -en | Ez abból következik, hogy dél oldalra esik a domb, mer itt a dombnak az a része már lejt. | Valamikor ottan szőlők voltak. Gyümölcsfák ott is. Nagyon sok szőlőű volt Tótteleken.* 1935: *D[éalul] Mare* (RKFT.), 1934/1943: *D[éalul] Mare* (RTM.), 1913: *Nagyhegytanya*, 1907: *Nagyhegy*, 1902: *Nagyhegy* (Hnt.), 1884: *Nagy hegy* (HKFT.), 1864: *Nagy hegy* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű terület, domb, szántóföld. A település külterületének déli oldala. Két része van: az Alsó- és a Felső-Dél-oldal. Egykor lakott hely lehetett, ezért szerepelhet a helységnévtárban. A román *Dealul Mare* névváltozat a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele. Vö. Alsó- és Felső-Dél-oldal.

Dinyiszka 2017: *Dinyiszka | Ugyan, ahogy a műút megyen Várad fele, Csatár fele, [...] egy vonalban van mindegyik, csak egy düllőűút választja el, errül a Dinyiszka, errül meg Kereszt-düllőű.* 1935: *V[alea] Dinsca* (RKFT.), 1889: *Dinyiszka* (Kat), 1864: *Dónyiska* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. A név valószínűleg szlovák eredetű. Az adatközlőknek nem volt információjuk arra vonatkozóan, hogy mi lehetett a névadás indítéka. A román *Valea Dinsca* névváltozat előtagja valószínűleg a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakja (DEX).

Dónyiska lásd **Dinyiszka**

Döggút 2017: *Döggút.* — Az elpusztult állatokat tároló gödör. A település külterületének délnyugati oldalán, a Sós-rét és a Baglyos szomszédságában található.

Dudás-zug 2017: *Dudás-zug | Itt fejül, ez a Dudás-zug, ez pedig lent a Bauman-zug. | Mer ott van a Dudásoknak a földje.* — Kisebb földterület, szántóföld. A Juhász-dűlő része. A település külterületének északi oldalán, az erdő szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Farkas-irtás 2017: *Farkas-irtás ~ Irtás | Ahogy jövünk fent a Latabáron. Van a Farkas-irtás. A falu és az erdő közt. [...] A Gyertyánosnak a másik vége.* 1864: *farkasos irtás | szántóföld, erdő, kaszálló, legelő* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők szerint régebben rengeteg farkas élt a szomszédos erdőben. Feltehetőleg a név előtagja is erre utal. Vö. Farkasos (Hegyközcsatár).

Farkasos-irtás lásd **Farkas-irtás**

Fehér-rét 2017: *Fehér-rét | Egy gyümölcsös volt valamikor, azt a részt Fehér-rétnek hívják, mer az a Fehér családé volt. [...] Az az utolsó darab föld, ami tótteleki, utána már Síter következik.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének délkeleti részén található. A tótteleki és siteri határszélen áll. Egykor gyümölcsös volt. Az adatközlők emlékezete szerint a név előtagja a tulajdonosra utal.

Felső-Dél-oldal 2017: *Felső-Dél-oldal, -on*, 1864: *felső dél oldal* | *szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán található. A Dél-oldal délebbre fekvő része. Vö. Dél-oldal, Alsó-Dél-oldal.

Felső-Gorza 2017: *Felső-Gorza*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi oldalán található. A Gorza északabbra fekvő része. Vö. Gorza, Alsó-Gorza.

Fingó-hegy 2017: *Fingó-hegy, -en* | *Azért az embereknek, akik itt laknak, azoknak mindegyiknek megvan a maga szőlője. Van, akinek nagyobb tételbe, van, akinek kevesebb. Hát, az idősebbek még mindig a régi nova meg otelló, direktermőket használják. A fiatalabbak, akik most ültettek, azokat a borszőlőket meg félcsemege-szőlőket*. — Földterület, szántóföld. Dombos rész. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Fingó-völgy.

Fingó-völgy 2017: *Fingó-völgy ~ Fingó-völgy*, 1889: *Fingó völgy* (Kat.), 1864: *vingo völgy* | *szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Fingó-hegy.

Fő út 2017: *Fő út*. — A települést átszelő aszfaltos út.

Fő utca lásd **Templom utca**

Futballpálya 2017: *Fotbalpálya*. — Földterület, kaszáló. A település külterületének délnyugati oldalán található.

Gál-hegy 2017: *Gál-hegy* | *Azér, mer ez a terület nagyrésze a Gál családé volt*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán, a belterület szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Gaz 2017: *Gaz, -ba ~ Gazi-legelő* | *Oda jártunk libával, gyerekkorunkba, meg tehénnel, arra*. — Földterület, legelő és kaszáló. A település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában található.

Gazi-legelő lásd **Gaz**

Gergely-rét 2017: *Gergej-rét* | *Itt ez a rét, amejik lemegy a tóhoz a Gergej-rét*. — Földterület, kaszáló. A település külterületének északnyugati részén, az erdő mellett található. Nevét tulajdonosáról kaphatta.

Gólya-völgy 2017: *Gója-völgy, -ön ~ Gója-völgy* | *Mikor a góják megjöttek, ott, azon a völgyön. Azér nevezték Gója-völgynek*. — Földterület, kaszáló. A település külterületének északnyugati részén található. Az adatközlők szerint vízállásos, lapályos terület, kedvelt helye a gólyáknak, erre utalhat az elnevezése. Vö. Gólya-völgyi-kút, illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-tó (Hegyközcsatár), Gólya-völgy (Siter).

Gólya-völgyi-kút 2017: *Gója-völgyi-kút*. — Kút, mely a Gólya-völgyön állt. Vö. Gólya-völgy, illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-tó (Hegyközcsatár), Gólya-völgy (Siter).

Gorza 2017: *Gorza ~ Gorza-düllő* | *Az erdőnek a szomszédja*. 1889: *Gorza mező* (Kat.), 1864: *gorza mező* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a Gyertyános szomszédságában található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Gorzából. Vö. Alsó- és Felső-Gorza.

Gorza-dűlő lásd **Gorza**

Gorza-mező lásd **Gorza**

Gyertyános 2017: *Gyertyános*, 1889: *Gyertyános* (Kat.), 1864: *gyertyános* | *szántóföld* (Pesty). — Az erdő gyertyánfákból álló része. A település külterületének északi-északkeleti részén húzódik. A folytatása a Latabári-erdő.

Házhelyek lásd **Kétház**

Hegyek alja 2017: *Hegyek alja* | *Ott volt a kommunizmusba a szőlőültetvény*. — Földterület, szőlő és kaszáló. A település külterületének déli részén, a Dél-oldal mellett található.

Hegyközsatári út 2017: *Hegyközsatári út ~ Csatári út*. — A Hegyköztóteleket és Hegyközsatárt összekötő aszfaltos út. A külterület nyugati oldalán húzódik.

Irtás lásd **Farkas-irtás**

Iskola lásd **Óvoda**

Janota-kút 2017: *Janota-kút*. — Kút. A külterület délnyugati részén, a Sós-rét és a Fingó-völgy szomszédságában található. Tulajdonosáról kaphatta nevét.

Juhász-dűlő 2017: *Juhász-dűlő*, 1889: *Juhász dűlő* (Kat.), 1864: *juhász düllő* | *szántóföld, erdő* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a Kereszt-dűlő mellett található. Tulajdonosáról kaphatta nevét.

Kelemen-pad 2017: *Kelemen-pad ~ Pad* | *Ez a rész a Kelemen-pad. Ez valami-kor a szalárdiaké volt. [...] Ott tiszta gyümölcsös és szőlő volt, de az annak is való. De azt elrendezték a kollektíva alatt. Beültették. Kiszedték minden fát. Pedig borzasztó munka volt, mer a traktor nem tud ott felmenni, ojan domb van, és hernyótalpasokkal felmentek, körbejártak, körbejártak, mer ott fel lehetett körbe, és akkor lefele jöttek, és drótkötelekkel húzták le a nagy fákat kifele, kitakarítottak mindent, és ugyanúgy szántották is. Ezen a nagy darabon körbe jártak, és úgy lefelé szántották meg, és beletették a franciabarackot. Csakhogy nem volt, aki kezelje, és teli van, az erdő teli van vaddal. A szarvasok megették a fákat elevenen. Nemhogy gyümölcs legyen rajta. Úgyhogy három-négy évig ott kínlódtak, és az tönkrement. [...] A falunak az egyik édenkertje volt.* 1941: *Kelemen-pad* (MKF.), 1934/1943: *Kelemenpad* (RTM.), 1889: *Kelemenpad* (Kat.), 1884: *Kelemenpad* (HKFT.), 1864: *Kelemen pad* | *erdő, szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. Egykor gazdag gyümölcsös volt. A *pad* földrajzi köznévjelentése 'lapos tetejű domb, hegy, fennsík' (FKnT.). A

román **Kelemenpad** elnevezés a magyar név változtatás nélküli átvétele. Vö. Padi út, illetve Kelemen-pad (HegyközcSATár).

Kenderáztató 2017: *Kenderáztató*. — Földterület. A külterület északi részén, a belterület szomszédságában található. Ez volt a Kenderes tava. A falubeliek itt áztatták a kenderet. Vö. Kenderes.

Kenderes 2017: *Kenderes ~ Verskó | Ez fel volt osztva ijen három-négy-öt áras területekre. Gondolom, ez azért, mert mindenki ide vetette a kenderet. És itt volt lent egy tó. S ez volt a Kenderáztató. Itt áztatták a kenderet. [...] De miután eltereltek mindent az eredeti medréből, akkor azt megszüntették. | Az azért volt, ott a falu minden lakójának volt egy kis darab földje, mert az a legjobb földje a falunak. [...] És azt elosztották, hogy mindenki kapjon belőle. Az a Kenderes.* 1889: *Verskó* (Kat.), 1864: *versko* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A belterület, a Templom szomszédságában található. Mellette volt a Kenderáztató. **Verskó** néven is említik, e név eredetét nem ismerjük. Vö. Kenderáztató.

Kereszt-dűlő 2017: *Kereszt-dűlő* | *Mert itt, ahogy kimegyünk, pont az ábécével szemben van az az út. Ez le is megy Szalárdra, ha egyenesen megyünk. Itt van egy kereszt, az út elején.* 1889: *Kereszt dűlő* (Kat.), 1864: *kereszt dűlő | szántóföld* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. Az adatközlők szerint a földje kiválóan alkalmas burgonyatermesztésre. A területhez vezető földút elején egy feszület áll. Ezt már a katonai felmérések szelvényei is feltüntetik. Nem meglepő, hiszen Hegyköztöttelek lakossága zömében mindig is római katolikus volt (VARGA E. 1999). A Hegyköztöttelekről írt monográfia szerint Tötteleken nagy hagyománya van a búzaszentelésnek. Ezt minden évben az április 25-éhez legközelebb eső vasárnapon, a Kereszt-dűlőben lévő feszület mellett végezték el (HOMONNAI 2019: 177).

Kétház 2017: *Kétház, -nál ~ Házhejek | Ha megyünk arra, hát ott a Kétháznál. Azt is, úgy is használjuk. | Ott vóut valamikor régen, vóut két ház. Laktak kint. Ugye az már lebomlott.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán, a belterület szomszédságában található. Nevét a rajta álló épületekről kapta.

Kétkút 2017: *Kétkút | Két kút volt egymás mellett, s azért hívták ezt a rétet Kétkútnak.* — Földterület, rét. A település külterületének délkeleti oldalán található. Az adatközlők szerint egykor két kút is állt rajta.

Kis-Latabár-erdő 1884: *Kis latobar erdő* (HKFT.). — Erdő. A település külterületének északi-északnyugati részén terül el. Az akkori erdőség kisebbik darabja. Vö. Latabári-erdő, Nagy-Latabár-erdő, illetve Latabár, Kis- és Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (HegyközcSATár).

Kockás-tó 2017: *Kockás-tó*. — A Sós-réten található. Az állatok itatására használták. Az előtag az objektum alakjára utal.

Kollektíva lásd **Tanya**

Kölestó 1864: *Köles tó | erdő* (Pesty). — A név erdőt jelölt.

Középső utca 2017: *Középső utca ~ Közép utca | Azért, mert középső.* 1864: *közép utza | utca* (Pesty). — A Templom utca és a Rókás között fekvő utca.

Közép utca lásd **Középső utca**

Község-erdő 2017: *Község-erdő | Tóttelek községerdeje.* 1934/1943: *Pădure* (RTM.). — Egy nagy kiterjedésű erdő tótteleki része. A település külterületének déli oldalán húzódik. A román *Pădure* névváltozat az 'erdő' jelentésű *pădure* köznévre (DEX) vezethető vissza.

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2017: *Kultúrotthon ~ Kultúrház | Bál, az farsagi bál lesz. [...] Utánna készülünk a borkóstolóra. Aztán nagyböjt. Nagyböjt után majd megint kezdődik. Anyák napja. Van egy ojan, hogy nálunk, hogy Jóttész fesztivál. Az idén lesz a harmadik alkalom, ojanakor süteményvásár van, meg bográcsfőzőverseny. [...] Ojanakor a bevételt mindig valami jótékonyági célra használjuk. A farsangi bálnak pedig a bevétele nyári kirándulásra megy.* — Épület. A Templom utcán áll. Az adatközlők elmondása szerint a helyiek ebben az épületben ünnepelnek meg minden fontosabb eseményt. Báloknak, borkóstolóknak, búcsúknak ad helyet. Kiemelt szerepe van a közösség életében. Az egyház tulajdona.

Kutica 2019: *Kutica.* — A Legelő része. A név valószínűleg a szlovák 'szobácska, kamrácska' jelentésű *kutica* szóra vezethető vissza (ÚESz.).

Lali- és Ati-ábécé lásd **Bolt**

Latabári-erdő 2017: *Latobári-erdő | Itt is vóut anekdóta például, már, ha itt, ennél tartunk, hogy a völgyön a, a Latabárról, a, a faluból hozták a törökök a harangot, ellopták, vitték el beönteni, és ott megrekedtek. Posványos hej vóut, pontosan a miénk vóut annakidején a tóu, vagy a tóu, a terület, kaszálóu volt, és a végibe volt egy forrás, és a környéken ingovány volt, és ott mentek át a szekérrel. Akart átmenni. És, tán megfeneklett, lecsúszott a harang, és belement úgy a posványba, hogy nem tudták kiszedni. Ez, egy ijen. Hogy mi ebben az igazság? Lehet, hogy műszerrel meg tudnák állapítani [...] De ez szóbeszéd vóut. [...] A Gója-völgyön vóut ez az esemény. Vagy hogy mondjam. Ezt így mondták a régi öregek. [...] Ott a harang, ott kell bent legyen. | Ahun vóut a Gosztátnak a déllelője, az itatója. [...] Ez lent a vőügybe van ez a kút, és vele szemben közvetlen fent a tetőün, ott vóut valamikor az eredeti Tótteleknek az építkezése. Nem is emlékszik még, aki itt él. És aztat, azt mondták annak idején, hogy Debrecenbüil a téglát kézrül kézre adták idáig, amikor építették oda a templomot is, és a templomot ledöntötték a török időü alatt, és annak a templomot, mikor ledöntötték, ebbe a kútba, ahun vóut a Gosztátnak az itatóuja, az a mi rétiünkön még egzisztál most is, csak be van mán nőüve. Úgyhogy mink se nem foglalkozunk vele. Azt mondták, hogy abba a kútba beleesett, belelőkték a törökök a harangot, hogy benne van. Próbálták is*

kiásni, szóval kimenteni belőüle az akkori emberek, s mán mikor mán felhúzták, mán kivették vóuna, és ráugrott egy béka, s visszaesett, így mondja a legenda. — Erdő. A település külterületének északi részén található. A folytatása a Gyertyános. A név előtagja a közeli *Latabár* nevű szántóföldre (Hegyközcsatár), az egykori Latabár településre utal. Vö. Kis- és Nagy-Latabár-erdő, illetve Latabár, Kis- és Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyközcsatár).

Láz 1864: *Láz | erdő* (Pesty). — A név erdőt jelölt. Az ’irtás’ jelentésű *láz* földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható kapcsolatba.

Láz-Cinkelyuk lásd **Cinkelyuk**

Legelő 2017: *Legelő, -n | Az a terület a Síteri út mellett, az a terület szántó, de Legelőnek van elnevezve. | Ez úgy vóut, a Legelő körbe fogta a hegyet.* — Nagy kiterjedésű földterület, legelő és szántóföld. A település külterületének délkeleti részén húzódik. Körbeoleli a falut.

Mária-kút 2017: *Mária-kút | Ott vóut felette a tanya, a kollektíva. És onnan tápláltuk pompával a vizet, az állatoknak.* — Kút. A település külterületének északi oldalán állt. Ma már nem használják.

Nagy-hegy lásd **Dél-oldal**

Nagy-hegy-tanya lásd **Dél-oldal**

Nagy-itató lásd **Sas-kút**

Nagy-Latabár-erdő 1884: *Nagy latobar erdő* (HKFT.), 1860: *Nagy latobar Erdő* (MKFT.). — Egykori erdő, ma szántóföld. A település külterületének északi–északnyugati oldalán terül el. Az akkori erdőség nagyobbik darabja. Vö. Latabári-erdő, Kis-Latabár-erdő, illetve Latabár, Kis- és Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyközcsatár).

Nyakacska-rét 2017: *Nyakacska-rét ~ Nyakacska-zug | A Cinke-juktól Csatár fele. [...] Nyakacska-jéké volt a rétnek a nagyobb része.* — Földterület, rét. A település külterületének déli részén található. Tulajdonosáról kapta nevét.

Nyakacska-zug lásd **Nyakacska-rét**

Nyilas 1864: *nyilas, nyilas | kaszálló, szántóföld* (Pesty). — A név bizonyára a *nyilas* 1. ’nyílhúzás útján nyert földterület’, 2. ’gyenge minőségű föld’, 3. ’hosszú, egyenes földterület’ jelentésű földrajzi köznévvvel (FKnT.) áll kapcsolatban.

Óvoda 2017: *Óvoda ~ Iskola | Sajnos megszűnt, mivel nagyon kevés gyerek van, és áthordják a gyerekeket. [...] Iskolabusszal Csatárba.* — A Kultúrotthon része volt. Az egykori óvodát és iskolát mára meg kellett szüntetni.

Pad lásd **Kelemen-pad**

Padi út 2017: *Padi út.* — A Kelemen-padhoz vezető földút. A település külterületének déli részén húzódik. Vö. Kelemen-pad, illetve Kelemen-pad (Hegyközcsatár).

Pädure lásd **Községerdő**

Pădurea Tincheliuc lásd **Cinke-lyuk**

Pálínkafőző 2017: *Pálínkafőző, -nél* | *Itt volt a temető mellett, egészen addig, amíg el nem lopták az üstöt.* — Épület. A temetőben áll. Ma már nem működtetik.

Paprikás 2017: *Paprikás, -nál ~ Paprikás-part ~ Akol-kanyar* | *Mer lakott ott régen egy család, akik, egy ojan idős házaspár: [...] Hordták, árulták a paprikát itt, benn a faluban, és így Paprikáséknak hívták őket.* — A műút része, egy kanyar. A település külterületének nyugati oldalán, Hegyköztöttelek és Hegyközcsatár között található. A *Paprikás* névváltozat az egykor ott lakó Fazekas családra utal, akik paprikatermesztéssel foglalkoztak.

Paprikás-part lásd **Paprikás**

Pap sarka 2017: *Pap sarka, Pap sarkánál* | *Amúgy ezt a sarkot Pap sarkának hívjuk, mert ott lakik a pap. S mikor ott vagyunk? Há, most itt vagyok a Pap sarkánál.* — A Templom és a Plébánia közötti rész. A Templom utca sarka. Vö. Pap völgye.

Pap völgye 2017: *Pap völgye* | *Mer a papé, az egyházé vout az a kaszállou. Ott vout egy másik kút, améket Rühes-kútnak neveztek. | Innen a falutól megyen lefele, ez a völgy, amejk nekimegy a tónak.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északi részén található. Az egyház tulajdona. Vö. Pap sarka.

Páskom 2017: *Páskom.* — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. A Farkas-irtás része. A *páskom* földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe, melynek jelentései: 1. 'legelő', 2. 'a falu határában lévő földterület' (FKnT.). Vö. Páskom 1., Cigány-Páskom (Siter).

Paszinka 2017: *Paszinka* | *Az ábécétül a templom irányába azt meg Paszinkának. [...] A gyerekek ott játszottak mindig, ott vout a játszótér a gyerekeknek. | Ez ijen szlovák valami.* — A belterület északi része. A név bizonyára szlovák eredetű.

Pinceköz 2017: *Pinceköz ~ Pincesor* | *A Csatár felől bejövő, [...] a pince közt jövünk be, mert ott két ódalt pincék vannak. | A Temetőü mellett van a Pincesor.* — A belterület északnyugati, a Hegyközcsatár felőli része. Ezen az oldalon van a pincesor.

Pincesor lásd **Pinceköz**

Plébánia 2017: *Plébánia.* — A Templom utcán álló paplak.

Ravatalozó 2017: *Ravatalozó ~ Szent Kereszt.* — Épület. A Temetőben áll. 2009-ben épült.

Ritcoş lásd **Ritkás**

Ritkás 2017: *Ritkás, -on* | *A Padi út és a Cövekes közt, ez a Ritkás. [...] Azt mesélték régen, ha a Ritkáson kétszer lehet kaszálni, akkor tönkrement a szöllőü, mert sok volt az eső. 1935: Ritcoş (RKFT.).* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén, az erdő szomszédságában található. A név valószínűleg az 'erdőrész, ahol a fák ritkán állnak' jelentésű földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható

összefüggésbe. A román **Ritcoş** név a magyar átvétele. Vö. Ritkás, Ritkás-erdő, Ritkás-tető (Hegyközcsatár).

Rókás 1. 2017: *Rókás* | *Az ábécétül felfele az első utca.* | *Valamikor, gondolom, szélen volt a falunak, nem volt annyira lakva még akkor, és jártak a rókák. Vagy valami ijesmi.* 1864: *rokás, rókás* | *szőlőhegy, utca, szántóföld* (Pesty). — A Temető és a Középső utca között fekvő utca. Bizonyára az arrafelé tanyázó rókákról kapta nevét. Vö. Rókás-hegy.

Rókás 2. lásd **Rókás-hegy**

Rókás-hegy 2017: *Rókás-hegy ~ Rókási-főüd* | *Hova mész? Há, megyek a hegyre. Nem mintha magasra kéne menni, csak... Lehet, hogy van egy pici emelkedője, de nem hiszem, hogy van, száz méter szintkülönbség lenne.* 1889: *Rókás, Rókás hegy* (Kat.). — Földterület, szántóföld. Dombos rész. A település külterületének déli oldalán található. Bizonyára a területen tanyázó rókákról kapta nevét. Vö. Rókás 1.

Rókási-föld lásd **Rókás-hegy**

Rőzse 2017: *Rőzse.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. Bizonyára ezen a területen lehetett száraz gallyakat találni.

Rühes-kút 2017: *Rühes-kút.* — Kút. A település külterületének északi részén található. Az előtag alapján rossz minőségű vize lehetett.

Sas-kút 2017: *Sas-kút ~ Nagy-ítató.* — Kút. A település külterületének délkeleti részén található. A név előtagja talán az egykori tulajdonosra utal.

Sebestyén-ház 2017: *Sebestyén-ház.* — Épület. A település külterületének északi részén, a Latabári-erdőben állt. A név előtagja az egykori erdész emlékét őrzi.

Simkó-ábécé lásd **Bolt**

Siteri út 2017: *Siteri út.* — A Hegyköztóttelek és Siter között húzódó műút.

Sós-rét 2017: *Sós-rét ~ Sós-rít, -en* | *Az be van most ijen málnával, [...] áfonyával. Az még a tóttelekieké, de felette, az mán csatári fődek, tehát a csatáriaké vóút, de az mind a tóttelekiek megvásárolták.* | *A Sós-réten húzódik a vonal.* — A Hegyköztóttelek és a Hegyközcsatár között lévő földterület, kaszáló. A település külterületének délnyugati részén található. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Süsmő 2019: *Süsmő.* — Földterület. A Cser-hát része (HOMONNAI 2019: 175). A név a 'gyomnövényekkel benőtt, bozótos hely' jelentésű *süsmő ~ susnyó* szóra (ÚMTsz.) vezethető vissza. A *süsmő* köznév, illetve a *süsmős* melléknév a siteri anyag több szócikkében is megjelenik, lásd pl. az Árnyék-rétről, Béres-temetőről, Irtásról szóló részeket.

Szál-halom 2017: *Szál-halom ~ Szál-halom-ódal* | *A siteri határszélen. [...] Ott, ahol a legelő vóút.* — Földterület, szántóföld. Hegyköztóttelek és Siter között, a külterület keleti részén található.

Szál-halom-oldal lásd **Szál-halom**

Székely 2017: *Székej*. — Az erdő része. Az adatközlők elmondása szerint nevét egy *Székelj* nevű erdészről kapta.

Szent Kereszt lásd **Ravatalozó**

Szérű 2017: *Szérű ~ Szűrű* | *A pincek feletti részt Szérűnek hívják, mer valamikor ott csépeltek. Még nem volt lakás, nem volt ház, Szérűnek hívják a mai napig is.* — A Pinceköz mellett lévő belterületi rész. Ma már lakóházak állnak rajta. Az adatközlők elmondása szerint a falubeliek egykor ezen a területen csépeltek.

Szőlő-alj lásd **Szőlő alja**

Szőlő alja 2017: *Szőlő alja* | *Az Alsó-Dél-oldal alatt vőut.* 1889: *Szőlő alja, Szőlők alja* (Kat.), 1864: *szöllő aly* | *kaszálló, legelő* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén, az Alsó-Dél-oldal és a Zavinyica szomszédságában található.

Szőlők alja lásd **Szőlő alja**

Tanya 2017: *Tanya ~ Kollektíva* | *Mer itt volt a Kollektívának a raktárterülete meg ijenek.* — Romos állapotban lévő épület. A település külterületének keleti részén található. A valamikori kollektív gazdaság, az ún. kollektíva tanyája.

Tatár-domb 2017: *Tatár-domb* | *Itt van lent a tóú, ahol van az erdőrész, az a kicsi rész csak.* 1889: *Tatárdomb* (Kat.), 1864: *tatár domb, tatárdomb* | *szántóföld, erdő, kaszáló* (Pesty). — Földterület, erdő és kaszáló. A település külterületének északkeleti részén, a Gyertyános mellett található. Vö. *Tatár-domb* (Siter).

Täutelec lásd **Hegyköztöttelek**

Temető 2017: *Temető ~ Temetőü.* — Temető. A belterület nyugati részén található.

Temető utca 2017: *Temető utca* | *A Zsidó utca folytatása a Temető utca.* — A Temetőhöz vezető utca.

Templom 2017: *Templom* | *Ezernyolcszázharmincnégy-harmincötbe szentelték fel ezt a mostanit. Volt egy fatemplom, ami leégett, és annak a hejére építették ezt. | Van két templombúcsúnk. Egy József-napkor, azt is ugye utána, a Kultúrházban van az ebéd, a zarándokok, akik jönnek, és van a október [...] tizenkettedikéhez legközelebb eső vasárnap. A másik templombúcsúnk. A templomunk felszentelésének az ünnepét tartjuk. | Ez annyira katolikus közösség vagy falu volt, hogy nem is nagyon volt más vallású. Most az utóbbi időbe változott meg a lakosság összetétele.* — Épület. A belterület északkeleti részén áll. A település egyetlen temploma. A római katolikus egyházhoz tartozik. Kiemelt szerepet tölt be a római katolikus tóttelekiek életében. BUNYITAY VINCZE szerint „[k]özépkori egyházának ma már semmi nyoma, de kétségkívül a jelenlegi egyház helyén állt, s ha a vele egy uradalomhoz tartozott, de nálánál felényivel kisebb Latabárnak köegyháza volt, hasonlóknak kellett állnia Tótteleken is” (1884: 330).

Templom-kert 2017: *Templom-kert*. — Belterületi rész. A templomhoz tartozó kert.

Templom utca 2017: *Templom utca ~ Fő utca | Ez azért, mert itt a templom*. 1864: *templom utca* (Pesty). — Aszfaltozott utca a belterület keleti részén. A római katolikus templom is ezen a részen áll. Az utca innen kapta a nevét.

Űincheliuc lásd **Cinke-lyuk**

Tóttelek lásd **Hegyköztóttelek**

Tóttelek-puszta 1864: *tottelek puszta | puszta* (Pesty).

Ugarek-rét 2017: *Ugarek-rét*. — Földterület. Nevét tulajdonosáról kapta.

Új-hegy 1889: *Új hegy* (Kat.), 1864: *új hegy | szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település délkeleti részén, a Rókás-hegy szomszédságában található.

Új-kút 2017: *Új-kút | Az én időmbe ásattuk mink azt a kútát, így neveztük el, hogy Új-kút. Egy jó víz forrás volt*. — Kút. A Legelőn állt. Ma már nem használják.

Új sor 2017: *Új sor | Az a legutolsó utca. A legkésőbb épült*. — A település újabban beépített utcája. A belterület déli részén húzódik.

Uradalmi-erdő 1884: *Uradalmi erdő* (HKFT.). — Erdő. A település délkeleti részén található. Vö. Uradalmi-erdő (Hegyközújlak, Hegyközszáldobágy, Hegyközcsatár, Siter, Siter völgy).

Vágás 1864: *vágás* (Pesty). — A név valószínűleg irtásos területet jelölt.

Valea Bodozo 1935: *Valea Bodozo* (RKFT.). — A Bodozó-patak völgye. A település külterületének déli részén található. A név előtagja a *vale* 'völgy' (DEX) köznévvégartikulusos alakjára vezethető vissza. Vö. Bodozó-patak, illetve Valea Bodozo, Bodozó-patak (Hegyközcsatár).

Valea Dinsca lásd **Dinyiszka**

Valea Uscață 1935: *Valea Uscață* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A név előtagja a *vale* 'völgy' köznévvégartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *uscață* 'száraz' melléknévre (DEX) vezethető vissza.

Vár-oldal 2017: *Vár-ódal ~ Vár-oldal | Valamikor állítólag volt egy földvár*. 1889: *Vár oldal* (Kat.), 1864: *várooldal, vár oldal rét | kaszálló, legelő. | A vár oldal rét felett két domb lévén, melyeknek tetején régenten vár lévén, de mikoron Török magyarországban zsákmányolt, leromboltatott, annak jelenleg csak helye látható. – mely vártól a legelő és kaszálló vette elnevezését* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az adatközlők elmondása szerint a területen egykor egy kincset rejtő földvár állt. A név előtagja erre utal.

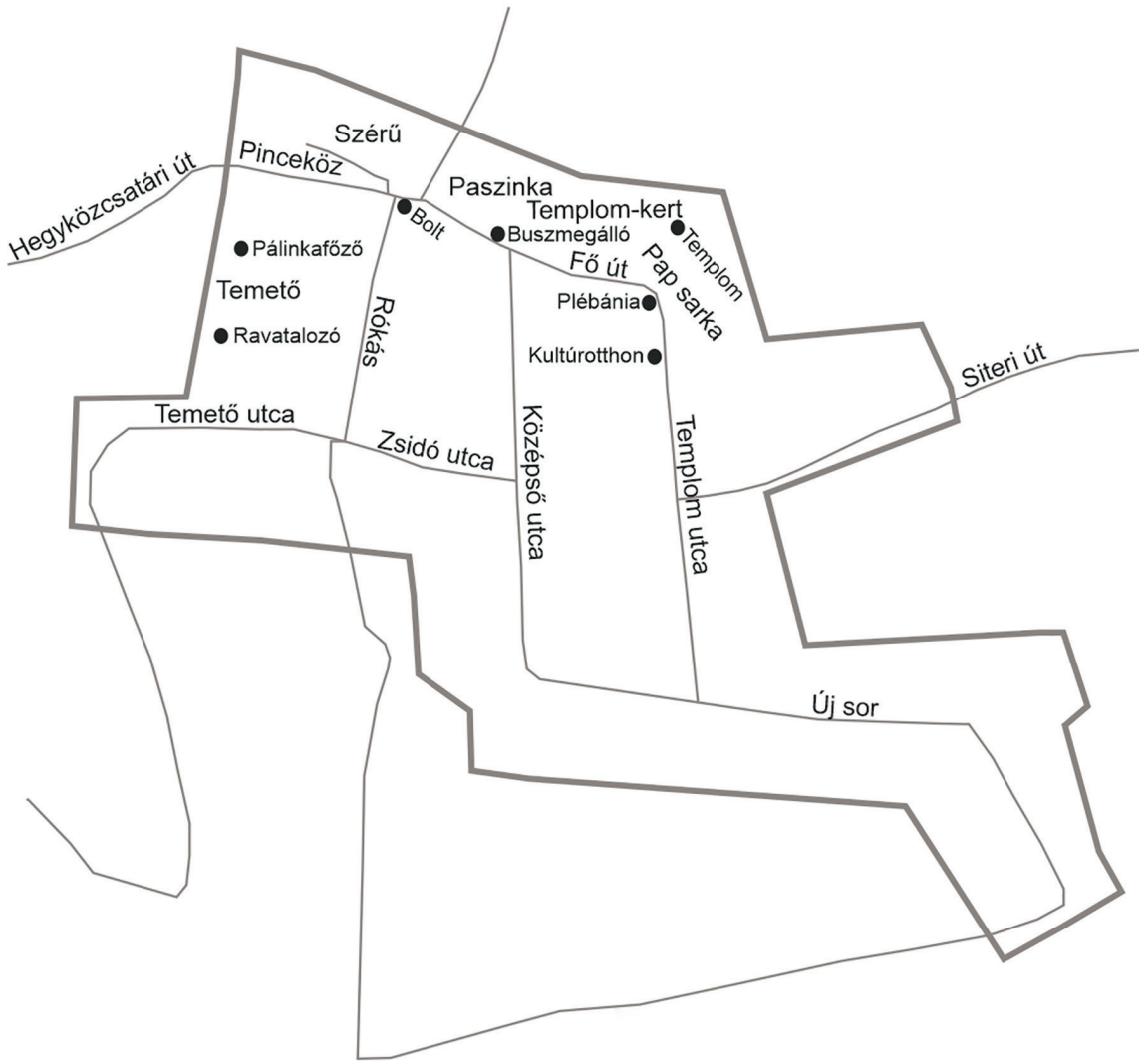
Vár-oldal-rét lásd **Vár-oldal**

Verskó lásd **Kenderes**

Zavinyica 2017: *Zavanyica*, 1889: *Zavinicza* (Kat.), 1864: *zavinyicza* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén, a Dél-oldal szomszéd-

ságában található. A név valószínűleg szlovák eredetű. Talán a *za vinica* 'szőlőskert mögötti terület' kapcsolatra vezethető vissza.

Zsidó utca 2017: *Zsidó utca ~ Zsidóy utca | A Középső utcát a Rókással összekötő utca a Zsidó utca. Ott zsidó családok laktak valamikor, és üzletjük is volt. Azér Zsidó utca lett. | Ez a Zsidóy utcába, a zsidóy házba, az valamikor volt egy zsidó, Bló Jenőnek hívták, akit el is deportáltak még a magyar világba, meg ugyanezen az utcán volt egy másik zsidóy, az Bló Ernő volt, annak volt ott vágóhídja is. [...] Volt bótja is meg vágóhídja is. — A Középső utca és a Rókás között lévő utca. Folytatása a Temető utca. Egykor zsidó családok is laktak benne, erre utal a neve.*

0 200 400 méter

Hegyköztótelek belterülete

4. Siter

Siter 2021: *Siter* | *Sítert nyuszipojásoknak hívták, mer itt rengeteg nyuszipoja* [naspolya] *vóút, erre emlékszek, meg gesztenyéseknek, az is vóút, gesztenyefa rengeteg.* 2017: *Siter; -ben, -be, r. là Sistërëä* | *Ahogy Tótteleket elhagyni, és akkor lejönni egy vőügybe, onnan kezdődik a síteri határ. | A románság nem volt jellemző. Akik pedig most vannak, most vásároltak házat. A régi időkben nem volt jellemző.* 1940: *Siter* (Jakó), 1939–1941: *Siter* (Vincze), 1939: *Siter* | *Meglehetősen távolesik minden fontosabb közlekedési úttól, lakói vidám természetű, egymás közt közlékeny református magyarok, s az életforma, habár itt sem tudott ellenállni a polgári-asodás hódító folyamatának, mégis sok elemet őriz a régiből, jóval többet, mint a környékbeli magyar falvak* (Vincze 273), 1935: *Şișterea* (RKFT.), 1934/1943: *Sisterea* (RTM.), 1914: *Siter* (MÁKT.), 1913: *Siter* (Hnt.), 1910 k.: *Siter* (MÁT.), 1907: *Siter*; 1902: *Siter* (Hnt.), 1901: *Siter* | *Siter, a Rézhegység nyúlványai alatt fekvő kisközség, a szalárdi járás egyik körjegyzősége, túlnyomóan ev. ref. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 195, lakosaié 1042. Postája Szalárd, távírója és vasúti állomása Bihar. Hajdan Adorjánvár tartozéka volt. Az 1332-37-iki pápai tizedjegyzékben találunk első írott nyomaira. Azonban a hagyomány szerint már a tatárjárás előtt fennállott, csakhogy nem a mai helyén, a dombtetőn, hanem a völgyben.* (Borovszky 142–143), 1900: *Siter*; 1898: *Siter*; 1895: *Siter*; 1892: *Siter*; 1888: *Siter* (Hnt.), 1884: *Siter* (HKFT.), *Sitër* | *Már egészen gyökeret vert a vélemény, legalább Biharban, hogy nevét a latin «S. iter» (szent ut) szavaktól vette azon okból, mint indokolólag mondják, mert a búcsusok, kik Szent-László sirjához vagy Szent-István jobbához zarándokoltak, e községen keresztül vették szent utjukat. E vélemény alaptalanságának igazolására, egyebeket mellőzve, elég csak annyit említeni, hogy e község még a harmadrendű utvonalaktól is távol, egészen félreeső, még napjainkban is, mondhatni, uttalan helyen, magas hegytetőn áll. Neve kétségkívül párja a zalamegyei Söjtörnek, mely hajdan, mint egy 1259-iki oklevélben olvasható, Sehtyr vala, de a Dunántul, hol az ő betű szaporábban kelendő, Söjtör lőn belőle, ellenben a Tiszántul, hol az i hangzó a kedveltebb, Siter-ré alakult. És csakugyan községünk neve még a XVI-ik század közepén is «Sejter», ami tökéletesen megfelel felül közlött, még régebbi névalakjainak [...].* (Bunyitay 297), 1882: *Siter*, 1873: *Siter* (Hnt.), 1864: *Sitër* (MKFT.), 1851: *Siter* | *Siter, magyar falu, Bihar vgyében, hegyes vidéken, Váradhoz 1 1/2 órányira, 980 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 2800 hold, mellyből urb. szántó 726, hivatalnokoknál 72, rét 242, hivatalnokoknál 24, majorsági szántó 240, rét 240, közlegelő 60, szőlő 200, erdő*

1000 hold. Agyagos földje nehéz mivvelésü; de bora, gyümölcse sok, sőt gesztenyét is bőséggel termeszt. Birja gróf Csáky Antal. (Fényes), 1783: *Sitter* (EKFT.), 1599: *Seyter*; 1598: *Seyter*; 1581: *Syteriensis*; 1496: *Sejther*; 1489: *Seyther*; 1457: *Seyther*; 1421: *Sehther*, *Sether*; 1343: *Sehter*; 1332–1337: *Gethus*, *Gehter* [romlott alakok], *Schechter*; 1291–1294: *Sehtur*, *Suhtur* (Rácz 2022: 252). — Település Románia északnyugati részén, Szalárd (r. Sălard), Alsótótfalu (r. Sârbi), Szalárdalmás (r. Almaşu Mic), Sitervölgy (r. Şuşturogi) és Hegyköztóttelek (r. Tăutelec) falvak szomszédságában található. Hegyközcساتárral (r. Cetariu), Hegyköztóttelekkel és Sitervölgygel együtt Hegyközcساتár község (r. Comuna Cetariu) része. Túlnyomóan magyar lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint az összlakossága 597 fő. Ebből 504-en magyarnak (84,4%), 48-an románnak (8%), 28-an (4,7%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN.). A település első írásos említése a 13. század végéről származik. A régi időkben is a *Siter* név valamely alakváltozatát viselte. A 20. század eleje óta hivatalosan magyarul *Siter*; románul pedig *Şișterea*. A településnév a *sajtár* ’különféle háztartási célokra és ház körüli munkák végzéséhez használt, magvak mérésére szolgáló edény, dézsa, véka, folyadékmérték stb.’ jelentésű köznévből (ÚMTsz.) keletkezhetett. A falu valószínűleg sajttárra emlékeztető mélyedésben állt. A név változatai az ófelnémet és középfelnémet közszó többszörös átvételével magyarázhatók. A településnév mai alakja a zártzótagbeli *h* kiesésével jött létre (Rácz 2022: 252–253).

Ábrahám halma 1889: *Ábrahám halma* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északi oldalán, a Haraszt-pusztán (1.) található. Vö. Ábrahám-mező.

Ábrahám-mező 1889: *Ábrahám mező* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északi oldalán, a Haraszt-pusztán (1.) található. Vö. Ábrahám halma.

Akácfa-sor 2017: *Akácfa-sor; -on | Az Akácfa-sor túlsó oldala még Siterhez tartozott, csak nem a falusiaké volt. | A Barackos meg a Haraszt közt vóút egy akácos sor. Ott vóút valamikor Mallernek egy ijen fát szállító kis vasút. Asziszem, Biharig.* — Kisebb fás terület. Az adatközlők szerint határválasztó rész. A település külterületének északkeleti oldalán, a Haraszt-pusztán (1.) található.

Alsó-Fövényes 2017: *Alsó-Főnyös*. — Földterület. A település külterületének déli oldalán található. A Fövényes része. Vö. Fövényes, Felső-Fövényes, Fövényes-kút.

Alsó-Kenderes 1939–1941: *Alsókenderes | Szántó. A Kenderes alatti lapos neve. Régebben kenderföldek voltak itt.* (Vincze). — Vö. Kenderes 1. és 2., Felső-Kenderes.

Alsó-rét útja 2017: *Alsó-rít útja | Abból a vőügyből megint jött fel két út, hát szekérút. | Van egy nagy domb, és a domb ö tetőn kétfele szakad az út. Egyik megy a Felső-rét útja, [...] a másik az Alsó-rét útja. Igen, de a Főnyöshez. De a földnek a neve Főnyes. [...] A dombtetőrül van két ága az útnak. És a felső a Felső-rét*

útja, az alsó az Alsó-rét útja. — Földút. A Fövényes nevű földterületen vezetett keresztül. Ma már nincs meg. Vö. Felső-rét útja.

Alszeg 2017: *Alszeg ~ Lázár utca* | *Ez a, mék, megyen lefele az aszfalt, ez, hát ezt hívták, úgy hívták eredetileg, Alszeg. De abba nem vóút, csak két ház. És aztán kőütözött oda egy bácsi. Tehát itt maradt a háborúból, egy ukrán származású. És a, Lázárnak hívták. És az azér vóút híres, híres?! Hentes és mészáros vóút. Az minden héten, mikor lehetett, vagy kellett a falunak, ő mán tudta, ment Szalárdra, vette a jóuszágot, levágta, s azt úgy nevezték el, hogy Lázár utca. De azt csak egymás között. De mindenki tudta a faluba, hogy ez a Lázár utca.* | *Azér hívják Lázár utcának, mer ott vóút egy hentes és mészáros, és úgy hívták, hogy Lázár.* — A Cigány-Páskom nevű utca folytatása. Csupán néhány házból áll. A **Lázár utca** névváltozat előtagja az utca egykori lakójának az emlékét őrzi. Vö. Felszeg.

Árnyék-rét 2017: *Árnyék-rét ~ Árnyik-rít* | *Mert oda a nap nem süttött be soha. Azt elnevezték Árnyik-rítnek.* 1939–1941: *Árnyikrít* | *Részben kaszáló, részben erdős (süsmőjs) hely. Keskeny, mély szakadékvölgy, melybe a nap nemigen süthet be. Valószínűleg innen neve.* (Vincze), 1935: *Rátul de Aur* (RKFT.), 1889: *Árnyék rét* (Kat.), 1884: *Árnyék rét* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők tudomása szerint árnyékos terület, erre utalhat az elnevezése. A román **Rátul de Aur** névváltozat jelentése 'az arany rét'. Talán a magyar *árnyék* és a román *aur* 'arany' (DEX) szavak hangalaki hasonlósága folytán jött létre. Vö. Árnyék-rét (Sitervölgy).

Bába sikátor 2017: *Bába sikátor ~ Potyapina utca ~ Zug* | *A Lázár utcából van befele egy utca, jobb kéz felől. [...] Vagy hat ház. [...] Ott lakott rígen egy ijen bába asszony.* | *Jólelkű hölgyek laktak annak idején.* 1939–1941: *Bábasikátor* | *A Közutcába nyílló keskeny utca. Nevét igencsak onnan kapta, hogy ottlakik a falu régi bábája.* (Vincze). — Utca. A Cigány-Páskomból ágazik el. Az utca azért kapta a *Bába sikátor* nevet, mert régebben ezen az utcán lakott a falu bábája. A **Potyapina utca** névváltozat az adatközlők szerint arra utal, hogy hajdanán a férfiaknak ezen az utcán lehetett „potyázni”. A *sikátor* utótag és a **Zug** névváltozat pedig arról árulkodik, hogy egy egy kisebb, félreesőbb utcáról van szó.

Bagoly-kert-tető 2021: *Bagoj-kert-tető* | *Az, ahogy kimenni Sítervőgy fele. Ahogy kimenni közvetlen a faluból, az ott van. [...] Ott van egy ijen kis tetőü, és annak mondták.* | *A Kössigerdőü sarkánál [...] az alsóü sarkánál.* 1939–1941: *Bagojkertetetőü* (Vincze). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában található.

Bangéta 1. 2017: *Bangéta* | *Még az én gyerekkoromba még iskola is vóút ott, laktak ott többen. De hát a Csauceszku-időbe elmentek, azok is kiöregedtek, azok is, meg elhúzódtak. Szalárdra, Váradra, ki hova.* 1941: *Bangéta-ta[nya]* (MKF.), 1939–1941: *Bangéatánya* | *A Szalárd felől vezető út derekán. Itt torkollik be ebbe az útba egyfelől a Hegyköztóttelekről másfelől a Harasztpusztáról jövő út. A tanya*

helyén (az öregek emlékezete szerint) valaha híres betyárcsárda volt. (Vincze), 1935: *Lunca Benghe* (RKFT.), 1934/1943: *Fma [Ferma] Bangheta* (RTM.), 1913: *Bangétamajor* (Hnt.), 1910 k.: *Bángéta* (MÁT.), 1907: *Bangéta*, 1902: *Bangéta* (Hnt.), 1901: *Bangéta* (Borovszky 143), 1900: *Bangéta*, 1898: *Bangéta* (Hnt.), 1889: *Bangéta*, *Bangéta puszta* (Kat.), 1888: *Bangita* (Hnt.), 1882: *Bángéta* (Hnt.), 1864: *Bangeta* (MKFT.), 1783: *Bangeta* (EKFT.). — Földterület. Egykori tanya. A település külterületének északnyugati részén található. Valaha több család lakhelyéül is szolgált. Iskolája és csárdája is volt. Az 1976-os felsőbb utasítás értelmében kellett az ott lévő épületeket felszámolni. A területet mára letarolták. Egykori román lakossága ma már Szalárdon él (BORZÁSI–DANI–KÖRÖSI 2012/2017: 80). A név talán a *kányabangita* növénynévvel hozható összefüggésbe. Kisebb a valószínűsége, hogy a *bangét* 1. 'a folyógátat erősítő fiókgát', 2. 'cserép- vagy téglacsomó', illetve a *bangétába rak* 'téglát, vályogot szárítás végett élére állít' (ÜMTsz.) kifejezésekkel áll kapcsolatban. A román **Lunca Benghe** név előtagja a *luncă* 'rét' köznév végartikulusos alakjából (DEX) ered, az utótagja pedig a *Bangéta* átvételével jöhetett létre. A szintén román **Ferma Bangheta** névváltozat előtagja a román *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. *Bangéta 2.*, *Bangéta csárda*.

Bangéta 2. 1939–1941: *Bangéta* (Vincze). — VINCZE LAJOS gyűjtése szerint a *Bangéta 1.* (*Bangéta-tanya*) körül elterülő szántóföld neve. Vö. *Bangéta 1.*, *Bangéta csárda*.

Bangéta csárda 2017: *Bangéta csárda | Ott vóút egy ijen hánszerűség* [fogadószerűség]. [...] *Abba az időübe csak szekérrel jártak. És vóút neki egy nagy, nagy-nagy lefedett területe ijen oszlopokon, s oda álltak be szekérrel. Lehetett enni mellette, vóút ijen kifőűzde. Hát, ijen csárdaszerűség. Mint ahogy van mostan az ótóshán. Ótóval megállnak. Az akkor ijen szekérrel, befért negyven-ötven szekér.* 1889: *Bangéta csárda* (Kat.), 1884: *W.H. [Wirtshaus] Bángéta* (HKFT.). — Földterület. Egykori csárda, mely a *Bangétán* állt. A terület a település külterületének északnyugati oldalán található. Az épületeket már régen letarolták, nyomukra utaló jeleket sem lehet találni. A **Wirtshaus Bángéta** változat előtagja a német *Wirtshaus* 'fogadó, vendéglő'. Vö. *Bangéta 1.*, *Bangéta 2.*

Bangéta-major lásd **Bangéta 1.**

Bangéta-puszta lásd **Bangéta 1.**

Bangéta-tanya lásd **Bangéta 1.**

Baptista imaház 2017: *Baptista imaház ~ Imaház | Mer régen több baptista [...] család vóút, de most már nem ojan sokan vannak.* — A Köz utcán található épület. A baptista felekezet használja.

Barackos 2017: *Barackos, -ba ~ Maller-tanya ~ Síteri-tanya | Barackos, de a Maller-féle vóút, és vóút vagy ötven család, aki neki ott dóugozott.* 1941: *Ha-*

raszti-ma[jor] (MKF.), 1939–1941: *Haraszpuszta, Síteritánya* | *Uradalmi major*. Gyakoribb neve: *Síteritánya*. (Vincze), 1935: *Ferma-Harasz* (RKFT.), 1910 k.: *Harasz* *tn. [tanya]* (MÁT.), 1884: *Harasz* *tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, gyümölcsös. A település külterületének északi részén, a Harasz-pusztán (1.) található. Egykor tanya állt rajta. A *Mahler* család tulajdona volt. A rendszerváltás előtt államosították. Jelenleg magántulajdon. A román **Ferma Harasz** névváltozat előtagja a *fermă* 'farm' köznévvégartikulikus alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagja a *Harasz* névrész átvétele.

Bárdos 2017: *Bárdos ~ Bárdos-ódal* | *Az Irtás fele van. Igen, Bárdos-ódal, úgy hívták, vóút Mallernek a kétszázötven hód erdeje, a Bárdos-ódal*. 1941: *Bárdos* (MKF.), 1939–1941: *Bárdos* | *Szántó a domboldalban*. Nevének eredetéről semmit sem tudnak. (Vincze). — Az erdő része. A település külterületének déli oldalán található. Vö. *Bárdos-tető*, illetve *Bárdos* (Sitervölgy).

Bárdos-oldal lásd **Bárdos**

Bárdos-tető 1939–1941: *Bárdostető* | *A Bárdos teteje. Részben erdő, részben friss „vágás”* (Vincze). — VINCZE LAJOS gyűjtése szerint földterület neve, a *Bárdos* része. Vö. *Bárdos*, illetve *Bárdos* (Sitervölgy).

Belső-Harasz 2017: *Belső-Harasz* | *A Külső-Harasz megy Tótfalunak le, Szárbnek nyúlik. Rámegy a, a Barackos mellett nyúlik lefele. [...] A tótfalusi határra már, és a Belső-Harasz meg ide, befele*. — Földterület. A *Harasz* 1. része. Vö. *Harasz* 1., *Külső-Harasz*, *Harasz-puszta* 1.

Bende-rét 2017: *Bende-rét ~ Bende-rít, -en* | *A Barackos felőli tó, a rít, az Bende-rét*. 1939–1941: *Benderít* | *Széles völgyben fekvő kaszáló*. Neve családnevet őriz. (Vincze), 1934/1943: *Rátul Bende* (RTM.), 1889: *Bende rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északi részén, a *Bende-rét-tó* mellett található. A **Rátul Bende** változat előtagja a *rát* 'rét' szó végartikulikus alakjára vezethető vissza, amely regionalizmus a román nyelvben és a magyar *rét* szó átvételével alakult ki (DEX). Az utótagja a *Bende* névrész átvétele. Vö. *Bende-rét-tó*.

Bende-rét-tó 2017: *Bende-rít-tó ~ Csillagos-tó* | *A Bende-réten van egy halastó. Az ijen mesterséges, nem igazi*. — Kisebb tó. A település külterületének északi részén, a *Bende-rét* és a szalárdi *Csillagos-tanya* szomszédságában található. Vö. *Bende-rét*.

Béres temető 2017: *Béres temető ~ Bíres temető* | *Valami bíresfiú meghalt. Vagy hogy, hogy nem, odatemették. | Süsmő, bozóutos, az legelő vóút*. — Földterület. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők emlékezete szerint soha nem volt ott temető, a név alapján viszont feltételezik, hogy valamikor oda temethettek valakit.

Berkenye-csúcs 1939–1941: *Berekenyecsúcs* | *Erdős bérc*. Nevét a csúcson levő három kimagasló berekenyefáról kapta. (Vincze).

Bikakút 2021: *Bikakút* | *Egy ijen itatókút a csordának Síter és Tóttelek közt.* 1939–1941: *Bikakút* | *A községi legelőn az állatok itatására szolgál.* (Vincze). — Kút. A külterület nyugati részén, a Bikakút-oldalon állt. Vö. Bikakút-oldal, Bikarét.

Bikakút-oldal 2021: *Bikakút-oldal* | *Az a legelőoldal.* 1939–1941: *Bikakútóudal* | *A kúttól emelkedő erdős domboldal neve.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán, a Bikarét szomszédságában található. Vö. Bikakút, Bikarét.

Bikarét 2017: *Bikarét* | *A falunak vóút egy bikája, oszt, ott kaszáltak, ott vóút neki leahygyva egy darab rít, amit kaszáltak. Azoknak a riszire.* — Kisebb földterület. A település külterületének nyugati oldalán, a Cser és a Bikakút-oldal szomszédságában található. A területet a bikáknak tartották fenn. Vö. Bikakút, Bikakút-oldal.

Bodonkút 2017: *Bodonkút* | *Az lent, a legelőn. Abból ittak az állatok.* 1939–1941: *Bodonkút* | *Kút a községi legelőn.* (Vincze), 1889: *Bodonkút* (Kat.). — A Dió-mező és a Bende-rét között, a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. A név valószínűleg a *bodonkút* földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe, melynek jelentése 1. 'a kibélelt, kirakott vagy ásott kút', 2. 'forrás' (FKnT.).

Buszmegálló 2017: *Buszmegálló.* — A Felszeg keleti végében, a központnak tekintett részen található.

Büdös-kút 2017: *Büdös-kút* | *Vóút egy út, bal kéz fele, ahol járt a csorda is, mondom, itatni, [...] Úgy hívták az utcát, [...] Kút útja. Elkanyarodik bal kéz fele. [...] Azér hívták úgy, hogy Kút útja, mer a végén vóút egy kút, amit úgy hívtak, hogy Büdös-kút. Nem tom, hogy mi vóút. Valamijen gázos forrás lehetett? | A páskomi Kenderesnél, ott kell legyen valahol. [...] Be van nőjve.* 1889: *Büdöskút* (Kat.). — Kút. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. Ma már nem használják. Vö. Kút útja.

Bükk lásd **Bükkös**

Bükk-hegy lásd **Bükkös**

Bükkös 2017: *Bükkös* | *Ez Mallernek a földje vóút, csak elvették.* 1910 k.: *Bükk h[egy]* (MÁT.), 1889: *Bükk* (Kat.), 1884: *Bik* (HKFT.). — Nagy kiterjedésű rész, erdő. A település külterületének déli–délkeleti oldalán található. Az adatközlők szerint ez a terület is a Mahler család tulajdona volt. Az erdő egy részéből erdőirtás révén lett szántóföld. A *Bik* a *Bükk* név régi, nyelvjárási változata (KTsz.). Vö. Bükk-hegy (Sitervölgy).

Câmpia Mică lásd **Kis-mező**

Cigány-Páskom 2017: *Cigány-Páskom ~ Páskom, -on* | *Cigány részek. [...] Nem sokan vannak, de akik élnek, azok ebben a részben élnek. | A szocializmus kezdetén vóút település, mer a Maller-tanya, a cselédjeiből köütöztettek be a faluba, és akkor kaptak [...]. Nem eredeti síteriek vóútak.* 1939–1941: *Páskom* | *A legelőre,*

azaz a „páskom”-ra lenyúló falurész. (*Páskom a falusiak nyelvén legelőt jelent.*) *Proletárházak*. (Vincze). — Utca. A település belterületének északnyugati részén húzódik. Az adatközlők szerint az előtag arra utal, hogy az ezen a részen élő családok nem voltak tehetősek, illetve hogy a lakosság ezen része nem tősgyökeres siteriekből, hanem más településekről ide költözött személyekből állt. Az utótag és a **Páskom** névváltozat a *páskom* földrajzi köznévre (FKnT.) vezethető vissza, melynek jelentése 1. 'legelő', 2. 'a település határában/a faluhoz közel lévő földterület'. Vö. Páskom 1., illetve Páskom (Hegyköztöttelek).

Ciher 1. 2017: *Ciher*. — Utca. A település belterületének keleti részén húzódik. A *ciher* földrajzi köznévi jelentése 1. 'bokros, bozótos hely', 2. 'bokor, bozót' (SzT., FKnT.). Vö. Ciher 2.

Ciher 2. 2017: *Ciher*; 1939–1941: *Ciher* | *Részben szőlővel beültetett, részben szántóföldes domboldal, sok gyümölcsfával.* (Vincze), 1889: *Cziher* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában húzódik. Vö. Ciher 1.

Culmea Laț lásd **Lác-tető**

Csápé 2017: *Csápé ~ Kollektíva* | *Itt volt a mezőgazdasági termelősövetkezetnek a székhelye.* — Egykori tanya. A Cigány-Páskom északi részén található. A valamikori kollektív gazdaság, az ún. kollektíva tulajdona volt. A *Csápé* névváltozat a román *CAP*, azaz *Cooperativă Agricolă de Producție* 'mezőgazdasági termelősövetkezet' betűszóra vezethető vissza. Ma már nem használják. Elhanyagolt, romos épületek emlékeztetnek az egykori tanyára.

Csató 2017: *Csató* | *A Pipó Miháj utcájának, annak a legvégibe vőut a Csató. [...] Csató Piroška, úgy hívták a nagynénémet.* — Belterületi rész. A Nagy utca és a Taba folytatása. Vö. Csató-tető.

Csató-tető 2021: *Csató-tető* | *Az is egy ijen dombos rész.* 1939–1941: *Csatóütetőü* | *Fűvel, szederbokkal benőtt szakadékos dombtető. Legeltetésre alkalmas.* (Vincze). — A Csatónak a domb tetején lévő része. Vö. Csató.

Csepegő 1. 1939–1941: *Csepegőü* | *Földcsuszamlás után keletkezett vízmosság. Innen neve is.* (Vincze). — Vö. Csepegő-oldal, Csepegő-zug.

Csepegő 2. lásd **Csepegő-zug**

Csepegő-oldal 1939–1941: *Csepegőüoldal* | *A vízmosság körül elterülő szántóföld.* (Vincze). — Vö. Csepegő 1., Csepegő-zug.

Csepegő-zug 2017: *Csepegő-zug ~ Csepegőü* | *Mer ott is harmat vőut mindig. Nem száradt fel. [...] A fákrul is csepegett mindig.* 1939–1941: *Csepegőüzug* | *A vízmosság legmagasabban fekvő, bokrokkal benőtt része.* (Vincze), 1889: *Csepegő zug* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. Az adatközlők emlékezete szerint fás, árnyékos terület. A név előtagja erre utalhat. Vö. Csepegő 1., Csepegő-oldal.

Cser 2017: *Cser* | *Az is ijen cserjés mindenfele, vóút legelőü. Oszt kiosztották. Hogy oda vethetett ki mit akart. [...] Krumplifőüdnek. Nagyon szerette a krumpli, borsóu, ijesmi.* 1941: *Cservölgy* (MKF.), 1939–1941: *Cser* | *Szántó. A nép szerint itt valamikor „szíp lábas cserfaerdőü” volt.* (Vincze). — Völgy, szántóföld. A település külterületének nyugati részén található. A név a *cser* növénynévre vezethető vissza, illetve a *cser* földrajzi köznévvvel áll kapcsolatban, melynek jelentése 1. 'cserfaerdő', 2. 'terület, amely hajdan csererdő volt', 3. 'bokros, cserjés hely' (FKnT.). Vö. Cser-hát, Cser-oldal, illetve Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztöttelek), Cser-hát (Hegyközcsatár).

Cser-hát 2021: *Cser-hát*, 1939–1941: *Cserhát* | *Szántóföld. A Cser hátasabb része.* (Vincze), 1934/1943: *D[ealul] Cer* (RTM.), 1889: *Cserhát* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati részén, a Cser szomszédságában található. A *hát* névrész ebben az esetben a 'domb, domboldal' jelentésű földrajzi köznévre (FKnT.) vezethető vissza. A román *Dealul Cer* névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjával (DEX) hozható összefüggésbe, az utótagja a *Cser* névrész átvétele. Vö. Cser, Cser-oldal, illetve Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztöttelek), Cser-hát (Hegyközcsatár).

Cser-oldal 2017: *Cser-ódal*. — Földterület. A település külterületének nyugati részén, a Cser szomszédságában található. Vö. Cser, Cser-hát, illetve Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztöttelek), Cser-hát (Hegyközcsatár).

Cserő-patak lásd **Cserő-rét-patak**

Cserő-rét 2017: *Cserő-rét ~ Cserő-rít* | *Az megint rít, csak kaszálásra alkalmas.* 1935: *Lunca Stejărişului* (RKFT.), 1889: *Cserő-rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. Az előtag talán a *cserő* 1. 'cserjés', 2. 'agyagos, löszös föld' jelentésű földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható összefüggésbe. A román *Lunca Stejărişului* név előtagja a *luncă* 'rét' végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *stejăriş* 'tölgyes' köznév (DEX) birtokos esetben lévő alakjára vezethető vissza. Vö. Cserő-rét-patak.

Cserő-rét-patak 2021: *Cserő-rít-patak*, 1939–1941: *Cserőü-patak* | *A Cserő-rét hosszában folyó patakocska.* (Vincze). — Patak. A település külterületének nyugati oldalán, a Cserő-rét szomszédságában folyik. Vö. Cserő-rét.

Cser-völgy lásd **Cser**

Csillagos-tó lásd **Bende-rét-tó**

Csordahálás-tető 1939–1941: *Csordahálástetőü* | *Erdővel, bozóttal benőtt dombtető, a legelő közvetlen szomszédságában. Régebben itt éjszakázott a falu u. n. „kinhálóu” csordája. Innen elnevezése.* (Vincze).

Daku-tanya 2017: *Daku-tanya ~ Daku tanyája* | *Valami emberrül nevezték el. Mán a nevirül, hogy Daku tanyája. [...] Nem tanya vóút. Például ott cigányok tanyáztak. [...] Vóút nekik Szalárdon házok. [...] Feljöttek nyáron, [...] nyárára*

vájogot vetni meg téglát égetni. [...] Csináltak ottan kunyhókat, míg ők dolgoztak. | *A Páskom vígin.* [...] *Az a Daku-tanya, ahol a cigányok vetették a vájogot.* 1939–1941: *Dakutanya* | *Ma legelő. Lehetséges, hogy régebben Daku nevű embernek volt ott tanyája.* (Vincze). — Földterület, a belterület északnyugati részén. A vályogvető cigányok ideiglenes szálláshelye volt. Az adatközlők emlékezete szerint a szalárdi cigányság az 1960-as évek közepéig járt fel Siterre vájogot vetni. A ma is meglévő házak jelentős része ezekből a vályogtéglákból épült fel. *A Daku* előtag – elmondásuk szerint – személynévi eredetű lehet.

Daku tanyája lásd **Daku-tanya**

Dankó-híd 2021: *Dankóu-híd* | *A Diszpenzárral szembe ott van az a nagy híd. Az a Dankóu-híd.* 1939–1941: *Danókóuhíd* | *Híd a Felszeg utcában. Neve családnevet őriz.* (Vincze). — A műutat és az Orvosi rendelőt összekötő, gyalogosok számára épített híd. A Felszegen található. Vö. Dankó-kút.

Dankó-kút 2021: *Dankóu-kút* | *A Diszpenzár felőli ódalt ott van egy kút, csak le lett betonozva.* 1939–1941: *Danókókút* | *A Dankóhíd melletti kút neve.* (Vincze). — Kút. A Felszegen, a Dankó-híd és az Orvosi rendelő szomszédságában áll. Ma már nem használják. Vö. Dankó-híd.

Dealul Cer lásd **Cser-hát**

Dealul de Sus lásd **Felső-hegy**

Dealul Musda lásd **Muzsda-hegy**

Dealul Viile Mari lásd **Dél-hegy**

Dél-hegy 2017: *Dél-hegy ~ Nagy-hegy* | *Ennek a teteje, ez lenne a Nagy-hegy. Úgy van térképen, de a falusiak nem úgy hívták, hanem: Dél-hegy. Az szöllőü vout, a tótteleki határtul egisz fel Sítervőügyig, minden itt, az szöllőü vout. Annak az alja vout a Sas-kút-rét. Egy ijen vőügyes rész.* 1939–1941: *Dílhegy* | *Szöllőművelésre kiválóan alkalmas, délre néző, meredek, homokos domboldal.* (Vincze), 1935: *D[dealul] Viile Mari* (RKFT.), 1889: *Nagyhegy* (Kat.). — Földterület, domb. A település külterületének déli részén húzódik. A siterieknek ezen a részen volt a szőlőse. A román **Dealul Viile Mari** névváltozat a *deal* 'domb', a *vii* 'szőlőskertek' és a *mare* 'nagy' szavak (DEX) összetételéből keletkezett. Vö. Dél-hegyi út.

Dél-hegyi út 2017: *Dél-hegyi út.* — A Dél-hegyre vezető földút. A település külterületének déli részén húzódik. Vö. Dél-hegy.

Derzsi-zug 1939–1941: *Derzszug* | *Szántó föld. Neve családnevet őriz.* (Vincze).

Dió-mező 2017: *Dió-mező* | *Egy egyenes hej, a Kis utca végén.* [...] *Nem nagy terület.* 1939–1941: *Dijómezőü* | *Legelő a falu alatt. A Kis u[utca] végébe. A falu aljától a Berettyó völgye felé elterülő sík föld eleje.* (Vincze). — Kisebb földterület, a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Mező, Tanya-mező.

Diszpenszár lásd Orvosi rendelő

Doma-rét 2017: *Doma-rít* | *Ez már szinte a faluban van benne. | Pont a Daku-tanyáról lehet bejárni. [...] Rányúlik a Kis utcaiakra a kertje.* 1939–1941: *Doma-rít* | *Kaszáló. Neve családnévből eredhet.* (Vincze). — Földterület. A külterület északnyugati részén, a belterület szomszédságában található.

Döggút lásd Dögtemető

Dögtemető 2021: *Dögtemetőü ~ Döggút* | *Sítervőügy fele, ott van a Kössigerdőü, és annak a háta megett volt a Döggút, Dögtemetőü.* 1939–1941: *Dögtemetőü.* (Vincze). — Döggút. A külterület keleti részén, a Lác-erdő mellett található.

Erős-oldal 1939–1941: *Erősóoldal* | *A közelmúltban parlag, nehezen megközelíthető hely. Ma már szántogatják.* (Vincze), 1884: *Erős oldal* (HKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén található. Vö. Erős-patak, illetve Erős-oldal (Sitervölgy).

Erős-patak 2017: *Erős-patak* | *Az a vőügy még megyen felfele, a pataknak úgy mondták, ahol már összébb záródott, hogy Erős-patak. | A Felső-hegy nyúlik rá.* 1939–1941: *Erős-patak* | *Az Erősoldal aljában, mély szakadékban folyó patak.* (Vincze). — Patak. A település külterületének déli részén található. Vö. Erős-oldal, illetve Erős-oldal (Sitervölgy).

Ezeréves fa 2017: *Ezeréves fa* | *Ojan borzasztó öreg lehetett. [...] Ojan nem is tudom, hány méter vout az átmérője. Borzasztóü. Csak a vigin már annyira kiszáradt, kipusztult, rohdadt a töve, a gyökerei, hogy a vihar kiborította. | A Pusztarét-Páskommon vout egy naaagy, nagyon nagy fa. [...] Oda mentünk szórakozni gyermekkorunkba, majálisokat szerveztünk, mán a mi időnkbe. Az anyukámék idejébe, a háborúidőü alatt meg szekérrel oda mentek annak alá éjszakázni. [...] A falubul mentek ki, mikor jöttek a repüllők, s oda az Ezeréves fa alá gyülekeztek, ott éjszakáztak.* 1939–1941: *Ezredéves fa* | *A Feketetólaposon magánosan álló hatalmas tölgyfa. Egyesek szerint azért hívják így mert a fa nagyon öreg. Valószínűbb, hogy a milleneumi évben körülötte megtartott ünnepekkel kapcsolatban kapta nevét. Ma gyakran ott ünnepelnek a falubeliek.* (Vincze). — Egy öreg fa volt, amely a környéken viszonyítási pont szerepét töltötte be. A külterület keleti oldalán, a Lác-erdő szomszédságában állt. Ma már nincs meg.

Ezredéves fa lásd Ezeréves fa

Fazekasék kis kútja lásd Kis-kút

Fekete-tó-lapos 2021: *Fekete-tóü-lapis ~ Tóü-lapis* | *A Lác erdőünek az alsóü rísze. Ott volt egy kis legelőü, oszt abba a legelőübe van az.* 1939–1941: *Feketetóülapiss* | *Az Ezredéves fa körül elterülő sík legelő* (Vincze). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában található. A *lapos ~ lapis* földrajzi köznév 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület'-et jelent (FKnT.).

Felső-Fövényes 2017: *Felső-Főnyös*. — A Fövényes része. Vö. Fövényes, Alsó-Fövényes, Fövényes-kút.

Felső-hegy 2017: *Felsőü-hegy* | *Egy földterületnek a neve. Szőlőültetvények voutak valamikor. [...] Sok gazdának vout ott.* 1939–1941: *Felsőühegy* | *Délnek néző, szőlővel, gyümölcsfákkal beültetett domboldal.* (Vincze), 1935: *Viile de Sus* (RKFT.), 1934/1943: *D[ea]lul de Sus* (RTM.), 1889: *Felsőhegy* (Kat.), 1884: *Felsőhegy* (HKFT.). — Földterület, domb. A település külterületének déli részén, Siter és Siter völgy között található. Az adatközlők szerint a régi időkben rengeteg szőlő volt ezen a területen. A román *Viile de Sus* előtagja a *vii* 'szőlőskertek' köznév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *sus* 'felső, fenti' melléknévre vezethető vissza. A szintén román *Dealul de Sus* névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakja (DEX). Vö. Felső-hegy-kapu, Felső-hegy-tető, illetve Felső-hegy (Siter völgy).

Felső-hegy-kapu 2021: *Felsőü-hegy-kapu* | *Régen, úgyi, nem így voutak, mint most, ijen szabadon, hanem el voutak kerítve ezek a területek. S vout egy kapu, ahun, hogy ne menjik be kardalésza [kóbor, felügyelet nélküli] jószág vagy valami, akkor volt egy kapu, és úgy mentek be az emberek, hogy kinyitották a kaput, mikor bementek, visszacsukták.* 1939–1941: *Felsőühegykapu* (Vincze). — A Felső-hegyhez tartozó kapu. Vö. Felső-hegy, Felső-hegy-tető, illetve Felső-hegy (Siter völgy).

Felső-hegy-tető 2017: *Felsőü-hegy-tető*. — Földterület, dombtető. A Felső-hegy része. Vö. Felső-hegy, Felső-hegy-kapu, illetve Felső-hegy (Siter völgy).

Felső-Kenderes 1939–1941: *Felsőükenderes* | *A Kenderes nevű szántóföld egyik része.* (Vincze). — Vö. Kenderes 1. és 2., Alsó-Kenderes.

Felső-rét útja 2017: *Felsőü-rét útja* | *Abból a vőügyből megint jött fel két út, hát szekérút. | Van egy nagy domb, és a domb ö tetőn kétfele szakad az út. Egyik megy a Felső-rét útja, [...] a másik az Alsó-rét útja. Igen, de a Főnyöshez. De a földnek a neve Főnyes. [...] A dombtetőrül van két ága az útnak. És a felső a Felső-rét útja, az alsó az Alsó-rét útja.* — Földút. A Fövényes nevű területen található. Vö. Alsó-rét útja.

Felszeg 2017: *Felszeg ~ Félszeg ~ Felszeg utca* | *A felsőü rész. A falunak a felsőü része, az, úgy hívták, hogy Felszeg. [...] Mondjuk nem Felszeg, hanem Félszeg. De az emberek úgy mondták, hogy Felszeg.* 1939–1941: *Felszeg* | *A falu legmagasabban fekvő utcája.* (Vincze), 1889: *Félszeg* (Kat.). — Utca. A település belterületének déli része, a tulajdonképpeni központ. Vö. Alszeg.

Félszeg lásd **Felszeg**

Felszeg utca lásd **Felszeg**

Fényes lásd **Fövényes**

Ferma Bangheta lásd **Bangéta 1.**

Ferma-Haraszt lásd Barackos

Foglár 1939–1941: *Foglár* | *Szántóföldnek és legelőnek alkalmas völgy.* (Vincze).

Fövényes 2017: *Fövényes ~ Főnyes ~ Főünyes ~ Főnyös ~ Fényes, -en* | *Még mielőtt letérünk a Nagy utcára, jobb kéz felől, [...] van egy út megint ott le, a Sas-kút-rét fele, úgy hívták, hogy Fényes, [...] falun, úgy hívták, Főünyes. De eredetileg a [...] térkép után a megnevezése Fényes.* 1939–1941: *Főünyes* | *Szántóföld.* (Vincze), 1889: *Fövényes* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. A név feltehetőleg a *fövényes* 1. 'homokos terület', 2. 'kavicsos talaj, termőföld' jelentésű földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható összefüggésbe. A *v* hang magánhangzók közötti helyzetű kiesése és a magánhangzók összeolvadása eredményezte a *Főnyes ~ Fényes* alakváltozatok megjelenését. Vö. Alsó- és Felső-Fövényes, Fövényes-kút.

Fövényes-kút 2021: *Fövényes-kút* | *Ott volt a pájinkafőzőü.* 1939–1941: *Főünyes-kút* | *Forrás a Főnyesen.* (Vincze). — Kút. A Fövényes lábánál állt. Vö. Fövényes, Alsó- és Felső-Fövényes.

Galambos kocma 2017: *Galambos kocma* | *Ott fent Galambos kocmának hívták, a központban. Ottan csináltak a fiatalok ijen bálakat, de Galambos kocmának. Meg ijen kocma is vóut.* — Épület. Egykori kocma. A Felszegen állt. Az épület tetejét egy bádoggalamb díszítette. A név előtagja erre utal.

Gesztenyés 1. 2017: *Gesztenyés, -re* | *Az első pár ház, viszonylag új, annak a hejét szintén Gesztenyesnek hívták. [...] Siter errül vóut híres: a cseresznye meg a gesztenye. | A Rikkancsrul kell bemenni a Gesztenyesre.* — A település belterületének déli része. Egykor gesztenyefák álltak rajta. Mára beépítették a területet. A régebbi időkben Siter a szelíd gesztenyéjéről volt híres. A gesztenyefákból mára alig maradt meg néhány. Vö. Gesztenyés 2.

Gesztenyés 2. 2017: *Gesztenyés* | *Jobb kéz felől: gesztenyefák vóutak, magánembereknek. [...] annak fojtatása van balódalt is, de az már bent a faluba.* 1939–1941: *Gesztenyés* | *Szelid gesztenyefákkal körülvelt tanya.* (Vincze), 1889: *Gesztenyés* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati része. Vö. Gesztenyés 1.

Gólya-rét lásd Gólya-völgy

Gólya-völgy 2017: *Gólya-völgy ~ Gója-rét.* — Földterület, kaszáló. Siter külterületéhez képest északnyugatra helyezkedik el. A terület nagyobb része Hegyköztótelekhez és Hegyközcsatárhoz tartozik. Lapályos hely lévén nyáron rengeteg gólya tanyázik itt. A névváltozatok előtagjai erre utalnak. Vö. Gólya-völgy, Gólya-völgyi-tó (Hegyközcsatár), illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-kút (Hegyköztótelek).

Grindul Mare 1935: *Grindul Mare* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének déli oldalán található. Határválasztó rész Siter és Siter-völgy között. A név előtagja feltehetőleg a *grind* 'domb' köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza. Az utótag jelentése 'nagy' (DEX). Vö. Grindă (Siter-völgy).

Güzsü lásd Güzsü utca

Güzsü-patak 2017: *Güzsü-patak | Ennek az utcának az alján fojt egy patak, és azt nevezték. [...] Még vóút egy nagy kút is, egy nagy gémes kút, oda jártunk itatni.* 1939–1941: *Güzsüpatak | Patak és a mellette levő gyalogút a falu belterületén. Omlásos, akácfabokrokkal benőtt árok mélyén.* (Vincze). — A Güzsü utca szomszédságában folydogáló patak. A *güzsü* a *güzü* ’mezei egér’ szó alakváltozata (KTsz.), így a patak a környéken tanyázó rágcsálókról kaphatta nevét. Vö. Güzsü utca, Kis-Güzsü-kút.

Güzsü utca 2017: *Güzsü utca ~ Güzsü | Vóút egy utca, most már lezárták. | A Taba mellett van. [...] Ennek az utcának az alján fojt egy patak, és azt nevezték.* 1939–1941: *Güzsü* (Vincze). — Kisebb belterületi rész. A Köz utca, a Taba, az Alszeg és a Kis utca találkozási pontja. A név előtagja a szomszédos Güzsü-patakra utal. Vö. Güzsü-patak, Kis-Güzsü-kút.

Hajnal utca 1939–1941: *Hajnalutca.* (Vincze).

Haraszt 1. 2017: *Haraszt ~ Haraszt-mező | Ahogy vannak az épületek a Barackosba, attul megy egy felfele, nagy, [...] mezőü. Az Haraszi-pusztá vóút, de mán mink Külsőü-Haraszt, azt mondták. [...] Avval szembe a szántóü, hát aztat csak Harasztnak mondták, meg Kenyeres-mező.* 1939–1941: *Harasztmezőü | A Mezőnek a Haraszt felőli szegélye. Szántóüföld. Haraszt.* | *Erdőkkel körülvett szántóüföld* (Vincze), 1934/1943: *Haraszt* (RTM.), 1889: *Haraszt* (Kat.). — Földterület, szántóüföld. A település külterületének északkeleti–keleti részén található. A Haraszt-pusztá 1. folytatása. Külső-Haraszt és Belső-Haraszt nevű részei vannak. A név feltehetőleg a *haraszt* növénynévből ered, kisebb valószínűséggel a *haraszt* földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe, melynek jelentése 1. ’fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót’, 2. ’műveletlen, gyomnövényvel benőtt terület’ (FKnT.). A román *Haraszt* névváltozat a magyar név átvételével jött létre. Vö. Haraszt-pusztá 1., Belső-Haraszt, Külső-Haraszt.

Haraszt 2. lásd **Haraszt-pusztá 1.**

Haraszi lásd **Haraszt-pusztá 1.**

Haraszi-major lásd **Barackos**

Haraszi-pusztá lásd **Haraszt-pusztá 1.**

Haraszt-mező lásd **Haraszt 1.**

Haraszt-pusztá 1. 2017: *Haraszt-pusztá ~ Haraszi-pusztá*, 1913: *Harasztpusztá* (Hnt.), 1907: *Haraszt*, 1902: *Haraszt* (Hnt.), 1901: *Haraszt* (Borovszky 143), 1900: *Haraszt*, 1898: *Haraszt* (Hnt.), 1889: *Haraszt pusztá* (Kat.), 1888: *Haraszi* (Hnt.), 1884: *Haraszi psz. [pusztá]* (HKFT.), 1882: *Haraszi*, 1873: *Haraszi* (Hnt.). — Nagy kiterjedésű szántóüföld, a település külterületének északi részén található. A név előtagja valószínűleg a *haraszt* növénynévre vezethető vissza, vagy a *haraszt* 1. ’fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót’, 2. ’műveletlen, gyomnövényvel benőtt

terület' jelentésű (FKnT.) földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe. Vö. Haraszt 1., Belső-Haraszt, Külső-Haraszt.

Haraszt-puszta 2. lásd **Barackos**

Haraszt-tanya lásd **Barackos**

Hát út 2021: *Hát út | A Kis-hát fele, a Verőüfőny fele. Ott vóut egy út, azt úgy hívták, hogy Hát út, az választotta el a Verőfőnyt meg a síteri határt.* 1939–1941: *Hátút | Út a Bárdos nevű domboldalon. (Düllőút).* (Vincze). — Földút. A külterület déli részén húzódik. A Kis-háthoz vezet. Vö. Kis-hát, Kis-hát alja.

Hát út rét 2017: *Hát út rét, 1939–1941: Hátútrít | A Hátút végében levő kaszáló.* (Vincze), 1889: *Hátút rét* (Kat.). — Földterület. A 2017-es gyűjtés és az 1889-es kataszteri térkép alapján a külterület keleti részén található.

Hegyköztótteleki út 2017: *Hegyköztótteleki út.* — A Hegyköztóttelekre vezető aszfaltos út. A település külterületének nyugati–délnyugati részén húzódik.

Imaház lásd **Baptista imaház**

Irtás 1. 2017: *Írtás.* — Földterület. A település külterületének déli–délkeleti oldalán található. Az adatközlők szerint ez a terület is a Mahler család tulajdona volt. Erdőirtás révén lett belőle szántóföld. Vö. Irtás 2., illetve Irtaş (Sitervölgy).

Irtás 2. 2021: *Írtás, 1939–1941: Írtás | Nemrég erdő. Ma szántóföld, csak kisebb szakadékos részén újrakisarjad sűrű („süsmőü”).* (Vincze). — Földterület. A külterület déli oldalán, a Varga-tag és a Kelemen-tag szomszédságában található. Erdőirtás révén lett belőle szántóföld. Vö. Irtás 1., illetve Irtaş (Sitervölgy).

Iskola lásd **Óvoda**

Jani Papó kútja lásd **Sas-kút**

Kanca 2017: *Kanca, Kancsán, 1939–1941: Kanca | Részben szőlő, részben szántó. A Várad felé vezető út mentén.* (Vincze), 1889: *Kanca hegy* (Kat.). — Földterület, domb. A település külterületének délnyugati oldalán található. A terület neve feltehetőleg a közelben lévő *Kansza-patak* nevével hozható összefüggésbe. Vö. Kanca hátulja, Kanca utca, Kanca útja, Kansza-patak.

Kanca háta mögött lásd **Kanca hátulja**

Kanca hátulja 2017: *Kanca hátulja | Szántók, de valamikor szőlők vóutak, de kommunizmus, kollektíva (...) úgy maradt, nem engedték az embereknek, hogy azon dógozzanak, mer hát nem az enyém vóut, hanem a mijénk vóut. S tönkrement.* 1939–1941: *Kancsahátamege | A Kanca folytatása a domb túlsó, meredek, bokros, legelőnek használt oldalán.* (Vincze). — Földterület, domboldal. A település külterületének délnyugati oldalán található. A Kanca nevű domb része. Vö. Kanca, Kanca utca, Kanca útja, Kansza-patak.

Kanca-hegy lásd **Kanca**

Kancsa utca 2017: *Kancsa utca ~ Kancsóú utca* | *Az aszfalttul nem fordultunk fel a faluhoz, hanem egyenesen, az már ojan köves út vóút, van egy pár ház, bal kéz felőül, tíz ház, azt úgy mondták, hogy a Kancsárul lett elnevezve, de úgy mondták, Kancsóú utca.* — Utca. A település belterületének nyugati oldalán található. A szomszédos domb szintén a Kancsa nevet viseli. Népetimologikus hatásra a helyiek az utcát inkább **Kancsó utca**-ként emlegetik. Vö. Kancsa, Kancsa hátulja, Kancsa útja, Kansza-patak.

Kancsa útja 1939–1941: *Kancsauttya* | *Várad felé a Kancsán áthaladó kövesút.* (Vincze). — Vö. Kancsa, Kancsa hátulja, Kancsa utca, Kansza-patak.

Kancsó utca lásd **Kancsa utca**

Kansza Bach lásd **Kansza-patak**

Kansza-patak 1941: *Kansza-p[atak]* (MKF.), 1884: *Kansza p[atak]* (HKFT.), 1864: *Kansza-Bach* (MKFT.). — Patak. A település külterületének északi oldalán folyt. A **Kansza Bach** térképi névforma, amelyben az utótag németre lefordítva szerepel. Vö. Kancsa, Kancsa hátulja, Kancsa utca, Kancsa útja.

Kápolna 2017: *Kápolna.* — Épület. A temetőben, a Kis utcán található.

Kastély lásd **Mahler-kastély**

Kaszás 1939–1941: *Kaszás* | *Erdő. Tisztásain kaszálók vannak. Innen eredhet neve.* (Vincze).

Katona-kert 1939–1941: *Katonakert* | *Ligetszerű erdő. Nevében családnév maradt fent.* (Vincze).

Kelemen-tag 2021: *Kelemen-tag* | *Az a Templom alatt. [...] Az Írtás fele.* 1939–1941: *Kelementag* | *Részben szántó, részben gesztenyés. Nevét a ma is élő Kelemen család után kapta.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének déli részén található. A név előtagja a tulajdonosra utal.

Kenderáztató 1939–1941: *Kenderásztatóú* | *A határban mindenfelé szétszórt, kenderáztatásra használt apró tavak neve. Rendesen egy másik névvel összekötve használják, pl. „a tóutriti kenderásztatóú”.* (Vincze). — Vö. Tót-rét.

Kenderes 1. 2017: *Kenderes* | *Amit kiosztottak, ahol most a házak vannak. [...] Kiosztotta, mán úgy a Néptanács. Mer akkor kenderrel foglalkoztak. [...] Hogy legyik hova vessenek kendert.* 1939–1941: *Kenderes* | *Szántó az Alsó- és Felsőkenderes között. Régebben Kenderföld.* (Vincze). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. Egykor kendert természetek rajta. Vö. Kenderes 2., Alsó-Kenderes, Felső-Kenderes.

Kenderes 2. 2017: *Kenderes* | *Abba az időübe kendert vetettek az emberek, mert nem vóút ijen szövet, meg ojan. [...] Ebből csináltak ponyvákat, csináltak ruhákat, vagy lepedőüt az ágyra. Vagy: úgy mondták neki, hogy surgyé, amit összevartak, de vóút a közepén egy ijen nyitott szája, és azt megtömték szalmával, s azt tették*

az ágyba, és egy lepedőivel letakartak, s azon aludtak. 1889: Kenderes (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. Egykor kendert termesztettek rajta. Vö. Kenderes 1., Alsó-Kenderes, Felső-Kenderes.

Kenyeres-dűlő lásd **Kenyeres-mező**

Kenyeres-mező 2017: *Kenyeres-mező* | *Mert állítólag vóút egy ojan domb. Most is mezőünek. [...] Például a templomtól, onnan látjuk. Van a mezőünek a közepin, mintha így fejjébb lenne. És azt az öregek elnevezték. És kerek. Ojan kerek, mint egy kenyír. [...] Úgyhogy rígen, a régi öregek Kenyeres-mezőünek hívták. Azon túl a Haraszt-pusztá. 1941: Kenyeres mező (MKF.), 1939–1941: Kenyerezsduillőü | *A falu aljától a Berettyó völgye felé elterülő sík szántóföld (Mezőü) egyik része. Neve valószínűleg családnevet őriz. (Vincze). 1889: Kenyeres mező (Kat.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. A Haraszt-pusztá 1. része. Az adatközlők szerint a kenyeres előtag a terület alakjára utal, VINCZE szerint személynévi eredetű lehet.**

Keresztút 2017: *Keresztút* | *Van egy út, ahun keresztül jöttünk a Kis utcáru, úgy hívják, hogy Keresztút. | Keresztül jön onnan a Kis utcáru ide az aszfaltra. [...] Egy kis gyepes út. — A Kis-mezőt és a Kis utcát összekötő földút.*

Kert vége 2021: *Kert vége, 1939–1941: Kervíge* | *A községi legelőnek a kertek alá felnyúló része. (Vincze). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Kert végi tó.*

Kert végi tó 2021: *Kert végi tó* | *Be is tömték kollektív idő alkalmával. 1939–1941: Kervígi tóü | A Kertvégen levő nagyobb, állandó vizállás neve. (Vincze). — A Kert végéhez tartozó tó, a külterület keleti részén. Ma már nincs meg. Vö. Kert vége.*

Kis-erdő 1884: *Kis erdő* (HKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti részén feküdt.

Kis-Güzsü-kút 2017: *Kis-Güzsü-kút* | *Abba a vőügybe vóút két kút. Egy kis kút vóút, amibül az emberek általába hordtak vizet, mert jóü ivóvíz vóút, az vóút a Kis-Güzsü-kút, meg itt lent, ahogy leéruink a, lejjebb egy nagy kút vóút. Oda jártak még csordát is lehajtottak itatni, mert, mikor a falu vízszükibe vóút. | Cément, dudu [betongyüru] vóút a ódala. — Egykori kút, mely a Güzsü utcán állt. Az adatközlők szerint nagyon jó minőségü vize volt. Vö. Güzsü-patak, Güzsü utca.*

Kis-hát 2017: *Kis-hát* | *Ott is van szántóü. Még egy-két darab szöllőü is vóút régen. 1939–1941: Kishát | Részben szántó, többnyire fiatal erdő. (Vincze). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén található. Vö. Kis-hát alja, Hát út.*

Kis-hát alja 2021: *Kis-hát alja, 1939–1941: Kishátajja* | *A Kishát alatt. Szántó-földnek használt írtás. (Vincze). — Földterület, a Kis-hát része. Vö. Kis-hát, Hát út.*

Kis-hegy 2017: *Kis-hegy* | *Ojan gazos az is, hogy hívják, szöllőü vóút, úgy hívták, hogy Kis-hegy. 1939–1941: Kishegy | A falu alatti kisebb szőlőhegy neve. (Vincze),*

1889: *Kishegy* (Kat.). — Földterület, domb. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Egykor szőlőt termesztettek rajta.

Kis-kút 1. 2017: *Kis-kút ~ Fazekasék kis kútja | Fazekaséknak van ott kaszállójuk.* — Kút. A település külterületének déli részén, a Sas-kút-réten található. A **Fazekasék kis kútja** névváltozat előtagja a földterület tulajdonosára utal. Vö. Kis-kút 2.

Kis-kút 2. 2021: *Kis-kút.* — Kút. A külterület keleti részén, a Tót-réten található. Vö. Kis-kút 1.

Kis-Medvés 1939–1941: *Kismedvés | A falutól távol eső erdő neve.* (Vincze). — Vö. Nagy-Medvés.

Kis-mező 2017: *Kis-mezőü | A Páskom vége fele van, ez vóút a Kis-mezőü.* 1939–1941: *Kismezőü | A Mezőü egyik része. Szántóföld.* (Vincze), 1935: *Câmpia Mică* (RKFT.), 1889: *Kismező* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. A román **Câmpia Mică** név előtagja a *câmpie* 'mező' végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *mică* 'kis, kicsi' melléknévre vezethető vissza (DEX).

Kis utca 2017: *Kis utca | A leghosszabb utcánkat Kis utcának hívják, ott van egy kút a vígibe.* 1939–1941: *Kisúcca | A falu legújabb s leghosszabb utcája.* (Vincze). — A település egyik leghosszabb utcája. Egykor jóval kisebb, rövidebb lehetett, mint napjainkban – a név előtagja valószínűleg erre utal. Vö. Nagy utca.

Kócs-tag 2021: *Kóucs-tag | Az is ott van a Kelemen-tag alatt.* 1939–1941: *Kóucs-tag | Szántóföld. A ma is élő Kócs családról nevezték el.* (Vincze). — Földterület. A külterület déli részén található. Vö. Kócs tava, Kócs tava kút, Kócs tava tető.

Kócs tava 2017: *Kócs tava ~ Kós tava | És ott is vóutak nagydarab főüdek, és szántóu vóút. És az aljába vóút kis akácerdőü. Onnan tüzelt a kis ember, aki, míg nem vóút a kollektíva. A Kós tava kút ez Irtás, most így mondjuk neki.* 1939–1941: *Kóustava | Szántóföld. Eredetileg csak a rajta levő kiszáradt tónak lehetett neve. Első részében családnév.* (Vincze), 1889: *Kócs tava* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán található. A Bükkös része. Vö. Kócs-tag, Kócs tava kút, Kócs tava tető.

Kócs tava kút 2017: *Kós tova kút, 1939–1941: Kóustavakút | A Kóstaván levő forráskút.* (Vincze). — A Kócs taván lévő kút. A település külterületének déli részén található. Vö. Kócs-tag, Kócs tava, Kócs tava tető.

Kócs tava tető 1939–1941: *Kóstavattető* (Vincze). — Vö. Kócs-tag, Kócs tava, Kócs tava kút.

Kollektíva lásd **Csápé**

Kovácsház 2017: *Kovácsház | Mert a falu ípittette, a falu kovácsának egy házat, amibe vóút egy szoba-konyha meg vóút a müheje, a kovácsmüheje. [...] Pakó Pálnak hívták a kovácsot.* — A falu kovácsának épített ház, a Güzsü utcán állt.

Köles-tarló 2021: *Kölles-tallóu*, 1939–1941: *Kölestallóu* | Erdő. Nevére nem tudunk magyarázatot. (Vincze). — Földterület. Talán a külterület északi részének, a Barackos egy részének a megnevezése lehetett. A *talló* lexéma a *tarló* alakváltozataként olyan föld megnevezésére szolgál, amelyről a termést már levágták (SzT., ÉrtSz.).

Körtefa-tábla 2017: *Körtijfa-tábla* | *Egy darab. Az öregek mindig úgy hívták. Hogy lehetett ott körtéjfa. Oszt azért nevezték úgy el? Nem tudom. De mán az én gyerekkoromba nem vóut. Szántó föld. De vóut akácos.* — Szántó föld. A település külterületének északi részén, a Bangéta szomszédságában található.

Közbülső-mező lásd **Új-fogás**

Közép-mező lásd **Új-fogás**

Középső-dűlő lásd **Új-fogás**

Középső-mező lásd **Új-fogás**

Közös-oldal 1939–1941: *Közösóyudal* | *A Közbírtokosság tulajdonában lévő erdő.* (Vincze). — Vö. Közös-patak.

Közös-patak 1939–1941: *Közöspatak* | *A Közösoldal alatti patak neve.* (Vincze). — Vö. Közös-oldal.

Központ 2017: *Központ, -ba, -ban* | *Itt van az üzlet, kocsmá, buszmegálló.* — Településrész. A Felszeg környéke. Itt található a Református templom, az Óvoda, a Buszmegálló, az Orvosi rendelő és a Kultúrotthon.

Község erdeje lásd **Lác-erdő**

Község-erdő lásd **Lác-erdő**

Köz utca 2017: *Köz utca* | *Ahol a templom van, bal kéz felőül, van egy kis vé-alakú utca. Bejön. De az már lejön, ide, egyik része aszfaltos, a másik része nem [...]. Úgy hívták, hogy Köz utca.* 1939–1941: *Közúcca* | *Utca a belterületen.* (Vincze). — Utca. A Nagy utca és a Rikkancs utca között helyezkedik el.

Kraja 1864: *Kraja* (MKFT). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A név talán a szláv *kraj* 1. 'kerület, környék', 2. 'valaminek a vége' jelentésű szóra vezethető vissza. Vö. Kraja (Sitervölgy).

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2017: *Kultúrotthon ~ Kultúrház.* — Épület. A Köz utca és a Felszeg találkozásánál áll.

Kutrica 1889: *Kutricza* (Kat.). — Földterület. A Haraszt-pusztán (1.) található. A név valószínűleg a *kutrica* köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 1. 'elkerített hely', 2. 'ól' (ÚMTsz.).

Kút útja 2017: *Kút útja* | *Vóut egy út, bal kéz fele, ahol járt a csorda is, mondom itatni, [...] Úgy hívták az utcát, [...] Kút útja. Elkanyarodik bal kéz fele. [...] Azér*

hívták úgy, hogy Kút útja, mer a végén vóut egy kút. A Kis utcán van egy ijen kis betérőü. — Sikátor. A Kis utcából ágazik. Az utca végén állt a Büdös-kút, erre utal az elnevezése. Vö. Büdös-kút.

Kutyatelep lásd **SOS Dogs**

Külső-Haraszt 2017: *Külsőü-Haraszt | A Külsőü-Haraszt megy Tótfalunak le, Szárbinek nyúlik. Rámegy a, a Barackos mellett nyúlik lefele. [...] A tótfalusi határra már, és a Belső-Haraszt meg ide, befele.* — Földterület. A Haraszt 1. része. Vö. Haraszt 1., Belső-Haraszt, Haraszt-puszta 1.

Lác 1. 2021: *Lác | Az erdőü mellett van pontosan.* 1939–1941: *Lác | Szántófeld. Valamikor legelő lehetett.* (Vincze). — Földterület. A külterület keleti oldalán, a Lác-erdő szomszédságában található. A név az 'irtás' jelentésű *láz* földrajzi köznévből (FKnT.) származik. Vö. Lác-erdő, Lác-gaz, Lác-tető, illetve Lác-tető, Láz-hegy (Sitervölgy).

Lác 2. lásd **Lác-erdő**

Lác-erdő 2017: *Lác-erdő ~ Lác ~ Közsigerdő ~ Kössigerdőü ~ Úrbéres-erdő ~ Úrbéres-közbirtok | Tehát úgy vóut írva, hogy Úrbéres-közbirtok, de az emberek úgy hívták, hogy Közsigerdő, tehát, akik a kössigbe laktak, azok mind kaptak. Akik eredetiek vóutak.* 1941: *Lác* (MKF.), 1939–1941: *Kösségerdeje | A község tulajdonában levő erdő.* (Vincze), 1889: *Lác* (Kat.). — Erdő. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők elmondása szerint ez a rész is a Mahler család birtoka volt eredetileg. Később a siteri lakosságé lett. Vö. Lác 1., Lác-gaz, Lác-tető, illetve Lác-tető, Láz-hegy (Sitervölgy).

Lác-gaz 2017: *Lác-gaz*, 1939–1941: *Ládzgaz | Bokros legelő a Lác szomszédságában.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti oldalán található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt terület'-et jelent (FKnT.). Vö. Lác 1., Lác-erdő, Lác-tető, illetve Lác-tető, Láz-hegy (Sitervölgy).

Lác-tető 1935: *Culmea Laț* (RKFT.), 1934/1943: *Laz teto* (RTM.), 1884: *Laz tető* (HKFT.). — A Lác-erdő része. A román *Culmea Laț* névváltozat előtagja a román *culme* 'tető, csúcs, orom, bérc' köznévvégartikulusos alakjára (LÁZÁR–ROMÁN 2015, DEX) vezethető vissza. Az utótagja a *Lác ~ Láz* névrész átvétele. A szintén román *Laz teto* a magyar *Láz-tető* átvétele. Vö. Lác 1., Lác-erdő, Lác-gaz, illetve Lác-tető, Láz-hegy (Sitervölgy).

La Moara Turcului lásd **Törökhalál**

Lázár utca lásd **Alszeg**

Laz teto lásd **Lác-tető**

Legyes 2021: *Legyes | Arra van a Hát út rit vígibe.* 1939–1941: *Legyes | Kaszáló. Nevének magyarázatat nem tudják.* (Vincze). — Földterület. A külterület keleti oldalán található.

Lídia-forrás 1939–1941: *Lidijafórá*s | *A falubeliek szerint az egykori földbirtokos Lidia nevű feleségéről kapta nevét a kies helyen fekvő forrás.* (Vincze).

Lunca Benghe lásd **Bangéta 1.**

Lunca Stejărișului lásd **Cserő-rét**

Mahler-birtok 2017: *Maller-birtok*. — Földterület. A *Mahler* család birtoka volt. A település külterületének déli részén található. Vö. Mahler-kastély, Mahler-pince, illetve Pădurea Mahler (Sitervölgy).

Mahler-kastély 2017: *Maller-kastéj ~ Kastéj | Vóut egy kastéj, ahogy bejönni. Ott vóut jobb kéz felőül. Azt a komunisták lebontották.* — Földterület. Eredetileg a *Mahler* család kastélya állt rajta. Az épület az 1950-es években semmisült meg végleg. A település belterületének déli részén, a Felszegen állt. „Későbbi földesurai a Korniss, a Csáky és Vay család voltak, most pedig Roheim Náthánnak van itt nagyobb biroka és egy régi vadászkastélya, melyet gr. Vay Dániel a mult század első felében építtetett.” (BOROVSKY 143). Vö. Mahler-birtok, Mahler-pince, illetve Pădurea Mahler (Sitervölgy).

Mahler-pince 2017: *Maller-pince | Maller György, ő volt a földesúr a környéken.* — A valamikori Mahler-kastély pincéje. A település belterületének déli részén, a Felszegen található. Vö. Mahler-birtok, Mahler-kastély, illetve Pădurea Mahler (Sitervölgy).

Mahler-tanya lásd **Barackos**

Margittai út lásd **Nagyvárad** **út**

Márton-kút 2017: *Márton-kút | Még mielőtt bejövünk a faluba, ott vóut egy kis kút. [...] Úgy is van redzsisztrálva be, úgy is hívták.* 1939–1941: *Mártonkút | Kút a falu alatt. A falu jelentékeny része innen hordja az ivóvizet* (Vincze), 1889: *Márton kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének nyugati részén, a Kancsán áll.

Matri-bár lásd **Matri-bolt**

Matri-bolt 2017: *Matri-bóut ~ Matri-bár.* — Épület. Élelmiszerbolt és kocsmá. A Kis utca, a Lázár utca és a Güzsü utca találkozásánál áll. A név előtagja a tulajdonosra utal. A *Matri* ragadványnév a településen.

Méhes 1939–1941: *Míhes | Szántóföld.* (Vincze). — Olyan hely lehetett, ahol méheket tartottak.

Mérges 2021: *Mírges*, 1939–1941: *Mírges, mίrges part | Meredek domboldalban fekvő szántóföld. Innen neve: „mírges part” meredek domboldalt jelent.* (Vincze). — Az adatközlők csupán a névre emlékeztek. Az általánosan ismert jelentése mellett a *mérge*s szó a faluban ’meredek’ jelentésben is használatos. A **Mérge**s-part névváltozat utótagja a *part* ’domboldal, emelkedő’ jelentésű földrajzi köznév (FKnT.).

Mező 1939–1941: *Mezőü | A falu aljától a Berettyó völgye felé nyúló sík terület neve. Nagyrészt szántó.* (Vincze). — Vö. Dió-mező, Tanya-mező.

Moarte Turcului lásd **Törökhalál**

Muzsda lásd **Muzsda-hegy**

Muzsda-hegy 2017: *Muzsda-hegy* | *Az egész szőlőü vóut. Borzasztóu temirdek gyümölcs vóut itten.* 1939–1941: *Muzsda* | *Szöllős gyümölcsös domb. Nevének eredetét magyarázatát nem tudják.* (Vincze), 1935: *D[éalul] Musda* (RKFT.), 1934/1943: *D[éalul] Musda* (RTM.), 1889: *Muzsdahegy* (Kat.), 1884: *Muzsda* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. Egykor szőlőt természetek rajta. Az előtag feltehetőleg a *mezsgye* ~ *muzsda* 1. 'határ', 2. 'ösvény' jelentésű földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható összefüggésbe. A **Dealul Musda** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX). Az utótagja a *Muzsda* névrész átvétele.

Nagy-hegy lásd **Dél-hegy**

Nagy-Medvés 1939–1941: *Nagy-medvés* | *Erdő a kismedvés szomszédságában.* (Vincze). — Vö. Kis-Medvés.

Nagy-patak 2021: *Nagy-patak* | *Megyen le vigig a Bodon-kútig.* 1939–1941: *Nagy-patak* | *A falu belterületén átfolyó patak.* (Vincze). — A Taba szomszédságában folydogáló patak. A külterület északi részén található. Vö. Nagy-rét, Nagy-rét-oldal.

Nagy-rét 2017: *Nagy-rít*, 1939–1941: *Nagyrit* | *A faluból kiérő Nagypatak völgyében levő kaszáló.* (Vincze). — Földterület, a település külterületének északi oldalán található. Vö. Nagy-rét-oldal, Nagy-patak.

Nagy-rét-oldal 2017: *Nagy-rít-ódal*, 1939–1941: *Nagyritóudal* | *A Nagyrét fölött elterülő szántóföld.* — Földterület, a település külterületének északi oldalán található. Vö. Nagy-rét, Nagy-patak.

Nagy utca 2017: *Nagy utca* | *Ojan nagy utca, hogy asziszem, hogy az a legkisebb, de abba az időbe, gondolom, az vóut a legnagyobb utca. A végit, az utcának a végit, két ház, három ház meg úgy hívták, hogy Csató. Hogy miér, nem tudom.* 1939–1941: *Nagyúcca* | *Utca a falu belterületén. Állítólag a falu legrégebbi utcája.* (Vincze). — Utca. A Felszeg és a Taba folytatása. Vö. Kis utca.

Nagyváradí út 1889: *Nagyvárdi út, Margitai út* (Kat.). — Út. A település nyugati oldalát szeli ketté. Délnek Nagyvárad felé, északnak haladva pedig Margitta felé vezet.

Orvosi rendelő 2017: *Orvosi rendelő* ~ *Diszpenzár.* — Épület. A Felszegen található. A **Diszpenszár** névváltozat a román *dispensar* 'orvosi rendelő' (RK.) jelentésű köznévre vezethető vissza.

Óvoda 2017: *Óvoda* ~ *Iskola* | *Az iskolát Maller építtette.* — Épület. A Felszegen található. Ma már csak óvodaként működtetik. Vö. Régi iskola.

Pálinkafőző 2017: *Pálinkafőző ~ Pálinkaház | A Fényestül felfele, ott, ahol a Pálinkaház volt. Ott, lent a vőügybe, ahogy méz felfele, bal ódalt.* — Egykori pálinkafőző épület. A település külterületének déli részén, a Tag nevű földön állt.

Pálinkaház lásd **Pálinkafőző**

Pálinka-rét lásd **Telek-hegy**

Pápa lénia 1939–1941: *Pápalénija | Vágott út a Bárdostetőn levő erdőben. Nevét Pápa nevezetű egykori erdőkerülőről kapta, kit ott lőttek agyon egy vadászat alkalmával. A Pápa család ma is él.* (Vincze). — A lénia szó földrajzi köznévként 'egyenes erdei út' jelentésű (FKnT.).

Papok tava 2017: *Papok tava | Régen vóut ott az egyháznak is földje.* — Mesterséges tó. A település külterületének északnyugati részén, a Bangéta mellett található.

Parókia 2017: *Parókia.* — Épület. A Felszegen áll. A református egyház tulajdona.

Páskom 1. 2017: *Páskom, -on ~ Puszta-rít-Páskom, 1939–1941: Pusztarít-páskom | A Pusztarét melletti legelő (páskom a legelő).* (Vincze). — Legelő. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. A név a *páskom* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 1. 'legelő', 2. 'a település határában/a faluhoz közel lévő földterület' (FKnT.). Vö. Cigány-Páskom, illetve Páskom (Hegykötőtelek).

Páskom 2. lásd **Cigány-Páskom**

Perce-patak 1889: *Percze patak* (Kat.). — Patak. A település külterületének keleti oldalán folyt. A folytatása a Rakottya-patak. Vö. Perce-völgy, Rakottya-patak.

Perce-völgy 1941: *Perce-völgy* (MKF.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén, a Perce-patak mentén feküdt. Vö. Perce-patak.

Peštea lásd **Verőfény**

Pestye lásd **Verőfény**

Pipó-domb 2017: *Pipóu-domb | Lakott egy öreg, Pipó Mihájnak hívták. Egy dombon lakott. Oszt elnevezték Pipóu-dombnak. | A Nagy utca vígibe. Ott lakott Pipóu Miháj. [...] A legutolsó ház. Aután jön a Taba-tető.* — Belterületi domb. Nevét az ott élő Pipó családról kapta. A névadó családra az egyik siteri mondás is utal: *Pipóu Miháj libája lerepült a Tabára.*

Piski-rét 2017: *Piski-rét, 1889: Piski-rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán fekszik. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Potyapina utca lásd **Bába sikátor**

Proletár-legelő 1939–1941: *Proletárlegelő | A Páskom alatt elterülő, proletároknak kisajátított legelő.* (Vincze).

Pusztarét 2017: *Pusztarét ~ Pusztarít | Maga a szántóu, de mellette a legelő, ami jön tovább, ez egy vőügy itt lent, azt meg úgy hívták, hogy Pusztarít-Páskom.*

1939–1941: *Pusztarít* | *Részben kaszáló, részben szántó.* (Vincze), 1889: *Pusztarét* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti oldalán található.

Pusztarét-Páskom lásd **Páskom 1.**

Rakottya-patak 2017: *Rakottya-patak ~ Rakottya-tó* | *Na, ott vóut több szöllő, az erdő szélén meg a Rakottya-tó.* | *A Külső-Haraszt végibe van.* 1939–1941: *Rakottya-tó* | *Kis vízállás a Haraszt nevű szántóföld területén.* (Vincze), 1889: *Rakottya patak* (Kat.). — A Perce-patak folytatása. A település külterületének délkeleti részén található. Határválasztó rész. A név előtagja a *rekettye ~ rakottya* növénynévre vezethető vissza. Vö. Perce-patak, Valea Bacoția.

Rakottya-tó lásd **Rakottya-patak**

Râtul Bende lásd **Bende-rét**

Râtul de Aur lásd **Árnyék-rét**

Református templom 2017: *Református templom ~ Templom* | *Síterbe a nagy szójárás az, hogy itt nem lehet eltévedni, mert a tornyot mindenonnan látni.* | *A szalárdi református toronynak a leghegye vízmértékbe van ennek a küszöbjével.* — Műemléktemplom, a 13. században épült (VARGA–HORVÁTH–NAGY–SCHEFLER 2016: 176). A település belterületének déli részén, a dombtetőn áll. A régészeti kutatások nyomán bebizonyosodott, hogy korábban is állt ezen a részen egy, a mainál kisebb templom (EMŐDI 2013: 141).

Régi iskola 2017: *Régi iskola.* — Egykori iskolaépület. A Nagy utcán áll. Vö. Óvoda.

Régi temető 2017: *Régi temető.* — Földterület. Egykori temető. A Kis utcán található. A területet temetkezésre ma már nem használják. Vö. Temető, Új temető, Zsidó temető.

Rezerva 1939–1941: *Rezerva* | *A község tulajdonában lévő, mindeddig érintetlen erdő. Igencsak innen neve.* (Vincze). — A *rezerva* népies, archaikus kifejezés, mely 'tartalék'-ot jelent (SZT., ÉRTSZ.).

Rikkancs 2017: *Rikkancs, -ról ~ Rikkancs utca* | *Ahogy be tetszett írni a faluba, itt már fent, még nem írünk a templomig, visszább van egy utca lefele, úgy hívták, hogy Rikkancs.* | *Az egyik azt mondta a másiknak, hogy rikkancs [...] Ha felérsz a tetőre, rikkancs!* 1939–1941: *Rikkancs* | *Várad felől jövet az első utca a falu belterületén. Nevének eredetét nem sikerült megtudnom.* (Vincze), 1889: *Rikkancs* (Kat.). — A Cigány-Páskom és a Felszeg között húzódó lejtős utca.

Rikkancs utca lásd **Rikkancs**

Rózsás lásd **Rózsás-erdő**

Rózsás-dűlő lásd **Rózsás-erdő**

Rózsás-erdő 2017: *Rózsás-erdő ~ Rózsás-dűlő ~ Rózsás, -ba* | *A síteri embereké ott egy rész.* 1939–1941: *Rózsás* | *Részben erdő, részben legelő, a község tulajdo-*

nában. (Vincze). — Erdő. A település külterületének délkeleti részén, Sítervölgy szomszédságában található. Vö. Bușteana (Rózsás) (Sítervölgy).

Sas-kút 2017: *Sas-kút, -on ~ Jani papóu kútja*, 1889: *Saskút* (Kat.). — Egykori kút. A település külterületének déli részén, a Sas-kút-réten állt. A **Jani papó kútja** névváltozat előtagja az egyik siteri lakos emlékét őrzi. Vö. Sas-kút-rét, Saskút-rét-patak.

Sas-kút-rét 2017: *Sas-kút-rét | A tótteleki határtul egész fel Sítervőügyig, minden itt, az szöllőü vóút. Annak az alja vóút a Sas-kút-rét. Egy ijen vőügyes rész.* 1939–1941: *Saskútrít | Az Árnýékrét folytatása széles völgyben. Kaszáló kevés szántófölddel és gyümölcsössel.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének déli részén található. A név előtagja arra a kútra utal, amely a területen állt. Vö. Sas-kút, Saskút-rét-patak.

Saskút-rét-patak 2021: *Saskút-rét-patak | Ez a Róuzsástul jön [...]. Az a vőügy vígigjön onnen, attul az aszfalt, ahogy megy az út Sítervőügybe, az attul ered le vígigmegyén ki Tótteleknek, vagy még Csatárnak?* 1939–1941: *Saskútrít-patak* (Vincze). — A Sas-kút-rét mellett folyó patak. A külterület déli részén található. Vö. Sas-kút, Sas-kút-rét.

Sika-rét 1939–1941: *Sikarít | Kaszáló. Nevének magyarázatát nem tudják.* (Vincze). — Vö. Sika-rét-patak.

Sika-rét-patak 1939–1941: *Sikarít-patak | A Sikarét hosszában folyó patak.* (Vincze). — Vö. Sika-rét.

Șișterea lásd **Siter**

Siter Bach lásd **Siter-patak**

Siteri-tanya lásd **Barackos**

Siter-patak 1884: *Siter p[atak]* (HKFT.), 1864: *Siter-Bach* (MKFT.). — Patak. A település külterületének északkeleti részén folyt. A **Siter Bach** térképi névforma, amelyben az utótag németre lefordítva szerepel.

Sítervölgy felé vezető út lásd **Sítervölgyi út**

Sítervölgyi út 2017: *Sítervőügyi út ~ Sítervölgy felé vezető út*, 1889: *Sítervölgyi út* (Kat.). — A szomszédos Sítervölgy település féle vezető aszfaltos út. A település külterületének keleti–délkeleti részén húzódik.

SOS Dogs 2017: *Esóes dogsz ~ Kutyatelep | Az is erdőü vóút. Onnan irtották ki.* — Kutyamenhely. A település külterületének délkeleti részén található. A hely hivatalosan az *SOS Dogs* nevet viseli. Vö. SOS Dogs (Sítervölgy).

Szabó-kút 2017: *Szabó-kút | Van egy dudu [betongyűrű] rajta, oszt onnen húzzák a vizet.* — Kút. A belterületen, a Tabán áll.

Szalárdi út 2017: *Szalárdi út*, 1889: *Szalárdi út* (Kat.). — A szomszédos Szalárd településre vezető aszfaltos út. A település nyugati–északnyugati oldalát szeli ketté.

Szál-halom 2017: *Szál-halom* | *Szántóföld is vóut, szőlők is.* 1939–1941: *Szál-halom* | *Szöllő gyümölcsössel. A Délhegy közvetlen folytatása.* (Vincze), 1889: *Szálhalom* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. Vö. Szál-halom-gaz.

Szál-halom-gaz 2017: *Szál-halom-gaz* | *Egy nagy burján és egy nagy akác nőtt, meg ijen-ojan. Nemigen használják semminek. Csúnya lett.* — Földterület, legelő. A település külterületének nyugati oldalán, a Szál-halom mellett található. A gaz földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.). Vö. Szál-halom.

Szeles 2017: *Szeles* | *Van meg, ha Váradnak mennénk, bal kéz felől, az meg a Szeles.* 1939–1941: *Szeles* | *Szántó és szőlő. A Délhegy dombjának északra néző oldala. Neve talán onnan származik, hogy északi oldal lévén a szelek érik.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Szeles alja.

Szeles alja 2017: *Szeles alja, Szeles alján* | *A Szál-halom végigbe van a Szeles alja.* 1939–1941: *Szelesāja* | *Szántó a Szeles alatt.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Szeles.

Szél-kút 1939–1941: *Szélkút* (Vincze).

Szénégető 1939–1941: *Szénigető* | *Szántóföld. A végében levő, erdővel határos szakadékban a kovácsok szent égetnek. Innen neve.* (Vincze). — A név a szénégető 'faszén égetésére használt hely' jelentésű földrajzi könévvel van kapcsolatban (FKnT.).

Sziget 2017: *Sziget* | *A sítervőügyi útnak a baloldalán úgy hívták, hogy Sziget.* 1939–1941: *Sziget* | *A Felsőhegy észak-északkeletre néző, ellentett oldala. Szöllő, gesztenyés, kisebb részben kiirtott erdő helyén szántó.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Sziget alja.

Sziget alja 1939–1941: *Szigetāja* | *A Sziget alatti szőlő s gesztenyés.* (Vincze). — Vö. Sziget.

Szövetkezet 2017: *Szövetkezet.* — Épület. A Felszegen, a Galambos kocsmá szomszédságában áll.

Taba 2017: *Taba, Tabára* | *Lent, egy gödörbe.* 1939–1941: *Taba* | *Utca a község belterületén, a legmélyebben fekvő.* (Vincze), 1889: *Taba* (Kat.). — Kisebb utca. A Köz utca és a Nagy utca között található. Az adatközlők szerint a név az egyik ott lakó személyre utal. A *Taba* helynevet az egyik siteri mondás is örzi: *Pipó Miháj libája lerepült a Tabára.* Vö. Taba-tető, illetve Taba, Taba-kút, Taba-lapos, Taba-rét, Taba-tető (Hegyközülak).

Taba-tető 2017: *Taba-tető.* — A Tabának a domb tetején lévő része. Vö. Taba, illetve Taba, Taba-kút, Taba-lapos, Taba-rét, Taba-tető (Hegyközülak).

Tag 2017: *Tag, -ba* | *Ott vóut egy kút, és ott vóut a pálinkafőző. Nagyon jóu víz vóut abba a kútba.* 1939–1941: *Tag* | *Szántó föld, kevés kaszálóval.* (Vincze). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. Vö. Tagi-erdő.

Tagi-erdő 2017: *Tagi-erdőü* | *Kaszálló is, erdőü is vóut. Azt mindig Tagi-erdőünek hívtuk.* | *A Felső-rít útja legalján van Tagi Lajos. Úgy hívják az embert, de nem az a neve, [...] csak amér a földterületjüket úgy hívják, hogy Tag. Azt elnevezték Tagi Lajosnak. Meg van Tagi-erdőü, az is az övéké vóut.* — A Tag mellett lévő erdő. A település külterületének déli részén található. Vö. Tag.

Tanya-mező 1939–1941: *Tanyamezőü* | *A Mezőnek a Siteritanya felé eső része.* (lásd: *Mező*). *Szántó föld.* (Vincze). — Vö. Mező, Dió-mező.

Tardi 2017: *Tardi* | *Három vagy négy darab főüd vóut, mán a Dél-hegy fojtatása, de úgy hívták, hogy Tardi, sarok.* 1939–1941: *Tārdi* | *Szöllő. A Délhegy keleti fojtatása.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének déli részén található.

Tatár-domb 2017: *Tatár-domb*, 1939–1941: *Tatárdomb* | *Szántó és erdő a Latabár szomszédságában. A néphit szerint itt falu volt valamikor, melyet a tatárok pusztítottak el. Innen neve. A néphitnek vallásos alapja van, tényleg létezett egy Latabár nevű falu a középkorban (Jakó Zsigmond: Bihar megye a középkorban).* (Vincze). — Földterület, rét. A település külterületének nyugati részén, a Tót-erdő mellett található. Vö. Tatár-domb (Hegyköztöttelek).

Telek alja 2017: *Telek alja* | *De a faluvig, az Telek alja. Mivelhogy onnen kezdőüdüött a falu, annak úgy mondták, hogy Telek alja.* 1939–1941: *Telekājja* | *A Telekhegy alatt elterülő kaszáló.* (Vincze), 1889: *Telekalja* (Kat.). — Földterület, szántó föld. A település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában található. Vö. Telek-hegy.

Telek-hegy 2017: *Telek-hegy ~ Pálinka-rét* | *Azt úgy hívták valamikor régen, hogy Pálinka-rét. Nem másért, hanem már dédnagyapámnak, már üknagyapámnak ijen forrásos, mittudomén, [...] és csinált oda pálinkafőzőt [...]. Ezelőtt százötven évvel. Vagy még előbb.* 1939–1941: *Pájınkarít* | *Kaszáló széles völgyben. Telekhegy.* | *Szöllő a falu alatt.* (Vincze), 1889: *Telekhegy* (Kat.). — Földterület, szántó föld. A település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában található. A **Pálinka-rét** névváltozat arra utal, hogy egykor pálinkafőzőt működtettek rajta. Vö. Telek alja.

Temető 2017: *Temető* | *Miután ezt a temetőt megszüntették, mert gondolom megtelt, nem vóut tovább, utána lett a Kis utca vége fele egy temető. [...] Ez a temető még létezik. Mikor már ez is megtelt, vettek el a Kenderesből. És továbbtemettek.* — Temető. A Kis utcán található. Régi és Új temető nevű részekből áll. Vö. Régi temető, Új temető, Zsidó temető.

Templom lásd **Református templom**

Templom-kert 1939–1941: *Templomkert* | *A templomtól déli irányban lehúzódo, meredek szőlődomb.* (Vincze).

Tojó-kút 1. 1939–1941: *Tojóúkút* | *Kút a községi legelőn.* (Vincze). — Vö. Tojó-kút 2.

Tojó-kút 2. 2017: *Tojóú-kút* | *Verőfény, Tojóúkút és Veres-haraszt. Ez mind Verőfényhez tartozott. Három részből állt. Három hejt vóutak a házak. Románok laktak. Burzukból jöttek.* 1939–1941: *Tojóúkútóudal* | *A Tojóúkúttól emelkedő, részben szántóföldes, részben erdős domboldal.* (Vincze). — Földterület. Egykori tanya. A település külterületének déli részén állt. Vö. Tojó-kút 1.

Tojó-kút-oldal lásd **Tojó-kút 2.**

Tó-lapos lásd **Fekete-tó-lapos**

Tót-erdő 2017: *Tót-erdő*, 1939–1941: *Tóúterdőü* | *A tóttelekiekkel közös községi erdő.* (Vincze). — Erdő. A település külterületének nyugati oldalán, Hegyköztótelek szomszédságában található.

Tót-rét 2017: *Tót-rít*, 1939–1941: *Tóútrít* | *A Benderét folytatása. Kaszáló. Neve családnevet őriz.* (Vincze). — Földterület, völgy. A település keleti részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Kenderáztató.

Törökhalál 2017: *Törökhalál, -nál ~ Törökhalála* | *A törökök itt vóutak. Ezek a hejbeli nípek valami törököt megöltek. | Adószedő vót. Ijen török, szóval adószedő vót. Oszt akko felmászott a. Hogy is vót már? Egy ember felmászott a fára. Oszt ott ment a török. Hát, ez a törökvilágba vót. Ott ment. Felmászott az ember a hogyhíjjákra. Oszt akkor azt mondta neki, hogy hát, nem tud leszállni, a mankóját, mittudomén, adja oda neki a mankóját. A töröknek mondta, aki az adószedő, ment át Sítervőgybe. Oszt míg a török lehajolt, hogy odaadja neki a mankót, levágta a nyakát. És azér hívják Törökhalálának, mer a török perceptor ott halt meg. Aki szedte az adóukat, a török.* 1941: *Török halála* (MKF.), 1939–1941: *Törökhalál* | *Szántóföld. A hozzáfűződő szájhagyomány megegyezik a Szendrey Nagyszalontai gyűjtésében közölt Istibundi Varga Miska meséjével. Csupán a főszereplő „Síteri” nevezetű és hőstette után a nekiadományozott birtokon megalapítja Sítert. Le kell jegyezni a hagyományt. | Még az akkór történt mikor még a törökök vóutak itt az urak, vóút emitt a hajlásba ety szíp cserefa. A török szultán āra sétált minden áldott reggel. Vóút a magyar katonák köszt egy derík legi úty hitták hoty Síteri. Aszmonygya, ű má csak elbánik a török szultánnal. Na jóú vā hát kimin egy reggel a fa alá, kóudús ruhába űütözve. A két mankóút felhajította a fára, ű meg leült a fa tövibe osz tette magát, hogy sánta osz nem tud felállni. Mikor odír a török szultán elkezd ám rinni naty keservesē, hogy egy gazember török katona elvette űtülle a mankót, felhajította a fára osz mosmán nem tud sehuvá menni, ott kell neki elpusztulni. Addig rít míg a török szultán meksajnálta. Leszált a lúru, osz mászni kezdett a mankóúir felfelé. Elébb ám levetette a kārgyát osz letette a főüdre. Na a*

legínnek se kellett egyéb, felkapta a kárdot, oszt úty szíthasította velle a török szultán fejít, mint ety tököt. Ezir osztá a kiráj néki ajándikoszta az egész síteri határt. Űrulla nevesztik el óutá a falut is Síternek. (Vincze), 1935: *La Moara Turcului* (RKFT.), 1934/1943: *Moarte Turcului* (RTM.), 1889: *Törökhalála* (Kat.), 1884: *Török halála* (HKFT.). — Útelágazás. A Siter, Siter völgy, Verőfény és Alsótótfalu felé vezető utak itt találkoznak. A település külterületének délkeleti részén, Siter és Siter völgy között található. Széles körben ismert név. A név eredetéhez köthető mondának több változata is él. A történetek mindegyike arról szól, hogy a régi időkben megöltek ott egy török katonát vagy magát a török szultánt. A román *Moarte Turcului* névváltozat jelentése szintén 'török halála' (DEX). Az 1935-ös *La Moara Turcului* jelentése 'a török malmánál'. Ez a névváltozat a román *moarte* 'halál' és a szintén román *moară* 'malom' szavak (DEX) hangalakai hasonlósága folytán jöhetett létre. A névváltozat első része egy prepozíció. Ebben az esetben a *-nál/-nél* rag megfelelője (DEX). Vö. *Törökhalála* (Siter völgy).

Törökhalála lásd **Törökhalál**

Új-fogás 2017: *Új-fogás ~ Közép-mező ~ Középső-mező ~ Közbülső-mező* | *A Középső-mezőnek úgy mondták, hogy Új-fogás.* 1939–1941: *Középsőüdüllőü* | *A Mező egyik része (lásd: Diómező). Szántó föld.* (Vincze). 1889: *Ujfogás* (Kat.). — Földterület, szántó föld. A település külterületének északi részén található. Az *Új-fogás* névváltozat utótagja az 1. 'egyszeri nekifogással megművelhető földdarab', 2. 'a falu közelében a telekhez kimért toldás', 3. 'irtás' jelentésű *fogás* földrajz köznévre vezethető vissza (FKnT.).

Új-kút 2017: *Új-kút* | *Mer azt mán úgy csinálták, újonnan.* 1889: *Uj kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének nyugati részén, a Kancsa-hegyen található. Később ásták ki, mint a többi kutat. A név előtagja erre utal.

Új temető 2017: *Új temető.* — A Temető része. Vö. Temető, Régi temető, Zsidó temető.

Uradalmi-erdő 1884: *Uradalmi erdő* (HKFT.), 1864: *Uradalmi Erdő* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű erdő. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Uradalmi-erdő (Siter völgy, Hegyköztóttelek, Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Hegyközszáldobágy).

Úrbéres-erdő lásd **Lác-erdő**

Úrbéres-közbirtok lásd **Lác-erdő**

Vadász-pad 1939–1941: *Vadászpad* | *Erdő. Régebben a vadászok pihenőhelye.* (Vincze). — Vö. Vadász-pad hátulja.

Vadász-pad hátulja 1939–1941: *Vadászpathátujja* | *Erdő a vadászpad mögött. Szakadékos hely.* (Vincze). — Vö. Vadász-pad.

Vágás-kút 1. 2017: *Vágás-kút.* — Legelő. A település külterületének nyugati oldalán található. Nevét a rajta álló kútról kapta. Vö. Vágás-kút 2.

Vágás-kút 2. 2017: *Vágás-kút* | *Ez Vágás-kút meg a legelő is Vágás-kút.* — Kút. A település külterületének nyugati oldalán található. Vö. Vágás-kút 1.

Valea Bacoția 1935: *V[alea] Bacoția* (RKFT.). — A Rakottya-patak völgye. A külterület keleti oldalán található. A név előtagja valószínűleg a *vale* 'völgy' köz-név végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX). Az utótagja talán a *Rakottya* névrész átvétele. Vö. Rakottya-patak.

Vápa lásd **Vápa-zug**

Vápa-zug 2017: *Vápa-zúg ~ Vápa* | *Annak [a Csernek] a végibe, mán a tóufele vóut egy kis vőügyszerűség, úgy benyúlt. Vápa, Vápa-zúg.* — Földterület, völgy. A település külterületének nyugati oldalán található. A *vápa* 1. 'völgy, bemélyedés', 2. 'vizenyős, mocsaras terület' jelentésű földrajzi köznévre vezethető vissza (KTsz., FKnt.).

Varga-birtok lásd **Varga-tag**

Varga-tag 2017: *Varga-birtok ~ Varga-tag* | *A Fényesen, ahogy lemegyünk, ott van egy ház, [...]. Megvárásoltak ott vagy harminc hektár földet, s akkor összevesztek a két feleség, s akkor elköltöztek. Mittomén, külön, de azt úgy hívták abba az időbe, mer Varga nevű vóut a bácsi, hogy Varga-birtok. S akkor amellet vóutak kisebb földet, Tardinak hívták.* 1939–1941: *Vārgatag* | *A Varga család birtokában levő szántó erdő és kaszáló.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének déli oldalán található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Verőfény 2017: *Verőfőny ~ Verőűfény ~ Pestye ~ r. Pestëa* | *Vóut kis utcasorok, Verőfőnybe. Iskola is vóut. Egy-nígy osztáj.* 1939–1941: *Verőűfj* | *Szántó nemrég kiirtott erdő helyén. Délnek néző meredek domboldal. Innen neve.* (Vincze). — Tanya Siter és Sitervölgy között. A település külterületének déli részén található. Jelenleg is megvan. Román ajkú lakossággal rendelkezik. Az adatközlők szerint ez a terület is a Mahler családhoz tartozott. A *verőfény* lexéma a hegy déli, illetve a völgy északi, napnak kitett oldalát jelöli (ÚMTsz.). A magyar *Verőfény* és a román *Pestea* hivatalos nevek. Vö. Verőfény-patak, illetve Verőfény (Sitervölgy).

Verőfény-patak 1939–1941: *Verőűfimpatak* | *A Verőfény aljában folyó szakadékos patak.* (Vincze). — Vö. Verőfény, illetve Verőfény (Sitervölgy).

Viile de Sus lásd **Felső-hegy**

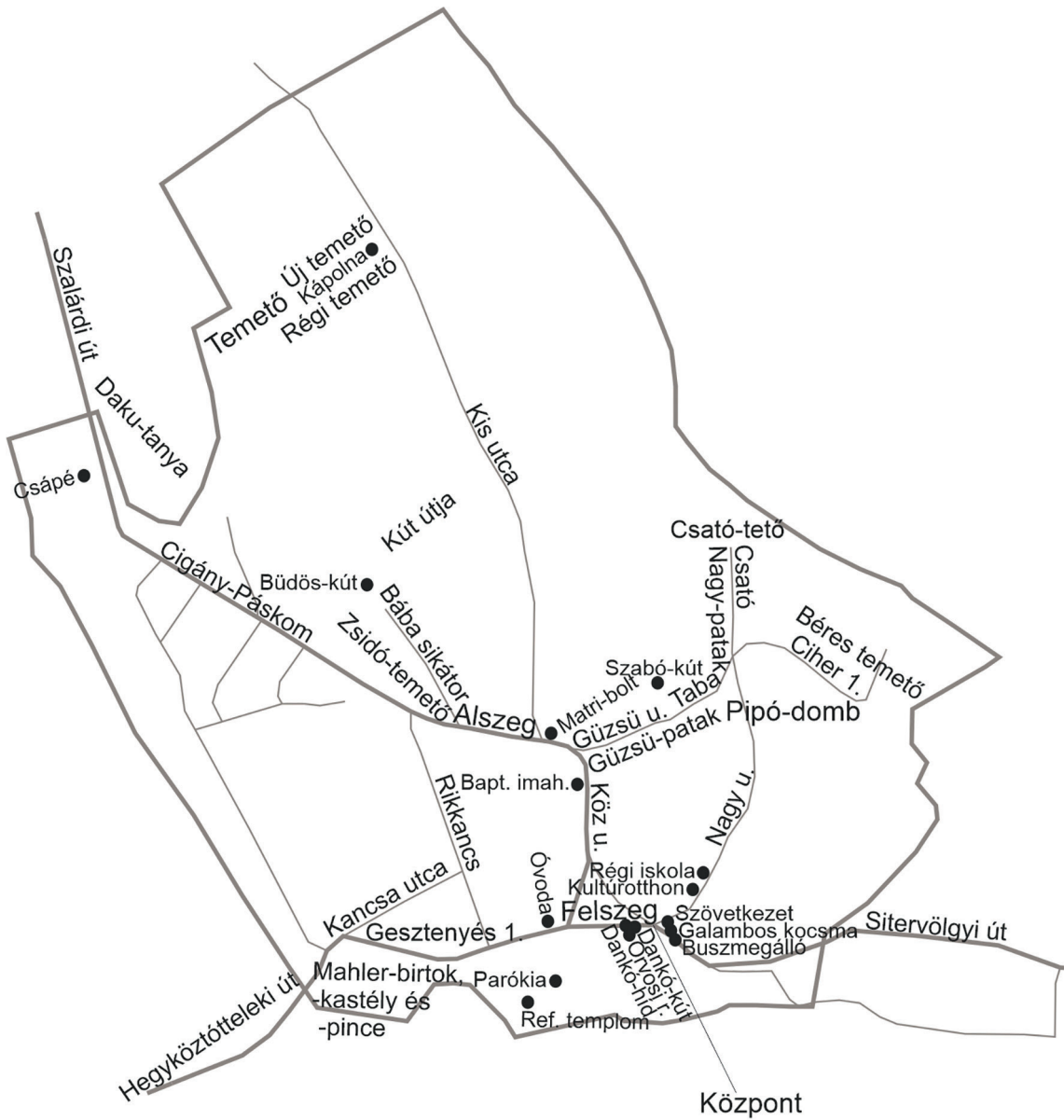
Vitályos-kocsma 2017: *Vitájos-kocsma* | *Mert itt a tulajdonos, a bácsit úgy nevezték. Nagygazda vóut valamikor, és kocsmát nyitott. | A Matri-báron fejül.* — Egykori kocsma. A Kis utcán állt. Nevét tulajdonosáról kapta.

Vőfély-kút 2017: *Vőfi-kút.* — Kút. A település külterületének nyugati oldalán, Siter és Hegyköztóttelek között, az erdőben található.

Wirtshaus Bangéta lásd **Bangéta csárda**

Zug lásd **Bába sikátor**

Zsidó temető 2017: *Zsidó temető | Vőút egy pár zsidó család Síterbe.* — Temető.
A Cigány-Páskom környéke, ma már nem használják. Vö. Temető, Régi temető,
Új temető.

Siter belterülete

5. Sítervölgy

Sítervölgy 2017: *Sítervölgy, -be ~ r. Susturodzsu ~ r. Susturozsu ~ r. là Susturodzs | Szintén Tótfaluból elszármazottak jöttek ide. [...] Szintén a Maller-birtokhoz tartoztak ők. | Nem vóút itten ijen mese, hogy te román vagy, vagy te magyar vagy, vagy mittomén mi, abba az időübe, kommunizmus előtt. Nem vóút ijesmi. Sítérhez tartoztak, hogyha vóút valami problémájok. Jöttek, mer, mondom, nagy-apám bíró vóút, jöttek az öreghez, hogy... | Félmagyaroson beszélük a román. 1941: Sítervölgy (MKF.), 1935: Şuşuroj (RKFT.), 1934/1943: Şuşuroj (RTM.), 1930: Şuşurogiu⁶ (Kat.), 1914: Sítervölgy (MÁKT.), 1913: Sítervölgy (Hnt.), 1910 k.: Sítervölgy (MÁT.), 1907: Sítervölgy, 1902: Sítervölgy (Hnt.), 1901: Sítervölgy | Sítervölgy, Sítér község közelében fekvő kisközség, gör. keleti vallású, oláh lakosokkal. Házainak száma 82, lakosaié 469. Postája és távirója Szalárd, vasúti állomása Mező-Telegd. E község egy 1489-iki oklevél szerint, Sejtervölgy néven, mint a Csákyak birtoka szerepel. Ez sem áll már a régi helyén, mely most a „Régi-falu dűlő” nevet viseli; a török időkben elpusztulván, telepedett át a mai helyére. Gör. keleti temploma 1820 körül épült. (Borovszky 143), 1900: Sítervölgy, 1898: Sítervölgy, 1895: Sítervölgy, 1892: Sítervölgy (Hnt.), 1889: Sítervölgy (Kat.), 1888: Sítervölgy (Hnt.), 1884: Susturoju, Sítervölgy Pf. (HKFT.), 1882: Sítervölgy, 1873: Sítervölgy (Hnt.), 1864: Sítervölgy (MKFT.), 1851: Sítervölgye, Sustorozs | Sítervölgye, oláhuł Sustorozs, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz északkeletre 2 órányira, hegyektől övedzett domboldalban, 440 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 330 hold, mellyből urbéri szántó 90, rét 120, majorsági szántó 16, rét 29, szőlő 53, erdő 600, cserebokor 22 hold. Földje ilványos, más része köves és vizenyős, de szárazság idején a tengerit jól megtermi. Birja gr. Csáky Antal. (Fényes), 1783: SitterVölgy (EKFT.), 1598: Seiterveölgie, 1496: Seytherwelgh, Seytherwelg, 1489: Seytherwelgh, Seytherwelg (Rácz 2022: 253). — Település Románia északnyugati részén, Szalárdalmás (r. Almaşu Mic), Borszeg (r. Burzuc), Köröskisjenő (r. Ineu de Criş), Köröskisújfalú (r. Husasău de Criş), Hegyközúj-lak (r. Uileacu de Munte), Hegyközcsetár (r. Cetariu) és Sítér (r. Şiştorea) falvak között helyezkedik el. Hegyközcsetár (r. Comuna Cetariu) község része. A hozzá tartozó települések Hegyközcsetár, Hegyköztóttelek (r. Tăutelec) és Sítér. Ez a község egyetlen román nemzetiségű és ortodox felekezetű többséggel rendelkező települése. A lakosság száma a legutóbbi népszámlálási adatok szerint 264 fő. Eb-*

⁶ A betűk stílusa alapján úgy tűnik, hogy e névváltozat utólagos beírás eredménye az 1889-es kataszteri térképen. A térképen szereplő megjegyzés alapján 1930-ban egészítették ki a térkép magyar feliratait román nevekkal, románosított változatokkal.

ből 212-en (80,3%) románoknak, 6-an (2,3%) magyarnak, 24-en (9,1%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN.). A település első írásos említése a 15. század végéről származik. A legkorábbi időkben is a *Sitervölgy*, illetve a *Sitervölgye* nevek valamely alakváltozatával nevezik meg. A 19. és 20. század között a román neve többféle változatban, a *Șușturoj*, *Șușturogiu*, *Susturoju*, *Sustorozs* formákban él. Ma hivatalosan románul *Șușturogi*, magyarul pedig *Sitervölgy*. A magyar településnév előtagja a szomszédos *Siter* település megnevezése, amelyhez a *völgy* földrajzi köznévi utótagot kapcsolták (RÁCZ 2022: 253).

Abrancsas-Revier lásd **Abronsos**

Abroncioș lásd **Abronsos**

Abronsos 1941: *Abronsos* (MKF.), 1930: *Abroncioș*, 1889: *Abronsos* (Kat.), 1884: *Abrancsos* (HKFT.), 1864: *Abrancsas-Revier* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. Az *Abrancsas-Revier* név utótagja a német *Revier* 'terület, kerület' főnévre vezethető vissza (MOLNÁR 1996).

Árnyék-rét 1884: *Árnyék rét* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének északnyugati részén, az erdő szomszédságában található. Vö. *Árnyék-rét* (Siter).

Bárdos 1941: *Bárdos* (MKF.), 1889: *Bárdos* (Kat.). — Erdő. A település külterületének nyugati részén található. Vö. *Bárdos*, *Bárdos-tető* (Siter).

Bihari-erdő 1941: *Bihari erdő* (MKF.), 1935: *Pd [Pădurea] Bihori*, *Păd[urea] Bihori* (RKFT.), 1934/1943: *Pd [Pădurea] Bihor* (RTM.). — Erdő. A település külterületének nyugati oldalán található. A román *Pădurea Bihor(i)* névváltozatok előtagjai a *pădure* 'erdő' köznévi (DEX) végartikulusos alakjára vezethetők vissza.

Biserică lásd **Biserica Ortodoxă**

Biserica Baptistă 2017: r. *Biszërikă Baptistă*. — Épület. A Strada Mare nevű utcán található. A településen élő baptista felekezet használja. A név a *biserică* 'templom' végartikulusos alakjának és a *baptistă* 'baptista' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Biserica Ortodoxă 2017: r. *Biszërikă Ortodoxă* ~ r. *Biszërikă*. — Épület. A Strada Mare és a Strada Mică között elterülő dombon áll. A település legnagyobb épülete. Az ortodox felekezet használja. A román név a *biserică* 'templom' végartikulusos alakjának és az *ortodoxă* 'ortodox' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Biserica Penticostală 2017: r. *Biszërikă Pëntikosztălă*. — Épület. A Strada Mare nevű utcán áll. A település pünkösdista felekezetű lakossága használja. A román név a *biserică* 'templom' végartikulusos alakjának és a *penticostală* 'pünkösdista' melléknévnek az összetétele (DEX).

Borszegi út 2017: *Borszegi út* ~ r. *Szprë Burzuk*, 1889: *Borziki út* (Kat.). — A Borszeg település felé vezető földút. A külterület keleti részét szeli át. A *Burzuk* név a *Borszeg* ~ *Borzik* településnevek mai hivatalos román változata, a *spre* vi-

szonyszó a románban, jelentése 'felé' (DEX) – a *Spre Burzuc* névváltozat e két szó összetételéből alakult.

Borziki út lásd Borszegi út

Bușteana 2017: r. *Bușteană* ~ r. *Rézsás*, 1941: *Buștân-h[egy]* (MKF.), 1935: *Dealul Bușteana* (RKFT.), 1884: *Dealul Busteana* (HKFT.). — Földterület, legelő, erdő. A település külterületének északi részén található. Két része a Bușteana mare és a Bușteana mică nevű területek. A *Bușteana* név és névrész talán a *buștean* 'rönk, tönk, tuskó, fatörzs, szálfá' köznévre (DEX, LÁZÁR–ROMÁN 2015) vezethető vissza. A *Dealul Bușteana* névváltozat előtagja pedig a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjával (DEX) hozható összefüggésbe. Vö. Bușteana mare, Bușteana mică, illetve Rózsás-erdő (Siter).

Bușteana mare 1935: *Valea Bușteana mare* (RKFT.), 1884: *Busteana mare* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A Bușteana része. A *Valea Bușteana mare* név előtagja a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza, a *mare* utótag jelentése 'nagy' (DEX, LÁZÁR–ROMÁN 2015). Vö. Bușteana, Bușteana mică.

Bușteana mică 1935: *Valea Bușteana mică* (RKFT.), 1884: *Busteana mica* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A Bușteana része. A *Valea Bușteana mică* név előtagja a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza, a *mică* utótag jelentése 'kis, kicsi' (DEX, LÁZÁR–ROMÁN 2015). Vö. Bușteana, Bușteana mare.

Buștân-hegy lásd Bușteana

Buti Paul 1. lásd Butyi Pál-patak

Buti Paul 2. lásd Butyi Pál-völgy

Butyi Pál-patak 2017: r. *Butyi Păul* ~ r. *Buti Păul*, 1934/1943: *P[ârâu] Butyipal* (RTM.), 1884: *Butyipal p[atak]* (HKFT.), 1783: *Pudy Patak* (EKFT.). — Patak. A település külterületének déli részén húzódik. A *pârâu* előtag jelentése 'patak' (DEX). Vö. Butyi Pál-völgy.

Butyi Pál Revier lásd Butyi Pál-völgy

Butyi Pál-völgy 2017: r. *Buti Păul*, 1941: *Butyi Pál-völgy* (MKF.), 1935: *Valea Butipal* (RKFT.), 1864: *Butyipal R[evier]* (MKFT.). — Földterület, völgy. A település külterületének déli részén található. A Butyi Pál-patakhoz tartozik. A *Valea Butipal* név előtagja a román *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. A *Butyipal Revier* név utótagja a német *Revier* 'terület, kerület' főnévből ered (MOLNÁR 1996). Vö. Butyi Pál-patak.

Butyi-patak lásd Butyi Pál-patak

Butyi Paul lásd Butyi Pál-patak

Bükk lásd Bükk-hegy

Bükk-hegy 1910 k.: *Bükk h[egy]* (MÁT.), 1884: *Bik* (HKFT.). — Erdő. A település külterületének nyugati részén található. A **Bik** a *Bükk* név régi, nyelvjárási változata (KTsz.). Vö. Bükkös (Siter).

Căminul lásd **Căminul Cultural**

Căminul Cultural 2017: r. *Kăminu Kulturâl* ~ r. *Kăminu*. — Épület. A Strada Mare nevű utcán áll. A **Căminul** névváltozat és névrész a végartikulusos *cămin* ’kultúrotthon, otthon’ köznévre vezethető vissza. A *Cultural* névrész pedig a *cultural* ’kultúr, művelődési’ (LÁZÁR–ROMÁN 2015) melléknévből ered.

Cășmă lásd **Kösmő-patak**

Cășmă-völgy lásd **Kösmő-völgy**

Cătun lásd **Verőfény**

Cătun Peștea lásd **Verőfény**

Cătunul Fergheș-ag lásd **Férges-ág**

Cetate 2017: r. *Cșetătë* ~ r. *Cșetătëa* ~ r. *Cșetătëa luj Mënumorut* | *Nem tégla vóút, hanem magát a főüdet megégették körbe. | Nu sânt, că-i cetate de pământ [...]. Biharia întreșinut. Aici totui lăstăriș.* [Nincsenek (romok), mert egy földvár [...]. A bihari (földvár) karban van tartva. Itt az egész aljnövényzet.] — Egykori földvár. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők szerint Ménmarót (románul: Menumorut) vezér tulajdona volt. A román *cetate* szó jelentése ’vár’ (DEX), a *cetatea* ugyanennek a szónak a végartikulusos alakja. Vö. Sub Cetate.

Cetatea lásd **Cetate**

Cetatea lui Menumorut lásd **Cetate**

Cimitir 2017: r. *Cșimitir*. — Temető. A település külterületének északi részén, a domb tetején található. A román *cimitir* szó jelentése ’temető’ (DEX).

Cruce 2017: r. *Krucșë* ~ *Krucșă*. — Feszület. A Strada Mare nevű utca északkeleti részén, a helységnévtábla szomszédságában van felállítva. A román *cruce* szó jelentése ’feszület, kereszt’. A *crucea* ugyanennek a szónak a végartikulusos alakja (DEX, LÁZÁR–ROMÁN 2015).

Crucea lásd **Cruce**

Culmea lásd **Culmea Pădurii**

Culmea Dosului 1935: *Culmea Dosului* (RKFT.), 1934/1943: *Culmea Dosului* (RTM.). — Földterület, a település külterületének délnyugati oldalán található. A név előtagja a ’tető, csúcs, orom, bérc’ jelentésű *culme* végartikulusos alakjára, míg az utótagja a ’hát, hátsó rész’ jelentésű *dos* köznév birtokos esetben lévő alakjára (DEX, LÁZÁR–ROMÁN 2015) vezethető vissza.

Culmea Pădurii 2017: r. *Kulmëa Păduri* ~ r. *Kulmëa*. — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén, az erdő mellett található. A név előtagja a

’tető, csúcs, orom, bérc’ jelentésű *culme* végartikulusos alakjára, míg az utótagja az ’erdő’ jelentésű *pădure* köznév birtokos esetben lévő alakjára (DEX, LÁZÁR–ROMÁN 2015) vezethető vissza.

Csutila 2017: r. *Csutyilă*. — Utca. A település belterületének nyugati részén húzódik. A név eredete nem ismert. Vö. Csutila-kút, Csutila-patak.

Csutila-kút 1889: *Csutila kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének északi oldalán, a temető szomszédságában található. Vö. Csutila, Csutila-patak.

Csutila-patak 1889: *Csutila patak* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. Vö. Csutila, Csutila-kút.

Dealul Bușteana lásd **Bușteana**

Dealul de Sus lásd **Felső-hegy**

Dealul Ferchi lásd **Dealul Ferghi**

Dealul Ferghi 1935: *D[ealul] Ferghi* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Ferchi* (RTM.), 1884: *Dealul ferchi* (HKFT.). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található. A név előtagja a román *deal* ’domb’ szó végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótag eredetére, eredeti jelentésére vonatkozóan nincsenek ismereteink. Talán a román *ferchezuit* ’kicsinosított’ melléknévvel (LÁZÁR–ROMÁN 2015) hozható összefüggésbe, de az sem kizárt, hogy a *Férges-ág* nevű tanyáról kapta nevét.

Dealul Lăzuțului 1935: *D[ealul] Lăzuțului* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A név előtagja a román *deal* ’domb’ szó végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótag eredete bizonytalan, talán az északon elhelyezkedő *Láz-tető*-vel vagy *Lác-hegy*-gyel hozható összefüggésbe.

Dealul Meriștei lásd **Dealul Miriștei**

Dealul Miriștei 1935: *D[ealul] Miriștei* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Meriștei* (RTM.), 1884: *Dealul meriște* (HKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A név előtagja a román *deal* ’domb’ szó végartikulusos alakjára vezethető vissza. Az utótagja talán a ’tarló’ jelentésű *miriște* birtokos esetben lévő alakjával hozható összefüggésbe (DEX). Vö. Valea Miriștei.

Dealul Pustei lásd **Pusztá-hegy**

Dealul Pustii lásd **Pusztá-hegy**

Delnița 2017: r. *Dëlnică*. — Utca. A település belterületének délkeleti részén húzódik. A név valószínűleg a román *delnița* 1. ’a birtokhatár része, mely a területet öröklő jobbágycsalád szomszédságában fekszik’, 2. ’rét vagy domb hosszú, keskeny része’ földrajzi köznévre (DRAM) vezethető vissza.

Dispensar 2017: r. *Dispensăr*. — Épület. A Strada Mare nevű utcán, a Căminul Cultural szomszédságában áll. A román *dispensar* szó jelentése ’orvosi rendelő’

(LÁZÁR–ROMÁN 2015). Az adatközlők szerint az épület eredetileg egy zsidó származású család tulajdona volt.

Domnescu lásd Uradalmi-erdő

Drum spre Sârbi 2017: r. *Drum spre Sârbi*. — Sârbi (magyar nevén: Alsótótfalu) felé vezető aszfaltos út, a település külterületének északi részén húzódik. A név a *drum* 'út' főnév és a *spre Sârbi* 'Sârbi felé' prepozíciós főnév (DEX) összetétele.

Dudu-völgy 1941: *Dudu-v[ölgy]* (MKF.), 1934/1943: *V[alea] Dudii* (RTM.), 1884: *Valea dudi* (HKFT.). — Földterület, völgy. A település külterületének délkeleti részén található. A *dudu* ~ *dudi* névrész talán a román a *dudui* 'duruzsolni, dübörögni, zörögni' szóval (LÁZÁR–ROMÁN 2015) hozható összefüggésbe, emellett az sem kizárt, hogy a magyar *dudu* szóra vezethető vissza, amely kifejezés a környéken 'gyűrű, betongyűrű' jelentésben használatos. A *Valea Dudii*, *Valea dudi* névváltozatok előtagja a 'völgy' jelentésű *vale* szó végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza.

Erdélyi-patak 1889: *Erdélyi patak* (Kat.). — Patak. A település külterületének keleti részén található. Vö. Erdélyi patakja.

Erdélyi patakja 1889: *Erdélyi patakja* (Kat.). — Földterület, völgy, szántóföld. A település külterületének keleti részén, az Erdélyi-patak mellett található. Vö. Erdélyi-patak.

Erős-oldal 1884: *Erős oldal* (HKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén, az Erős-patak (Siter) szomszédságában található. Vö. Erős-oldal, Erős-patak (Siter).

Felső-hegy 1934/1943: *D[ealul] de Sus* (RTM.), 1884: *Felső hegy* (HKFT.). — Földterület, domb. A település külterületének északnyugati oldalán található. A román név a magyar tükörfordítása. A *Dealul de Sus* névváltozat jelentése 'a felső domb' (DEX). Vö. Felső-hegy, Felső-hegy-kapu, Felső-hegy-tető (Siter).

Férges-ág 2017: *Férges-ág* ~ r. *Kätunu Fërtis-ág* ~ r. *Fërgis-ág* ~ r. *Fërtis-ág*, 1941: *Férges ág* (MKF.), 1940: *Férgeság* (Jakó), 1934/1943: *Ferghesag* (RTM.). — Tanya. A település külterületének délnyugati oldalán található. Jelenleg két család él a területen. JAKÓ szerint „A siteri magyarság településének tartjuk még a XV. század végén feltűnő Férgeságot, ahol akkor szintén egy Hajas nevű familia élt. Nevét a Kösmő völgyében Sitervölgy és Hegyközújlak között egy dülönév örzi.” (1940: 339). A román *Cätunul Fergheș-ag*, *Fergheș-ag* névváltozatok a magyar név átvételei. A román *cätun* szó jelentése 'település, tanya' (DEX). Vö. Férges-ági-erdő, Férges-ág-völgy.

Férges-ági-erdő 1930: *Padure de Fërgesági*, *Padure Fërgesági*, 1889: *Fergesági erdő* (Kat.). — Erdő. A település külterületének nyugati oldalán, a *Férges-ág* nevű tanya szomszédságában található. A román *pădure* szó jelentése 'erdő' (DEX). Vö. Férges-ág, Férges-ág-völgy.

Férges-ág-völgy 1941: *Férgeság-v[ölgy]* (MKF.), 1889: *Férgeság völgy* (Kat.). — Földterület, völgy. A település külterületének délnyugati oldalán, a *Férges-ág* nevű tanya szomszédságában található. Vö. Férges-ág, Férges-ági-erdő.

Ferghesag lásd **Férges-ág**

Fergheş-ag lásd **Férges-ág**

Grindă 2017: r. *Grindă* ~ r. *Grindă*, 1935: *Grindul mare* (RKFT.). — Erdő. A település külterületének nyugati részén található. A név feltehetőleg a *grind* 'domb' köznévre vezethető vissza. A *Grindul mare* utótagja a *mare* 'nagy' szóból (DEX) ered. Vö. Grindul mare (Siter).

Grindul mare lásd **Grindă**

Hidrofor lásd **Pompa de Apă**

Hijul Bătrân lásd **Öreg-hegy**

Hijul Nou lásd **Új-hegy**

Husasău de Criş 2017: r. *Huszásău de Kris*. — Erdő. A település külterületének délnyugati részén, Husasău de Criş (magyar nevén: Köröskisújfaló) település szomszédságában található.

Irtaş 2017: r. *Irtás*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A területhez erdőirtás révén jutottak hozzá. A román név a magyar helynév átvételével jött létre. Vö. Irtás 1., Irtás 2. (Siter).

Kapocsán-völgy 1. 1941: *Kapocsán-v[ölgy]* (MKF.). — Földterület. A település külterületének keleti része. Az előtag eredetére, eredeti jelentésére vonatkozóan nincsenek ismereteink. Lehet személynévi eredetű. Esetleg a Bihar megyei *Kapocsán* ~ *Kapocsány* (r. Copăceni) település nevével hozható összefüggésbe, bár ez a falu meglehetősen távol fekszik Siter-völgytől. Vö. Kapocsán-völgy 2.

Kapocsán-völgy 2. 1889: *Kapocsán völgy* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli része. Vö. Kapocsán-völgy 1.

Kopaczaraj Bach 1864: *Kopaczaraj Bach* (MKFT.). — Patak. A település külterületének délnyugati részén folyt. Lehetséges, hogy a Kapocsán-völgyhöz tartozó patakról van szó. Az utótag a német *Bach* 'patak' főnévre (MOLNÁR 1996) vezethető vissza.

Kösmő-patak 2017: r. *Kăsmă*, 1889: *Kösmő patak* (Kat.). — Patak. A külterület déli–délnyugati részét szeli ketté. Vö. Kösmő-völgy, illetve Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Hegyközpályi), Új-Kösmő (Hegyközpályi).

Kösmő-völgy 2017: *Kösmő-völgy* ~ r. *Kösmöü-vöügy* | *Aicea este o vale, Kösmöü-vöügy, care [...] Asta merge până la Biharia, [...] lângă statuia, cetatea aialaltă.* [Itt van egy völgy, Kösmöü-vöügy, ami [...] Ez egészen Biharig, [...] a szobor mellett, a másik földvárig tart.] — Földterület, völgy. A település külterületének déli–délnyugati részén, a Kösmő-patak mentén terül el. A román név a

magyar helynév változtatás nélküli átvétele. Vö. Kösmő-patak, illetve Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Hegyközpályi), Új-Kösmő (Hegyközpályi).

Köves-domb 1889: *Kövesdomb* (Kat.). — Földterület, domb. A település külterületének északkeleti része.

Közlegelő 1. 1930: *Pașune comun*, 1889: *Közlegelő* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének északi része. A román *Pașune comun* név a magyar forma tükörfordítása, a *pașune* 'legelő' és a *comun* 'köz, közös' szavak (DEX) összetétele. Vö. Közlegelő 2.

Közlegelő 2. 1930: *Pașune comun*, 1889: *Közlegelő* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti–délkeleti része. A román *Pașune comun* név a magyar forma tükörfordítása, a *pașune* 'legelő' és a *comun* 'köz, közös' szavak (DEX) összetétele. Vö. Közlegelő 1.

Kraja 1864: *Kraja* (MKFT.). — Földterület, erdő. A település külterületének nyugati oldalán található. A név talán a szláv *kraj* 'kerület, környék', 'valaminek a vége' jelentésű szóra vezethető vissza. Vö. Kraja (Siter).

Lác-tető 1884: *Láz tető* (HKFT.). — Földterület, erdő és legelő. A település külterületének északnyugati részén található. A Lác-erdő (Siter) része. Vö. Láz-hegy, illetve Lác 1., Lác-erdő, Lác-gaz, Lác-tető (Siter).

La Moara Turcului lásd **Törökhalál**

La Moarte Turcului lásd **Törökhalál**

Láz-hegy 1941: *Láz-h[egy]* (MKF.). — Földterület, domb, erdő. A település külterületének északkeleti részén található. A név előtagja talán az 'irtás' jelentésű *láz* földrajzi köznévre (FKnT.) vezethető vissza. Vö. Lác-tető, illetve Lác 1., Lác-erdő, Lác-gaz, Lác-tető (Siter).

Macska-domb 1889: *Macska domb* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található.

Moartea Turcului lásd **Törökhalál**

Öreg-hegy 2017: r. *Hizsu Bătrân*, 1889: *Öreghegy, Hizsu betrin* (Kat.). — Földterület, erdő, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található. A román *Hijul Bătrân* változat előtagja a román *hij* 'szőlőültetvény' jelentésű főnév végartikulusos alakjára (DRAM), míg az utótagja a *bătrân* 'öreg' (DEX) melléknévre vezethető vissza. A magyar *hegy* szónak szintén van 'szőlőhegy' jelentése (SzT.). Ebből kiindulva a két név teljesen megfeleltethető egymásnak.

Pădure 2017: r. *Pădurē*. — Nagy kiterjedésű erdő. A település külterületének déli részén húzódik. A név a román *pădure* 'erdő' (DEX) szóra vezethető vissza.

Pădurea Bihor lásd **Bihari-erdő**

Pădurea Bihori lásd **Bihari-erdő**

Pădurea Ineu lásd **Pădurea Ineului de Criș**

Pădurea Ineului lásd **Pădurea Ineului de Criș**

Pădurea Ineului de Criș 2017: r. *Pădurëa Inëuluj dë Kris* ~ r. *Pădurëa Inëuluj* ~ r. *Pădurëa Inëu*. — Erdő. A település külterületének déli részén található. *Ineului de Criș* (magyarul: Köröskisjenő) szomszédságában található. A név előtagja a román *pădure* 'erdő' szó végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX).

Pădurea Mahler 2017: r. *Pădurëa Mălër* ~ r. *Pădurëa Pëstëa* ~ r. *Pëstëa*. — Erdő. A település külterületének nyugati részén található. Az adatközlők szerint eredetileg a *Mahler* család birtoka volt. A **Pădurea Peștea**, **Peștea** névváltozatok a közeli *Peștea* nevű tanyára utalnak. A név előtagja a román *pădure* 'erdő' szó végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX). Vö. Verőfény (*Peștea*), illetve Mahler-birtok, Mahler-kastély, Mahler-pince (Siter).

Pădurea Peștea lásd **Pădurea Mahler**

Pădure de Férges-ági lásd **Férges-ági-erdő**

Pădure Férges-ági lásd **Férges-ági-erdő**

Pârâu Butyipal lásd **Butyi Pál-patak**

Pășune lásd **Pășunea Mare**

Pășunea Mare 2017: r. *Pășunëa Mărë* ~ r. *Pășunë*. — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található. A név a *pășune* 'legelő' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Pășune comun 1. lásd **Közlegelő 1.**

Pășune comun 2. lásd **Közlegelő 2.**

Patac 2017: r. *Patak*. — Belterületi rész. Az adatközlők nem lokalizálták. A név talán a közeli Kösmő-patakra utal.

Peres lásd **Peres-oldal**

Peres-oldal 1889: *Peres oldal*, *Peres* (Kat.). — Domb, legelő. A település külterületének keleti részén húzódik.

Pe schasuri lásd **Pe Șesuri**

Pe Șesuri 1934/1943: *Pe Șesuri* (RTM.), 1884: *Pe schasuri* (HKFT.). — Földterület, kaszáló, legelő. A település külterületének déli részén található. A románban a *șes* szó egyik jelentése 'nyílt vidék' (DEX), a név talán ezzel a kifejezéssel hozható összefüggésbe. A *pe* prepozíció a románban, ebben a jelentésben valószínűleg a magyar *-on*, *-en*, *-ön* ragnak felel meg (DEX).

Peștea 1. lásd **Pădurea Mahler**

Peștea 2. lásd **Verőfény**

Pompa de Apă 2017: r. *Pompă dë apă* ~ r. *Hidrofor*. — Ivóvízszivattyú-állomás. A Strada Mare nevű utcán található. A *pompa de apă* köznév jelentése 'vízszivattyú'.

Pusta dén sus 1884: *Pusta dén sus* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A név talán a magyar eredetű *pusta* 'puszta' és a *sus* 'fel, fent' szavak (DEX) összetétele.

Pusztahegy 1941: *Pusztahegy* (MKF.), 1935: *Dealul Pustei* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Pustii* (RTM.), 1889: *Pusztahegy* (Kat.), 1884: *D[ealul] pustii, Dealu pustii* (HKFT.). — Földterület, legelő. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. A ***Dealul Pustei, Dealul Pustii, Dealu pustii*** névváltozatok a *deal* 'domb' köznévvégartikulusos alakjának és a *pustiu* 'puszta, kietlen' melléknévnek (LÁZÁR–ROMÁN 2015, DEX) az összetétele.

Râtul Surd 2017: r. *Râtu Szurd*, 1934/1943: *Ritul Surdului* (RTM.), 1884: *Rîtu surdului* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. A név talán a magyar eredetű *rât* 'rét, legelő' köznévvégartikulusos alakjának és a *surd* 'süket, tompa' melléknévnek (LÁZÁR–ROMÁN 2015, DEX) az összetétele. A ***Ritul Surdului*** név *lui* eleme a birtoklás kifejezésére szolgáló toldalék. A földterület nevét JAKÓ másra vezeti vissza: „Ma a község mellett találunk egy »Ritul Surdului« nevű határrészt, melyet kapcsolatba hozhatunk az 1372. évi vizsálynál szereplő »Petrus et Andreas de Surdula« adorjáni várnagyokkal.” (1940: 339).

Régifalu-dűlő lásd **Satul Bătrân 2.**

Ritul Surdului lásd **Râtul Surd**

Rojaș lásd **Bușteana**

Satul Bătrân 1. 2017: r. *Szátu Bătrân | Aici o fost satul [...]. O fost ars, tot o fost codrii aici, tot o fost pădurii, si când o venit cotropitorii, a dat foc la sat, și atunci s-o mutat aici.* [Itt volt a falu [...]. Felgyújtották, minden erdő volt itt, az egész erdőség volt, és amikor jöttek a hódítók, felgyújtották a falut, és akkor elköltözött ide.] — Belterületi rész. A belterület déli oldalán található. Az adatközlők szerint ez a település legrégebbi része. A név a *sat* 'falu' főnévvégartikulusos alakjának és a *bătrân* 'öreg' melléknévnek az összetétele. Vö. **Satul Bătrân 2.**

Satul Bătrân 2. 2017: r. *Szátu Bătrân*, 1889: *Régifalu dűlő* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A belterület *Satul Bătrân* nevű részéről kapta nevét. Vö. **Satul Bătrân 1.**

Schmidt-tanya 2017: r. *Smid-tanya*. — Földterület. Egykori tanya. A település külterületének északnyugati részén állt. Nevét tulajdonosáról kaphatta. A román név a magyar helynév változtatás nélküli átvétele.

Școală 2017: r. *Skoală*. — Iskolaépület. A Strada Mică nevű utcán található. A román név a *școală* 'iskola' köznévre (DEX) vezethető vissza.

Sicator 1. 2017: r. *Sikátor*. — Utca. A település belterületének nyugati részén található. A román név a magyar *sikátor* szóra vezethető vissza. A lexéma köznévként

1. 'utca, út' és 2. 'huzatos hely' jelentéssel a román értelmező szótárban (DEX) is megjelenik. Vö. Şicator 2.

Şicator 2 2017: r. *Sikátor*. — Utca. A Strada Mică és a Strada Mare között található. A román név a magyar *sikátor* szóra vezethető vissza. Vö. Şicator 1.

Siteri út 2017: *Siteri út*. — A Siterre vezető aszfaltos út. A település külterületének északnyugati oldalán húzódik.

Sitervölgye lásd **Sitervölgy**

SOS Dogs 2017: r. *Ěszoěsz Dogsz*. — Kutymenhely. A település külterületének északnyugati részén található. Vö. SOS Dogs (Siter).

Spre Burzuc lásd **Borszegi út**

Strada Mare 2017: r. *Sztrádă Mărē*. — Utca. A belterület északi része. A név jelentése 'a nagy utca'. Vö. Strada Mică.

Strada Mică 2017: r. *Sztrádă Mikă*. — Utca. A belterület déli része. A név jelentése 'kis utca'. Vö. Strada Mare.

Sub Cetate 2017: r. *Szub Csetătē*. — A földvár mellett lévő terület neve. A település külterületének keleti oldalán található. A név a román *sub* 'alatt' viszonyzó és a szintén román *cetate* 'vár' főnév (DEX) összetétele. Vö. Cetate.

Sustorozs lásd **Sitervölgy**

Şuşurogi lásd **Sitervölgy**

Şuşurogiu lásd **Sitervölgy**

Şuşuroj lásd **Sitervölgy**

Susturoju lásd **Sitervölgy**

Tărăchalal lásd **Törökhalál**

Törökhalál 2017: *Törökhalál* ~ r. *Tărăkhalăl* ~ r. *Moartēă Turculuj* | *Acolo-i Tărăkhalăl, Moartēă Turculuj [...] în timpul invaziei [...] o fost nişte bătălii mari.* [Ott a Tărăkhalăl, Moartēă Turculuj [...] a megszállás ideje alatt [...] több nagy csata volt ott.] 1941: *Török halála* (MKF.), 1935: *La Moara Turcului* (RKFT.), 1934/1943: *La Moarte Turcului* (RTM.), 1889: *Törökhalála* (Kat.), 1884: *Török halála* (HKFT.). — Útelágazás. A település külterületének északnyugati részén található. A Sitervölgy, Siter, Verőfény és Alsótótfalu felé vezető utak itt találkoznak. A név eredetéhez köthető legendának több változata is él. A történetek mindegyike arról szól, hogy a régi időkben megöltek ott egy török katonát vagy magát a török szultánt. A román *Moartea Turcului* névváltozat jelentése szintén 'török halála'. A *La Moarte Turcului* névváltozat első része egy prepozíció. Ebben az esetben a *-nál/-nél* rag megfelelője (DEX). A *La Moara Turcului* jelentése 'a török malomnál'. Ez a névváltozat a román *moarte* 'halál' és a szintén román *moară* 'malom' szavak (DEX) hangalaki hasonlósága folytán jöhetett létre. Vö. Törökhalál (Siter).

Török halála lásd **Törökhalál**

Ui-hegy lásd **Új-hegy**

Új-hegy 2017: r. *Uj-hëgy*, 1935: *Hijul Nou* (RKFT.), 1889: *Ujhegy* (Kat.). — A település külterületének északnyugati részén található domb. A román *Hijul Nou* névváltozat előtagja a nyelvjárási *hij* 'szőlőültetvény' (DRAM) szó végartikulusos alakjára vezethető vissza. Az utótagja pedig a *nou* 'új' szóból (DEX) származtatható. A magyar *hegy* szónak szintén van 'szőlőhegy' jelentése (SzT.). Ebből kiindulva a két név teljesen megfeleltethető egymásnak.

Uradalmi-erdő 2017: r. *Domnëszku*, 1864: *Uradalmi Erdő* (MKFT.). — Földterület, erdő és legelő. A település külterületének nyugati, délnyugati részén található. A román eredetű *Domnescu* névváltozat a *domnesc* 'urasági, úri' (DEX) szóra vezethető vissza. Vö. **Uradalmi-erdő** (Siter, Hegyköztöttelek, Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Hegyközszáldobágy).

Văgaș 2017: r. *Văgás*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, Borszeg szomszédságában található. Lehetséges, hogy a román *Văgaș* névnek létezett egy magyar *Vágás* előzménye. Ebben az esetben a román változat megjelenése a magyar név átvételével történt. Emellett az sem kizárt, hogy a magyarból a helyi román nyelvjárársba bekerült egy *văgaș* 'irtás' közszó, amely a későbbi román helynév alapját képezte.

Vaj Bach 1864: *Vaj B[ach]* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Az utótag a német *Bach* 'patak' szóra (MOLNÁR 1996) vezethető vissza.

Valea Bușteana mare lásd **Bușteana mare**

Valea Bușteana mică lásd **Bușteana mică**

Valea Butipal lásd **Butyi Pál-völgy**

Valea Dudii lásd **Dudu-völgy**

Valea Hotărărului 1935: *Valea Hotărărului* (RKFT.). — Földterület, a település külterületének keleti oldalán található. A név előtagja a *vale* 'völgy' végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótagja bizonyára a magyar eredetű *hotar* 'határ' (DEX) származékával hozható összefüggésbe. A név *lui* eleme a birtoklás kifejezésére szolgáló toldalék.

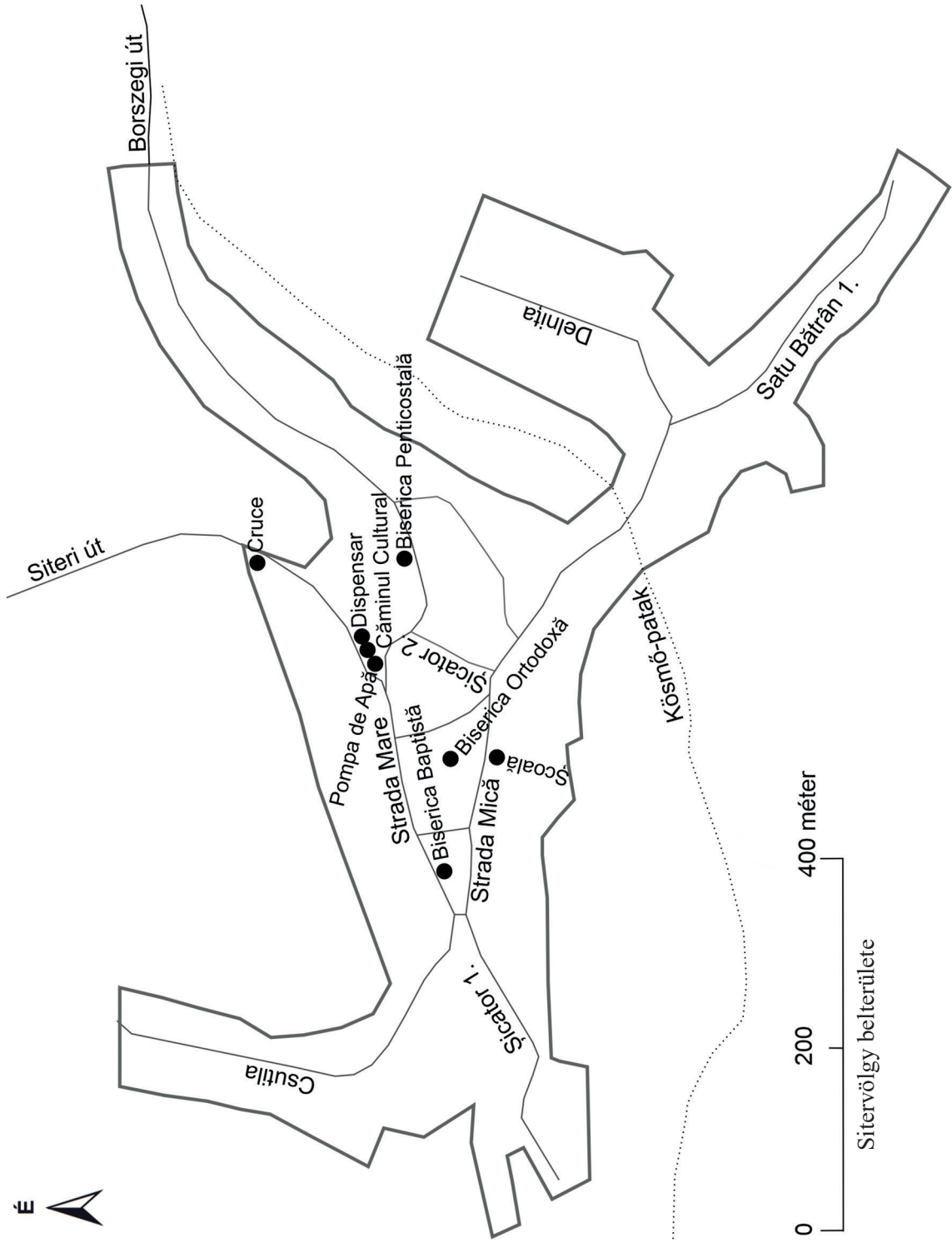
Valea Miriștei 1935: *Valea Miriștei* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. A név előtagja a *vale* 'völgy' végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX). Az utótagja talán a 'tarló' jelentésű *miriște* birtokos esetben lévő alakjával hozható összefüggésbe (DEX). Vö. **Dealul Miriștei**.

Veres-harasz 1889: *Veresharasz* (Kat.). — Földterület. Egykori tanya. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az utótag feltehetőleg a *harasz* 1. 'fi-

atal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen, gyomnövénytől benőtt terület' jelentésű (FKnT.) földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe.

Verőfény 2017: *Verőfény* ~ r. *Kăţun Pëstëă* ~ r. *Kăţun* ~ r. *Pëstëă* | *Lehetett vagy húsz ház, huszonöt. Most is van pár ház. [...] Félig-meddig el is románosodtak. | Verőfény, Tojóútkút és Veres-harasz. Ez mind Verőfényhez tartozott. Három részből állt. Három hejt vóutak a házak. Románok laktak. Burzukból jöttek. | Sînt nişte case de vacanţe acolo. [Néhány hétvégi ház van ott.] — Tanya Siter és Siter-völgy között. Ma is lakott terület, illetve van, aki csak időszakosan tartózkodik az ottani lakásában. A település külterületének nyugati oldalán található. Az adatközlők szerint régen több házból állt, még iskolával is rendelkezett. Ez a terület is a Mahler családhoz tartozott. A *verőfény* lexéma a hegy déli, illetve a völgy északi, napnak kitett oldalát jelöli (ÚMTsz.). A *Căţun* név illetve a *Căţun Peştea* név előtagja a román *căţun* szóból alakult, melynek jelentése 'tanya' (LÁZÁR–ROMÁN 2015). A magyar *Verőfény* és a román *Peştea* hivatalos nevek. Vö. Pădurea Mahler, illetve Verőfény, Verőfény-patak (Siter).*

Völgy-fő 1941: *Völgyfő* (MKF.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. A Butyi Pál-völgy keleti vége.

Borszeji út

Siteri út

Cruce

Pompa de Apă

Dispensar

Căminul Cultural

Biserica Pentecostală

Șiicator 2

Strada Baptistă

Biserica Baptistă

Strada Mică

Biserica Ortodoxă

Școală

Șiicator 1

Csutila

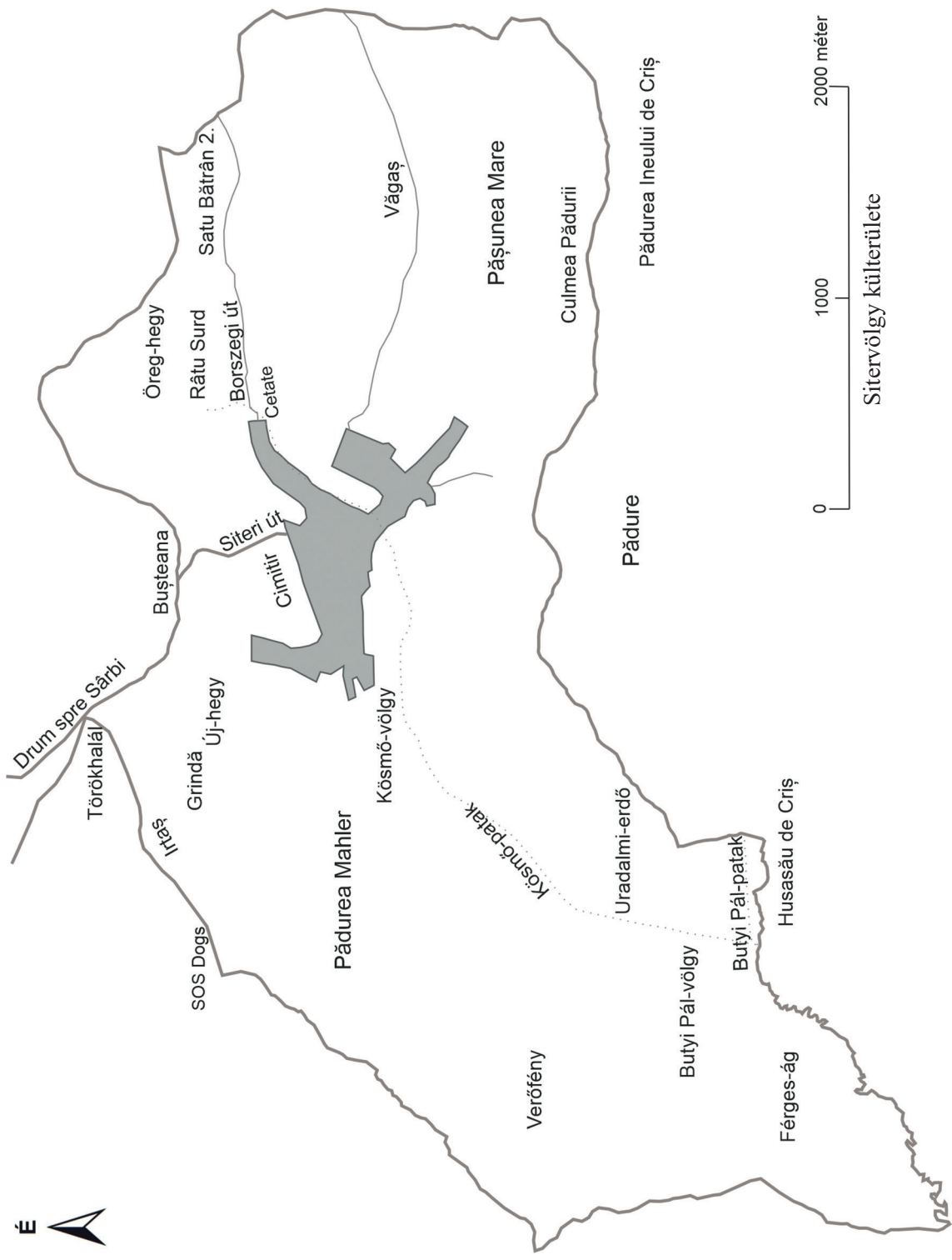
Dehrița

Satu Bătrân 1.

Közműhálózatok

0 200 400 méter

Sitervölgy belterülete

Sitervölgy kultúrtülete

6. Hegyközpályi

Hegyközpályi 2018: *Hegyközpályi, -ba ~ Páji, -ba ~ r. lá Pálea ~ Rigófalva | Például Páji azér volt Rigó, mert az egyik gazdának volt egy Rigó nevű lova, és a kisfiú reggel, mikor kiment, volt egy tyúktojás az istállóba, mert ugye a tyúk megtojt, és szaladt be a fiú, és mondta, hogy: Édesapám, megtojt a Rigó! | [Falucsúfoló:] Tojik még a rigó Pájiban? | Itt, ez a falu tiszta színmagyar vóút. Egyetlen egy család vóút román. Én a lányával együtt jártam iskolába. Egymás mellett vóút a padunk, majdnem. [...] Jóformán nem tudott románul se. Az anyja református magyar asszony vóút. Magyar iskolába járt. És ennyi vóút román a faluba. Tiszta magyar vóút az egész, és mind református vóút, egy katólikus család nem vóút, tiszta, színmagyar református. 1941: Hegyközpályi (MKF.), 1935: Pálea (RKFT.), 1934/1943: Pálea (RTM.), 1914: Hegyközpályi (MÁKT.), 1913: Hegyközpályi (Hnt.), 1910 k.: Hegyköz-Pályi (MÁT.), 1907: Hegyközpályi, 1902: Hegyközpályi (Hnt.), 1901: Felpályi, Hegyköz-Pályi | Hegyköz-Pályi, az alföldi síkság szélén, a Kösmő-patak mellett fekvő kisközség, túlnyomóan ev. ref. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 142, lakosaié 804. Postája, távírója és vasúti állomása Nagyvárad. E község már a XIII. században szerepel a püspöki tizedjegyzékben. Hajdan Felpályi volt a neve. Váradhoz közel esvén, annak viszontagságaiban is mindenkor osztozott. 1686-ban az elpusztult falvak között említetik. I. Lipót király szikszai Kiss Péternek adományozta s ő és utódai telepítették be ismét a községet. A mult század elején még mindig szikszai Kiss Péter örökösei a község földesurai, később azután az Ilosvay, Szilágyi, Lévai, Paksy, és a Bay család volt itt birtokos, most pedig Hornyánszky Pál, a kinek itt régi nemesi kúriája van, melyet az Ilosvay család 1720 körül építtetett. [...] A Vajda-szállás, Gara-oldal, Piskivölgy, Bánkút, Lodomérkút nevű dűlők történeti jelentőséggel látszanak birni. Itt volt hajdan Macsmolna nevű helység is, mely már a XIII. században a váradi püspökség birtoka volt. Ide tartozik Páltanya pusztja is. (Borovszky 89–90), 1900: Hegyköz-Pályi, 1898: Hegyköz-Pályi, 1895: Hegyköz-Pályi, 1892: Hegyköz-Pályi (Hnt.), 1889: Hegyköz-Pályi (Kat.), 1888: Hegyköz-Pályi (Hnt.), 1884: Hegyköz Pályi (HKFT.), Fel-Pályi | Biharmegye területén hajdan négy Pályi volt s mind a négy a bihari főesperesi kerületben esett. Három sik földön állt, a negyedik fent a Rézhegység kiágazásainak egyik legszélsőbb halmán emelkedett s azért Fel-Pályinak hivatott. Törzsnevét Pál nevű birtokosáról vagy egyháza védszentjéről, Szent-Páltól vehette. Ma Hegyköz előnevet visel. A váradi székeskáptalan birtoka; a XIII-ik században még szerény község, melynek lelkészétől csak egy uncia szeretetadomány telt, de a*

következő század elején már annyira felszaporodik, hogy az 1332–1337. években lelkésze: Pál a legtekintélyesebb tizedösszegek egyikét fizeti, évenként negyvenkét garast. (Bunyitay 233–234), 1882: *Hegyköz-Pályi* (Hnt.), 1877: *Hegyköz-Pályi*, 1873: *Hegyköz-Pályi* (Hnt.), 1864: *Hegyközt Pályi* | 1^{or} Tartozik község a N:Váradra járáshoz, Semmi más elnevezéssel nembir. 2^{or} A községnek egyedül ez az egy neve ösmeretes 3^{or} A község semmi más elnevezéssel nem bírt soha 4er A község 1695ik év táján ületett másodszer meg, a' mint azt jelenben is a község kezei közt lévő, — Szikszai Kiss Péter által adományozott levél elégé igazolja. Szikszai Kiss Péter, mint ennek a községnek akkori földes ura, ki ezt királyi adományképp kapta így ír, Debreczenből hol akkor lakott, „akik Bihar megyébe lévő Hegyközt Pályi pusztá falumban lakni és letelepedni akarnak, megengedem nekik hogy ott házakat építvén, oda szállásoktól fogva minden féle szolgálattól mentek legyenek, se taxát nefizessenek, se urdolgára három esztendeig nemenjenek, sat, sat, satt Actum Debreczini die 4a Julii Annó 1695 Szikszai Kis Péter kezeirása Kűs pecseti mp 0 satt^{5or} Tudomás szerént a körüllí helyekről nepesitetett meg, s amint az idősb emberek állítják, de mint a most is látható, a templom igen régi lehet, és csak romjaiból építetett fel az új nemzedék által. 6^{or} Köztudomás szerént a név eredetéről anyí semmi tudomás, a név előtt álló praedicátum, hihető onnét ered, mivel a község hegyközt fekszik; innen vehette a „hegy köz nevet” (Pesty), 1860: *Hegyköz Pályi* (MKFT.), 1851: *Hegyköz-Pályi* | *Hegyköz-Pályi, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz fél órányira, egy hegytetőn, 8 kath., 988 ref., 22 zsidó, 23 óhitű lak., ref. tornyos szentegyházzal, több csinos uri lakkal. Határa 3200 hold, mellynek nagy része hires fejér bort termő szőlőhegyből áll; szántóföldei kevesek s többnyire irtásokból állnak; szénája és fája is szűken. Vize a Kösmő pataka. Birják: Ilosvai örökösök, Szilágyi Lajos tömege, Szilágyi Imre, Köncs Pál, Vecsey, Jármy, Derecskey, Zsoldos, stb.* (Fényes), 1783: *Hegy Köz Palyi* (EKFT.), 1701: *HegyközPályi* (Cons.), 1598: *Paly*, 1587: *Paaly*, 1338: *Felpaly*, 1334: *Felpaly*, 1333: *Felpaly*, 1332–1337: *Felpali*, *Pauli*, *Selpali*, 1327: *Fel Pauli*, 1323: *Fel Pauli*, 1291–1294: *Fulpaul*, *Pauli* (Rác 2022: 223). — Település Románia északnyugati részén, Hegyközcsatár (r. Cetariu), Hegyközújlak (r. Uileacu de Munte), Hegyközszáldobágy (r. Săldăbagiu de Munte) és Nagyvárad (r. Oradea) között helyezkedik el. Községközpont. Hegyközújlakkal és Hegyközszáldobággal együtt Hegyközpályi község (r. Comuna Paleu) része. A 2002-es népszámláskor 529-en laktak a településen. Az etnikai eloszlás a magyarok és a románok között pedig 504 fő (95,3%) magyar és 20 fő (3,8%) román volt. Az új lakótelepek megjelenésével a népességszám és az etnikai megoszlás jelentős mértékben átalakult. A 2011-es népszámlásra a lakosság száma robbanásszerűen 1242 főre nőtt. A magyar többség megmaradt ugyan, de már nem jelent túlnyomó többséget a településen. Ettől az időszaktól kezdve a népességszám ugyanis már 681 fő (54,8%) magyar és 493 fő (39,7%) román között oszlik meg (ISPMN.). A falu első írásos említése a 13. század végéről származik. Ebben az időben **Pályi**, **Felpály(i)** néven volt ismeretes. A 18. századtól a Pályi név a Hegyköz előtaggal

egészül ki. A román neve, a *Paleu* a 20. század eleje óta van használatban. A *Pál(y)* név a *Paul ~ Pál* személynévből jött létre metonimikus névadással. A *Pályi* névváltozatok a személynév és az *-i* helynévképző kapcsolódásából alakultak ki. A név tulajdonképpeni jelentése 'Pálé' (RÁCZ 2022: 223).

Állami iskola 2018: *Állami iskola ~ Iskola ~ Óvoda*. — Épület. A Nagy utcán található. Az adatközlők emlékezete szerint a településen egykor két iskola is volt: egy állami és egy egyházi intézmény. Jelenleg csak állami iskola és óvoda van. Nagyvárad elszívóereje miatt az iskolában ma már csupán elemi osztályokat működtetnek. Vö. Református iskola.

Alsó-Cser-hegy lásd **Dél-Cser-hegy**

Alsó-dűlő 2018: *Alsóu-düllőü*, 1889: *Alsó ugar* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati oldalán található. Az Ugar északi része. Vö. Első- és Középső-dűlő, Ugar.

Alsó temető lásd **Új temető**

Alsó-Ugar lásd **Alsó-dűlő**

Asztalos-rét 2018: *Asztalos-rét*, 1889: *Asztalos rét* (Kat.). — Földterület, rét. A Pályi-tó környéke. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Balog-rét 1889: *Balog rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Bán-kút lásd **Bán kútja**

Bán kútja 2018: *Bán kúta | A Legelőü alatt van [...]. Egy kicsi darab föüd. [...]* Mellette vóut egy csordakút. Mellette. Arról nevezték el Bán kútának. 1941: *Bán kútja* (MKF.), 1901: *Bánkút* (Borovszky 90), 1889: *Bán kútja* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található. Nevét a rajta álló kútról kapta.

Baptista imaház 2018: *Baptista imaház ~ Imaház*. — Épület. A Nagy utcán áll. A település baptista felekezetü lakossága használja.

Bay-tag 2018: *Baji-tag | Birtok vóut valamikor, nagy gazdasági birtok*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati részén, az Orizont doi mellett található. BOROVSKY a Bay családot mint a környék földbirtokosát említi (1901: 89). A név előtagja bizonyára ennek a családnak az emlékét örzi.

Bernát 2018: *Bernát ~ Bernárd | Vóutak szöüüük benne, de most már kipusztultak. Gyümöcsösök vóutak, de hát a kollektivizálással tönkrement minden*. 1889: *Bernát* (Kat.), 1864: *Bernát | összeköttetésben allanak a bihari hegygel a községnek északra feküsznek* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. Tulajdonosáról kaphatta nevét.

Bihari út 1889: *Bihari út* (Kat.). — A Hegyközpályi és Bihar településeket összekötő földút, a település külterületének északi részén, nyugat–kelet irányban húzódik.

Burjász lásd **Burjászó**

Burjászó 2018: *Burjászó ~ Burjázó*, 1889: *Burjászó* (Kat.), 1864: *Burjász | öszszeköttetésben allanak a bihari hegygel a községnek északra feküsznek* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén húzódik. Vö. Burjász (Hegyközcsatár).

Cartierul Forvilla lásd **Forvilla**

Cerheghi lásd **Cser-hegy**

Cérna-rét 2018: *Cérna-rét*, 1889: *Czérna rét* (Kat.). — Belterületi rész. A település keleti oldalán található. A területet néhány éve építették be.⁷

Cooperativa de Consum lásd **Eskető terem**

Csatári-rét 2018: *Csatári-rét*, 1889: *Csatári rét* (Kat.), 1864: *Csatári rét | kaszáló. | öszszeköttetésben áll a Csatári határral, — az elnevezést is onnét vette.* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti részén, Hegyközcsatár szomszédságában található.

Csatári út lásd **Hegyközcsatári út**

Cser-hegy 2018: *Cser-hegy | Megy egy düllőüút Újlak fele. Itt jön egy düllőüút. Ez a Cser-hegy errül is, errül is. Itt az út, amit választ, ez a Dél-ódal. Ez abba az időübe, amikor megkezdődtek ezek a szisztematizálások, vagy minek mondják, ahogy irtuk, metropolisznak ígérték a falut. És akkor annyira felvásárolták ott a földet, a Dél-ódal, hogy ojan pénzeket adtak érte, hogy [...] és oda is ípített már házat. De közbe egy kétharmada ki van parcellázva. Megvan az utca, megvan-nak a házhejek, [...] vagy ötven-hatvan biztosan, ott van üresen még azóuta. Se termőföldnek nincs használva, sem ípítés, megállt az ípítkezés. [...] Valamikor szöllőühegy vóut ez máskülönben. 1935: *Cerheghi* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Cerheghi* (RTM.), 1889: *Cserhegy* (Kat.), 1884: *Csérhegy* (HKFT.), 1864: *Cserhegy | mely a községnek keletre fekszik, Öszszeköttetésben van a HK. [Hegyköz] Ujlaki hegygel. Nevét onnét vehette, hogy földje cserjés erdőből vólt kiirtva* (Pesty), 1860: *Cserhegy oldal* (MKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán található. Két részből áll: az Észak- és Dél-Cser-hegyből. A név a 'cserfaerdő' jelentésű *cser* és a 'kiemelkedés, domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév öszszetétele (FKnT.). A román **Cerheghi** név a magyar *Cser-hegy* átvétele. A szintén román **Dealul Cerheghi** előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos*

⁷ A Google Térkép szerint a település új utcái a következő neveket kapták: Str. Soarelui (Vö. Cérna-rét), Str. Nouă (Vö. Új sor), Str. Albinelor, Str. Renaşterii, Str. Scurtă, Str. Barajului (Vö. Gát laposa), Str. Sălciiilor, Str. Muntele Crucii (Vö. Keresztes-hegy), Str. Toamnei, Str. Margaretelor, Str. Nucului, Str. Piersicilor, Str. Zorilor, Str. Bisericii, Str. Fluieraşului, Str. Dealul Viilor, Strada 1, 2, 3, 4 és 5. Ezekről a nevekről az adatközlők nem beszéltek.

alakjára (DEX) vezethető vissza. A *hegy* névrész elhomályosulásával kaphatta a név a hasonló jelentésű *Dealul* előtagot. Vö. Észak- és Dél-Cser-hegy, Cser-hegyi út, illetve Cser-hegy (Hegyközújlak).

Cser-hegyi út 2018: *Cser-hegyi út*, 1889: *HegyközUjlaki út* (Kat.). — Az Észak- és Dél-Cser-hegyet elválasztó földút. A település külterületének keleti részén húzódik. Vö. Cser-hegy, Észak- és Dél-Cser-hegy, illetve Cser-hegy (Hegyközújlak).

Cser-hegy-oldal lásd **Cser-hegy**

Csermály 1864: *Csermály* | *erdők, fekszenek a községnek délre, ősze köttetésben vannak a Száldobágyi határral, az el nevezést nem tudni honnét vették.* (Pesty). — A név bizonyára a 'cserfaerdő' jelentésű *cser* és a 'domboldal' jelentésű *mál* ~ *máj* földrajzi köznévi összetétele (FKnT.).

Csibi-domb 1889: *Csibi domb* (Kat.). — Földterület, rét, kaszáló. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. Tulajdonosáról kaphatta nevét.

Csikos-tó 1889: *Csikos tó*, *Csikos tó* (Kat.). — Földterület, legelő, szántóföld. A település külterületének déli részén található.

Dealul Cerheghi lásd **Cser-hegy**

Dealul Mocsolya lásd **Mocsolya**

Dealul Ucar lásd **Ugar**

Dél-Cser-hegy 2018: *Dél-Cser-hegy* ~ *Alsó-Cser-hegy* ~ *Dél-ófal*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán található. A Cser-hegy része. Vö. Cser-hegy, Észak-Cser-hegy, Cser-hegyi út, illetve Cser-hegy (Hegyközújlak).

Dél-oldal lásd **Dél-Cser-hegy**

Diamant lásd **Strada Diamant utca**

Első-dűlő 2018: *Első-dűlő*, 1889: *Felső ugar* (Kat.), 1860: *Felsőugar* (MKFT.). — Földterület, szántóföld. Az Ugarnak a belterület szomszédságában lévő része. Vö. Alsó- és Középső-dűlő, Ugar.

Eskető terem 2018: *Eskető terem* ~ r. *Kooperativa de Consum* ~ *Szövetkezet*. — Épület. Az ófalu központjában, a Nagy utcán áll. Eredetileg szövetkezeti bolt (románul: Cooperativa de Consum) volt. Az épületet ma házasságkötő teremként használják.

Észak-Cser-hegy 2018: *Észak-Cser-hegy* ~ *Felső-Cser-hegy*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A Cser-hegy része. Vö. Cser-hegy, Dél-Cser-hegy, Cser-hegyi út, illetve Cser-hegy (Hegyközújlak).

Falu 2018: *Falu*, *-ba* | *Hát, többen vannak az idegenek, mint mi itten a Faluban vagyunk. [...] Ezervalahány száz ház van, mink a Faluban kétszáz. [...] Itt a Faluban is sokan elmentek, és külföldre is mennek. [...] Kiöregszik a Falu, fiatalok sokan elmennek, más vidékekre vagy városba. [...] Ezek mind az újgyedések.* — A

belterület legrégebbi, szabálytalan alaprajzú része. A helyi magyarság különbséget tesz a Falu és a 2000 után beépített településrészek, az Orizont unu, az Orizont doi és a Forvilla nevű negyedek között.

Felpály lásd **Hegyközpályi**

Felpályi lásd **Hegyközpályi**

Felső-Cser-hegy lásd **Észak-Cser-hegy**

Felső-hágó kocsmá 1934/1943: *Hago* (RTM.), 1889: *Felső hágó kocsmá* (Kat.), 1888: *Hágótető csárda* (Hnt.), 1884: *W.H. [Wirtshaus] Hágó as.* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Egykor kocsmá állhatott rajta. A román *Hago* név a *Hágó* névrész átvételével jött létre. A német nyelvű *Wirtshaus Hágó as.* változat előtagja a német *Wirtshaus* 'fogadó, vendéglő' főnévre vezethető vissza.

Felső temető lásd **Régi temető**

Felső-Ugar lásd **Első-dűlő**

Ferma Paleu lásd **Pál-tanya**

Ferma Polak lásd **Polak-tanya**

Ferma Sfânt Pal lásd **Pál-tanya**

Forvilla 2018: *Forvilla ~ r. Kártierul Forvillã ~ r. Sztrãdã Forvillã | Mi úgy nevezzük, hogy Kártierul Forvillã* [Forvilla negyed], *de a buletinba* [személyi igazolványban] *úgy van, hogy sztrãdã Forvillã* [Forvilla utca]. *S ott van ötvenhárom, ötvennégy lakás. | Egyedül egy ő családnak a lányáék vettek ott házat innen a faluból, de a többiek, sajnos, hogy nem is mi nemzetiségünk. Hát, most már van templomjuk is itt a gyümölcsösbe, sajnos. [...] Itt valahol van egy kis ortodox templom. | Én, asszem, egyetlen egyszer voltam ott.* — Belterületi rész. A település nyugati oldalán található. A szabályos, sakktáblaszerű elrendeződésből is látszik, hogy újabban beépített része a falunak. A hozzá tartozó utcák az Ametist, a Cristal, a Diamant, a Perla, a Rubin, a Safir és a Topaz nevű utcák. A felsorolt nevek hivatalos utcanevék, ahogyan a *Forvilla* is hivatalos név.

Futballpálya 2018: *Fotbalpája*. — A település belterületének északnyugati részén, a Forvilla és a Kösmő-patak szomszédságában található.

Gara-oldal 1901: *Gara-oldal | dűlő* (Borovszky 90).

Gát laposa 1889: *Gát laposa* (Kat.), 1864: *gátlapossa* | *A község alatt elterülő nyomást gátlapossának nevezik, az elnevezést onnét vette, hogy a községből mégmost is látható gát vezette ki a lakosságot; — a községet körül folyt víz miatt csak egyedül az említett gáton lehetett ki menekülni, vagy is menni a községből „a körülötte elterülő lapos tehát innét vette az elnevezést.* (Pesty). — Földterület. A település belterületének nyugati részén, a Forvilla szomszédságában található. A

lapos földrajzi köznévf. ’környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület’-et jelöl (FKnT.).

Gazdák erdeje 2018: *Gazdák erdeje | Volt nállunk egy földbirtokos, Hornyácki, és azé volt. Csak azt elüldözték negyvenötbe, és aztán a földjeit szétosztották az embereknek. [...] Itt egy rész, ami még Pájihoz tartozik, mert aztán Száldobágyi erdő.* — Az erdő része. A település külterületének déli oldalán található.

Gólya bár 2018: *Gója bár | Van egy villanyoszlop előttük, és ott fészkel a gója.* — Épület, bár. A Sas utca és a Zöldfa utca találkozásánál áll.

Gyarmati-rét 2018: *Gyarmati-rét.* — Földterület, rét. A település külterületének északi oldalán, a Kösmő-patak szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kaphatta.

Hago lásd **Felső-hágó kocsmá**

Hágó-tető csárda lásd **Felső-hágó kocsmá**

Hangos 2018: *Hangos*, 1889: *Hangos* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati része.

Hegy lásd **Nagy-hegy**

Hegyközc satári út 2018: *Hegyközc satári út ~ Csatári út*, 1889: *Csatári út* (Kat.). — A Hegyközc satárra vezető aszfaltos út. A település külterületének északi részén húzódik.

Hegyközc újlaki út lásd **Cser-hegyi út**

Hivatal lásd **Polgármesteri hivatal**

Hornyánszky-föld lásd **Kollektíva**

Hornyánszky-kastély 2018: *Hornyánszky-kastély ~ Kastély | Elűzték, meg lerombolták a kastélyt. [...] Csak azt lebontották, mert szúrta a szemüket. [...] Abból építették a Kollektíva istállóját.* — Egykori kúria. Az adatközlők emlékezete és az írásos dokumentumok szerint a Kultúrház helyén állt: „[...] Hornyánszky Pál, a kinek itt régi nemesi kúriája van, melyet az Ilosvay család 1720 körül építtetett.” (BOROVSKY 89). A kollektív gazdaság létrejötte után bontották le. Vö. Hornyánszky Pál utca, Kollektíva (Hornyánszky-tanya).

Hornyánszky Pál utca 2018: *Hornyánszky Pál utca ~ Hornyácki utca.* — A Nagy utca folytatása. Hornyánszky Pál földbirtokos volt a településen, az utca róla kapta a nevét. Vö. Hornyánszky-kastély, Kollektíva (Hornyánszky-tanya).

Hornyánszky-tanya lásd **Kollektíva**

Hornyánszky utca lásd **Hornyánszky Pál utca**

Iclod lásd **Iklód**

Iklód 1935: *Iclod* (RKFT.), 1889: *Iklód* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. A név eredete bizonytalan. Talán

az *Iklód* településnévvel hozható összefüggésbe. Iklód település volt a régi Bihar vármegyében. A településnév valószínűleg az *Ikol* személynévből alakult *-d* helynévképzővel (RÁCZ 2022: 132). A román *Iclod* névváltozat a magyar *Iklód* átvétele.

Imaház lásd **Baptista imaház**

Irtás 1889: *Irtás* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. A név az *irtás* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 1. 'szántóterület, amelyet az erdő kiirtásával nyertek', 2. 'kitisztított, megritkított erdőrész' (FKnT.).

Iskola lásd **Állami iskola**

Jancsó-tanya 1907: *Jancsó tanya*, 1902: *Jancsó tanya* (Hnt.). — Lakott terület lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Kápolna 2018: *Kápolna*. — Épület. A Temető bejáratánál található.

Kápolna-völgy 1913: *Kápolnávölgy* (Hnt.), 1889: *Kápolna völgy* (Kat.), 1884: *Kápolna völgy* (HKFT.), 1864: *Kápolna völgy | ez utóbbi az elnevezést onnét vette, hogy azon a helyen a régibbi időben kápolna állott, mit az most is látható rom igazol össze kötetésbe állanak a NVáradí [nagyváradi] hegyvel, fekszenek a községnek delnyugotra* (Pesty). — Földterület, szántóföld, belterületi rész. A település külterületének délnyugati oldalán található.

Kastély lásd **Hornyánszky-kastély**

Katolikus templom 2018: *Katolikus templom | Csak nálunk a többség az őslakosnak református. Katolikus vagy hét-nyolc család van összesen a faluba. [...] Egy imaház is van. De, azt hiszem, vagy két család van összesen.* — Épület. A Nagy utcán, az ófalu központjában található. A római katolikus egyházhoz tartozik.

Kerek-domb 2018: *Kerek-domb | Ott volt a tanyája Hornyáckinak.* 1889: *Kerek rét* (Kat.). — Földterület. Domb, szántóföld, kaszáló. A település külterületének délnyugati részén található. Alakjáról kaphatta nevét.

Kerek-rét lásd **Kerek-domb**

Keresztes-hegy 1889: *Keresztes hegy* (Kat.), 1884: *Keresztes h[egy]* (HKFT.), 1864: *Keresztes hegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati részén található.

Kis-negyed lásd **Kollektíva**

Kis-Pólyás 1889: *Kis Pólyás* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti oldalán található. A Pólyás déli része. Vö. Pólyás, Nagy-Pólyás.

Kis-rezidencia lásd **Kollektíva**

Kis-tanya 1. lásd **Kollektíva**

Kis-tanya 2. 2018: *Kis-tanya*. — Földterület, rét. A település külterületének délkeleti oldalán, a Pályi-tó szomszédságában fekszik.

Kocsis-tanya 1907: *Kocsis tanya*, 1902: *Kocsis tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Kollektíva 2018: *Kollektíva ~ Kis-tanya ~ Kis-negyed ~ Kis-rezidencia ~ Hornyánszki-föld ~ Hornyánszki-tanya ~ Tanya*, 1907: *Hornyánszky tanya*, 1902: *Hornyánszky tanya* (Hnt.). — Egykori tanya, földterület és az ahhoz tartozó üzemi épületek. A település belterületének nyugati részén található. Az adatközlők emlékezete szerint a terület a *Hornyánszky* család tulajdona volt. Később a kollektív gazdaságé lett, a rendszerváltás után pedig az épületek egy részében tejgyárat működtettek. A *Kis-tanya*, *Kis-negyed* és a *Kis-rezidencia* névváltozatok előtagjai szintén a tulajdonosra utalnak. Az épületek többségét ma már nem használják, nagyon rossz, romos állapotban vannak. Vö. Hornyánszky-kastély, Hornyánszky Pál utca.

Kondor-völgy 1889: *Kondorvölgy* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Kot szeg 2018: *Kot szeg*. — Utca. A település belterületének nyugati részén található. A *Kot* előtag talán a *kotú* 1. 'mocsaras, lápos terület', 2. 'hajlat, mélyedés', 3. 'vizenyős, vadvizes terület, rendszerint rét' jelentésű szóra vezethető vissza, az utótag pedig a *szeg* 'a falunak valamely része' földrajzi köznévre (FKnT.).

Kömpe 2018: *Kömpe ~ Kömpe-vőügy*, 1934/1943: *pd [pădurea] Kömpe* (RTM.), 1889: *Kömpe, Kömpe völgy* (Kat.), 1864: *Kömpe | erdők, fekszenek a községnek délre, öszve köttetésben vannak a Száldobágyi határral, az el nevezést nem tudni honnét vették.* (Pesty). — Földterület, erdő és kaszáló. A település külterületének délkeleti részén, a Száldobágyi-erdő mellett található. A román *Pădurea Kömpe* név előtagja a *pădure* 'erdő' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Pályi-erdő (Kömpe-erdő) (Hegyközszáldobágy).

Kömpe-völgy lásd **Kömpe**

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2018: *Kösmőü-patak ~ Kösmőü | Ez, a mi Kösmőü-patakunk, ez Biharra megy.* 1889: *Kösmő* (Kat.), 1860: *Kösmő* (MKFT.). — Patak. A település külterületének az északi-északnyugati részét, a belterületének pedig a nyugati részét szeli át. Vö. Új-Kösmő, illetve Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközüljak, Sitervölgy), Kösmő-völgy (Sitervölgy).

Középső-dűlő 2018: *Középső-dűllőü.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati oldalán található. Az Ugár középső része. Vö. Alsó- és Első-dűlő, Ugár.

Községi-erdő 2018: *Kösségi-erdő.* — Erdő. A település külterületének déli részén található.

Kultúrház 2018: *Kultúrház*. — Épület. A Nagy utcán, az ófalu központjában áll.

Kút utca 2018: *Kút utca* | *Van két kút, amiből valamikor a falunak egy nyolcvan százaléka abból használt vizet, abból itták. Jószágnak is, meg használatra is használták. Azér hívják Kút utcának*. — A település belterületének északi részén található. Nevét az ott lévő kutakról, a Silye-kútról és a Völgy-kútról kapta. A *Kút utca* név ma is hivatalos utcánév. Vö. Silye-kút, Völgy-kút.

Lacul Paleu lásd **Pályi-tó**

Ladomér-gaz 1889: *Ladamér gaz* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a Ladomér-kút mellett található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt terület'-et jelent (FKnT.). Vö. Ladomér-kút.

Ladomér-kút 1941: *Ladomérkút* (MKF.), 1901: *Ladomérkút* (Borovszky 90), 1889: *Ladamér kút* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a Ladomér-gaz mellett található. Vö. Ladomér-gaz.

La Ferma Mică 1934/1943: *La Fma [Ferma] Mică* (RTM.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A név a *la* '-nál/-nél' prepozíciónak, a *fermă* 'farm' főnév végartikulusos alakjának és a *mică* 'kis, kicsi' melléknévnek (DEX) az összetételéből keletkezett.

Lencsés-hegy 1889: *Lencsés hegy* (Kat.). — Földterület, szántóföld, belterületi rész. A település külterületének déli oldalán található.

Lovász-tanya 1907: *Lovász tanya*, 1902: *Lovász tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Malom 2018: *Malom*. — Épület. A Kollektíván található. Ma már nem használják.

Mocsmolna 2018: *Mocsmolna ~ Macsmóna*, 1901: *Macsmolna* | *Itt volt hajdan Macsmolna nevű helység is, mely már a XIII. században a váradi püspökség birtoka volt*. (Borovszky 90), 1598: *Maczmolna*, 1588: *Moczmolna*, 1587: *Machmolna*, p[raedium], 1569: *Machy molna*, p[raedium], 1568: *Machmolna*, p[raedium], 1552: *Moczmona* (Rácz 2022: 184). — Földterület. Egykori település. Hegyközpályi külterületéhez képest nyugatra helyezkedik el. A név – valószínűleg az egykor ott álló malomépület megnevezésére – a *Moch* személynév és a *malom* építménynevet jelölő szó jelölt birtokos jelzős összetételeként jött létre, és metonimikus névadással vált a kifejezés a település megnevezésévé (RÁ CZ 2022: 184).

Mocsolya 2018: *Mocsoja*, 1935: *D[ealul] Mocsolya* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Mocsolya* (RTM.), 1889: *Mocsolya hegy* (Kat.), 1884: *Molsolya h[egy]* (HKFT.). — Földterület, szántóföld, legelő és belterületi rész. A település külterületének déli oldalán található. A név valószínűleg a *mocsolya* földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe, melynek jelentései: 1. 'kenderáztató, vizenyős terület', 2. 'gyenge szénát adó rét', 3. 'piszkos, zavaros vizű állóvíz' (FKnT.), 4. 'pocsolya' (SZT.). A

román *Dealul Mocsolya* névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagja pedig a *Mocsolya* átvételével jött létre. Vö. Mocsolya-lapos.

Mocsolya-hegy lásd **Mocsolya**

Mocsolya-lapos 1889: *Mocsolya lapos* (Kat.). — Földterület, szántóföld és beépített rész. A település déli oldalán, a belterület szomszédságában és a Mocsolya mellett található. A *lapos* földrajzi köznév 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős' területet jelöl (FKnT.). Vö. Mocsolya.

Mogyorós-hegy 1889: *Mogyorós hegy* (Kat.), 1864: *Mogyorós hegy* | *fekszik a községnek délre, öszve köttetésben áll a Száldobágyi határral, az elnevezést nem tudni honnét vette.* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén, az erdő szomszédságában található.

Molnár I. tanya 1907: *Molnár I. tanya*, 1902: *Molnár I. tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal. Vö. Molnár II. tanya.

Molnár II. tanya 1907: *Molnár II. tanya*, 1902: *Molnár II. tanya* (Hnt.). — Ahogyan a Molnár I. tanya, úgy ez a név is lakott területet jelölhetett. Vö. Molnár I. tanya.

Nagy András-rét 2018: *Nagy András-rét ~ Nagy András-rít* | *Valamikor a Nagy András nevén vóut. Túlrúl meg Gyarmati-rít, a Kösmöün túl. | Itt voltak szintén a kollektívának a tehenei.* 1934/1943: *Rátul Mare* (RTM.), 1889: *Nagy András rét* (Kat.), 1860: *Nagy András rét* (MKFT.). — Földterület, rét. A település külterületének északi részén, az Ugar és a belterület szomszédságában található. A román *Rátul Mare* névváltozat a *rât* 'rét' főnév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Nagy-hegy 2018: *Nagy-hegy ~ Hegy, -en* | *Az én gyerekkoromba még szőlőnk volt, aztán nyolcvanháromba jött a szecsepepe, ez a kutatóállomás, és elvette tőlünk a földeket, és beültette gyümölcsfával, aztán egészen kétezeröt-hat-hétig még kaptunk valami pénzt a gyümölcsök után, vagy termést, vagy pénzt. De mikor megkezdődött ez, hogy ugye adták el az emberek. [...] Aztán már nem tudta gondozni sem a kutatóállomás, és akkor otthagyta. | Itt csak gyümölcsös volt, barack, francia, alma, cseresznyés és egész kétezeröt-hatig működött.* 1941: *Nagyhegy* (MKF.), 1913: *Nagyhegy* (Hnt.), 1889: *Nagy hegy* (Kat.), 1864: *Nagyhegy* | *öszve köttetésbe állanak a NVáradí [nagyváradí] hegygyel, feküsznek a községnek delnyugotra.* (Pesty). 1860: *Nagy hernek* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű földterület. Domb, szántóföld, gyümölcsös és belterületi rész. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az adatközlők emlékezete szerint egykor szőlőt termesztettek benne. Később gyümölcsös lett. Ma már egy része teljesen elvadult. Nagyvárad közelsége miatt, a szuburbanizáció hatására lassan belterületesítik az egészet.

Nagy-Pólyás 1889: *Nagy Pólyás* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti oldalán található. A Pólyás északi része. Vö. Pólyás, Kis-Pólyás.

Nagy-tanya 1907: *Nagy tanya*, 1902: *Nagy tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba.

Nagy utca 2018: *Nagy utca*. — Az ófalu főutcája. Itt található az Iskola, a Polgármesteri hivatal, a Kultúrház, a Református és a Katolikus templom.

Nagyváradi út 2018: *Nagyváradi út*, 1889: *Nagyváradi út* (Kat.). — A Nagyváradra vezető aszfaltos út. A település külterületének nyugati–délnyugati részén húzódik.

Néptanács lásd **Polgármesteri hivatal**

Niaroş lásd **Nyáras**

Nyáras 2018: *Nyáras ~ Nyáros, -on | Itt vóut a legelőü valamikor. | Ott voltak a kollektív birkák.* 1934/1943: *Niaroş* (RTM.), 1884: *Nyaras* (HKFT.). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található. A név a *nyáras* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 'nyárfaerdő, nyárfákkal beültetett, benőtt hely' (FKnT.). A román **Niaroş** a magyar *Nyáras ~ Nyáros* átvételével jött létre. Vö. Nyáras-tető.

Nyáras-tető 2018: *Nyáros-tető*, 1889: *Nyáras tető* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található. A Nyáras része. Vö. Nyáras.

Nyilas 2018: *Nyilas | Itt van három düllőü. Így lefele. Vagy négy. [...] Elsőü-düllőü, második, harmadik, negyedik, így van.* 1889: *Nyilas düllő* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. Az egyik adatközlő szerint a név személynévi eredetű. Valószínűbb azonban, hogy a *nyilas* földrajzi köznévből ered, melynek jelentése 1. 'hosszú, egyenes terület', 2. 'sík terület' (FKnT.). Vö. Nyilas (Hegyközülak).

Nyilas-dűlő lásd **Nyilas**

Oláh-tanya 1907: *Oláh tanya*, 1902: *Oláh tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Orizont lásd **Orizont doi**

Orizont doi 2018: *Orizont doj ~ Orizont ~ Orizont kettő ~ Rájtá-kártier ~ Rajta | Építkezési központokkal. Vagy, nem is tudjuk, hogy minek nevezzük, kártierekkel [lakónegyedekkel] [...] Hát, többen vannak az idegenek, mint mi itten a Faluban vagyunk. [...] Ezervalahányszáz ház van, mink a Faluban kétszáz. [...] Itt a Faluban is sokan elmentek, és külföldre is mennek. [...] Kiöregszik a Falu, fiatalok sokan elmennek, más vidékekre vagy városba. [...] Ezek mind az újnegyedések. | Megyünk Várad fele, itt lesz a nagy Rájtá-kártier. De az is csak Pájihoz tartozik. | Rajta ipítette, de a neve Orizont lett.* — Belterületi rész. A település nyugati oldalán, az

ófalutól meglehetősen messze helyezkedik el. A terület eredetileg szántóföld volt, 2000 után építették be. Ezen a részen és az Orizont unuban lakik a hegyközpályi románság legnagyobb része. Az *Orizont* előtag jelentése 'horizont', a *doi* utótagé pedig 'kettő' (DEX). Ez a név a terület hivatalos neve. A **Raita Cartier** és a **Raita** névváltozatok a területet felvásárló és beépítő vállalkozóra utalnak, a *cartier* szó jelentése 'lakónegyed' (DEX). A negyed utcái a Str[ada] 1, 2, 3, 4 és 5 neveket kapták. Az Orizont unu és a Forvilla – az Orizont doihoz hasonlóan – szintén újabban beépített részei a településnek. Vö. Orizont unu.

Orizont egy lásd **Orizont unu**

Orizont kettő lásd **Orizont doi**

Orizont unu 2018: *Orizont unu ~ Orizont egy | Tehát nekünk kültelkünk nincs is már nagyon Pájiba, mert ugye ez ez volt itt a gyümölcsös, igen, az én gyerekkoromba, de ez is már kezd beépülni.* — Belterületi rész. A település délnyugati oldalán található. A terület eredetileg szántóföld volt, 2000 után építették be. Ezen a részen és az Orizont doiban lakik a hegyközpályi románság. Az *Orizont* előtag jelentése 'horizont', az *unu* utótagé pedig 'egy' (DEX). A kifejezés hivatalos név. Az Orizont doi és a Forvilla – az Orizont unuhoz hasonlóan – szintén újabban beépített részei a településnek. Vö. Orizont doi.

Ortodox templom 2018: *Ortodox templom ~ Román templom | Most épül, egy van, de csináltak egy nagyobbat. És ennek nagy kupolája lesz. | Kint, a Hegyen.* — A helynévgyűjtés időpontjában még félkész épület volt. A Nagy-hegyen található. A településre költözött nagyszámú ortodox románság miatt vált szükségessé. Hegyközpályiban a 2000-es évek elejéig szinte a teljes lakosság református vallású és magyar nemzetiségű volt. Az új lakónegyedek megjelenésével mozdultak el jelentősen az etnikai és a felekezeti arányok.

Óvoda lásd **Állami iskola**

Pădurea Kômpe lásd **Kômpe**

Paksi-gaz 1889: *Paksi gaz* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.).

Pál dombja 1889: *Pál dombja* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található.

Paleu lásd **Hegyközpályi**

Pál-tanya 1941: *Ta[nya]* (MKF.), 1935: *Ferma Paleu* (RKFT.), 1934/1943: *Fma [Ferma] St [Sfânt] Pal* (RTM.), 1913: *Páltanya*, 1901: *Páltanya* (Borovszky 90), 1900: *Páltanya*, 1898: *Páltanya* (Hnt.), 1889: *Pál tanya* (Kat.), 1884: *Pál tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, egykori tanya. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. A román **Ferma Paleu** és a **Ferma**

Sfânt Pal névváltozatok a *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjának (DEX) és a *Paleu* 'Pályi', illetve a *Sfânt Pal* 'Szent Pál' tagok összetételéből keletkeztek.

Pályi lásd **Hegyközpályi**

Pályi-tó 2018: *Páji-tó ~ Tó ~ r. Lăkul Păleu*. — Mesterséges tó. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A román **Lăcul Păleu** névváltozat előtagja a *lac* 'tó' köznév (DEX) végartikulusos alakjára vezethető vissza. A *Păleu* a *Pályi* név román megfelelője.

Pap gaza 1889: *Pap gaza* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén, a Pályi-tó szomszédságában található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.).

Papp-vendéglő 2018: *Pap-vendéglő*. — A Pályi-tó mellett lévő vendéglő. A név előtagja a tulajdonosra utal.

Pap-tanya 1907: *Pap tanya*, 1902: *Pap tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Pârâul Koşmo lásd **Új-Kösmő**

Parókia 2018: *Parókia*. — A református paplak. A Nagy utcán, a központban található.

Pártli lásd **Pártli-erdő**

Pártli erdeje lásd **Pártli-erdő**

Pártli-erdő 2018: *Pártli-erdő ~ Pártli ~ Pártli erdeje | Mert egy Pártli nevű emberé volt*. — Erdő. A település külterületének déli részén található.

Pincesor 2018: *Pincesor ~ r. Sirul Krămëlor | Van egy pincesor, a pince alatta van, majdnem a Templomnak közvetlen. Pár méter diferencia van. [...] A régi időkben maradtak vissza azok a pincék. A Templomtól Újlak fele menni, és ott*. — Utca. A Nagy utcából ágazik. Ahogyan a neve is mutatja: itt található a pincék. Sokat közülük a helyiek még ma is használnak. A **Şirul Cramelor** román névváltozat jelentése 'a pincék sora'. Mindkét névváltozat hivatalos utcanév.

Piski-völgy 1901: *Piskivölgy* (Borovszky 90). — Talán azonos a *Püski-völgy* nevű hellyel. Vö. *Püski-völgy*.

Polak-tanya 1935: *Ferma Polak* (RKFT.), 1884: *Polak tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található. A **Ferma Polak** névváltozat előtagja a *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza.

Polgármesteri hivatal 2018: *Polgármesteri hivatal ~ Néptanács ~ Hivatal*. — Épület. Az ófalu központjában, az Eskető terem mellett található.

Pólyás 2018: *Pójás*, 1889: *Pólyás dűlő* (Kat.), 1864: *Polyás | összeköttetésben allanak a bihari hegyvel a községnek északra fekszenek* (Pesty). — Földterület,

szántóföld. A település külterületének északkeleti részén található. Két részből áll: a Kis- és a Nagy-Pólyásból. A név az egyik adatközlő szerint személyre utal. Emellett az sem kizárt, hogy a 'mező' jelentésű *polya* földrajzi köznévvvel (FKnT.) áll etimológiailag kapcsolatban. Vö. Kis-Pólyás, Nagy-Pólyás.

Pólyás-dűlő lásd **Pólyás**

Proletár 2018: *Proletár ~ Poletár ~ Poletár-düllő ~ Poletár-rét* | *Ez is egy nagy birtokosé vóut, és amikor vége lett a tizennégyes háborúnak, ki lett osztva poletár főüdeknek. Úgyhogy szegény emberek [...]. És azért hívták Poletárnak. És van egy darab kaszállóy alatta, az meg Poletár-rét. Az is oda tartoztak, egy Nagy Ferenc nevű emberé vóut, birtokosé.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén található. Az adatközlők szerint a területet a háború után, a szegények megsegítésére osztották ki. Erre utalhat az elnevezése.

Proletár-dűlő lásd **Proletár**

Proletár-rét lásd **Proletár**

Püski-völgy 1889: *Püski völgy* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Piski-völgy.

Rácztanya 1907: *Rácztanya*, 1902: *Rácztanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Raita lásd **Orizont doi**

Raita-kartier lásd **Orizont doi**

Râtul Mare lásd **Nagy András-rét**

Református iskola 2018: *Református iskola*. — Egykori felekezeti iskola. Ma már nincs meg. Vö. Állami iskola.

Református templom 2018: *Református templom*, 1864: *templom* | *Tudomás szerént a körüllí helyekről nepesítetett meg, s amínt az idősb emberek állítják, de mínt a most ís látható, a templom ígen régi lehet, és csak romjaiból építetett fel az új nemzedék által.* (Pesty). — Épület. A Nagy utcán, a település központjában található. Az ófalu legnagyobb, legmagasabb épülete. A református felekezethez tartozik. BOROVSKY 1901-es leírása szerint: „A községben levő ev. ref. templom falazatának egy része még az ősi egyházból maradt fenn. Tornyát 1809-ben építették hozzá, de a templom többször leégett. Megújítása most van folyamatban. Az egyház birtokában egy 1787-ben készült aranyozott ezüst-serleg van, mely Szilágyi Sámuel ajándéka.” (89–90).

Régi temető 2018: *Régi temető ~ Felső temető*. — A Temető része. Vö. Temető, Új temető, Zsidó temető.

Rigófalva lásd **Hegyközpályi**

Rókalyuk 1889: *Rókalyuk* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található. A név valószínűleg a ’terület, ahol sok róka tanyázik’ jelentésű *rókalyuk* földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható összefüggésbe.

Román templom lásd **Ortodox templom**

Rózsa utca 2018: *Rózsza utca* | *A Kultúrház háta megett. [...] A temető felé megy.* — Utca. A Nagy utcából ágazik el.

Sajti tér 2018: *Sajti tér*. — Belterületi rész. A Kot szeg déli része.

Sas utca 2018: *Sas utca* | *Ott is, ha valaki nekem aszonta vóna, nekem ezelőtt ötven évvel ezelőtt vagy hatvan évvel, hogy itt van egy darab telek, oszt ípitsél rá, aszontam vóna, inkább fizetek, csak hagyjá bikin te is, menjek oda, mert mióta fényes van fünt az igen, követ nem látott. Az a hej. Ojan elhagyatott hej vóut, hogy rettenetes. És most egy városrész. Jöttek Váradrul meg össze-vissza az országbul: Különböző nípek felvásárolták ócsón, banikér a telkeket, és ojan palotákat építettek, mint egy városrész. Igen. Ijen változás lett.* | *Ahogy Száldobágy fele megy az út.* — A belterület déli része. Folyamatosan bővül, építik be. A név jelenleg hivatalos utcanév.

Silye-kút 2018: *Sije-kút* | *Az az alsó kút, az sose volt jó, tehát a Völgy-kút, én gyerekkoromba jártam oda vízér, de csak úgy, hogy anyukám főzött belőle. Ha inni akartunk, akkor mindig feljöttünk oda a Sije-kútra.* | *Szerintem azért [Silye-kút a neve], mert domboldalon volt, és gyorsan lefojt [azaz: sietett] onnan a víz.* — Kút. A Kút utcán található. Az adatközlők szerint nagyon jó minőségű vize volt. A név előtagja bizonyára személynévi eredetű. Vö. Kút utca, Völgy-kút.

Şirul Cramelor lásd **Pincesor**

Sportcsarnok 2018: *Sportcsarnok*. — Épület. A Futballpálya mellett található.

Strada Ametist utca⁸ 2018: *Str[ada] Ametist utca* | *Itt mellette megint vannak házak, ezeket nem lehet tudni, hogy micsodák, mert ott egy ház egy utca, tehát ott van ojan név, hogy Diámánt, az összes drágakővel el van nevezve.* | *Ott mindenki amijet akart, ojan utcanévet adott, amijent akart, mert leadták az önkormányzatnak, tehát ezek az utcák le lettek adva. És akkor kérhettek rá bármilyen utcanévet, tanácsosi határozattal, és akkor megkapták, de mondom, ijen Zafír, meg nem tudom.* — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A név előtagja a *stradă* ’utca’ főnév végartikulusos alakjára vezethető vissza, az utótagja az *ametist* ’ametiszt’ (DEX) főnévből ered. Hivatalos utcanév. Vö. Strada Cristal utca, Strada Diamant utca stb.

⁸ A *Str. Ametist utca*, *Str. Cristal utca*, *Str. Diamant utca*, *Str. Perla utca*, *Str. Rubin utca*, *Str. Safir utca* és a *Str. Topaz utca* példák utcanévtábláról származó adatok. Az íráskéjük alapján hibrid: félig román, félig magyar nyelvű helynevek. A megfigyelések alapján ezek a formák a szóbeli kommunikációban nem élnek.

Strada Cristal utca 2018: *Str[ada] Cristal utca*. — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *cristal* főnév jelentése 'kristály' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Diamant utca 2018: *Str[ada] Diamant utca ~ Diámánt*. — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *diamant* főnév jelentése 'gyémánt' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Forvilla lásd **Forvilla**

Strada Perla utca 2018: *Str[ada] Perla utca*. — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *perlă* főnév jelentése 'gyöngy' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Rubin utca 2018: *Str[ada] Rubin utca*. — A Forvilla nevű rész egyik utcája. Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Safir utca 2018: *Str[ada] Safir utca ~ Zafir*. — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *safir* főnév jelentése 'zafír' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Soarelui lásd **Cérna-rét**

Strada Topaz utca 2018: *Str[ada] Topaz utca*. — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *topaz* főnév jelentése 'topáz' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Szabó Pál 2018: *Szabó Pál | A Tótól felfele ez a szakasz, ez legelő, a mai napig is ott legelnek a tehének*. 1889: *Szabó Pál* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti része. Vö. Szabó Pál (Hegyközújlak).

Szabó I. tanya 1907: *Szabó I. tanya*, 1902: *Szabó I. tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal. Vö. Szabó II. tanya, Szabó III. tanya.

Szabó II. tanya 1907: *Szabó II. tanya*, 1902: *Szabó II. tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett. Vö. Szabó I. tanya.

Szabó III. tanya 1907: *Szabó III. tanya*, 1902: *Szabó III. tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett. Vö. Szabó I. tanya.

Száldobágyi-erdő 2018: *Száldobágyi-erdő*. — Az erdőnek a Hegyközszáldobágy szomszédságában lévő része. A település külterületének délkeleti oldalán található. Vö. Száldobágyi-erdő (Hegyközszáldobágy, Hegyközújlak).

Száldobágyi út 2018: *Száldobágyi út | Ez az út, ez most lett leaszfaltozva, már kétezernyolctól errefele. Addig ez az út ojan út volt, hogy csak szekérral, szárazba lehetett, tehát ez kötötte össze Pájit Száldobággal. Ez volt a legrövidebb út, de csak száraz időbe lehetett közlekedni. Itt télen sárba-hóba nem*. 1889: *Száldobágyi út* (Kat.). — A Hegyközszáldobágyra vezető aszfaltos út. A település külterületének déli részén húzódik.

Szeles 2018: *Szeles | Az a düllőü, Szelesnek hívták. [...] És az szinte az állam kitulajdonította gyümölcsösnek. És hogy megszűnt a változásra a Gosztát, hát mindenki*

a területjét visszakapta. És sokan eladták. Hát, ott szinte egy városszisz van építve. Nem is tudom, hány száz ház van bele építve. 1889: Széles (Kat.). — Földterület, szántóföld, kaszáló és belterületi rész. A település délnyugati oldalán található.

Széles lásd **Szeles**

Szénási-tanya 1907: *Szénási tanya*, 1902: *Szénási tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Szövetkezet lásd **Eskető terem**

Szűcs-tanya 1907: *Szűcs tanya*, 1902: *Szűcs tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Tábor-tető 1941: *Tábortető* (MKF.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti része.

Tanya 1. lásd **Kollektíva**

Tanya 2. lásd **Pál-tanya**

Tarbai-tanya 1907: *Tarbai tanya*, 1902: *Tarbai tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Tejgyár 2018: *Tejgyár*. — Épület. A Kollektíva része. Ma már nem működik.

Temető 2018: *Temető*. — A belterület keleti részén található. Új-temető, Régi-temető és Zsidó-temető nevű részekből áll. Vö. Új-temető, Régi-temető, Zsidó-temető, Temető alja, Temető-domb.

Temető alja 2018: *Temető alja*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a temető szomszédságában található. Vö. Temető, Temető-domb.

Temető-domb 2018: *Temető-domb*. — Földterület. A Temető dombja. A település belterületének keleti oldalán található. Vö. Temető, Temető alja.

Templom lásd **Református templom**

Tise 2018: *Tise*. — Farm. A Nagy András-réten található. Az adatközlők szerint nevét tulajdonosáról kapta.

Tó lásd **Pályi-tó**

Tóth-tanya 1907: *Tóth tanya*, 1902: *Tóth tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Törkömerő 1889: *Törkömerő* (Kat.). — Földterület és belterületi rész. A település külterületének délnyugati oldalán található. A terület nagy részét mára beépítették. A név talán a *törköly* főnév és *mérő* igenév összetétele, de az sem kizárt, hogy a *Török-mező* névalak eltorzult változata. A hegyközszáldobágyi helynévanyagban

szintén találunk egy *Törkömerő* nevű földterületet. A lokalizálásuk alapján a kettő nem ugyanaz. Vö. Törkömerő (Hegyközszáldobágy).

Turmix lásd **Turmix ábécé**

Turmix ábécé 2018: *Turmix ábécé ~ Turmix*. — A Kot szegen található épület. Jelenleg élelmiszerüzletként működtetik.

Ugar 2018: *Ugar | Van Elsőü-düllőü, ez volt a Középső és az Alsóü-düllőü. | Itt van az országút fele*. 1935: *D[éalul] Ucar* (RKFT.), 1934/1943: *Ugar* (RTM.), 1889: *Ugar* (Kat.), 1884: *Ucar* (HKFT.). — Nagy kiterjedésű földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén található. Három részből áll: az Alsó-dülőlől (régőbbi nevén: Alsó-Ugar), a Középső-dülőlől és az Első-dülőlől (régőbbi nevén: Felső-Ugar). A román **Ugar** név a magyar *Ugar* átvételével jött létre. A **Dealul Ucar** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Alsó-dülő (Alsó-Ugar), Középső-dülő és Első-dülő (Felső-dülő).

Új-hegy 1889: *Uj hegy* (Kat.), 1864: *Uj hegy, Ujhegy | öszve köttetésbe állanak a NVáradí [nagyváradí] hegygyel, feküsznek a községnek delnyugotra. | az utóbbi az elnevezést onét vehette, hogy az előtt alig 70 évvel ültetett és alakíttatott át szőlő hegygyé, — fekszik a községnek nyugotra a bihari szántőföldekkel határos*. (Pesty), 1860: *Uj hegy* (MKFT.). — Földterület, szántóföld, belterületi rész. A település külterületének nyugati oldalán található.

Új-Kösmő 1935: *Pâr[âul] Koşmo* (RKFT.), 1889: *Uj Kösmő* (Kat.). — A Kösmő-patak egyik ága. A település külterületének északi részén folyik. A **Pârâul Koşmo** névváltozat előtagja a *pârâu* 'patak' köznév (DEX) végartikulusos alakjára vezethető vissza, az utótagja pedig a magyar *Kösmő* átvétele. Vö. Kösmő-patak, illetve Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Sitervölgy), Kösmő-völgy (Sitervölgy).

Új sor 2018: *Új sor | Az azér lett Új sor, mer ez egy birtokosnak a tulajdona vóut, és kiosztotta így a munkásoknak, akik dóugoztak a földjén. És kaptak egy-egy kis házhejet. És oda építettek egy kis házat. | Ez annakidején úgy lett Új sor, hogy ez Hornyácki-föld vóut mind. És akkor az kiadta a munkásainak, hogy azok építettek oda házat*. — Utca. A település belterületének délnyugati részén húzódik. A legrégebbi utcákhoz képest ez a rész újabban beépített része a településnek. Az adatközlők szerint ez a rész is a Hornyánszky család birtoka volt. A háború után osztották ki házhelyeknek.

Új temető 2018: *Új temető ~ Alsó temető*. — A Temető része. Vö. Temető, Régi temető, Zsidó temető.

Vágóhíd 2018: *Vágóhíd*. — Épület, egykori vágóhíd. A Sajti téren állt.

Vajda-szállás 1901: *Vajda-szállás* (Borovszky 90), 1889: *Vajdaszállás* (Kat.). — Dülő. A település külterületének délnyugati részén található.

Vén-erdő 2018: *Vén-erdő ~ Vín-erdőü* | *Ez valamikor arról lett elnevezve, hogy valamikor erdőü volt. [...] Óriás nagy fák vóutak.* 1889: *Vén erdő* (Kat.), 1864: *Vén erdő* | *kaszáló. | a bihari határral, fekszik a községnek északra, az elnevezést onnét vette hogy hajda nagy erdőség vólt ugy alkalmaztatott később kaszállónak. Még most is sok nagy kiterjedésü, sok időkre mutató fák tanuskodnak előbbi helyzetéről.* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati része. Vö. Vén-erdő-rét.

Vén-erdő-rét 1889: *Vén erdő rét* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A Vén-erdő és az Ugar része. A település külterületének északnyugati oldalán található. Vö. Vén-erdő.

Veres-oldal lásd **Vörös-oldal**

Voros oldal lásd **Vörös-oldal**

Völgy-kút 2018: *Völgy-kút ~ Vőügy-kút* | *Az meg vőügybe van, oszt abban vóut állandóan víz. | Az lent volt, azért volt Völgy-kút.* — A Kút utcán áll. Vö. Kút utca, Silye-kút.

Vörös-oldal 1934/1943: *Voros oldal* (RTM.), 1889: *Veres oldal* (Kat.), 1884: *Vörös oldal* (HKFT.), 1860: *Veres oldal* (MKFT.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. A román *Voros oldal* név a magyar *Vörös-oldal* átvételével jött létre.

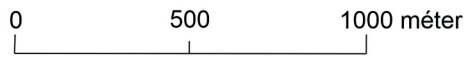
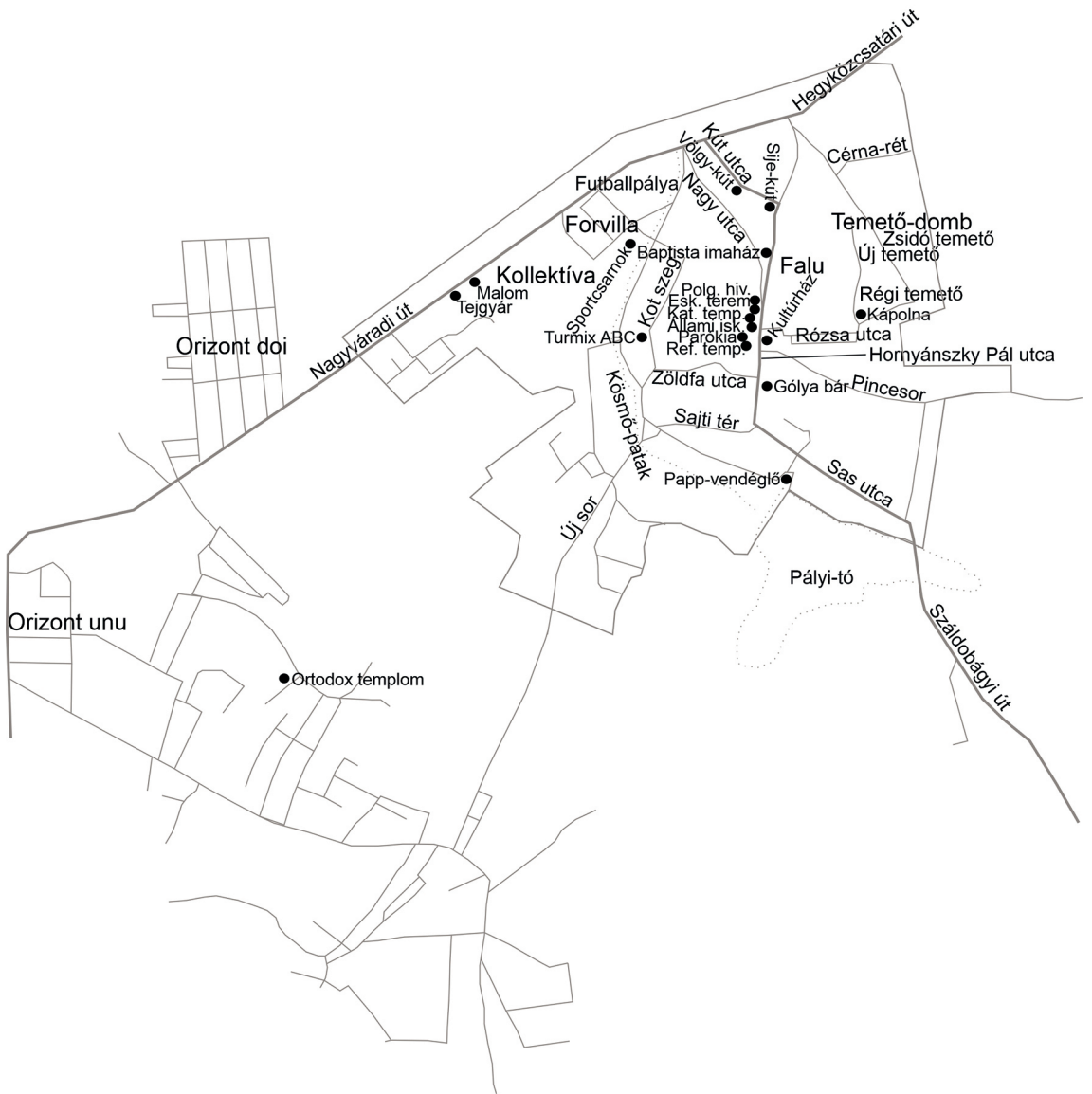
Wirtshaus Hágo as. lásd **Felső-hágó kocsmá**

Zafir lásd **Strada Safir utca**

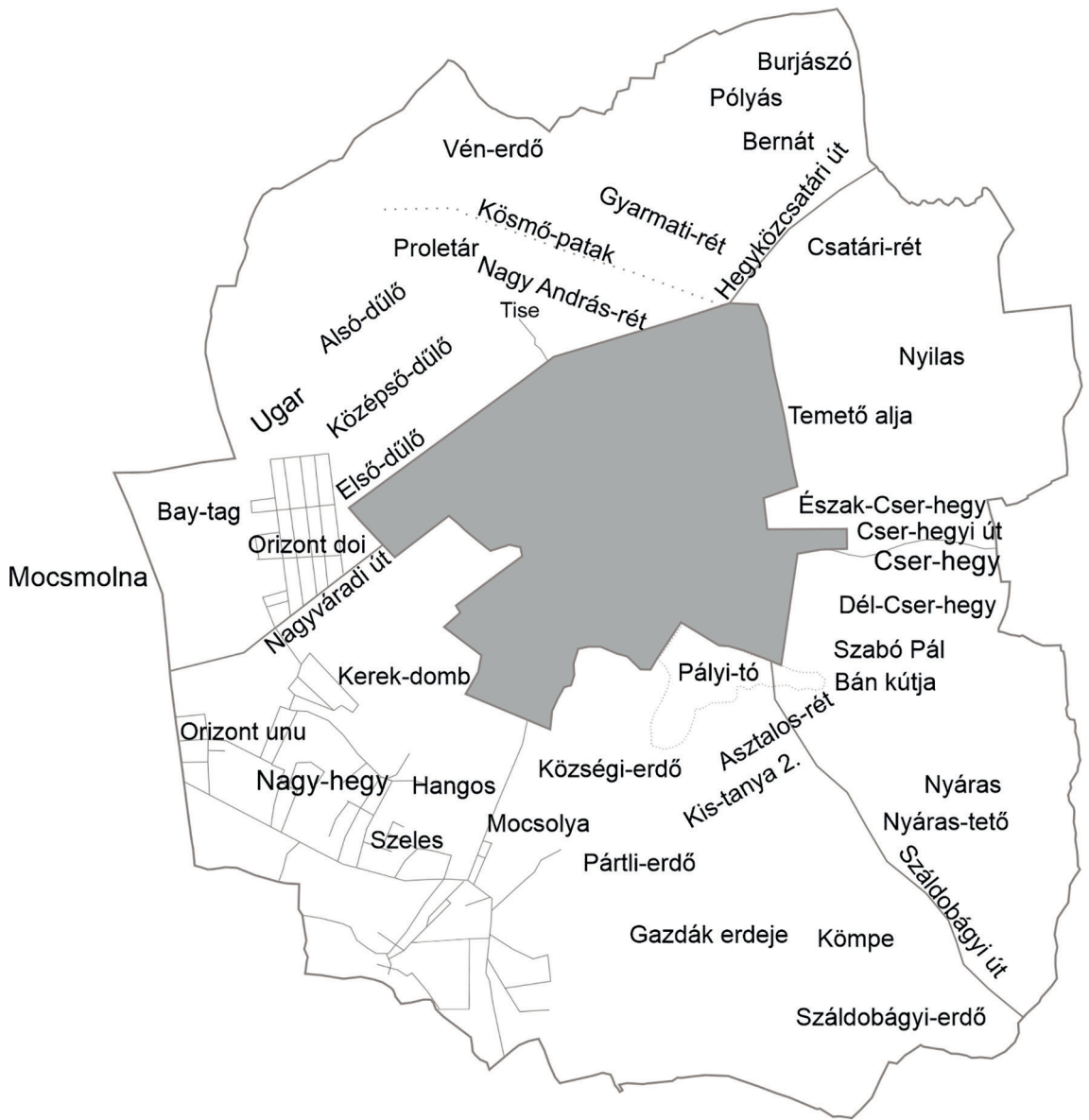
Zombori-tanya és -szőlőtelep 1907: *Zombori tanya és Szőlőtelep*, 1902: *Zombori tanya és Szőlőtelep* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Zöldfa utca 2018: *Ződfa utca* | *A Templomtul lefele, ott ez egy mellékutca.* — Utca. A Nagy utcát és a Kot szeget köti össze.

Zsidó temető 2018: *Zsidó temető.* — A Temető része. A település belterületének keleti oldalán található. Vö. Temető, Új-temető, Régi-temető.

Hegyközpályi belterülete

0 1000 2000 méter

Hegyközpályi külterülete

7. Hegyközszáldobágy

Hegyközszáldobágy 2018: *Hegyközszáldobágy, -ra ~ Száldobágy, -ra ~ r. lá Săldăbădzsu dă Muntă | Nem voltak, az első román, amikor idekerült, [...] hetven, hát, már menyasszonya voltam a férjemnek. [...] Hetvenhatba, hetvenhétbe, akkor került ide az első család, de azok jól beintegrálódtak ide közénk, mer Csipri magyar óvodába járt, szóval az nem volt gond. Hánikule meg értett magyarul. | Mondjuk, most már románok azért sok beköltöztek nagyon, Száldobágyra is. Eladók házak. Mittudomén. Nagyon sok. Közel van Váradhoz. És akkor általában, általában azok veszik meg. | Azt mondják, hogy régen-régen volt szélmalom. [...] azért kellett elbontsák, mert a dombra építették a szélmalmot, ahol szél van, és ojan nagy kereket csináltak neki, hogy a szél mindig összetörte. | Szélmalmos [a száldobágyiak], állítólag mindig szélmalmot akartak építeni. S akkor mindig avval macerálták őket, hogy, na, forog már a szélmalom? S nem lett belőle semmi. Ott a temetőnél akarták, mert az egy ojan magasabb pont a faluba, s ott, általában, ott mindig fúj a szél, mittomén, de úgy látszik, még most is terveznek sokszor valamit, s akkor nem lesz belőüle semmi, hiába, pénz nem volt rá, mi nem volt, de ezt én így hallottam. | Van egy ojan monda is, hogy száldobágyi nevezetű volt a kocsmáros, s arról kapta a nevet [a település]. 1941: *Hegyközszáldobágy* (MKF.), 1940: *Száldobágy* (Jakó), 1935: *Săldăbagiu de Munte* (RKFT.), 1934/1943: *Săldăbagiu de Munte* (RTM.), 1914: *Hegyközszáldobágy* (MÁKT.), 1913: *Hegyközszáldobágy* (Hnt.), 1910 k.: *Hegyköz-Száldobágy* (MÁT.), 1907: *Hegyközszáldobágy*, 1902: *Hegyközszáldobágy* (Hnt.), 1901: *Hegyköz-Száldobágy | Hegyköz-Száldobágy*, Nagyvárad közelében fekvő kisközség, ev. ref. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 134, lakosaié pedig 864. Postája, távirója és vasúti állomása Nagyvárad. E község 1465-ben, Zaldobag néven, mint a Bályokiak birtoka szerepel. Később a váradi püspökség birtokába került, de a mult század elején a Kabos és a Szénássy családot is itt találjuk. A község legnagyobb része 1802-ben tűz által pusztult el, a mikor a templom és a paplak is leégett. Mostani ev. ref. temploma 1830-ban épült. Az egyház birtokában aranyozott ezüst-kehely van 1701-ből, és több XVII. századbeli, gazdagon himzett, érdekes úrasztali takaró, valamint selyem- és csipkekendő. A községhez tartozó Bodonhegy, Szénhely, Vajda dűlő, Budarét, Játékdomb és Veres-patak elnevezések történeti jelentőséggel látszanak bírni. (Borovszky 90), 1900: *Hegyköz-Száldobágy*, 1898: *Hegyköz-Száldobágy*, 1895: *Hegyköz-Száldobágy*, 1892: *Hegyköz-Száldobágy*, 1888: *Hegyköz-Száldobágy* (Hnt.), *Hegyköz-Száldobágy* (Kat.), 1884: *Hegyköz-Száldobágy* (HKFT.), 1882: *Hegyköz-Száldobágy*, *Száldobágy*,*

1877: *Hegyköz-Száldobágy, Száldobágy*, 1873: *Szaldobágy* (Hnt.), 1864: *Hegyköz Száldobágy, HK. [Hegyköz] Száldobágy* | ezen község emlékezet olta csakis ezen nevezettel bírt, s jelenleg is bír, s semmi más elnevezéssel nem bír ezen nevezet alatt ösmeretes országszerte, — ezen helynek név eredete szo hagyományokból meritve onnét jönni álitatik, hogy az Tatár s török hadjarat előtti üdökben Nagy Váradi egyeseknek Szállás helyeikül szolgált. — mi még ugyancsak a Tatár és török hadjarat előtt meg ülepitetvén nevezett község s helynevezett alatt, hogy honnan népesitetett tudomásonkivüli a leg régibb üdö szakból annyival szolgálhatunk, hogy a Török hadjarat alatt ezen helység el pusztítatván az benne lakot népség részint le ölettek, rész szerint rabszolgaságba elhurczoltattak részint bujdoklová váltak, az akkori elő népség közzül Kati Máté és Katusz András, több üdökig a Tatárok rabsága járma alatt szenvedtek, Kik is több üdök lefolyta után Julius 23n 1697ik esztendőben a Tatár járom alol meg szökve hazájokba vissza jönni akarván utjokat nem tudván Burkus ország Dánczing nevü várossában jutván az Danczíngi Városi hatoságtol a nevezet időben nyertek vissza jöhetésre utlevelet, mely ut levél eredetiben Hegyköz Száldobágy Községeben jelenlegis Űdösbb Kis Gábor kezei között német nyelven írva fel található, mely két egyénnek sikerült is hazájokba vissza jönni, de vissza jövelelek alkalmával Hegyköz Száldobagyott oly el pusztított álapotba találták, hogy Káti Máté haza helyére egy emlékezetes vén szilfa feltalálása által ösmert reá Katusz András pedig nem Hegyköz Száldobágyi hanem Berettyo Ujfalusi illetőségű lévén hazájába születés helyére haza ment — ezen Kati Máté magyar ajku Református valállásu egyén vala — s emlékezet olta ez hely népe magyar ajkuak református vallásuak voltak. s jelenlegis azok. — Hegyköz száldobágy külömben méltó nevét viseli miután fekvése az helynek az hogy fel emeltebb hegyes helyen, s hegyektől környös körül evedzve foglalva áll. (Pesty), 1860: *H.K. [Hegyköz] Száldobágy* (MKFT.), 1851: *Száldobágy* | *Száldobágy, magyar falu, Bihar vmegyében, Váraddal határos, hegyen épülve, 786 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 3500 hold, mellyből szántó 200, rét 205, legelő 155, szőlő 945, erdő 2000 hold. Urbériség szántóban, legelőben, szőlőkben, rétben 1400 h., majorsági szőlő 100, erdő 2000 hold. Földe sovány, gödrös, bokros: fő jövedelme borból, gyümölcsből áll. Birja a váradi deák püspök.* (Fényes), 1783: *Száldobagy* (EKFT.), 1770: *Száldobágy* (Urb.), 1600: *Zaldobagi*, 1598: *Zaldobagy*, 1587: *Zaldobagy*, 1581: *Zaldobagiensis*, 1465: *Zaldobag*, 1291–1294: *Zaldubag*, 1236: *Zaldubag* (Rác 2022: 260), 1226: *Scaldubag* (Jakó). — Település Románia északnyugati részén, Hegyközpályi (r. Paleu), Hegyközújlak (r. Uileacu de Munte) és Nagyvárad (r. Oradea) között helyezkedik el. Hegyközpályival és Hegyközújlakkal együtt Hegyközpályi község (r. Comuna Paleu) része. Túlnyomóan magyar nemzetiségű lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 773 fő. Ebből 645-en (83,4%) magyarnak, 97-en (12,5%) románnak, 5-en (0,6%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN.). A település első írásos említése a 13. század első feléből származik.

A 19. század közepéig főként **Száldobágy** néven jelenik meg. A század hatvanas éveitől kezdve a *Száldobágy* és a *Hegyközszáldobágy* névváltozatok felváltva és együtt jelennek meg a különböző forrásokban. A 20. század eleje óta hivatalosan magyarul *Hegyközszáldobágy*, románul pedig *Săldăbăgiu de Munte*. Az eredeti név a *száldob* 'hársfa' növénynév -gy helynévképzős származéka (RÁCZ 2022: 260).

Akácos 2018: *Akácos* | *Mert van ott egy pár fa, ott egy nagyobb akácos volt. És oda jártak delelni a tehenek.* — Kisebb fás terület. A legelő része. A település külterületének északi oldalán, a belterület szomszédságában található.

Állami iskola lásd **Iskola**

Alsó-Cipellés 2021: *Alsó-Cipellés* | *Ez a Cipellés alsó része.* — Földterület. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. A Cipellés része. Vö. Cipellés.

Alsó-Kopasz-domb 2021: *Alsó-Kopasz-domb.* — Földterület. A település külterületének déli oldalán található. A Kopasz-domb része. Vö. Kopasz-domb.

Alsó-Új-hegy 2021: *Alsó-Új-hegy.* — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Az Új-hegy része. Vö. Új-hegy, Új-hegy út.

Alsó-Vajda 2018: *Alsó-Vajda.* — Földterület, legelő. A Vajda 1. része. A település külterületének északi oldalán található. Vö. Vajda 1., Vajda 2., illetve Vajda 1., Hegyközszáldobágyi út (Vajda 2.) (Hegyközújak).

Arany-hegy 2018: *Arany-hegy*, 1941: *Aranyhegy* (MKF.), 1935: *Viile de Aur* (RKFT.), 1934/1943: *Viile de Aur* (RTM.), 1884: *Arany hegy* (HKFT.), 1860: *Aranyhegy* (MKFT.). — Domb, szántóföld, kaszáló. A település külterületének délnyugati részén található. A román *Viile de Aur* névváltozat a *vii* 'szőlőskertek' köznévvégartikulusos alakjának és az *aur* 'arany' melléknévnek az összetétele (DEX).

Bagaria 2018: *Bagaria.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén található. A ma már kevésbé ismert *bagaria* szó 1. 'marhabőr', 2. 'bőrből készült csizma' (TESz., SZT.) és 3. 'szemtelen, szégyentelen' (TESz.) jelentésben volt használatos. A névnek az 1. és 2. jelentéssel való kapcsolata kevésbé valószínű. A 'szemtelen, szégyentelen' jelentésű *bagaria* szóval viszont utalhattak a terület minőségére, s így a melléknév könnyen válhatott tulajdonnévvé. Vö. Bagaria-tető.

Bagaria-tető 2018: *Bagaria-tetőű, -n* | *Itt volt egy szélmalom, állítólag, fent a Bagaria-tetőn, mert az a legmagasabb domb, valamikor réges-régen.* — Földterület, kaszáló. A Bagariának a domb tetején lévő része. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Bagaria.

Baptista imaház 2018: *Baptista imaház* | *Katolikus templom, az nincs. Csak református meg baptista.* — Épület. A Nagy utcán található. A település baptista felekezeti lakossága használja.

Bihari-erdő 2018: *Bihari-erdőü*. — Erdő. A település külterületének északnyugati részén található. A Pályi-erdő folytatása, a terület nagyobb része Bihar településhez tartozik.

Bodon-hegy 2018: *Bodon-hegy* | *Az a legmagasabb terület Száldobágyon, domb. Mikor tiszta az időü, be lehet látni Debrecenbe. | Ott is volt elég sok szőlőü meg gyümölcsös.* 1941: *Bodonhegy* (MKF.), 1913: *Bodonhegy* (Hnt.), 1901: *Bodonhegy* (Borovszky 90), 1888: *Bodonhegy* (Kat.), 1884: *Bodonhegy* (HKFT.), 1864: *Bodon hegy* | *ezis részben a szőlőtől ki irtva vető földnek, s kissebb részben Szöllőnek használtatik, hogy ezen nevezetét honnat vette azzal nem szolgálhatunk.* (Pesty). — Domb, szántóföld, gyümölcsös. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők szerint ez a település legmagasabb dombja. A név előtagja feltehetőleg a 'fakéreggel vagy betongyűrűvel védett kút, forrás' jelentésű *bodon* földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe (FKnT.).

Boglyos 2018: *Bogjos*. — Földterület, szántóföld, kaszáló. A település külterületének déli részén található. Egy részét mára beépítették. A név talán a *boglya* 'rakás' főnév -s melléknévképzős származékára vezethető vissza (ÚMTsz.).

Borsi-erdő 2018: *Borsi-erdőü* | *Az régen a borsiaké volt.* — Erdő. A település külterületének északkeleti részén található.

Buda-rét 2018: *Buda-rét ~ Buda-rít ~ Buda-rít-ódal* | *Ottan van kaszállóü is, mer lapos, közepen, egyik ódalt azt csak Buda-rétnek hívják, igaz, az a másik ódalt már Nagy-hegy.* | *A kertek alá benyúlik, itt ez a rész befele. Egészen ki a tóig. Egész itt.* 1901: *Budarét* (Borovszky 90). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli oldalán, a belterület szomszédságában található. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Buda-rét-oldal lásd **Buda-rét**

Bunyita 2018: *Bunyita ~ Bonyita*. — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található.

Cipellés 2018: *Cipellés ~ Cipellis* | *Több része el van adva, ojan gazdának, aki azt se tudja, hol van a földje, csak kifizette az árát. | Az is ijen volt, szőlőü is benne, volt gyümölcsös.* 1888: *Czipellés* (Kat.), 1864: *Czipellis hegy* | *hegy regebb üdőben általában szőlőhegy volt ez azonba már nagy részben ki irtva vetemény földnek, s csak kevés részben használtatik szöllőnek, név eredeteről leg kevessebbel sem szolgálhatni.* (Pesty). — Szántóföld, gyümölcsös. A település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Alsó-Cipellés.

Cipellés-hegy lásd **Cipellés**

Codru lásd **Nagy-erdő**

Csere lásd **Csere-legelő**

Csere-legelő 2018: *Csere-legelő ~ Csere.* — Földterület, legelő. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található.

Csicse-patak 1. 2021: *Csicse-patak.* — Patak. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Csicse-patak 2.

Csicse-patak 2. 2018: *Csicsa-patak ~ Csicse-patak | Az is ojan dombosabb, kaszállóu és gyümölcsös. | Kaszállóu is, gyümölcsös, hát, régen nagyon sok szilvás vóut meg mindenféle gyümölcs, cseresznye, hát. Kocsival hordták, nem lovas, vagy hogy autókocsival, hanem szekérrel, lovas kocsival. Amivel, amiben rugóu volt, hogy ne törje össze, meg kordéj.* — Kaszáló, gyümölcsös. A település külterületének keleti oldalán található. A területen folydogáló patakról kapta nevét. Vö. Csicse-patak 1.

Csillag sikátor 2018: *Csillag sikátor | Itt van egy kicsi kis, ki az erdőü felé. Valami Csillag nevü lakott, és azért hívták Csillag sikátornak. | Azér, mer Varga Isván Csillag Margitot vette el feleségül, és akkor Csillag sikátor. [...] Ott laktak.* — Utca. A település belterületének keleti részén található.⁹

Csoma 2018: *Csoma | Abba az erdőübe van egy rész, ami magánkézbe van. Az nem erdőü vóut valamikor, de most már be [...] nőtték a fák. És az a Csoma.* 1864: *Csoma* (Pesty). — Az erdő része. A település külterületének északkeleti oldalán található. A név a hegyközújlakiak szerint egy *Csoma* nevű személyre vezethető vissza. Kiseb valószínűséggel talán a *csoma* 'döghalál, pestis, betegség' jelentésű szóval (ÚMTsz., SzT.) hozható összefüggésbe. Vö. Csoma-tető, illetve Csoma, Csoma-kút, Csoma-tető, Égett-Csoma, Külső-Csoma (Hegyközújlak).

Csoma-tető 1941: *Csomatető* (MKF.). — A Csoma része. A település külterületének északkeleti oldalán található. Vö. Csoma, illetve Csoma, Csoma-kút, Csoma-tető, Égett-Csoma, Külső-Csoma (Hegyközújlak).

Csonka-rét 2018: *Csonka-rét ~ Csonka-rít.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli oldalán található.

Dealul Istenheghi lásd Isten-hegy

Dealul Kalman 1935: *D[ealul] Kalman* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Kalman* (RTM.), 1884: *Kahnan Fer* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A **Dealul Kalman** név előtagja a *deal* 'domb' (DEX)

⁹ A Google internetes térképszolgáltatása, a Google Térkép (Google Maps) a most beépülő területek esetében, a fenti névközlésben nem szereplő, további utcaneveket is feltüntet: r. *Strada Livezilor*; r. *Strada Scărișoarei*, r. *Strada Ghiocilor*; r. *Strada Orhideelor*; r. *Strada Albinelor*; r. *Strada Dealul Mare* (vö. Nagy-hegy); r. *Strada Magnoliei*. Ezekről az új nevekről a megkérdezett száldobágyiak nem beszéltek. Érdekességük, hogy az általuk jelölt területeken épületekkel még csupán itt-ott lehet találkozni, a növényzet több helyen is elburjánzott, ezek a részek tehát még erősen őrzik a külterületi jellegüket. A településen sétálva az benyomásunk támadhat, hogy ezekben az esetekben hamarabb született meg az utcanév, mint maga az utca.

köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza, az utótagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Dealul Mare lásd **Nagy-hegy**

Dealul Nou lásd **Új-hegy**

Dél-Szántófield 2018: *Dél-Szántófield*. — Földterület, szántófield. A település külterületének nyugati oldalán található. A Szántófield része. Vö. Szántófield, Észak-Szántófield.

Dózsa György lásd **Dózsa György utca**

Dózsa György utca 2018: *Dózsa György utca ~ Dózsa György ~ r. Sztrádă Gjorgë Dozsă | Ha menni felfelé, az útnak a bal oldala Száldobágy, a másik része Várad [...] van ojan, hogy ez a két-három ház Száldobágyhoz tartozik, a szomszédja már Váradhoz tartozik. | Mondják is, akik odaköltöztek, hogy mi még Száldobágyhoz tartozunk, a másik oldal meg a [...].* — A település belterületének déli részén, Száldobágy határán található. Az adatközlők szerint az utca egyik fele még Száldobágyhoz, a másik fele pedig már Nagyváradhoz tartozik. Az elnevezés hivatalos utcanév.

Dögtemető 2018: *Dögtemető | Véletlenül disznó, tehén vagy valami elpusztult, akkor azt oda temették. | Az Akácok mellett, lent.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északi részén, a Pályi-erdő szomszédságában található.

Epres-kert 2018: *Epres-kert | Egy időibe vout benne eper is téve.* — Földterület, szántófield. A település belterületének nyugati részén található.

Erdőség lásd **Nagy-erdő**

Erdőség-dűlő lásd **Kőhormány**

Észak-Szántófield 2018: *Észak-Szántófield*. — Földterület, szántófield. A település külterületének nyugati oldalán található. A Szántófield része. Vö. Szántófield, Dél-Szántófield.

Factos oldal lásd **Faggyas**

Faggyas 2018: *Faggyas*, 1934/1943: *Factos oldal* (RTM.), 1884: *Fagyos oldal* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. Mára szinte teljesen beépítették. A *Faggyas* név – ha nem a *fagy*, *fagyos* szóra vezethető vissza – talán a ’vézna, sovány’ jelentésű *faggyas* közszóval (ÚMTsz.) hozható összefüggésbe. A román *Factos oldal* név a *Fagyos-oldal* névváltozat átvételével jött létre.

Faggyas-oldal lásd **Faggyas**

Falu-rét lásd **Falu rétje**

Falu rétje 2018: *Falu rétje ~ Falu-rít*. — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található.

Fel-kert 2018: *Fel-kert* | *Az hivatalosan Vajda-dűlő, de itt úgy hívják, hogy Fel-kert.* 1934/1943: *Fökert* (RTM.), 1888: *FelKert* (Kat.), 1884: *Fökert* (HKFT.), 1864: *FelKert* | *ezen fekvőség a falu felet észak felé levő részén fekszik, tulajdon képpen kertí szőlő s az helysegnél fentebb esőségénél s kert tulajdonságánál fogva nevezetét fel kert névbe öröklötte.* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a belterület mellett található, a Vajdához (1.) tartozik. A román *Fökert* a magyar *Fel-kert* átvételével jött létre.

Felszeg 2018: *Felszeg, -en* | *A templomtól felfelé.* — A Nagy utca és a Hatház utca folytatása.

Finta-tanya 2018: *Finta-tanya* | *Ez a rész egy gazdáé vóút valamikor, harminchat hold, ő, Finta-tanya. [...] Régen ott laktak. [...] Hat gyerek volt, öt fiú meg egy nő.* — Farm. A település külterületének északnyugati részén, a Pályi-erdő szomszédságában található. A telep ma már nem rendelkezik állandó lakossal, de gazdasági tevékenység a mai napig folyik rajta. Nevét egykori tulajdonosáról kapta.

Foglár 2018: *Foglár.* — Az adatközlők csupán a névre emlékeztek.

Fonódi 2018: *Fonódi* | *Az ojan kissebb darab főüd vóút, csak fel volt parcellázva.* — A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található.

Forrai-kripta 2018: *Forrai-kripta* | *Mer ott volt a Forraiaknak egy nagy területük.* — Kriptaépület. A település külterületének déli részén, a Halászcserda szomszédságában található. Vö. Forrai-tanya.

Forrai-tanya 1941: *Forrai-ta[nyá]* (MKF.). — Egykori tanya. A település külterületének déli részén állt. Az előtag a tulajdonosra utal. Vö. Forrai-kripta.

Forrás-kút 1. 2018: *Forrás-kút* | *Kút. De úgy hívják a földterületet is, hogy Forrás-kút.* — Kút. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Forrás-kút 2., Forrás-kút 3.

Forrás-kút 2. 2018: *Forrás-kút.* — A Forrás-kúthoz (1.) tartozó földterület. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. A kútról kapta nevét. Vö. Forrás-kút 1., Forrás-kút 3.

Forrás-kút 3. 2018: *Forrás-kút.* — Kút. A település külterületének keleti részén, a Veres-patakon (1.) található. Vö. Forrás-kút 1., Forrás-kút 2.

Fökert lásd **Fel-kert**

Fő út lásd **Nagyvárad** **út**

Gar-oldal-dűlő 1864: *Gar oldal dűlő* | *silány hegyes völgyes szántó föld, név eredetéről leg kissebbet sem lehet tudni emlékezet olta azon nevezeten volt s mostis áll.* (Pesty).

Gát alja 2018: *Gát alja* | *Az is a faluba van, a Felszegen. | Régen oda hordták a dögöket, mindent oda hordtak.* — Belterületi rész. A Felszeg és a Nagy utca találkozásánál fekszik.

Gyáni 2018: *Gyáni*. — Földterület, kaszáló. A Nagy-hegy része. A település külterületének déli oldalán található.

Halasi 2018: *Halasi* | *Van egy kevés Száldobágnak is, Halasi*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. A terület nagyobbik fele Hegyközújlakhoz tartozik. A hegyközújlaki adatközlők szerint a név talán a hallal, halászzal hozható összefüggésbe. Vö. Halasi (Hegyközújlak).

Halastó 1. lásd **Száldobági-halastó**

Halastó 2. lásd **Sár-gödör**

Halászcserda 2018: *Halászcserda*. — A Száldobági-halastóhoz tartozó csárda. Vö. Száldobági-halastó.

Hatház utca 2018: *Hatház utca ~ Templom tér ~ Zsidó sikátor* | *Valamikor állítólag hat ház volt rajta. | Ahol összeér a Nagy utca a Felszeggel, ennek kétféle neve van, volt, aki Templom térnek nevezte, volt, aki Hatház utcának*. — Utca. Az Új sor és a Kis utca folytatása. A Református templom is ezen az utcán áll. A település zsidó származású lakosai a falunak ezen a részén működtettek egykor kocsmát.

Hegedús-tanya 2018: *Hegedús-tanya* | *A Tónak az épületei*. — Belterületi rész. A Száldobági-halastóhoz tartozó épületek.

Hegyközpályi út 2018: *Hegyközpályi út ~ Páji út, -on*. — A Hegyközzsáldobágyot és Hegyközpályit összekötő aszfaltos út. Észak–dél irányban húzódik.

Hetes lásd **Hetes-ferma**

Hetes-ferma 2018: *Hetes-ferma ~ Hetes*. — A település külterületének délkeleti részén található. A *Hetes-ferma* névváltozat utótagja a román *fermă* 'farm' köznévre (RK.) vezethető vissza.

Hidas 1864: *Hidas* (Pesty).

Homok-gödör lásd **Kopasz-domb**

Irtás 2018: *Irtás*. — Az adatközlők csupán a névre emlékeztek.

Iskola 2018: *Iskola ~ Állami iskola*. — Épület. Elemi iskola. A Nagy utca és a Hatház utca sarkán áll.

Isten-hegy 2021: *Isten-hegy* | *Mert isteni termés vót rajta. [...] A szíve-lelke a gyümölcsnek ott termett meg Száldobágnak*. 2018: *Isten-hegy, -re* | *Ez szőlő-hegy volt. [...] Most már átalakult, hogy a Gosztát jött, gyümölcsös lett, de most már az se nincsen benne. [...] Nagy részt beépítik, eladják, nem használják. | A Bonyita után és a Temető között az Isten-hegy*. 1934/1943: *D[ealul] Istenheghi* (RTM.), 1913: *Istenhegy*, 1907: *Istenhegy szőlőhegy*, 1902: *Istenhegy szőlőhegy* (Hnt.), 1888: *Istenhegy* (Kat.), 1884: *Isten hegy* (HKFT.), 1864: *Isten hegy, Isten hegye* | *szőlő*. (Pesty), 1860: *Isten hegy* (MKFT.). — Domb, szántóföld, kaszáló és belterületi rész. A település külterületének déli oldalán található. Egy részét mára beépítették. A román *Dealul Istenheghi* névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznévről.

végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótag a magyar névváltozat átvételével jött létre. A *hegy* szó elhomályosulásával a fajtajelölés kétszeresen jelenik meg a román névben. Vö. Isten-hegy köze.

Isten hegye lásd **Isten-hegy**

Isten-hegy-köz lásd **Isten-hegy köze**

Isten-hegy köze 2018: *Isten-hegy köze ~ Isten-hegy-köz | A Pékséggel szemben. Utána már következik az Arany-hegy. | Az Isten-hegy-köznel van a határ.* — Domb, kaszáló. Az Isten-hegy déli része. Vö. Isten-hegy.

Isten-hegy-szőlőhegy lásd **Isten-hegy**

Játék-domb 2018: *Játék-domb ~ Játik-domb*, 1901: *Játékdomb* (Borovszky 90). — Földterület, legelő, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén, a belterület és a Pályi-erdő szomszédságában található.

Játszótér 2018: *Játszótér.* — Belterületi rész. A Víkend sor és a Kis utca találkozásánál fekszik.

Juhász-kút 2021: *Juhász-kút.* — Kút. A település külterületének déli részén, a Fagyas szomszédságában található.

Jutka-bár 2018: *Jutka-bár.* — Épület. Egykori kocsmá. Ma már nem működik. A Felszegen állt. Nevét tulajdonosáról kapta.

Kahnan Fer lásd **Dealul Kalman**

Kápolna 2018: *Kápolna.* — Épület. A település belterületének délnyugati részén, a Temetőben található.

Kenderföld 2018: *Kenderföld ~ Krumpliföld*, 1888: *Kenderföldek* (Kat.). — A település külterületének északnyugati részén, a Pályi-erdő szomszédságában található.

Kenderföldek lásd **Kenderföld**

Kenyérsütőde lásd **Pékség**

Kerek-rét 2018: *Kerek-rét ~ Kerek-rít.* — Földterület, tisztás. A település külterületének délkeleti részén, az erdőben található. Az előtag valószínűleg a terület alakjára utal.

Kerezi-pálinkafőző lásd **Pékség**

Kert-szőlő 2018: *Kert-szöllő.* — Az adatközlők csupán a névre emlékeztek.

Keskeny-rét 2018: *Keskeny-rét.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén található. Az előtag valószínűleg a terület alakjára utal.

Kis utca 2018: *Kis utca ~ Pityeri | Csúfneve a Pityeri. [...] A Kis utcát a háború után, a háború után, mán az első világháború után a község kiosztott hét árakat¹⁰ nagyon szegény embereknek. [...] Az egész utca egy topószámon [topográfiai szám*

¹⁰ 1 ár 100 m²-nek felel meg.

alatt] van, mindenkinek ugyanaz a topóuszáma. [...] *Vóutak ebből bonyodalnak. És ő, ott nagyon szegények. Szóval lenézett emberek laktak eleinte. De utána aztán kerültek oda. Vannak most más ojan gazdagok benne, hogy.* | *Az megyen Újlakra és Pájiba.* — Utca. A település belterületének északi részén található. A háború után a szegények megsegítésére osztották ki. Az adatközlők szerint a **Pityeri** névváltozat csúfnév. Talán a 'könnyen sírva fakadó, síros' jelentésű *pityeri* szóval (ÚMTsz.) hozható összefüggésbe, de az sem kizárt, hogy az erdei pityerről (*Anthus trivialis*) – amely a Hegyköz területén is megtalálható – kapta nevét. Vö. Nagy utca.

Kopasz-domb 2018: *Kopasz-domb ~ Homok-gödör* | *A szerpentin, ahogy jövünk fölfele a tónál. A tó után egy picit fölfele.* | *Valamikor Homok-gödörnek is hívták, hordtak valami homokot onnan.* — Domb, kaszáló és utca. A település külterületének déli oldalán található. Egy részét mára beépítették. Vö. Alsó-Kopasz-domb.

Korpás 2018: *Korpás*, 1913: *Korpásoldal*, 1907: *Korpásoldal tanya*, 1902: *Korpásoldal tanya* (Hnt.), 1888: *Korpás* (Kat.), 1864: *Korpás dülő* | *Az Nagy Várodrod ki jövö HK. [Hegyköz] Száldobágyra vezető utvonal jobb oldalon levö szánto s Kaszállo fekvösegei Korpás dülönek nevezeték, minthogy a föld igen sovány alaku, azon nép mondabol hogy ne vess oda barátom semmit mert még a korpának valot sem termi meg vette nevezeték silanységánál fogva korpás dülő.* (Pesty), 1860: *Korpas* (MKFT.). — Kaszáló, belterületi rész. A település külterületének déli oldalán található. Egy részét mára beépítették.

Korpás-dülő lásd **Korpás**

Korpás-oldal lásd **Korpás**

Korpás-oldal-tanya lásd **Korpás**

Kőhormány 2018: *Kőhormány ~ Kűhormány* | *Legelőü is volt valamikor, aztán a Gosztát betelepítette fával.* | *Kőhormány vagy úgy mondják, hogy Kűhormány.* 1913: *Kőhormány*, 1907: *Kőhormányhegy szőlőhegy*, 1902: *Kőhormányhegy szőlőhegy* (Hnt.), 1864: *Erdőség dülő, kö ormány oldal, Kőormány hegy* | *Erdőség dülő szinte szánto s kaszállo s tövises cserésbokrokkal patakos helyekkel van ellátva, máskint kö ormány oldálnak is nevezik mivel az Kő ormány alatt nevezett hegyet körül evedzi s az erdőségre le vonul, de állandó neve csakis Erdőségi dülő.* | *földje máléköves lévén Kövessegeről nevezetett köormány hegynek.* (Pesty). — Gyümölcsös, kaszáló. A település külterületének keleti részén található. Az utótag talán az 'erdő' jelentésű *ormán* földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható összefüggésbe.

Kőhormány-hegy lásd **Kőhormány**

Kőhormány-oldal lásd **Kőhormány**

Kömpe lásd **Pályi-erdő**

Kömpe-erdő lásd **Pályi-erdő**

Községerdő 1864: *Községerdő* | az Uradalmi erdőnek tulajdonosa a Nagy Váradi latin szertartású Püspökség, a Községerdőnek H.K [Hegyköz] Száldobágy testülete (Pesty). — Valószínűleg a Nagy-erdő valamely része.

Kraszi lásd **Kraszi-bár**

Kraszi-bár 2018: *Kraszi-bár ~ Kraszi*. — Épület, kocsmá. A Felszegen található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Krumpliföld lásd **Kenderföld**

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2018: *Kultúrotthon ~ Kultúrház* | *Egymás mellett van a Kultúrház meg a Templom, meg a Parókia*. — Épület. A Hatház utcán áll. A református egyház tulajdona. A helyén állt az egykori tanítólakás.

Lénia 2018: *Lénia*. — Az adatközlők csak a névre emlékeztek. A lokalizálás bizonytalan. A névhez tartozó objektum valahol a Nagy-erdőben található. A *Lénia* földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe, melynek jelentései: 1. 'út', 2. 'kivágott sáv az erdőben', 3. 'erdőrész' (FKnT.).

Nádas-kút lásd **Nádas-kút völgye**

Nádas-kút völgye 2018: *Nádas-kút völgye ~ Nádas-kút*, 1888: *Nádas kut* (Kat.), 1864: *Nádas kut völgye, Nadaskut völgye* | *mely vízenyös evekben forrásos hely volt s a forrás szivárgó útján imít amot peszle lenge nádas voltak láthatok hova két kut is az lakosság jóságai itatása szükségletére készített innét vette nevezett Nádas kut völgye mely telek könyvileg az erdőségi dűlőbe be kebeleze van.* (Pesty). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Veres-patakon (1.) található. Nevét a rajta álló kútról kapta.

Nagy-erdő 2018: *Nagy-erdő, -be* | *A Nagy-erdőjübe van a Lénia, ott a Veres-patak. [...] Ez a rész Nagy-erdő, mer a másik erdőü, a Páji-erdőü.* 1928: *Codru* (Kat.),¹¹ 1888: *Erdőség* (Kat.), 1864: *Város erdő* (Pesty), 1860: *Város Erdő* (MKFT.). — Erdő. A település külterületének keleti részén található. A **Codru** változat a román *codru* 'erdő' (DEX) köznévre vezethető vissza.

Nagy-hegy 2018: *Nagy-hegy* | *Hát, ez is szintén szőlőühegy, szőlőüs hegy. Itt is, több része, kevés szántóüföld van. Szőlőühegy. Volt, régen. Most minden gyümölcsös, volt. Minden gyümölcsös. Erőt vett a nemmunkálás rajta, ugye.* | *Hát, ez aztán nagyon hosszú, a Nagy-hegy, nagy darab. Nem hiába a neve is nagy.* 1935: *Viiile Mari* (RKFT.), 1934/1943: *D[fealul] Mare* (RTM.), 1913: *Nagyhegy*, 1907: *Nagyhegy szőlőhegy*, 1902: *Nagyhegy szőlőhegy* (Hnt.), 1888: *Nagyhegy* (Kat.), 1884: *Nagyhegy* (HKFT.), 1864: *Nagy hegy* | *szőlő.* | *nevezetett onnét vészi, hogy a többi hegyeinknél leg nagyobb kiterjedéssel bír innét van el nevezve Nagy hegynek.* (Pesty), 1860: *Nagy hegy* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű terület. Domb,

¹¹ Utólagos beírás eredménye az eredetileg 1888-as kataszteri térképen.

gyümölcsös. A település külterületének déli részén található. A román *Viile Mari* névváltozat a *vii* 'szőlőskertek' köznévi végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele. A szintén román *Dealul Mare* névváltozat előtagja a *deal* 'domb' végartikulusos alakjára vezethető vissza. Vö. Nagy-hegy út.

Nagy-hegy-szőlőhegy lásd **Nagy-hegy**

Nagy-hegy út 2021: *Nagy-hegy út*. — A Nagy-hegyet átszelő földút. A külterület déli részén, a Száldobágyi-halastó szomszédságában található. Vö. Nagy-hegy.

Nagy-kút 2018: *Nagy-kút* | *A legjobb vize annak van*. — Kút. A Felszegen található. Az adatközlők szerint nagyon jó minőségű vize van.

Nagy utca 2018: *Nagy utca*. — Utca. A belterület déli részén húzódik. Vö. Kis utca.

Nagyváradai út 2018: *Nagyváradai út, -on ~ Fő út ~ Váradai út, -on*, 1888: *Nagyváradai út, Nagy-Váradai út* (Kat.). — A Nagyváradra vezető aszfaltos út. Észak–dél irányban húzódik.

Nyilas 2018: *Nyilas*. — Földterület. A település külterületének déli részén található. Feltehetőleg a *nyilas* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 1. 'nyílhúzás útján nyert földterület', 2. 'több részre felosztott erdő egy darabja', 3. 'gyenge minőségű föld', 4. 'hosszú, egyenes, sík földterület' (FKnT.). A terület egy részét mára beépítették.

Oldal út 1864: *oldal út* (Pesty).

Oszló-mező 1888: *Oszló mező* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található. Vö. Oszló-patak.

Oszló-patak 1864: *oszlo patak* (Pesty). — Vö. Oszló-mező.

Ó temető lásd **Régi temető**

Ottó-ábécé 2018: *Ottó-ábéce*. — Épület. A Hatház utcán található. Jelenleg élelmiszerüzletként működik. Nevét tulajdonosáról kapta.

Ozsvát-rét 1888: *Ozsvát rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található.

Öcsi-ábécé lásd **Öcsi-bár**

Öcsi-bár 2018: *Öcsi-bár ~ Öcsi-ábécé* | *Fix szembe az úttal*. — Épület, kocsmá. A Nagy utca és a Nagyváradai út találkozásánál áll. Nevét tulajdonosáról kapta.

Pál-domb 1888: *Pál domb* (Kat.), 1864: *Pál Domb* (Pesty). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található.

Pálinkafőző lásd **Pékség**

Pályi-erdő 2018: *Páji-erdő* | *Vóut itt valami román ember, oszt azzal macerálták a magyarok, hogy úgyse tudsz kimenni a Páji-erdőből, úgyse tudsz keresztülmenni a Páji-erdőn, hogy el ne kurjantsd magadat. Hát, ű fogadást tett, hogy ű aztán keresztülmegy rajta. Na, aztán, amikor már majdnem kiért az erdőből, ű már úgy*

látta, hogy mán majdnem kint van, kurjantott egyet. Oszt megállapította a „bíró-ság”, hogy még nem volt kint. Mán, az ott lévő, összegyűlt emberek. 1935: *Kömpe* (RKFT.), 1934/1943: *Kömpe* (RTM.), 1884: *Kömpe erdő* (HKFT.). — Erdő. A település külterületének északi–északnyugati oldalán, Hegyközpályi szomszédságában található. A román **Kömpe** név a magyar **Kömpe-erdő** névváltozat előtagjának átvételével jött létre. Vö. *Kömpe* (Hegyközpályi).

Pályi út lásd **Hegyközpályi út**

Pap-rét 1888: *Pap rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A terület egy részét mára beépítették.

Pârâu Rosu lásd **Veres-patak 2.**

Pârâu Roșu lásd **Veres-patak 2.**

Parlag 2018: *Parlag*. — Szántóföld, kaszáló. A település külterületének déli részén, a Nagy-hegyen található.

Parókia 2018: *Parókia*. — Épület. A református egyházhoz tartozó paplak. A Hatház utcán található.

Pataki-rét 2018: *Pataki-rét*, 1888: *Pataki rét* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található.

Pékség 2018: *Pékség ~ Kenyérsütőde ~ Kerezsi-pájinakafőző ~ Pájinakafőző ~ Sütőde | A Sánc utcának a végén.* — Épületegyüttes. A belterület déli részén, a hegyközszáldobágyi és a nagyváradi határ közelében helyezkedik el. Egy időben pálinkafőzőt is működtettek ott.

Pipis 2018: *Pipis*. — Földterület, kaszáló és belterületi rész is. A település külterületének déli oldalán található. A terület egy részét mára beépítették. A név eredetéről, eredeti jelentéséről nem tudtak információval szolgálni. Talán a búbos pacsirtával (*Galerida cristata*), más néven *pipis*-sel lehet összefüggésbe hozni.

Pityeri lásd **Kis utca**

Proletár 2018: *Proletár ~ Poletár | Ez valami, ojan földek voltak, hogy ezt a háborúba, akik az első háborúba, ottmaradtak a férjeik, és azoknak adták, huszonkilenc áratat kaptak, kártérítésszerűség.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének délkeleti részén, a Nagy-erdő szomszédságában található.

Pumpaház 2018: *Pompaház | Onnan nyomják szét a faluba a vizet. [...] Váradi vizünk van.* — Víz tisztító épület. A Kis utca, a Hatház utca és az Új sor találkozásánál helyezkedik el.

Ragyi-rét 1888: *Ragyi rét* (Kat.). — Tisztás, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található.

Református templom 2018: *Református templom ~ Templom | Van a Református templom, lejjebb meg a Baptista imaház.* — Épület. A Hatház utcán áll. A település református felekezetű lakossága használja.

Régi temető 2018: *Régi temető ~ Ó temető | Itt van a falu közepin. Vóút itt temető. A Kis utca és az Új sor közt. | Most kertnek használják, mer már nagyon régóta nem temető.* — Belterületi rész. A település egykori temetője. A temetkezésekhez ma már nem használják. A terület egykori funkciójára ma már csupán néhány düledező sír emlékeztet. Vö. Temető, Temető-alj.

Régi-Új-kút 2018: *Régi-Új-kút.* — Kút. Az adatközlők csupán a névre emlékeztek. Vö. Új-kút.

Rekesz 2018: *Rekesz | Bent az erdőü közt. Van egy ijen. Rekesz.* 1888: *Rekesz* (Kat.). — Földterület, tisztás, kaszáló. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található. A név valószínűleg a *rekesz* 1. 'terület, amelyet sövényvel vagy árokkal vettek körül', 2. 'gyümölcsös, mely távol van a lakóhelytől' földrajzi köznévre vezethető vissza (FKnT.).

Sáldábagiu de Munte lásd **Hegyközsáldobágy**

Sáldábagiu de Munte lásd **Hegyközsáldobágy**

Sánc utca 2018: *Sánc utca ~ r. Sztrádă Sâncului | A Várostul kifelé. | Azok most épültek, mind a forradalom óta.* — Utca. A település belterületének déli részén található. Az adatközlők elmondása szerint az utca egyik fele még Száldobágyhoz, a másik fele pedig már Nagyváradhoz tartozik. A **Strada Șanțului** névváltozat előtagja a *stradă* 'utca' végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a birtokos esetben lévő *șanț* 'sánc, árok' (DEX) szóra vezethető vissza.

Sár-gödör 2018: *Sár-gödör ~ Halastó | Ott, a játszótérnél van egy gödör, amit most Halastónak becéznek, azért hívták Sár-gödörnek, mert abba összegyűlt a víz. Fojt lefele az utcákról. S ő, régen persze nem téglából építették a házakat. Vájogból. És jöttek minden nyáron, ha valakinek szüksége volt vájogra, hívták a vájogvető cigányokat, nem voltak hejiek, s hívták ide őket, s akkor az egész legelőt ottan besátorozták maguknak, vót, hogy jöttek hat-nyóc-tíz felnőt, és akkor annak az összes pereputtya, gyerekek, oda jártunk hozzájuk játszani. [...] csordahajtásra mentünk be.* — Vízugyűjtő gödör. A Játszótér mellett található.

Sötét-ág 2018: *Sötét-ág | Egy ojan tisztás az erdőübe, benyúlik, egy ojan ötven-hatvan méter széles. De, hát, most már ott, szinte, asszem, majdnem egybe van nőüve. Benötte ott az erdőü. Amikor kapták azt a Proletár, itt is kaptak valamennyi részt. Kaszállóynak használták. | Eddig befelé, egy ojan keskeny, egy ojan ötven-hatvan méter széles, egész idáig, valameddig, az, ő, Sötét-ág.* 1941: *Sötét-ág* (MKF.), 1888: *Sötét ág* (Kat.), 1884: *Sötet-ag* (HKFT.), 1864: *Sötét ág* (Pesty), 1860: *Sötet ág* (MKFT.). — Földterület, tisztás. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található.

Strada Gheorghe Doja lásd **Dózsa György utca**

Strada Șanțului lásd **Sánc utca**

Sütőde lásd **Pékség**

Száldobágy lásd **Hegyközszáldobágy**

Száldobágyi-erdő 2018: *Száldobágyi-erdő*. — A Nagy-erdő része. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Száldobágyi-erdő (Hegyközújlak, Hegyközpályi).

Száldobágyi-halastó 2018: *Száldobágyi-halastó ~ Száldobágyi-tó ~ Halastó ~ Tó ~ Tóú* | *Hát, fentről, a hegyekből állandóan fojik bele a víz. [...] Kaszállóú vóut. [...] A Gosztát csinálta, hogy legyen honnant locsoljon.* — Mesterséges tó. A település külterületének déli részén, a Hegedüs-tanya szomszédságában található. Vö. Halászcserda.

Száldobágyi-tó lásd **Száldobágyi-halastó**

Szántóföld 2018: *Szántóföld*. — Nagy kiterjedésű földterület. Szántóföld. A település külterületének északnyugati oldalán található. Két részből áll: az Észak- és a Dél-Szántóföldből. A földrajzi adottságai miatt a település nagyon kevés szántóterülettel rendelkezett. A névválasztást az indokolhatta, hogy nem volt szükség arra, hogy ezt a területet a többi szántóterülettől megkülönböztessék, ilyen típusú területből ugyanis nagyon kevés volt. Vö. Észak- és Dél-Szántóföld.

Száraz-gát 2018: *Száraz-gát* | *Van egy ojan nagy szakadékszerűség. Egy ojan méj-méj patak. Be van úgy nőjve fákkal. Az a Száraz-gát ottan. 1864: Száraz gát | egy völgyes hely mely hajdant keresztül rekesztve vala gáttal s innét vette nevezetét Száraz gát.* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található.

Szebeni-kocsma 2018: *Szebeni-kocsma*. — Egykori vegyeskereskedés és kocsmá. A Kis utca és a Hatház utca sarkán állt. Nevét tulajdonosáról kapta.

Szegény-gaz 2018: *Szegény-gaz* | *Az egy emberé volt. Egy gazda. Van vagy ötven hektár. [...] Elment, és soha nem jött vissza a gazdája, és kiosztották, vagy volt, amit eladtak pénzér.* — A település külterületének délkeleti részén található. Az adatközlők szerint ezt a területet is szegényeknek osztották ki. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudával, kóroval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.).

Székényi-csere 2018: *Székényi-csere ~ Szécsényi-csere* | *Gondolom, hogy Szécsényitől kapták ajándékba.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A *csere* földrajzi főnév jelentése 1. 'cserfákból álló erdő(rész)', 2. 'bokros, bozótos hely; cserjés' (FKnT.).

Szén-hely 1901: *Szénhely* (Borovszky 90).

Szérű 2018: *Szérű* | *Idáig vannak a kertek, és itt van egy út, és e közt. Ez a rész, ez Szérű.* — Földterület, szántóföld. A település belterületének északnyugati részén található. A név a *szérű* 'a gabona összehordására és elcsépelésére kijelölt hely, szérűskert' jelentésű földrajzi köznévre vezethető vissza (FKnT.).

Tábla 2018: *Tábla* | *Volt valami, itt valami tábla volt kitéve valamikor. Mittudomén. Hogy tüzelni nem szabad, és táblának nevezték* [a földterületet]. — Földterület, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található.

Tanítóföld 2018: *Tanítóúföld* | *Az valamikor mindig a tanítóé volt.* — Földterület, tisztás, kaszáló. A település külterületének keleti részén, az erdőben található. A falu tanítója használta.

Temető 2018: *Temető.* — A település belterületének délnyugati részén található. Vö. Régi temető, Temető-alj.

Temető-alj 2018: *Temető-alj*, 1888: *Temetőaly* (Kat.), 1864: *Temető aly dülő* | *ezen térség mely a temető alatt latható részben csere bokros legelő, részben a cserebokroktól ki irtva kender földnek használtatik, részben pedig szilva fákkal vegyes kaszáloul szolgál nevezete a Temetőről eredett.* (Pesty), 1860: *Temető ally* (MKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén, a Régi temető közelében található. Vö. Régi temető, Temető.

Temető-alj-dülő lásd **Temető-alj**

Temető utca lásd **Új sor**

Templom lásd **Református templom**

Templom-domb 2018: *Templom-domb* | *Ezt a dombot, ami itt megy a Templom mellett, ezt úgy hívják, Templom-domb.* — Belterületi rész, domb. Ezen a dombon áll a település legnagyobb épülete, a református templom.

Templom tér lásd **Hatház utca**

Tó lásd **Száldobágyi-halastó**

Törkömerő 2018: *Törkömerőü* | *Az lenyúlik az útra, nagy patak volt ott. Kis ház volt.* | *Rányúlik a váradi határszélre.* 1888: *törkö merő, Törkömerő* (Kat.), 1884: *Törkö merő* (HKFT.), 1864: *Törkömerő dülő* | *hegyes völgyes fekvésű víz mosásos patakokkal, s tövíses cserés legelővel kevés szántó silány földel el látva név eredete szinte nem tudható. ezen nevezete azonban telekkönyvbeis be vezetve van.* (Pesty), 1860: *Törkö mező* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű terület. Szántóföld, kaszáló. A település külterületének nyugati oldalán található. A név talán a *törköly* főnév és *mérő* igenév összetétele, de az sem kizárt, hogy a *Török-mező* névalak eltorzult változata. A hegyközpályi helynévanyagban szintén találunk egy *Törkömerő* nevű földterületet. A lokalizálásuk alapján a kettő nem ugyanaz. Vö. Törkömerő (Hegyközpályi).

Törkömerő-dülő lásd **Törkömerő**

Új-hegy 2021: *Új-hegy* | *Megy egész végig-végig-végig. Ki egész a Dóuzsa Györgyig.* 2018: *Új-hegy* | *Ez is ijen szöllőshegy volt, ez volt Száldobágnak a nagyobb szöllőüse. Isten-hegy, Nagy-hegy, Új-hegy. Ez volt a szöllős rész.* 1935: *Vüile Nou* (RKFT.), 1934/1943: *D[éalul] Nou* (RTM.), 1913: *Újhegy*, 1907: *Új-*

hegy szőlőhegy, 1902: *Újhegy szőlőhegy* (Hnt.), 1888: *Ujhegy* (Kat.), 1884: *Új hegy* (HKFT.), 1864: *Ujhegy | minden hegyeknél leg későbbben alakítatott Szöllő hegyé innét neveztetett uj hegynek*. (Pesty), 1860: *Uj hegy* (MKFT.). — Domb, szántóföld, gyümölcsös, kaszáló és belterületi rész. A település külterületének dél-keleti oldala. A szaldobágyiaknak ezen a területen volt a szőlőjük. A román *Vüle Nou* névváltozat előtagja a *vii* 'szőlőskertek' köznévi végartikulusos alakjának és a *nou* 'új' melléknévnek az összetétele. A szintén román *Dealul Nou* előtagja a *deal* 'domb' köznévi végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Alsó-Új-hegy, Új-hegy út.

Új-hegy-szőlőhegy lásd **Új-hegy**

Új-hegy út 2021: *Új-hegy út*. — Az Új-hegyre vezető földút. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Új-hegy, Alsó-Új-hegy.

Új-kút 2018: *Új-kút | Ott egy gémeskút vóut, oda jártak itatni a teheneket. | Ezt később csinálták*. — Kút. A település külterületének északi részén, a legelőn áll. Az adatközlők szerint a területen két csordakút is volt, a kettő közül az Új-kút a későbbi. Vö. Régi-Új-kút.

Új sor 2021: *Új sor ~ Temető utca*, 2018: *Új sor | Ott fejeződik be a falu számja. | Én, mikor visszaemlékszek, már be volt épülve, és én hatvanegybe születtem. S már hatvanötbe-hatvanhatba szaladgáltam rajta*. — Utca. A Kis utca és a Hatház utca folytatása. A Régi temető mellett halad el, s a Temetőhöz vezet. Az adatközlők szerint a házsámok alapján ezen az utcán állt az ófalu utolsó épülete. A területet később építették be, mint az ófalu többi utcáját.

Uradalmi lásd **Uradalmi-erdő**

Uradalmi-erdő 1884: *Uradalmi erdő* (HKFT.), 1864: *Uradalmi, Uradalmi erdő | az Uradalmi erdőnek tulajdonossa a Nagy Várad latin szertartású Püspökség, a Községi Erdőnek H.K [Hegyköz] Szaldobágy testülete*. (Pesty). — Nagy kiterjedésű erdő. A település külterületének keleti részén található. A Nagy-erdő folytatása. Vö. Uradalmi-erdő (Siter, Sitervölgy, Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Hegyközújlak).

Vágóhíd 2018: *Vágóhíd*. — Épület. A Játszótér környékén állt.

Vajda 1. 2018: *Vajda*, 1941: *Vajdaszállás* (MKF.), 1901: *Vajda dűlő* (Borovszky 90), 1888: *Vajda* (Kat.), 1864: *Vajda dűlő | a Vajda dűlő melynek melynek egy kevérs része szántó a legnagyobb részben pedig omlásos patakos cserés legelő, hogy honnat neveztetett Vajda dűlőnek tudomáson kívüli ezen nevezett áll a Telekkönyvbe is*. (Pesty). — Szántóföld, legelő. A település külterületének északi részén található. Vö. Vajda 2., illetve Vajda 1., Hegyközszaldobágyi út (Vajda 2.) (Hegyközújlak).

Vajda 2. 1888: *Vajda* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. Vö. Vajda 1., illetve Vajda 1., Hegyközszaldobágyi út (Vajda 2.) (Hegyközújlak).

Vajda-dűlő lásd **Vajda 1.**

Vajda-szállás lásd **Vajda 1.**

Váradi-hegy 2018: *Váradi-hegy* | *Idáig van Száldobágy*. — Földterület, domb. A település külterületének nyugati részén, Nagyvárad szomszédságában található.

Váradi út lásd **Nagyváradi út**

Város-erdő lásd **Nagy-erdő**

Veres-domb 2018: *Veres-domb*, 1860: *Veres oldal* (MKFT.). — A település külterületének nyugati oldalán található.

Veres-oldal lásd **Veres-domb**

Veres-patak 1. 2018: *Veres-patak, -on*. — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található. Nevét a szomszédos patakról kapta. Vö. Veres-patak 2., Veres-patak-kút, illetve Veres-patak (Hegyközújlak).

Veres-patak 2. 2018: *Veres-patak* | *Van egy kicsi patak, csak nem állandóan. Tavasszal, nyárára, amikor nagy szárazság van, akkor az ki, szárad. | Az végignyúlik az erdőjü mellett. | Azér lett Veres-patak, mer állítólag kiengedték a rabokat, annakidején az életfogytiglanra elítélteket, azt mondták, hogy ha megnyerik a háborút, szabadok lesznek. S kapnak letelepedési engedéjt. S a Veres-patak, az úgy van elhejzkedve, hogy egy völgy, kétoldalt erdőjü, és magaslaton van. S ellepték a rabok az erdőt, s mikor bevonultak a tatárok, vagy a törökök, akkor bezár, összezártak, s akkor nem tudtak hátrafele menekülni, előlről támadt a hadsereg, a rabokat előlről is, hátulról is. Az egész országból. 1935: P[ârâu] Roşu (RKFT.), 1934/1943: P[ârâu] Rosu (RTM.), 1901: *Veres-patak* (Borovszky 90), 1888: *Veres-patak* (Kat.), 1864: *Veres patak, veres patak* | *veres patak nevezet es Láz, hogy honnat vették elneveztetésöket tudomásön kívül.* (Pesty), 1860: *Véres patak* (MKFT.). — Patak. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található. A román **Pârâu Roşu**, **Pârâu Rosu** névváltozatok jelentése 'piros/veres patak' (DEX). Vö. Veres-patak 1., Veres-patak-kút, illetve Veres-patak (Hegyközújlak).*

Veres-patak-kút 2018: *Veres-patak-kút*. — A Veres-patakon lévő kút. Vö. Veres-patak 1., Veres-patak 2., illetve Veres-patak (Hegyközújlak).

Viile de Aur lásd **Arany-hegy**

Viile Mari lásd **Nagy-hegy**

Viile Nou lásd **Új-hegy**

Víkend sor 2018: *Víkend sor* | *Ezt most jelenleg Víkend sornak hívják, de hogy az eredeti neve, hogy mi vóút, nem tudom. [...] Vóút ott régen is egy pár ház, de most má az, tele van. Végig, hát beépültek, mittudom én. [...] Mióta én emlékszek, Víkend sornak hívták, mer mán akkor is ijen víkendesek laktak rajta. [...] Ott mán asszem, tősgyökeres nem is lakik egyáltalán. Mind így beköltözöttek, bevándoroltak. — Utca. A Kis utcával párhuzamosan helyezkedik el. Újabbán beépített*

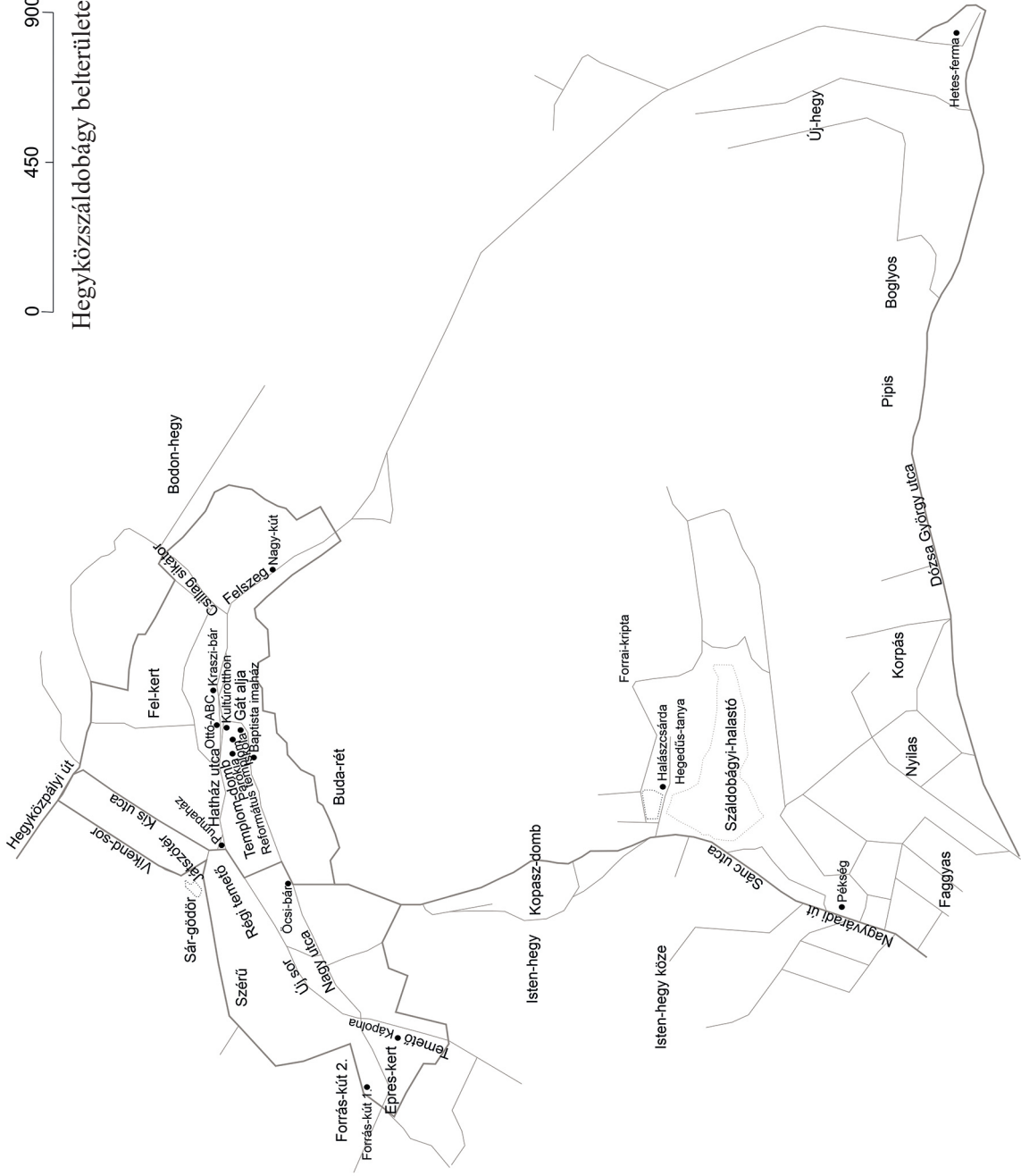
része a településnek. Az itt lévő házak közül eredetileg többet is hétvégi háznak építettek, erre utal az elnevezése.

Zsidó sikátor lásd **Hatház utca**

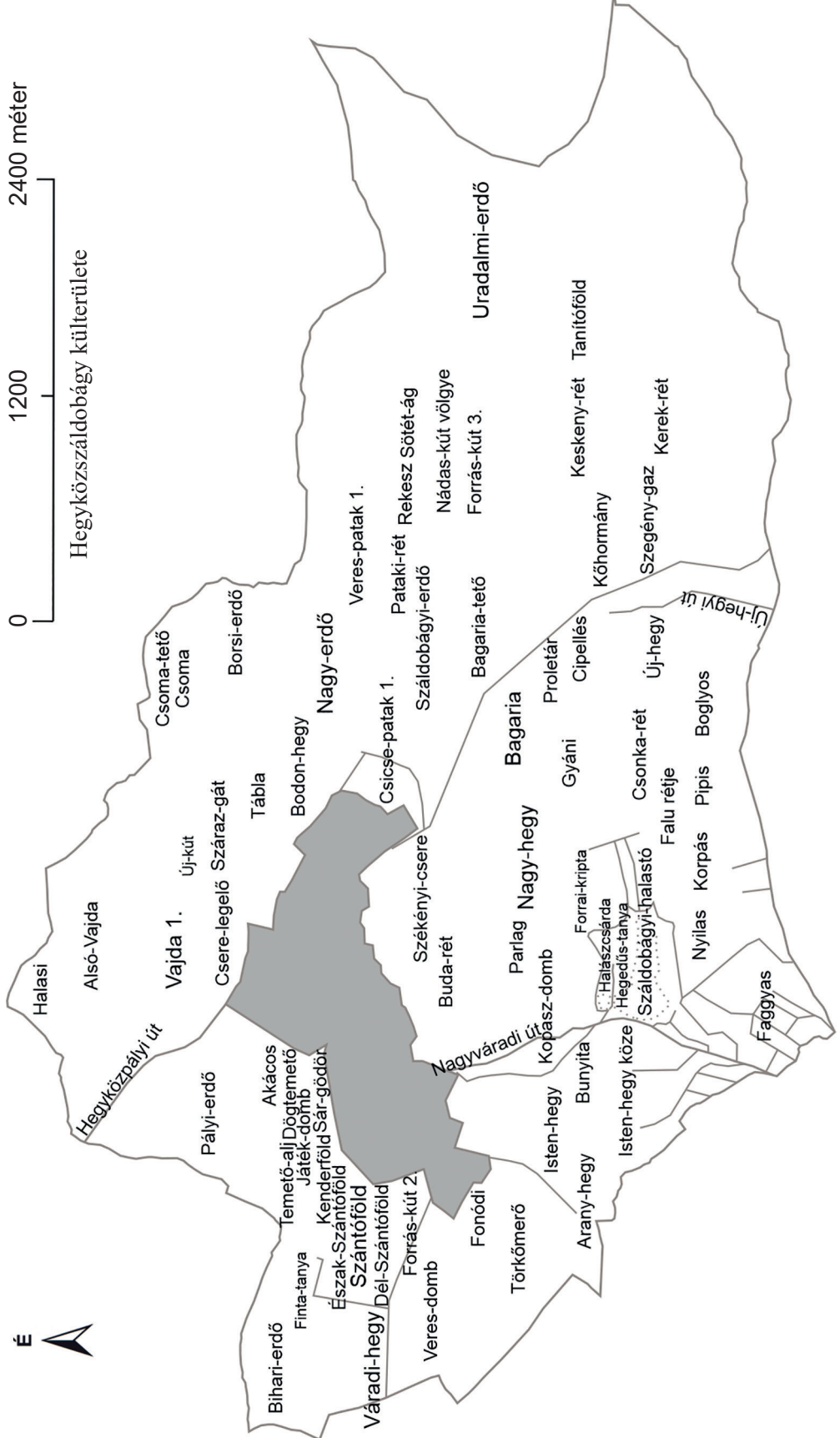
0 450 900 méter

Hegyközsáldobágy belterülete

Hegyközszáldobágy külterülete

8. Hegyközújlak

Hegyközújlak 2018: *Hegyközújlak ~ Újlak, -ra, r. lá Ujläaku dë muntë | Eléggé előregedett a falu. Fiatalok ugye már ijesmivel [állattartással] nem foglalkoznak. Ki-ki szakmát tanul, vagy a városba, vagy ki merre dolgozgat. [...] Napi szinten járnak [Nagyváradra dolgozni]. [...] Viszont elég sok ház van üresen, ahol kihaltak az öregek. Beköltözni, általában úgy veszik meg azokat a házakat, hogy hétvégi háznak, valakik Váradról. Van ojan is, aki ideköltözik, van, aki még épít is hejette mást. Ki hogy. Tehát azért. Nagyon-nagyon jó a városközelség. Itt van nagyon hamar, itt vagyunk a városba, és mégse város. | Románok most már inkább így ezek az új telepések vesznek egy-egy, a város közelségében. [...] Úgy mondjuk, hogy víkendes, mert ez az általános fogalom, nem tudjuk a nevét, de azt mondjuk, hogy víkendes. | Nagy birtoka volt a katólikus káptalannak. [...] Most megmaradt egy ojan ötven hektár, ami még a katólikus egyházhhoz tartozik. De valamikor a váradi székes káptalannak volt ezen a részen hétszáz hektár csak erdő, amiből nincs egy se meg neki. Nem adták vissza, az állam ezt nem adja vissza. | Az újlakiaknak két, két nevek is volt. Ijen. Volt az egyik az, hogy bolhások, bolhások és volt a lóhúsosok, mert azt mondták, hogy vágtak le lovat, és elmérték, ki tudja mikor, valamikor mint más, nem tudom miben állat, marhának. És akkor ráragadt ez a kettő. 1941: Hegyközújlak (MKF.), 1940: Újlak (Jakó), 1935: Uileacu de Munte (RKFT.), 1934/1943: Uileacul de Munte (RTM.), 1914: Hegyközújlak (MÁKT.), 1913: Hegyközújlak, 1910 k.: Hegyköz-Újlak (MÁT.), 1907: Hegyközújlak, 1902: Hegyközújlak (Hnt.), 1901: Hegyköz-Ujlak | Hegyköz-Ujlak, a Rézhegység nyúlványai alatt, Nagyvárad közelében fekvő nagyközség, túlnyomóan ev. ref. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 203, lakosaié pedig 1128. Postája, távirója és vasúti állomása Nagyvárad. Régi egyházas község. Földesura a váradi káptalan volt, mely itt most is birtokos. [...] Az ev. ref. egyház anyakönyvének feljegyzései szerint a község a Rákóczy-féle felkelés alatt elpusztulván, csak jóval később kezdett újra épülni. [...] 1863-ban a községnek felénél nagyobb része leégett (Borovszky 91), 1900: Hegyköz-Újlak, 1898: Hegyköz-Újlak, 1895: Hegyköz-Újlak, 1892: Hegyköz-Újlak (Hnt.), 1889: Hegyköz-Ujlak (Kat.), 1888: Hegyköz-Ujlak (Hnt.), 1884: Hegyköz Ujlak Pf. (HKFT.), Ujlak | Főesperesi kerületünk két ily nevű községet zárt magába. Egyik Berettyó-Szent-Márton közelében állt, [...]. A másik Ujlak, mely Hegyköz előnevet visel, Várad felett, Csátár közelében esik s már a XIV-ik században mint a váradi székeskáptalan birtoka tűnik fel. A bécsi codex tizedjegyzéke szintén két Ujlakot említ a bihari főesperesi kerületben, melyek egyike*

hét, majd tizenhét, másika pedig husz, majd negy kepe püspöki tizedet adott; de hogy közölök melyik az egyik, s melyik a másik Ujlak? meg nem jelöli. A pápai tizedjegyzékek ellenben már egy Ujlakot sem emlitenek a bihari főesperességben, pedig hogy legalább a mai Hegyköz-Ujlak egyházas község volt, azt bizonyítja középkori egyháza, mely ma is áll (Bunyitay 333–334), 1882: Hegyköz-Ujlak, 1877: Hegyköz-Ujlak, 1873: Hegyköz-Ujlak (Hnt.), 1864: HK. [Hegyköz] Ujlak, HK [Hegyköz] Ujlak, Páji Ujlak, Ujlak | A' Név eredetéről csak annyit lehet tudni, hogy HK [Hegyköz] Páji Községe Közél lévén e' Községhez: s előbb népesítettvén mint Ujlak, ennél fogva kapta előbb a Páji Ujlak elnevezést. — Demiután a' 3ík szám alatti Évben, már népesebb lett annál — Kisebb Községtől nem akarván magát továbbra is nevezetni: ennél fogva változtatta elnevezését HK. [Hegyköz] Ujlakra: mint hogy Hegyekkel van környezve. [...] Fekvését úgy lehet rajzolni mint egy Teknő formájú v állásu hosszan elnyúló feldomborodo hegyet melynek Két felől a' hegyaján völgy van: a' község tehát részint a' tet ön Két sor házzal van ellátva 's erről Két felé, de legnagyobb részben észak felé nyulnakle az utszák elágazásai. Szomszéd határossaik Délről Száldobágy Községe Erdeje, s legelője; mind Dombos és völgyes helyek: – nyugotról HK [Hegyköz] Pályi Község Szöllő. hegye – és Szántó Koszálló földje hegy völgy, és Hegyközújlak. Egy részbe Koszálló rétik. Északra Csatár Város Kaszálló rétyök lapajos helyek. Keletről Nagy Erdőség Kis Ujfalusai határ (Pesty), 1860: H.K. [Hegyköz] Ujlak (MKFT.), 1851: Hegyköz-Ujlak | Hegyköz-Ujlak, magyar falu, Bihar vármegyében, Váradhoz 1 órányira, hegyen és hegyek közt, 968 lak., kik kevés r. kath. kivéve mindnyájan reformatusok, helybeli anyatemplommal. Határa 2950 hold, mellyből majorsági szántó 10, rét 30, szőlő 100, erdő 1000; urbéri szántó 410, rét 400, legelőnek használt erdő 200, dézmás szőlő 800 hold. Agyagos földe középszerű; de rétjei jók; bora jeles, gyümölcse sok. Itt ered a Kösmő vize 3 völgyből, mellyek Hegyköz-Pályinál szakadnak össze. Birja a várad diák káptalan, s kis részben Servánszky család (Fényes), 1783: Palyi Uj-Lak (EKFT.), 1600: Uylak, 1598: Vylak, 1589–1590: Uylak, 1587: Uylak, 1569: Wylak, 1291–1294: Vylak (Rácz 2022: 305). — Település Románia északnyugati részén, Hegyközcsatár (r. Cetariu), Hegyközpályi (r. Paleu) és Hegyközszáldobágy (r. Săldăbagiu de Munte) között helyezkedik el. Hegyközpályival és Hegyközszáldobágygal együtt Hegyközpályi község (r. Comuna Paleu) része. Túlnyomóan magyar nemzetiségű lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 508 fő. Ebből 478-an (94,1%) magyarnak, 22-en (4,3%) pedig román nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN.). A település első írásos említése a 13. század végéről származik. A 20. századig **Újlak**, **Pályiújlak** és **Hegyközújlak** néven jelenik meg. A 20. század eleje óta hivatalosan magyarul *Hegyközújlak*, románul pedig *Uileacu de munte*. Az *Újlak* név az *új* megkülönböztető jelző és a *lak* 'szálláshely, lakóhely' jelentésű földrajzi köznév összetételeként keletkezett (Rácz 2022: 305).

Ábécé lásd **Bolt**

Alsó-Cigány-kert 2018: *Alsó-Cigány-kert*, 1889: *Czigánykert alj* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán található. A Cigány-kert északi része. Vö. Cigány-kert, Felső-Cigány-kert.

Alsó-Csohos 2018: *Alsó-Csohos*, 1889: *Csohos alatti* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Csohos északi része. Vö. Csohos, Felső-Csohos, Csohos-kút.

Alsó-Irigy-kert 2018: *Alsó-Irigy-kert*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az Irigy-kert déli része. Vö. Irigy-kert, Felső-Irigy-kert.

Alszeg 2018: *Alszeg ~ Alszezi-rész | Azt már szabadgazdálkodással vagy földterülettel rendelkező családok lakják vagy pedig iparosok. Hordókészítők, kádárok, szűcsök, satóbbi.* 1864: *Alszeg, alszeg | Nyúlik Nyugotról Keletnek lapos heljen s leg lentebb 43 37. házzal s telekkel: 6: Teleknélkül* (Pesty). — Utca. A település belterületének északi része. Vö. Felszeg.

Alszezi-rész lásd **Alszeg**

Baglyos lásd **Baglyos-erdő**

Baglyos-erdő 2018: *Bagjos-erdő ~ Bagjos | Biztos sok bagoj lehetett, mert én is láttam sokat valamikor.* 1889: *Baglyos* (Kat.), 1864: *Bagjos | legelő* (Pesty). — Községi erdő. A település külterületének délkeleti részén található.

Bak-már 2018: *Bak-már*. — Földterület. A település külterületének déli részén, a Törörsdi-rét szomszédságában található. A már feltehetőleg a 'domboldal' jelentésű *mál* földrajzi köznévv alakváltozata (FKnT.).

Bánát 2018: *Bánát ~ Bánáti-rész ~ Bánát utca | Ott valamikor, úgy írják a leírásba, hogy hát, hat ház épült oda, és azért hívják Bánátnak, mert ijen vizes, vízlejáratos [...], egy ijen vőügy, és azt mondták, hogy azért hívták Bánátnak, mert megbánták, hogy odaköüttöztek. | Saroktól ki, úgy nevezik, Bánát. Az Alszeg vége, ahol következik, úgy nevezik, Bánát.* 1864: *Bánát, Bánom utsza, Bánát utsza, bánát | Nyúlik Téli nyugottól Téli Keletnek szinte lapajos heljen 2 házzal s Telekkel. ezen rész régebben a 'határ job részét Derék tette 's miután ott házak épöltek, meg bánták és innen neveztetik Bánom v Bánát utszának* (Pesty). — A település belterületének északi részén található. Az Alszeg folytatása. A *Bánát*, **Bánom** név a helyiek szerint a *bán* igére vezethető vissza. Ebben az esetben a *bánom*, *bánomföld*, *bánomhegy* 'nem megbízható hozamú föld' jelentésű földrajzi köznevekkel (FKnT.) is kapcsolatban áll. Emellett nem kizárt, hogy a *Bánát* tájnévvel is összefüggésbe hozható.

Bánáti-rész lásd **Bánát**

Bánát utca lásd **Bánát**

Bán-kút 2018: *Bán-kút | Páji és Újlak határánál lévő, egy jóízű forrás, ivóvízforrás. [...] A hej megvan, a forrást nincs, aki fentartsa. Régen a kaszás-kapás emberek*

mindig takarították, tisztán tartották. 1941: *Bán kútja* (MKF.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található.

Bán kútja lásd **Bán-kút**

Bánom lásd **Bánát**

Berkenyész lásd **Berkenyész-tető**

Berkenyész-tető 2018: *Berekenyész-tető* | *Valamikor állítólag berkenyefák vóutak. Asszem, a berkenyének gyógyító hatása van.* 1884: *Berekenyész* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Az előtag valószínűleg arra utal, hogy berkenyefákban gazdag terület.

Bódi-kút 2018: *Bóudi-kút ~ Csohos-kút* | *A Józsi bácsi takarította mindig a Bóudi-kutat. Egy ojan kútat, amiből ivott itt a felszegei utca. És mindig ű takarította, mer aszonta, hogy ű használta a legtöbb vizet, ű takarítsa ki. A falu vigin lakott. És akkor, mikor lement takarítani, a kútat, hát ojan három-négy méteres kút, és akkor viccelésből, ahogy lement, a létrának, a létrát áttették az ellenkezőjű ódalra. Aztán Józsi bácsi mind takarította a kútat, és mondták neki, hogy: – Jóska, meg tudnád mondani, hogy merre van a csatári torony? – Aszongya: – Annyit forgolóztál, fogadjunk, nem tudod megmondani! – De ojan fontos embernek is tartotta magát. – Hát – aszongya – hogyan tudnám megmondani! Erről, itt jöttem fel a létrán, a hátam, a dél ódal, az meg a hátam mögött pont Csatár. – És pont fordítva vóut. – Jóska, nem úgy van! – Hát, engem ne álítsatok ki a sodromból, mer a kút fenekéből is megmondom, hogy hogy van! – És közbe a létra át lett cserélve. [...] Aztán fogadtak három vagy öt liter borban. Aztán, mikor feljött, és rájött, hogy át van verve. — Kút. A Bódi sikátoron, a Csohos szomszédságában található. A kútnevet egy helyi mondás is örzi: *Eltévedt, mint Cirják a Bódi-kútban.* Vö. Bódi sikátor.*

Bódi sikátor 2018: *Bódi sikátor* | *A Bódi-kúthoz vezet.* — Kisebb utca. A település belterületének nyugati részén található. Vö. Bódi-kút.

Bodó-erdő 2018: *Bodó-erdő* | *Lombhullató is, de többnyire akác.* — Kisebb erdő, akác. A település külterületének keleti részén található. Nevét feltehetőleg tulajdonosáról kapta.

Bolt 2018: *Bolt ~ Ábéce ~ Hangyaszövetkezet* | *Most már Boltnak mondják vagy Ábécének, de aztat még a régi világban volt kialakítva, a magyarvilágban Hangyaszövetkezet néven működött.* — Bolt és kocsmá. A Derékon található.

Bónis-forrás 2018: *Bónis-forrás.* — Forrás. A település külterületének keleti részén, a Baglyos-erdő mellett található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Borjú-nyomás 2018: *Borjú-nyomás* | *A Kávás-rétnek egy része, egy kiszögelése.* 1889: *Borju nyomás* (Kat.), 1864: *Borju nyomás* | *ezen dülő mellet van a Borju nyomás nevű hely. – itt Délelnék a ' Szarvas Marhák lapáj hej az utsza végén egy szintén jó Karban lévő itató Kuttal. mellette a ' Régi temető Kert van* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északnyugati részén található. A név a *borjú*

főnév és a *nyomás* 'a falu határában levő legelő, a települést közvetlenül körülvevő földterület' jelentésű földrajzi köznévről összetétele (FKnT.).

Bukmós-oldal 1864: *Bukmós Óoldal* | *Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni Mínd a 'három Szöllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem. Mellette van a 'Csemző nevű hely* (Pesty). — Földterület neve.

Cerheghi lásd **Cser-hegy**

Cigány-kert 2018: *Cigány-kert ~ Cigány-kert-rész* | *Ez a Mogyorós-hegy és az alatta lévő a Cigány-kert-rész. Egy ojan elég jó talajjal rendelkező lapajos terület.* 1935: *Grădina Țiganilor* (RKFT.), 1889: *Czigánykert* (Kat.), 1864: *Cigány Kert* | *Többnyire Szántó, 's részben Kaszállók a 'határba job minőségű földek: Eszokról a 'Kösmő patak választja Csatártól. ittis egy itató jó Karban lévő Kút. honnan vette nevezését nem tudni. menedékesek észak oldalon és szántók, lópójon vannak a 'Kaszálló földek* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Cigány-kertből. A román *Grădina Țiganilor* névváltozat jelentése 'a cigányok kertje' (DEX). Vö. Alsó- és Felső-Cigány-kert.

Cigány-kert-alj lásd **Alsó-Cigány-kert**

Cigány-kert-rész lásd **Cigány-kert**

Ciocoș lásd **Csohos**

Csemző 1864: *Csemző* | *szántóföld, kaszáló.* | *Csemző nevű hely: Szántó Kaszálló földek. Dombos hely elnevezése honnan eredetéről világosítást nem nyújthatni. Mellette van a 'Külső Kontisor nevű hely Községi legelő* (Pesty). — Talán a *Csomzó*-val hozható összefüggésbe. Vö. *Csomzó*.

Cser-hegy 2018: *Cser-hegy ~ Cser-hegy-rész* | *Az már páji rész.* 1935: *Cerheghi* (RKFT.), 1934/1943: *Cerheghi* (RTM.), 1860: *Cserhegyoldal* (MKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati részén található. A nagyobb része Hegyközpályihoz tartozik. A név a *cser* növénynév és a *hegy* 'kiemelkedés, domb' jelentésű földrajzi köznévről összetétele (FKnT.). A román *Cerheghi* névváltozat a *Cser-hegy* név átvételével jött létre. Vö. *Cser-hegy*, *Cser-hegyi út*, *Észak- és Dél-Cser-hegy* (Hegyközpályi).

Cser-hegy-rész lásd **Cser-hegy**

Cser-hegy-oldal lásd **Cser-hegy**

Csohos 2018: *Csohos ~ Csohos-dűlő*, 1941: *Tábortető* (MKF.), 1935: *Ciocoș* (RKFT.), 1901: *Csohos, Tábortető* | *A községhez tartozó Csohos nevű dűlőnek egyik része, mely Tábortető néven ismeretes, az itteni néphagyomány szerint a Rákóczy-féle felkelés alatt táborhely volt* (Borovszky 91), 1889: *Csohos* (Kat.), 1864: *Csohos, Kákás, Tábortető* | *dűlő, szántóföld, kaszáló.* | *Nyári Nyúgot részét szátó, és Kevés Kaszálló földek: a 'Szántók hegy oldalon nyúlanak le északnak – a Kaszállók*

lapájos heljeken fekszenek Ezen Dülönnek több elnevezései vagynak. Tábortető a' Tatárfutás alkalmával táboroztak ezen heljen, samtalan szor talaltak ottan szántás és írtás alkalmával tábori eszközöket: a' régi öregek beszélleseknefogva. Kákás: vizeshely lévén sok Kákát terem. Van egy jó ívó víz Kutja a' Községnek ezen heljen mely a' Közelebbi 2.Évi nagy szárazságban, a' midön a' Kútak kiapadtak ez mégis elegendő vizet szolgáltatott alakosságának a' Dülőrül nevezetik Csohos Kútnak. ezen dülő mellet van a Borju nyomás nevű hely (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Csohosból. A *csohos* ~ *csuhos* földrajzi köznévf. jelentése 'mély fekvésű, vizes terület, ahol a tavikákához hasonló, gömbölyű szárú vízínövény él a nád és a sás között' (FKnT.). A román **Ciocoș** névváltozat a *Csohos* név átvételével jött létre. Vö. Alsó-Csohos, Felső-Csohos, Csohos-kút 1.

Csohos alatti lásd **Alsó-Csohos**

Csohos-dülő lásd **Csohos**

Csohos-kút 1. 2018: *Csohos-kút*, 1889: *Csohos kút* (Kat.), 1864: *Csohos Kút* | *Van egy jó ívó víz Kutja a' Községnek ezen heljen mely a' Közelebbi 2.Évi nagy szárazságban, a' midön a' Kútak kiapadtak ez mégis elegendő vizet szolgáltatott alakosságának a' Dülőrül nevezetik Csohos Kútnak* (Pesty). — A település külterületének nyugati részén, a Csohoson található kút. Vö. Csohos, Alsó- és Felső-Csohos.

Csohos-kút 2. lásd **Bódi-kút**

Csoma 2018: *Csoma* ~ *Nagy-Csoma* ~ *Csuma-ódal* ~ *Csoma-szántóföld* | *A csoma a régi nyelvezetben a daganatos ráknak az elnevezése.* 1889: *Csoma* (Kat.), 1864: *Csoma Szántóföld* | *nagyobb részbe a Községnek Közös legelője mely gazos — elnevezése nem tudatik miből szarmazot. Délre Száldobágyal határos* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén található. A név feltehetőleg személyre utal. Kisebbségi valószínűséggel talán a 'döghalál, pestis, betegség' jelentésű *csoma* szóval (ÚMTsz., SzT.) is kapcsolatba hozható. Vö. Csoma-kút, Csoma-tető, Égett-Csoma, Külső-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Csoma-kút 2018: *Csoma-kút* ~ *Csoma-vőügy-kút*, 1889: *Csoma kút* (Kat.). — A Csomán lévő kút. A település külterületének déli részén található. Vö. Csoma, Csoma-tető, Égett-Csoma, Külső-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Csoma-ódal lásd **Csoma**

Csoma-szántóföld lásd **Csoma**

Csoma-tető 2018: *Csoma-tető* ~ *Gójóbis-tető* | *A Csoma-kút feletti dombtető.* 1941: *Csomatető* (MKF.). — Erdő. A település külterületének déli oldalán található. A Csoma része. A **Golyóbis-tető** névváltozat előtagja valószínűleg a terület

alakjára utal. Vö. Csoma, Csoma-kút, Égett-Csoma, Külső-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Csoma-völgy-kút lásd **Csoma-kút**

Csomzó 2018: *Csomzó*, 1889: *Csomzó* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén található. Vö. Csemző.

Dealul Mogieros lásd **Mogyorós-hegy**

Dealul Mogioros hegy lásd **Mogyorós-hegy**

Dealul Silvaş lásd **Szilvás-hegy**

Dél- és Észak-Rózsás lásd **Rózsás-hegy**

Dél-Rózsás lásd **Dél-Rózsás-hegy**

Dél-Rózsás-hegy 2018: *Dél-Rózsás-hegy ~ Dél-Rózsás*, 1864: *Dél és Észak Rózsás* | *Két elnevezéssel bir* [a Rózsás] *u: m: Dél és Észak Rózsás* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Rózsás-hegy része. Vö. Rózsás-hegy, Észak-Rózsás-hegy, Hegyközpályi út (Rózsás-hegyi út).

Demeter 2018: *Demeter ~ Demeter-rész*. — Földterület, legelő. Forrásos hely. A település külterületének keleti részén található.

Demeter-rész lásd **Demeter**

Derék 2018: *Derék, -on ~ Derék utca ~ Fő utca* | *Ez a falu dereka.* | *Egy széles utca. Azért hívják Deréknak.* 1864: *Derék utca* | *nyúlik Deltől: Északnak menedékes lejtősséggel. Ezen Utszába van D Kaptalan Udvar háza, Község ház, Református Templom — oskola, 's Lelkészi lak. 52. házzal s telekkel. mintegy Dereka v közepe a 'Községnek* (Pesty). — A település főutcája. Az Alszegre merőlegesen, a Macskás utcával párhuzamosan helyezkedik el. A hozzá tartozó kertek az ún. Deréki-kertek. A név a 'valaminek a közepe' jelentésű *derék* földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható összefüggésbe. Vö. Deréki-kertek.

Deréki-kertek 2018: *Deréki-kertek*. — A *Derék* nevű utcához tartozó kertek. Vö. Derék.

Derék utca lásd **Derék**

Dobolló 2018: *Dobolló ~ Dobolló-rész* | *Szerintem valamikor a faluba, a kis-bírónak adományozott terület lehetett.* 1889: *Dobolló* (Kat.), 1864: *Dobolló* | *Szántó Földek Dombos hely és völgyes — elnevezése eredetét nem tudhatni. Délre Száldobágyal határos* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének délnyugati részén található.

Dobolló-rész lásd **Dobolló**

Döggút 2018: *Döggút ~ Dögtemető*. — Gödör. A település külterületének keleti részén, a Bodó-erdő szomszédságában található.

Dögtemető lásd **Döggút**

Drágos-tanya 2018: *Drágos-tanya* | *Itt régen egy hegyi orvos lakott, és a háború előtt elmenekült, és akkor megvette egy román család az egész birtokkal együtt, az egész völgyet.* — Egykori tanya. Ma már nem rendelkezik állandó lakossal. A település külterületének keleti részén található. Nevét tulajdonosáról (*Dragoș*) kapta.

Drugás-szállás 1864: *Drugás szállás* | *Dülő Matskajuk Szántó Kaszálló Legelő heljek Dombos völgyes hely. Egyrésze nevezetik Drugás szállásnak: Matska juk elnevezése eredetét meg nem mondhatni: aról nevezetes azonba hogy a' határba csak itt lehet építkezésre használható követ tomegben találni. Másik elnevezése onnan eredt: hogy Régebben KisUjfalusi Drugás familia birta kik szállásokat építvén: maí napig fent maradt ezen darabrétre nézve a' Drugás nevezet* (Pesty). — A település külterületének délkeleti részén állt. Vö. Macskalyuk.

Ebes 2018: *Ebes, -en ~ Zebes*, 1864: *Ebes Kert utsal* | *Nyúlik Kelettől nyugotnak 2 házzal Telekkel 3 Telek nélkül. ezen részen van Két temető Kert Refftus és RCath. hívek számára. elnevezését onnan Kaptá, miszerint ezen házak Közé egy Kert volt elkölönítve 's elhagyva, hova az elvert ebek hányattak. Később kitisztítatván; most szölövel gyümölcsössel van bérakva; 's házakkal ellátva. ezen Kert vis hely alatt: több nevezetes Pontok is vannak: magos heljen fekszik* (Pesty). — Kisebb utca, a Macskás-tetőből ágazik. Néhány adatközlő **Zebes**-ként emlegette. Vö. Ebes-kút.

Ebes-kert utca lásd **Ebes**

Ebes-kút 2018: *Ebes-kút* | *A Tabán, az alján van, a vígibe.* — Az Ebeshez tartozó kút. Vö. Ebes.

Égett-Csoma 2018: *Égett-Csoma.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli oldalán található. A Csoma része. Vö. Csoma, Csoma-kút, Csoma-tető, Külső-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Észak-Rózsás lásd **Észak-Rózsás-hegy**

Észak-Rózsás-hegy 2018: *Észak-Rózsás-hegy ~ Észak-Rózsás*, 1864: *Dél és Észak Rózsás* | *Két elnevezéssel bir [a Rózsás] u: m: Dél és Észak Rózsás* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Rózsás-hegy része. Vö. Rózsás-hegy, Dél-Rózsás-hegy, Hegyközpályi út (Rózsás-hegyi út).

Fakó-patak 2018: *Fakó-patak* | *Itt is egy völgyrész jön, ami szinte patakka fejlődik, ami elmegy Pájinak itt, a domb túlsó oldalán. Azt neveztek Fakó-pataknak. Az itt jön. Ez a nyúlvány, ami itt jön le. Az például a Fakó-patak. Ott is innen-onnan kis források gyűltek, esőzésekkor, nagy, de amúgy csak úgy csordogál. Vagy nagy szárazságba ki is szárad most már.* — Völgy és a hozzá tartozó patak. Az adatközlők szerint ez utóbbi gyakran kiszárad. A település külterületének délkeleti részén található. Az előtag az egykor ott lakó *Fakó* családra utal.

Falu ritkása 2018: *Falu ritkása* | *A Ritkáson vegyes, fele főjűd, fele kaszállóy.* | *Az az újlaki erdőy vóut.* 1889: *Falu ritkása* (Kat.), 1864: *Falu Ritkása* | *rét, legelő*

(Pesty). — A Hegyközújlakhoz tartozó erdőrészt és kaszáló. A település külterületének déli oldalán található. A név a *ritkás* 1. 'erdőrész, ahol a fák ritkán állnak', 2. 'irtásos hely' jelentésű földrajzi köznévvvel (FKnT.) hozható összefüggésbe.

Fekete-tó 2018: *Fekete-tó ~ Feke-tó ~ Feke-tó-dűllő ~ Fekete-tó-rész*, 1889: *Fekete tó* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található. Vö. Külső-Feke-tó.

Fekete-tó-alj lásd **Külső-Feke-tó**

Fekete-tó-rész lásd **Fekete-tó**

Feke-tó lásd **Fekete-tó**

Feke-tó-dűllő lásd **Fekete-tó**

Felső-Cigány-kert 2018: *Felső-Cigány-kert*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán található. A Cigány-kert déli része. Vö. Cigány-kert, Alsó-Cigány-kert.

Felső-Csohos 2018: *Felső-Csohos*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Csohos déli része. Vö. Csohos, Alsó-Csohos, Csohos-kút.

Felső-Irigy-kert 2018: *Felső-Irigy-kert*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az Irigy-kert északi része. Vö. Irigy-kert, Alsó-Irigy-kert.

Felszeg 2018: *Felszeg, -en ~ Felszegi-rész ~ Felszeg utca | És itt volt mindig nagy verekedés az alszegi és a felszegiek között, mert hogyha felszegi volt a lány, akkor alszegi fiú nem mehetett oda udvarolni*. 1864: *Felszeg utsza, felszeg | nyúlik Kelettől Északnak legmagassabhely 46. házzal 's telekkel* (Pesty). — A település belterületének délnyugati része. Vö. Alszeg.

Felszegi-rész lásd **Felszeg**

Felszeg utca lásd **Felszeg**

Ferma Kaptalan lásd **Káptalan-tanya**

Finta-Imre-föld 2018: *Finta Imre-föld | Az övéké volt, s megkapta a nevet róla*. — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található. Nevét tulajdonosáról kapta. Vö. Finta-kút.

Finta-kút 2018: *Finta-kút | A Finták földje mellett volt, az is egy itatókút vóút*. — Csordaitató kút. A település külterületének keleti részén, a Finta Imre-föld szomszédságában található. Vö. Finta Imre-föld.

Fót-erdő 2018: *Fót-erdő | A valamikori káptalan vagy közbirtokossági, kösségi erdő*. 1889: *Fót erdő* (Kat.), 1864: *Fót Erdő | dűllő. | A' Káptalan bírja nagyki-terjedésbe és egykiszrésbe Servánszky familia nevezetét vette onnan mert több-helyen Kaszálló és legelőnek való rétek lévén Közte az Erdőt részekre szakítják el. Északról a' Csatári Erdőt határt a' Kösmő választjael tölle Kelet és Délről a' Kis*

Ujfalusi Erdőség. Dombos és völgyes hely — találtatik benne Farkas. Vad Sertés, Róka, Őz. Nyúl – Császármadár. vadászatra nézve tilalmas hely Tölgy, Cser. Bük és szerszám fák tenyésznek (Pesty). — Erdő. A település külterületének délkeleti részén húzódik.

Fő utca lásd **Derék**

Fráter-féle birtok lásd **Fráter-földrész**

Fráter-földrész 2018: *Fráter-földrész ~ Fráter-féle birtok.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Frigmann-birtok lásd **Frigmann-tanya**

Frigmann-tanya 2018: *Frigman-tanya ~ Fridman-birtok ~ Frigmán-tanya | Az a nevirül, az embernek a nevirül kapta azt a nevet, mer Frigmánnak hívták a gazdáját, és vót neki nagy darab földje, most birkalegelő. | A második világháború véjge felé, asziszem, hogy tíz [...] magyar katonát végeznek ki, és egy úgy menekül meg, hogy eldobja magát a sortűz elől, és bebújik az istállórészbe, a, a jászoldeszka háta mögé. És ő, majd két nap múlva kibúj, majd visszamennek, megtudták, hogy tízen voltak, mégis a holttesteket el kellene ásni vermekbe, ne legyen ojan feltűnő. És a tíz katona hejett csak kilencet találnak. És akkor átbújják az egész birtokot, tanyát, a cselédséget nagy vallatásra teszik, mégis megmenekül az az egy ember, és a megmentőihez visszajár sokáig még a faluba. Elbújtatták, etették.* — Földterület, legelő. Egykori tanya. A település külterületének délkeleti részén található. Nevét egykori tulajdonosáról kapta. A valamikori épületeknek ma már nyoma sincs.

Frigy-kert 1864: *FrigyKert | dűlő, szántóföld. | Szántó földek Dombos — HK [Hegyköz] Pájival határos nyúgotról Délről az Rózsás hegy fekszik, elnevezése eredetéről mítse tudhatni. mellete van az úgy nevezett halom rét Kaszállók lapajos heljen (Pesty).* — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található.

Gáné 2018: *Gáné ~ Gáné-kaszáló ~ Gáné völgye | Kaszáló volt, de most már el van vadulva, mivelhogy ide jutottunk.* — Kaszáló. A település külterületének a nyugati részén, a Csohos szomszédságában található. A név talán a *gána* növénynévvel hozható összefüggésbe.

Gáné-kaszáló lásd **Gáné**

Gáné völgye lásd **Gáné**

Gerlice 2018: *Gerlice | Volt is egy kastéj ebbe a részbe valahol itt. | Ott van egy monda, hogy állítólag Tótfalu felől itten volt az átjárás, Várad felől, ugye gyalogos kocsikkal közlekedtek régen az emberek, nem a főutakon, vagyis ez volt a, mondjuk az útvonal, mondjuk itt Tótfalun keresztül.* — Földterület, kaszáló. Egykori tanya. A település külterületének keleti részén, a Bodó-erdő szomszédságában található. Nevét egykori tulajdonosáról kapta. A *Gerlice* név talán a nagyváradi *Gerliczy* családdal hozható összefüggésbe. A területhez egy helyi monda is kapcsolódik:

Egy alkalommal ki akarták fosztani a Gerlice család birtokát. Néhány Nagyváradra tartó ember – az ott élők engedélyével – egy nagyobb kosarat helyezett el a Gerlice-tanyán. Elmondásuk szerint a nehéz csomagot nem akarták magukkal cipelni az előttük álló hosszú útra. A tanyán lévő kutyák az otthagyt kosarat megállás nélkül ugatták. A báróban gyanút keltett a kutyák viselkedése, ezért belelőtt a csomagba. A lövést követően egy fegyveres ember fordult ki a kosárból.

Golgota 2018: *Golgota ~ Golgota-rész*. — Földterület, legelő. A település külterületének keleti oldalán található.

Golgota-rész lásd **Golgota**

Golyóbis-tető lásd **Csoma-tető**

Grădina Țiganilor lásd **Cigány-kert**

Halasi 2018: *Halasi ~ Halasi-rész ~ Halasi-völgy* | *Az áradásos, vízbuzgásos hejeket megrekesztik egy kicsit, a hal áradáskor; tavaszkor felmegy ivni, és visszafele az apadáskor ottmarad a lapájós területekbe. Ennek készítettek rekeszeket, talán ez még annak lehet a maradéka.* 1889: *Halasi* (Kat.), 1864: *Halasi* | *dűlő, szántóföld, domb, völgy.* | *Szántó Földek Dombos völgyes hely Száldobágy Községel határos – elnevezését nem tudhatni* (Pesty). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Halasi (Hegyközszáldobágy).

Halasi-rész lásd **Halasi**

Halasi-völgy lásd **Halasi**

Halom-gaz 2018: *Halom-gaz* | *Egy kiemelkedő nagy, nagy ö földhalom, homokos rész. Érdekes, az ódalába vannak ijen bevájások. Valamikor; én eredeztetem a kuruc-labancos időkbe. Hogy ottan valamikor katonák szállhattak meg. Mer igen jól belátható az a völgy alatta.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének nyugati részén található. A közelben lévő földterület a *Halom-rét* nevet viseli. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.). Vö. Halom-rét.

Halom-rét 2018: *Halom-rét ~ Halom-rít* | *Az alatta [a Halom-gaz alatt] való rét a Halom-rét.* 1889: *Halomrét, Halom rét* (Kat.), 1864: *halom rét* | *kaszáló* (Pesty). — Földterület, rét. A település külterületének nyugati részén található. A közelben lévő kaszáló a *Halom-gaz* nevet viseli. Vö. Halom-gaz.

Hangyaszövetkezet lásd **Bolt**

Határ-gödör 1889: *Virágrét és Határgödri* (Kat.), 1864: *határ gödör; határ gödör legelő* | *dűlő, szántóföld, kaszáló.* | *Kis részbe Szántó, és Kis részbe Kászálló föld Tagosítás kor a' D. Káptalannak jutott rész. Dombos, gödrös lapájós hejlek. nevezetét a' sok mezei virágokról a' másik elnevezését a' határba lévő nagy gödörről vette* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. Vö. Virág-rét.

Határ-gödör-legelő lásd **Határ-gödör**

Határ-gödri lásd **Határ-gödör**

Hatházi-erdő 2018: *Hatházi-erdő*. — Földterület, egykori erdő. A település külterületének déli részén, a Ravaszdi szomszédságában található. A név előtagja az újlaki *Hatházi* családra utal. Vö. Hatházi-forrás.

Hatházi-forrás 2018: *Hatházi-forrás*. — Egykori forrás. A Hatházi-erdőben eredt. Vö. Hatházi-erdő.

Hegyközpályi út 2018: *Hegyközpályi út ~ Rózsás-hegyi út*. — A Hegyközpályi felé vezető földút. A település külterületének nyugati oldalán húzódik.

Hegyközszáldobágyi út 2018: *Hegyközszáldobágyi út ~ Vajda | Ez valamikor egy főút volt, itt jártak át gyalogszerrel*. 1889: *H[egyköz] Száldobágyi út, Száldobágyi út* (Kat.). — A Hegyközszáldobágyra vezető út. A település külterületének déli részén húzódik. Vö. Vajda 1., illetve Vajda 1., Vajda 2. (Hegyközszáldobágy).

Hívő templom lásd **Imaház**

Hodosi-erdő 2018: *Hodosi-erdőü | Mivel ezen a területen, ezen a részen, a Hegyköznek ezen a részén van nagy területű erdők. És ő, csináltak parcellákat, hogy mék falunak mék az erdeje. Tehát Csatári-erdő van, mert ott Csatárnak van, de úgy távolabb, mint Bihar, Szalárd, Hodos, ezek a területek, ott sík területek. S akkor nekik külön adtak. És úgy voltak el, a megnevezése is, hogy Szalárdi-erdő, Hodosi-erdő, Bihari-erdő*. — A Fót-erdőnek a Jákóhodoshoz (r. Hodos) tartozó része.

Holmul Mic lásd **Kis-halom**

Hosszú-rét 2018: *Hosszú-rét ~ Hosszú-rít*, 1889: *Hosszú rét* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén, az erdő közvetlen szomszédságában található.

Imaház 2018: *Imaház ~ Hívő templom*. — Épület. A település baptista felekezetű lakossága használja. Vö. Katolikus templom, Református templom.

Irigy-kert 2018: *Irigy-kert ~ Irigy-kert-rész | Innen a Halom-gaztól kifele*. 1889: *Irigykert* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati részén található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Irigy-kertből. Vö. Alsó- és Felső-Irigy-kert.

Irigy-kert-rész lásd **Irigy-kert**

Iskola 2018: *Iskola | Vóút külön református iskola, vóút külön katolikus iskola és vóút külön állami iskola, tessék elképzelni, egy ojan pici faluba, és a közösség mindet fenntartotta*. 1864: *oskola, Község ház* (Pesty). — Épület. A Derékon található. Elemi és óvodai oktatás működik benne. Régen ez az épület volt a község ház.

Isten-hegy 2018: *Isten-hegy | Egy ojan meleg fekvésű, déli rész, nagyon meredek. Itten termeltek az emberek. Aszongyák, a leghamarabb termő vidék volt, mivelhogy*

nagyon kelet, délkeleti fekvésű. 1889: *Isten hegy* (Kat.). — Földterület, domb, legelő. A település külterületének keleti részén található.

Jászlos 1889: *Jászlos* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található.

Kákás lásd **Csohos**

Kápolna 2018: *Kápolna*. — Épület. A Református temető bejáratánál áll.

Káptalan-tanya 1934/1943: *Fma [Ferma] Kaptalan* (RTM.), 1888: *Káptalan tanya* (Hnt.), 1884: *Káptalan tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, legelő. Egykori tanya. A település külterületének keleti részén állt. A hegyközújlaki határ egy részét egykor a római katolikus káptalan birtokolta. A *Ferma Káptalan* névváltozat előtagja a román *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótagja pedig a *Káptalan* névrész átvétele.

Katolikus temető 2018: *Katólikus temető*. — A temető része. Az Ebes szomszédságában található.

Katolikus templom 2018: *Katólikus templom ~ Katólikus templom | Ez a katólikus templom, és egy része már most úgy kultúrház gyanánt használjuk, már a falu.* — Épület. A Derék tetején áll. Az épület folytatása a Kultúrház. Vö. Imaház, Református templom.

Kávás lásd **Kávás utca**

Kávási-híd 2018: *Kávási-híd*. — Belterületi rész. A Kávás utca része. Vö. Kávás-kertek, Kávás-kút, Kávás-rét, Kávás utca.

Kávás-kertek 2018: *Kávás-kertek*, 1889: *Kertalja* (Kat.), 1864: *Kertajja | kaszálló, rét.* | *Tagosított kaszálló rétek. Délről rá nyúlnak az alszeg, és bánát nevű Uttza házak Kertjei északról elválasztja a 'Csatári határtól, az úgy nevezett Kösmő patak* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A Kávás utcához tartozó földek. Vö. Kávási-híd, Kávás-kút, Kávás-rét, Kávás utca.

Kávás-kút 2018: *Kávás-kút | Kitűnő vize, régen a fél falu odajárt.* — A Kávás utcán lévő gémeskút. Vö. Kávási-híd, Kávás-kertek, Kávás-rét, Kávás utca.

Kávás-rét 2018: *Kávás-rét*. — A Kávás utcához tartozó földterület. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Kávási-híd, Kávás-kertek, Kávás-kút, Kávás utca.

Kávás utca 2018: *Kávás utca ~ Kávás | Ezt ezerkilencszáztizennyolc után osszák ki, azoknak az embereknek, akik a világháborúból hazajönnek, ugyanúgy a Tagot is vagy az Új sori részt, ottan kapnak telekrészeket, és akkor űk építenek rá. | A falu bejárata, ezt úgy hívják, ettől a szakasztól eddig, elnevezés, hivatalosan neve nincs. Kávásnak hívjuk.* — Utca. A település belterületének északnyugati részén található. A folytatása az Alszeg és a Bánát utca. Az adatközlők elmondása szerint

a területet az első világháború után osztották ki. Vö. Kávási-híd, Kávás-kertek, Kávás-kút, Kávás-rét.

Kertalja lásd **Kávás-kertek**

Kincses-patak 2018: *Kincses-patak* | *Az a patak, amekj bemegy a Kösmő-patakba, mert ez a kettő Pájinál találkozik. [...] Nem a réjgi medrbe, hanem ezt is szisztematizálták. Egyenesbe húzták, mert girbegurbán fojt akkor a vőügybe.* 1941: *Kincses p[atak]* (MKF.). — A település külterületének délkeleti részén folyik. A hozzá tartozó rész a Kincses-völgy. Vö. Kincses-völgy.

Kincses-völgy 2018: *Kincses-völgy ~ Kincses-völgy-rész* | *A Taba laposának a folytatása.* 1935: *Valea Kincses* (RKFT.), 1934/1943: *V[alea] Kincses* (RTM.), 1889: *Kincses völgy* (Kat.), 1884: *Kincses völgy* (HKFT.), 1864: *Kincses völgy* | *legelő.* | *Dűlő Kópés Szántó földek Észak oldalba van. Dombos hely. elnevezését nem magyarázhatni meg* (Pesty). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén, a Kincses-patak szomszédságában található. A román *Valea Kincses*, *Valea Kincses* névváltozatok előtagja a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagja a *Kincses* névrész átvételével jött létre. Vö. Kincses-patak.

Kincses-völgy-rész lásd **Kincses-völgy**

Kis-halom 2018: *Kis-halom* | *A falu után van a Kis-halom, s utána a Halom-gaz, de általában Halom-gaz.* 1935: *Holmul Mic* (RKFT.), 1934/1943: *Holmul Mic* (RTM.), 1889: *Kishalom* (Kat.), 1884: *Kis halom* (HKFT.), 1864: *Kis Halom* (Pesty). — Földterület, domb. A település külterületének délnyugati részén, a belterület szomszédságában található. A román *Holmul Mic* névváltozat előtagja a *holm* regionalizmusra vezethető vissza, mely a magyar *halom* átvétele, az utótag pedig a *mic* 'kis, kicsi' melléknévre (DEX).

Kis-oldal 2018: *Kis-ódal* | *Itt van egy kicsi kis út mellette, és középen még két ház. Ezt a részt Kis-ódalnak hívják.* — Belterületi rész. A Derék nyugati oldala.

Kisújfalui út 1889: *Kis Újfalui út* (Kat.). — Földút. A település külterületének délkeleti részét szeli ketté.

Kollektíva lásd **Kollektív-tanya**

Kollektív-tanya 2018: *Kollektív-tanya ~ Kollektíva* | *Ez még a téesz idejéből az istállók. S ott külön építkeztek oda. Meg géppark, meg minden, de ennek nem volt jelentősége. Csak már még most az utóbbi időbe, ami felkerült. [...] Van itt egy ijen mezőgazdasági gépeknek egy hej, s itten egy olasz vett ki egy ijen épületet, istálló volt valamikor, de felújította, és pidzával kezdett el foglalkozni, de csődölt. Majd jött egy másik, megin elment, tehát ők, ők nem. Másik az is, az meg építkezéssel kezdett el foglalkozni, az is most már megöregedett. Abbahagyta, tehát az eléggé elhagyatott.* — Épületegyüttes. A Kávás utcán található. Az épületeket a valamikori

Kollektív gazdaság, az ún. Kollektíva használta. Ma már mindegyik épület más tulajdonoshoz tartozik.

Konc-far 2018: *Konc-far*; 1889: *Konczfar* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található.

Konti-sor 1864: *Kontisor* (Pesty). — Szőlő neve. Vö. Külső-Konti-sor.

Kópis 2018: *Kópis ~ Kópis-dűlő*, 1889: *Kopis* (Kat.), 1864: *Kópés* | *Szántó földek Észak oldalba van. Dombos hely. elnevezését nem magyarázhatni meg. mellette van a 'Kincses völgy nevü Legelő hely. a 'Mogyóros és Szilvás hegy Közt. Keletfelől nyugatfelé nyulik egész a 'Község mellet lévő Rózsás hegy aljáig HK [Hegyköz] Páji határáig. miért neveztetik Kincses völgynek nem tudható. Mellette van a 'Taba lapos és Legelő, ezen heljen van a D. Káptalannak egy száraz Malma. és a 'Községnek 3m itató Kutja. Elnevezése miből eredt? nem tudatik* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A hozzátartozó kút az ún. Kópis-kút. Vö. Kópis-kút.

Kópis-dűlő lásd **Kópis**

Kópis-kút 2018: *Kópis-kút*. — A Kópison lévő kút. Vö. Kópis.

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2018: *Kösmőü-patak ~ Kösmőü*, 1941: *Kösmőpatak, Kösmő-p[atak]* (MKF.), 1934/1943: *P[árâu] Kosmő* (RTM.), 1889: *Kösmő patak* (Kat.), 1884: *Kösmő p[atak]* (HKFT.), 1864: *Kösmő patak, Kösmő patak* | *melyis csak esődzésekkor fojik sok károkot okoz a Kaszállókba olyesetekbe: elnevezését honnan vette legyen nem tudható* (Pesty). — Patak. A település külterületének északi részét szeli át. Természetes határvonal Hegyközújlak és Hegyközcsatár között. A **Párâu Kosmő** névváltozat előtagja 'patak'-ot jelent (DEX), az utótagja a **Kösmő** átvétele. Vö. **Kösmő-patak** (Hegyközcsatár, Hegyközpályi, Sitervölgy), **Új-Kösmő** (Hegyközpályi), **Kösmő-völgy** (Sitervölgy).

Kövesút 2018: *Kövesút* | *Van az ormányon keresztül egy út. Megy Sitervölgynek. Ez bemegy a Dóuzsa Györgyön [Hegyközszáldobágy része] és Sitervölgynél köt ki.* — Földút. A település külterületének délkeleti részén található. Az erdőn vezet keresztül.

Községház lásd **Iskola**

Községi-legelő 1864: *Községi legelő* | *Domb, bokros hely* (Pesty).

Község-szőlőhegy 1864: *Község és Rózsás Szőlő hegy* (Pesty). — Földterület. A település külterületének nyugati része.

Kultúrház 2018: *Kultúrház* | *A katólikus egyházé volt, és egyháztulajdon volt a, és félódalt templom volt, és onnét arrafele voltak gazdasági épületek meg lakások, és ugye ő, amikor jött a kommunizmus akkor, akkor, elvették tőlük, és akkor átépítették egy nagy teremmé, egy kultúrházzá, és ő, hát az egyház meghagyta.* — Épületrész.

A Katolikus templom folytatása. Községi gyűléseknek, iskolai évváróknak és szüreti báloknak ad helyet.

Kuruc-kút 2018: *Kuruc-kút* | *Állítólag oda húzódtak be a monarkia idején a magyarok, ott volt egy forrás az erdőbe. Ott itattak, és akkor onnan jöttek ki mindig, mikor, mittudomén, jöttek, s behúzódtak az erdőbe akkor. Azon a részen tanyáztak, ott volt egy forrás, szép nagy fák vóytak, most lett levágva az elmúlt évekbe.* — Kút. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők szerint egykor kuruc katonák tanyáztak a területen.

Külső-Csoma 2018: *Külső-Csoma.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán található. A Csoma része. Vö. Csoma, Csoma-kút, Csoma-tető, Égett-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Külső-Feke-tó 2018: *Külső-Feke-tó*, 1889: *Fekete tó alj* (Kat.), 1864: *Feketető ajj* | *Szántó, Kaszálló, Legelő, és bokros hely Eszacról a Kösmő patak választja el a Csatári határtól – Dombos gödrös, lapajos hely északnak fekszik* (Pesty). — A település külterületének északkeleti oldalán található. A Fekete-tó része. Vö. Fekete-tó.

Külső-Halasi 2018: *Külső-Halasi.* — A település külterületének délnyugati oldalán található. A Halasi része. Vö. Halasi.

Külső-Konti-sor 1864: *Külső Kontisor* | *a' Külső Kontisor nevü hely Községi legelő hely Domb: bokros hely* (Pesty). — Földterület neve. Vö. Konti-sor.

Legelő 2018: *Legelő ~ Legelő-rész*, 1864: *Legelő* (Pesty). — Nagy kiterjedésű földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található.

Legelő-rész lásd **Legelő**

Lelkészi lak lásd **Parókia**

Lófürösztő 2018: *Lófürösztő* | *Egy ojan tíz-tizenöt méteres medrét csináltak a pataknak, szélességbe. Egy ojan száz méter hosszan, durván. Jöttek ijen száraz időűszakba, hozni az árut, a motyót, a pakkot, ahogy mondták falun. Akkor estente vagy kora hajnalba rámentek erre a patakra, lemosták.* — Kisebb földterület. A település külterületének északi részén, a belterület és a Kösmő-patak szomszédságában található.

Losonc 2018: *Losonc* | *Valami káptalan név után van eredeztetve.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti oldalán található. Az adatközlők szerint ez a rész is a káptalan tulajdona volt.

Macica Liuc lásd **Macskalyuk**

Macskalyuk 2018: *Macskajuk* | *A Fakó-patak tetejének azt mondják, hogy Macskajuk.* 1935: *Macica Liuc* (RKFT.), 1889: *Macska lyuk* (Kat.), 1884: *Macska lyuk* (HKFT.), 1864: *Matskajuk, Matska yuk* | *Szántó Kaszálló Legelő heljek Dombos völgyes hely. Egyrésze nevezetik Drugás szállónak: Matska yuk elnevezése eredetét meg nem mondhatni: aról nevezetes azonba hogy a' határba csak itt lehet*

építkezésre használható követ tomegben találni. Másik elnevezése onnan eredt: hogy Régebben KisUjfalusi Drugás familia birta kik szállásokat építvén: maí napig fent maradt ezen darabrétre nézve a ' Drugás nevezet (Pesty). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti oldalán található. A Fót-erdő része. A román *Macica Liuc* névváltozat a *Macskalyuk* név átvétele. Vö. Drugás-szállás.

Macskás lásd **Macskás utca**

Macskás-kertek 2018: *Macskás-kertek*. — Földterület, szántóföld. A Macskás utcához tartozó kertek. Vö. Macskás utca, Macskás-tető.

Macskás-tető 2018: *Macskás-tető ~ Tető, -n | A Macskás megy felfele a dombon, mint itten a Templomnál. De tulrúl, a Temető fele. És a Tető meg Macskás-tető, megyen keresztbe*. — A Derékot és a Macskást összekötő utca. A domb tetején húzódik. Vö. Macskás utca, Macskás-kertek.

Macskás utca 2018: *Macskás utca ~ Macskás | Felfele egy dombon van. | A macskásiak pedig Érmihájjalva környékén voltak, ijen birtokos családok [...] nemes urak. És a Gerlicének van egy Macskás nevű felesége, és gondolom, hogy ez még a birtokhoz tartozott. És akkor hozhatott onnan cselédséget. [...] Innen kaphatta az utca a Macskás nevet.* 1864: *Útza Matskás | Nyúlik Éjszakról Délnek meredek heljen 9 házzal 's Telekkel régebben gödrös és gazos helylevén nevéet vette a 'mocsoktól motskos helytől, végre macskás névetvetfel* (Pesty). — Utca. Az Alszegre merőlegesen, a Derékkal párhuzamosan helyezkedik el. Az adatközlők szerint a településen élő egyik családról kapta nevét. A hozzá tartozó kertek a Macskás-kertek. Vö. Macskás-kertek, Macskás-tető.

Malom 2018: *Malom | Az a tanya alatt vóut. [...] Valamikor gőzgéppel járatott malom volt benne*. — Épület. A Kollektív-tanya része. Ma már nem működteik.

Meleg-kert 2018: *Meleg-kert ~ Meleg-kert-rész*, 1889: *Melegkert* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a belterület közvetlen szomszédságában található.

Meleg-kert-rész lásd **Meleg-kert**

Mező-kút 2018: *Mező-kút | Valamikor a csürhének volt dilelője*. — Kút. A Régi pálinkafőző mellett, a Szilvás-hegyen található.

Mogyorós lásd **Mogyorós-hegy**

Mogyorós-hegy 2018: *Mogyorós-hegy ~ Mogyorós, -on | Úgyszintén szőlősbirtok vóut. A Református temetőtül kifele.* 1935: *D[éalul] Mogioros* (RKFT.), 1934/1943: *D[éalul] Mogioros h[egy]* (RTM.), 1889: *Mogyorós* (Kat.), 1884: *Mogyorós h[egy]* (HKFT.), 1864: *Mogyorós, Mogyorós hegy, Mogyorós Szőlőhegy | egy hegy fojamon a 'Község és Rózsás Szőlő hegyel: meg említettik egy részbenne, az úgy nevezett Szemét Domb. Mogyorós nevezetét vette onnan, mert Sok Mogyoró fák írtattak ki téreről. – meljnek is Elnevezését megnem lehet magyarázni. Dombos gödrös hely* (Pesty), 1864: *Mogyoros Hegy* (MKFT.). — Földterület, szőlő, gyümölcsös. A

település külterületének keleti részén található. A román *Dealul Mogioroș, Dealul Mogioros hegy* névváltozatok előtagja a *deal* 'domb, szőlőhegy' köznévvégartikulus alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagok a *Mogyorós* névrész átvételei. A *Dealul Mogioros hegy* névváltozat esetében a *hegy* szó elhomályosulásával a fajtajelölés kétszeresen jelenik meg. Vö. Mogyorósi út.

Mogyorósi út 2018: *Mogyorósi út*. — A Mogyorós-hegyen átvezető földút. A település külterületének keleti részét szeli ketté. Vö. Mogyorós-hegy.

Mogyorós-szőlőhegy lásd **Mogyorós-hegy**

Nagy-almás 2018: *Nagy-almás*. — Kisebb erdő. A település külterületének délkeleti részén található.

Nagy-Csoma lásd **Csoma**

Nagy-rét 2018: *Nagy-rét*, 1941: *Nagyrét* (MKF.), 1934/1943: *Râtul Mare* (RTM.), 1884: *Nagy rét* (HKFT.), 1860: *Nagy rét* (MKFT.). — Földterület, rét. A település külterületének északi részén található. A román *Râtul Mare* név előtagja a *rât* 'rét' köznévvégartikulus alakjára, az utótagja pedig a *mare* 'nagy' melléknévre (DEX) vezethető vissza.

Német-forrás 2018: *Német-forrás* | *Az a Szilvás-hegynek az aljába*. — Forrás. A Szilvás-hegy szomszédságában található.

Népfőiskola 2018: *Népfőiskola*. — Épület. A Derékon, a Református templom szomszédságában áll. Jelenleg nem használják. A közelmúltban még előadásokat tartottak benne.

Nyilas 2018: *Nyilas ~ Nyilas-rész*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati részén található. Feltehetőleg a *nyilas* 1. 'hosszú, egyenes terület', 2. 'sík terület' jelentésű földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe (FKnT.). Vö. Nyilas (Hegyközpályi).

Nyilas-rész lásd **Nyilas**

Nyíri-tanya 2018: *Nyíri-tanya* | *Az már, most már le van bontva. De itt vóút az is a Mogyoróus szájába. A falu vígin mingyá. Ez a papoké vóút. Ott préseltek. Oda hozták a szöllöt, onnan hozták a pincébe a bort*. — Földterület, szántóföld. Egykori tanya. A település külterületének északkeleti részén állt. A római katolikus egyházhoz tartozott.

Orvosi rendelő 2018: *Orvosi rendelő* | *Nem volt* [orvosi ellátás helyben], *Csatárba jártunk mindig*. | *Még nem, de rövidesen beindítják*. — Épület. A Derékon áll. A tervek szerint orvosi rendelőt fognak működtetni benne.

Pálinkafőző-kút lásd **Pálinka-kút**

Pálinka-kút 2018: *Pájinka-kút ~ Pálinkafőző-kút*. — A Régi pálinkafőző szomszédságában lévő itatókút. A belterület déli részén, a Szilvás-hegyen található.

Pályiújlak lásd **Hegyközújlak**

Pápaszem 2018: *Pápaszem ~ Pápaszem-rét.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található.

Pápaszem-rét lásd **Pápaszem**

Pap-parlag 2018: *Pap-pallag ~ Pap-pallag-rész | Mivel a papnak volt itt egy darab földje. És azért mondják Pap-pallagnak.* — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található. A név utótagja feltehetőleg a *pallag ~ parlag* földrajzi köznévvvel hozható összefüggésbe, melynek jelentése 1. 'fel nem szántott, száraz, terméketlen földterület', 2. 'irtás' (FKnT., SzT.).

Pap-parlag-rész lásd **Pap-parlag**

Pârâu Kosmő lásd **Kösmő-patak**

Pârâu Roşu lásd **Veres-patak**

Parókia 2018: *Parókia, 1864: Lelkészi lak* (Pesty). — Épület. A református lelkészi lak. A Derékon, a Református templom mellett áll.

Pince sikátor 2018: *Pince sikátor ~ Pincesor | Az vezet le az Új sor nevezetű utcára.* — Az Új sor része. Az ott lévő pincéket a helyiek még mindig használják.

Pincesor lásd **Pince sikátor**

Pintér sikátor 2018: *Pintér sikátor.* — A Csohosra vezető földút. A Felszegről lehet letérni rá.

Polak-tanya 1884: *Polak tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, legelő. Egykori tanya. A település külterületének délnyugati részén állt.

Pondrós-oldal 2018: *Pondrós-oldal.* — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti oldalán található. Az Isten-hegy része.

Rátul Mare lásd **Nagy-rét**

Ravaszdí 2018: *Ravaszdí | Ez gyümölcsös volt mind gyerekkoromba, most paskó [páskom 'legelő'?] az egész. 1889: Ravaszdí (Kat.), 1864: Ravaszdí Óoldal, Ravaszdí Szántó | nagyobb részt Kaszálló és Legelő helyek. elnevezése honnan eredtlégyen nem tudható. | Szántó Kaszálló földek Töbrészekre osztva neveződik. Tormás hegy Kontisor Ravaszdí Óoldal Bukmós Óoldal Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni Mínd a' három Szöllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem. Mellette van a' Csemző nevű hely: Szántó Kaszálló földek* (Pesty). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található.

Ravaszdí-oldal lásd **Ravaszdí**

Ravaszdí-szántó lásd **Ravaszdí**

Református temető 2018: *Református temető ~ Temető | Fenn, a Tetőn, ha ki-megyünk az udvarra, a Kápolna látszik.* — A belterület keleti oldalán található. A református felekezetű lakosság használja.

Református templom 2018: *Református templom | Van vagy hetvenöt fő katolikus körülbelül, most már, több volt, ugyanúgy, mint reformátusból. [...] És van még vagy, vagy, nem tudom, vagy hat, ami baptista. Őknekik külön egy kis imaház létezik. Más felekezet nincs. Ez a három van. Ez, ez. Nagyságrendben: református, katolikus és mondom, van néhány szeméj, aki a baptista gyülekezetbe jár.* 1864: *Református templom* (Pesty). — Épület. A Derékon áll. A 19. században épült: „Ev. ref. templomának egyes részeit, melyek még az ősi, románkori egyházból maradtak meg, az 1890-ben épült új templomhoz felhasználták” (BOROVSKY 91). Vö. Imaház, Katolikus templom.

Régi pálinkafőző 2018: *Régi pálinkafőző | Az Ebes-kút mellett. Onnen hordták a vizet rá.* — Pálinkafőző épület. A Szilvás-hegyen áll. Ma már nem működtetik.

Régi temető 2018: *Régi temető ~ Zsidó temető | A hátsó ríszit Zsidó temetőnek hívták, volt vagy négy-öt zsidó család.* 1864: *Régi temető Kert* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település egykori temetője. A Kávás utcához tartozik.

Régi temető kert lásd **Régi temető**

Rektor sikátor 2018: *Rektor sikátor | Az egyháznál van itt egy út befele, Rektor sikátor.* — Belterületi rész. A Derék egyik letérője. A Református templom és a Népfőiskola mellett vezet el. Az adatközlők szerint a *rektor* a régi időkben a református presbiterek megnevezése lehetett.

Ribizlis 2018: *Ribizlis.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában, a Kincses-völgyben található. A területen található bokrokról kaphatta nevét.

Rogériusz lásd **Szilvás-hegy**

Rókalyuk-patak 1889: *Rókalyuk patak* (Kat.). — Patak. A település külterületének keleti részén található.

Róka utca 2018: *Róka utca | Ez is ugyanúgy tizenhét után osztódik ki.* 1864: *Róka Uttza | a' Község utszáitól egészen kívül elkülönítve 8. házzal Telekkel ház Teleknélkül elneveztetését onnan vette, miszerint nyomás, és meredek gazos hegy Környezi hova a' Rókák, a' midön a' Községben tyókászni mennek, előbbis ezen heljet látogatják meg. Ezen 96 ház Kertjeikben Szőlő, őszi és Tavaszi vetések 's minden nemü gyümölcsfák a' jóidöbe kielégítően természetnek 's tenyésztetnek* (Pesty). — Utca. A Derék folytatása. Az adatközlők elmondása szerint a terület nagyobb részét az első világháború után osztották ki.

Rónyai lásd **Rónyai sikátor**

Rónyai sikátor 2018: *Rónyai sikátor ~ Rónyai.* — Utca. A Felszegről ágazik el. Nevét a hegyközüjlaki *Rónyai* családról kapta.

Rozsas lásd **Rózsás-hegy**

Rózsás lásd **Rózsás-hegy**

Rózsás-hegy 2018: *Rózsás-hegy ~ Rózsás* | *Ez is szőlőös, gyümölcsös hegyrész volt valamikor. Most újabban van itt-ott. Rajta egy-egy kissébb parcella. | Valamikor úgy volt ez, hogy szőlőshegy volt. Még Gerlice bárónak volt ott egy, egy nagydarab szőlője, a filoxérával kipusztult, és aztán átadta, eladta, és a Gerlice báró el is ment Újlakról.* 1934/1943: *Rózsás* (RTM.), 1889: *Rózsás hegy* (Kat.), 1884: *Rózsás h[egy]* (HKFT.), 1864: *Rózsáshegy, Rózsás hegy, Rózsás Szőlő hegy* | *mely esik Nyúgotról. többnyire Szőlővel van béra kva a 'Községgel egy tartalmu hegyen a 'tető úttól Dél és Északnak fekszik: nevét a 'böven termett Bokortól vagyis Rózsásbakatortól vette. Két elnevezéssel bir u: m: Dél és Észak Rózsás* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. Két részből áll: az Észak- és a Dél-Rózsás-hegyből. A román **Rózsás** név a magyar *Rózsás* átvétele. Vö. Észak- és Dél-Rózsás-hegy, Hegyközpályi út (Rózsás-hegyi út).

Rózsás-hegyi út lásd **Hegyközpályi út**

Rózsás-szőlőhegy lásd **Rózsás-hegy**

Sásos-völgy 2018: *Sásos-völgy* | *Ez a Bagjos-erdőbe bemenni, egy rétrész.* 1889: *Sásosvölgy* (Kat.). — Földterület, rét. A település külterületének délkeleti részén található.

Sütőtök-föld 2018: *Sütőtök-föld.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén, a Fekete-tó szomszédságában található.

Szabó Pál 2018: *Szabó Pál.* — Legelő. A település külterületének nyugati oldalán található, az Irigy-kert folytatása. A nagyobb része a hegyközpályi határhoz tartozik. Vö. Szabó Pál (Hegyközpályi).

Szalárdi-erdő 2018: *Szalárdi-erdő* | *Mivel ezen a területen, ezen a részen, a Hegyköznek ezen a részén van nagy területű erdők. És ő, csináltak parcellákat, hogy mék falunak mék az erdeje. Tehát Csatári-erdő van, mert ott Csatárnak van, de úgy távolabb, mint Bihar, Szalárd, Hodos, ezek a területek, ott sík területek. S akkor nekik külön adtak. És úgy voltak el, a megnevezése is, hogy Szalárdi-erdő, Hodosi-erdő, Bihari-erdő.* — Az Uradalmi-erdő része. A szomszédos Szalárd (r. Sälard) településhez tartozott.

Száldobágyi-erdő 2018: *Száldobágyi-erdő*, 1860: *Város Erdő* (MKFT.). — A település külterületének déli részén található. A terület nagyobb része Hegyközszáldobágyhoz tartozik. Vö. Száldobágyi-erdő (Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy).

Száldobágyi út lásd **Hegyközszáldobágyi út**

Szatmári-ház 2018: *Szatmári-ház ~ Toja-ház.* — Erdészlak. A település külterületének keleti részén, az erdőben áll. A *Szatmári-ház* és a **Toja-ház** előtagjai a valamikori erdészekre utalnak.

Szemétdomb 1864: *Szemét Domb* | *Szemét Domb* nevét vette onnét. mivel a 'népmondaszerént a 'régi időbe elhagyatva volt, 's e 'részét mint szemét v is haszon-

talán heljet tekintették. mellette van a 'Szőke Kút völgy (Pesty). — Földterület. A külterület keleti részén található.

Szilvás-domb lásd **Szilvás-hegy**

Szilvás-domb utca lásd **Szilvás-hegy**

Szilvás-hegy 2018: *Szilvás-hegy ~ Szilvás-domb utca ~ Szilvás-domb, -on ~ Rogériusz | Az is úgy egy, régebb kiosztott szegényebb embereknek, ijen kissebb telkeket adtak ott, építettek rá egy-egy házat. [...] Sajnos már nincs, vagy, vagy három heji lakos, a többi már mind ijen hétvégi kis házaknak vették meg. [...] Asszem, hogy talán három család van még ott, azon a hejen. | Azt úgy macerálták gyerekkoromba, hogy a Rogériusz, mert hogy kicsit különösek.* 1941: *Szilvás hegy* (MKF.), 1935: *D[ealul] Silvas* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Silvas* (RTM.), 1889: *Szilvás-hegy, Szilváshegy* (Kat.), 1884: *Szilvás h[egy]* (HKFT.), 1864: *Szilvás hegye, Szilvás hegy, Szilvás hegy | Szőlő hegy Nagy részbe elhagyva magas hegy 's nagy kiterjedésű a' leg erősebb bort termő — Szántó Kaszálló földek Töbrészekre osztva neveződik* (Pesty), 1864: *Szilvas Hegy* (MKFT.). — Dombos rész, utca és szántóföld. A belterület déli oldalán található. Az adatközlők szerint egykor rengeteg szőlő volt rajta. Újabbán beépített része a településnek. A **Rogériusz** újabb keletű név. A kifejezés a nagyváradai tömbháznegyedre, a **Rogériusz**-ra utal, mivel az a terület is egy – viszonylag – újabbán beépített része a városnak. A Rogériusz negyed névadója Rogerius mester (1200 k.–1266), váradai kanonok volt. A román **Dealul Silvas** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Szilvás-hegyi út, illetve Rogériusz (Hegyközcsatár).

Szilvás hegye lásd **Szilvás-hegy**

Szilvás-hegyi út 2018: *Szilvás-hegyi út.* — A Szilvás-hegy felé vezető földút. A település külterületének déli részén húzódik. Vö. Szilvás-hegy.

Szőke-kút 2018: *Szőke-kút*, 1889: *Szőke kút* (Kat.). — A Szőke-kút-völgyhöz tartozó forrás. Vö. Szőke-kút-völgy.

Szőke-kút-völgy 2018: *Szőke-kút-völgy*, 1889: *Szőkekút völgy* (Kat.), 1884: *Szőke kút völgy* (HKFT.), 1864: *Szőke Kút völgy, Zókeréti völgy | Dombos, gödrös, hely* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén, az erdő szomszédságában található. Az előtag feltehetően a hegyközülaki *Szőke* családra utal. Vö. Szőke-kút.

Szőke-réti-völgy lásd **Szőke-kút-völgy**

Taba 2018: *Taba ~ Taba utca | Megyünk lefele, Száldobágy fele, az Taba, Taba utca. | Osztott telkek a háború után, legelőből.* — Utca. A település belterületének déli oldalán található. Három részre oszlik: a Taba-tetőre, a Taba-laposra és a Taba-rétre. Vö. Taba-kút, Taba-lapos, Taba-rét, Taba-tető, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba-alj lásd **Taba-lapos**

Taba-kút 2018: *Taba-kút*. — A Taba-laposon lévő kút. Vö. Taba, Taba-lapos, Taba-rét, Taba-tető, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba-lapos 2018: *Taba-lapos ~ Taba lapossa ~ Tábor-lapos ~ Taba-alj*, 1935: *Tabla Lâpoasă* (RKFT.), 1889: *Taba laposa* (Kat.), 1864: *Taba lapos* (Pesty). — Utca és legelő. A Tabának a domb alján lévő része. A román *Tabla Lâpoasă* névváltozat a *Taba laposa* név átvételével jött létre. Vö. Taba, Taba-kút, Taba-rét, Taba-tető, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba laposa lásd **Taba-lapos**

Taba-rét 2018: *Taba-rét*. — A Tabához tartozó rét. A külterület déli részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Taba, Taba-kút, Taba-lapos, Taba-tető, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba-tető 2018: *Taba-tető, -n | A dombnak a teteje*. — Utca. A Tabának a domb tetején lévő része. Vö. Taba, Taba-kút, Taba-lapos, Taba-rét, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba utca lásd **Taba**

Tabla Lâpoasă lásd **Taba-lapos**

Tábor-lapos lásd **Taba-lapos**

Tábor-tető lásd **Csohos**

Tag 2018: *Tag | Ez mind a katólikus egyház birtokhoz, a káptalan birtokhoz tartozott valamikor. | A már erdőre nyúlik ki, egészen*. — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található.

Temető lásd **Református temető**

Temető-alj 2018: *Temető-alj ~ Temető-alj utca ~ Temető alja | Vannak házak, újabban ott is építkeztek a tízes-húszas években. Aztán most már még jobban*. 1860: *Temető ally* (MKFT.). — A temető mellett lévő utca.

Temető alja lásd **Temető-alj**

Temető-alj utca lásd **Temető-alj**

Tető lásd **Macskás-tető**

Tető-orom 2018: *Tető-ormó*. — Bizonyára a Rózsás-hegy magasabban fekvő része. Az *ormó* utótag az *orom* alakváltozata, jelentése 'dombtető' (FKnT.).

Tihanyi 2018: *Tihanyi | Az Isten-hegynek a túlsó oldala*. — Földterület. A település külterületének keleti részén található. A név a hegyközüjlaki *Tihanyi* családra utal.

Toja-ház lásd **Szatmári-ház**

Tormás-hegy 1864: *Tormás hegy | Szántó Kaszálló földek Töbrészekre osztva neveződik. Tormás hegy Kontisor Ravazdi Óoldal Bukmós Óoldal Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni Mind a' három Szöllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem* (Pesty).

Tóth Gyula-forrás 2018: *Tót Gyula-forrás*. — A Tóth Gyula-föld mellett lévő forrás. A település külterületének északnyugati részén található. Vö. Tóth Gyula-föld.

Tóth Gyula-föld 2018: *Tót Gyula-föld | Vőút egy beékelés Gyula bácsinak, ő egy erdész volt a faluba*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén található. Vö. Tóth Gyula-forrás.

Törösvölgy-rét 2018: *Törösvölgy-rét*. — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található.

Uileacu de Munte lásd **Hegyközújlak**

Uileacul de Munte lásd **Hegyközújlak**

Újlak lásd **Hegyközújlak**

Új sor 2018: *Új sor ~ Új sor rész | Későbbi időkbe adtak ki telkeket építkezésre*. — Utca. A Pince sikátor folytatása. A település újabban beépített része.

Új sor rész lásd **Új sor**

Uradaimi-erdő 2018: *Uradaimi-erdő*, 1884: *Uradaimi erdő* (HKFT.), 1864: *Uradaimi Erdő* (MKFT.). — A Felső-Hegyköz jelentős részét ma is erdőség borítja. Ennek a nagy kiterjedésű erdőnek a része a hegyközújlaki Uradaimi-erdő. A település külterületének délkeleti oldalán található. Vö. Uradaimi-erdő (Hegyközszáldobágy, Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Siter, Siter völgy).

Vajda 1. 2018: *Vajda | Például megyünk Száldobágnak itt felfele, gyalog jártunk valamikor*. 1941: *Vajdaszállás* (MKF.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati részén, Hegyközszáldobágy szomszédságában található. Vö. Hegyközszáldobágyi út (Vajda 2.), illetve Vajda 1., Vajda 2. (Hegyközszáldobágy).

Vajda 2. lásd **Hegyközszáldobágyi út**

Vajda-szállás lásd **Vajda 1.**

Valea Kincses lásd **Kincses-völgy**

Valea Kincses lásd **Kincses-völgy**

Város-erdő lásd **Száldobágyi-erdő**

Veres-patak 2018: *Veres-patak ~ Veres-patak-rész | Egy rét, de Veres-pataknak hívják. Ez a határ. [...] ez a mi részünk is és a száldobágyiaké is. | Egy szép, gyönyörű völgy [...]. Ez rét, bent erdő erről-arrul*. 1941: *Veres p[atak]* (MKF.), 1935: *P[ârâu] Roşu* (RKFT.), 1934/1943: *P[ârâu] Roşu* (RTM.), 1884: *Vörös p[atak]* (HKFT.). — Földterület, rét. A település külterületének déli részén található. Nevét a rajta áthaladó patakról kapta. A román *Pârâu Roşu* névváltozat jelentése 'piros/veres patak' (DEX). Vö. Veres-patak 1., Veres-patak 2., Veres-patak-kút (Hegyközszáldobágy).

Veres-patak-rész lásd **Veres-patak**

Virág-rét 2018: *Virág-rét*, 1889: *Virágrét* és Határgödri (Kat.), 1864: *Virág rét* | *dülő, szántó föld, kaszáló*. | *Kis részbe Szántó, és Kis részbe Kászálló föld Tagosítás kor a 'D. Káptalannak jutott rész. Dombos, gödrös lapajos heljek. nevezetét a 'sok mezei virágokról a 'másik elnevezését a 'határba lévő nagy gödörről vette* (Pesty), 1864: *Virág rét* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. Vö. Határ-gödör.

Zebes lásd **Ebes**

Zilaji 2018: *Zilaji*. — Földterület. A település külterületének keleti részén található. A név a hegyközújlaki *Zilaji* családra utal.

Zsidó bolt 2018: *Zsidó b^out*. — Egykori épület. A Macskás-tetőn állt. Zsidó család tulajdona volt.

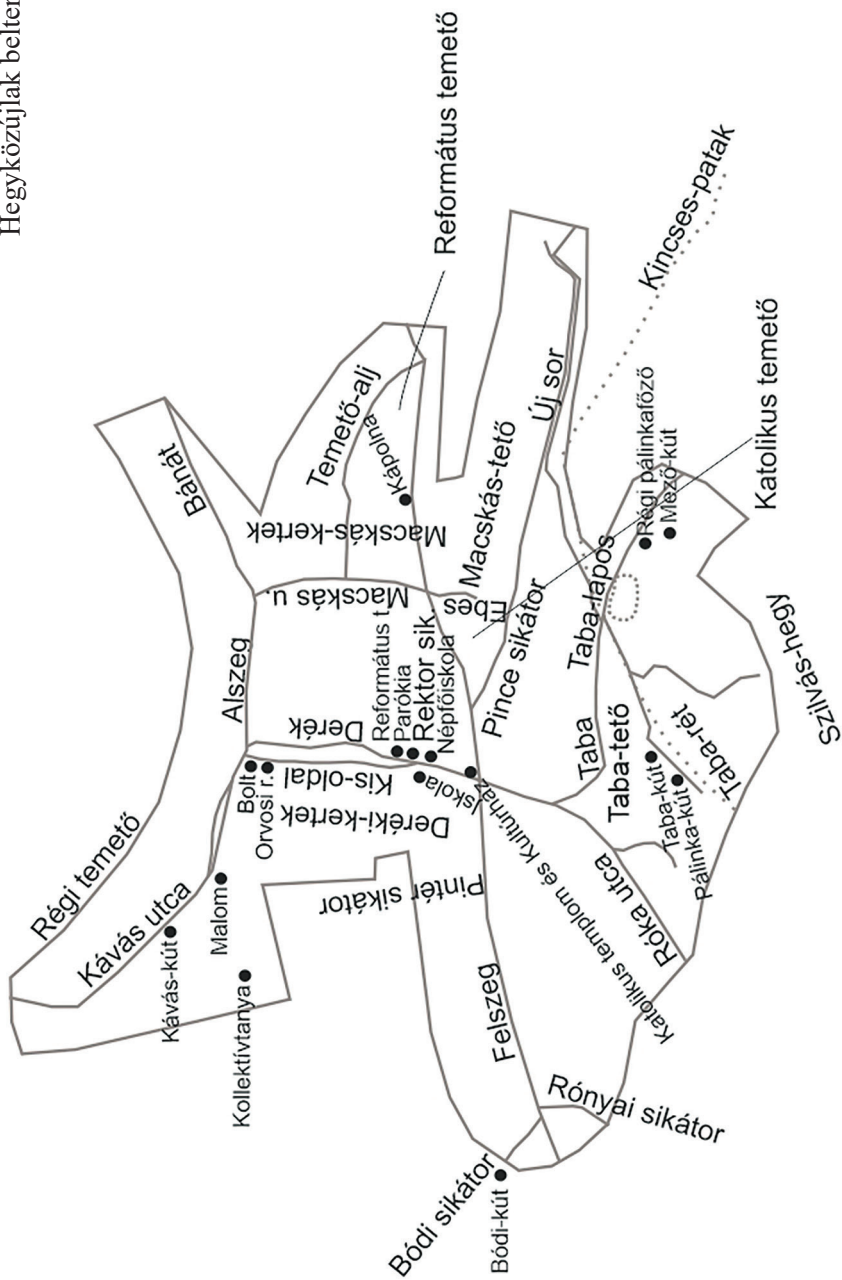
Zsidó-forrás 2018: *Zsidó-forrás* | *Az a zsidóufődnek az aljába, megint a hegyen*. — Forrás. A település külterületének keleti részén, a Ribizlis szomszédságában található.

Zsidó temető lásd **Régi temető**

0 250 500 méter

Hegyközújlak belterülete

0 1000 2000 méter

Hegyközüljak külterülete

Irodalom

- ÁSz. = FEHÉRTÓI KATALIN 2004. *Árpád-kori személynévtár. (1000–1301)*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- BENKŐ LORÁND 1993. Megjegyzések víznevekről. Adalékok a székelység történetéhez. *Névtani Értesítő* 15: 50–56.
- BENKŐ LORÁND 1998. *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- BOROVSKY = BOROVSKY SAMU–SZIKLAY JÁNOS szerk. 1901. *Magyarország vármegyéi és városai*. 5. kötet. Bihar vármegye és Nagyvárad. Budapest.
- BORZÁSI GYULA–DANI ZOLTÁN–KÖRÖSI IMRE 2012/2017. A történelem forrásaiban. In: DANI ZOLTÁN–NAGY MIKLÓS szerk. *Szalárd és vidéke. Tegnap és ma*. Kiadta a Szalárdi Polgármesteri Hivatal.
- BUNYITAY VINCE 1884. *A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig. Egyházak*. Harmadik kötet. Nagyvárad.
- Cons. = TRENCSENYI FERENC IGNÁC által készített összeírás 1701.
URL: <http://bit.ly/3tkm5kl> (2020.03.17.)
- CzF. = CZUCZOR GERGELY–FOGARASI JÁNOS 1862–1874. *A magyar nyelv szótára*. Pest, [később] Budapest, Emich Gusztav Magyar Akadémiai Nyomdásznál.
- DEX = Dicționarul explicativ al limbii române.
URL: <https://www.dex.ro/> (2020.03.17.)
- DRAM = ȘTEF, DORIN 2011. *Dicționar de regionalisme și archaisme din Maramureș*. Baia Mare, Editura Ethnologica.
- DUKRÉT GÉZA 2005. *Hegyköz. Történeti monográfia*. Partium Füzetek 38. Kiadja a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Bizottság, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület és a Nagyvárad Római Katolikus Püspökség.
- EHA. = *Erdélyi Helynévtörténeti Adattár és Interaktív Név földrajzi Atlasz*. Szabó T. Attila helynévgyűjtése alapján szerkesztette BÁRTH M. JÁNOS.
URL: <http://eha.elte.hu/hu/eha.php> (2020.03.17.)
- EKFT. = *Az első katonai felmérés. A Magyar Királyság teljes területe 965 nagyfelbontású színes térképszelvényen. 1782–1785*. DVD. Budapest, Arcanum Adatbázis Kft., 2004.
- EMŐDI TAMÁS 2013. Siter/Șișterea református templom. In: SEBESTYÉN JÓZSEF szerk. *Közös tér, közös örökség. Common space, common heritage*. Budapest, CrewPrint. 141–142.

- Erdélystat = Erdélystat - Statisztikák (erdelystat.ro)
 URL: <http://statisztikak.erdelystat.ro/home?cid=5> (2023. 10. 04.)
- ÉrtSz. = BÁRCZI GÉZA–ORSZÁGH LÁSZLÓ 1959–1962. *A magyar nyelv értelmező szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- FÉNYES = FÉNYES ELEK 1851. *Magyarország geográfiai szótára, melyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik*. Pest, [később] Budapest, Nyomtatott Kozma Vazulnál.
- FKnT. = BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA 2014. *Magyar földrajzi köznevek tára*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 32. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- FNESz. = KISS LAJOS 1988. *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- HKFT. = *A harmadik katonai felmérés. 1869–1887, a Magyar Szent Korona Országai 1:25000*. DVD. Budapest, Arcanum Adatbázis Kft., 2007.
- Hnt. = *Magyarország helységnévtára*. Statisztikai Kiadó Vállalat, 1873, 1877, 1882, 1888, 1892, 1895, 1898, 1900, 1902, 1907, 1913.
 URL: http://www.ksh.hu/apps/hntr.egyeb?p_lang=HU&p_sablon=KONYVEK (2020.03.17.)
- HOMONNAI GÁBOR 2019. *Hegyköztöttelek. Monográfia*. Kiadja a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság. Nagyvárad, Varadinum Script Kiadó.
- ISPMN. = A Nemzeti Kisebbségkutató Intézet honlapja.
 URL: http://www.ispmn.gov.ro/maps/county/mixt2011_maghiar (2020.03.17.)
- JAKÓ = JAKÓ ZSIGMOND 1940. *Bihar megye a török pusztítás előtt*. Település- és népi-ségtörténeti értekezések 5. Budapest, Sylvester Nyomda Rt.
- Kat. = *Kataszteri térképszelvények*. A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Bihor).
- KISS MAGDALÉNA 2013. A Kösmő/Küsmöd víznév etimológiai vizsgálata. In: FORRÓ ENIKŐ–KÖRÖSI ZOLTÁN–SZENDREI ÁKOS–VERES PÉTER szerk. *Bihari Hegyköz 1*. Debrecen–Nagyvárad, Hatvani István Szakkollégium Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok. 103–107.
- KIS TAMÁS 1991. Morgó. *Magyar Nyelvőr* 115: 263–267.
- KNIEZSA ISTVÁN 1942. *Erdély víznevei*. Kolozsvár.
- KTsz. = PÉNTEK JÁNOS 2021. *Kalotaszegi tájszótár*. Sepsiszentgyörgy, Anyanyelv-apolók Erdélyi Szövetsége.
- LÁZÁR EDIT–ROMÁN GYÖZŐ szerk. 2015. *Dicționar român maghiar. Român magyar szótár*. Bukarest, Carocom 94 kft.
- MÁKT. = *A Magyar állam közigazgatási térképe 1914*.
 URL: <https://bit.ly/46hOZZY> (2020.03.17.)
- MÁT. = *Magyarország általános térképe 1910 körül*.
 URL: <https://bit.ly/3ZFP8e4> (2020.03.17.)

- MDH. = Magyar Digitális Helynévtár.
URL: <https://mdh.unideb.hu> (2020.03.17.)
- MKF. = *Magyarország katonai felmérése 1941.*
URL: <https://bit.ly/3tgvCc2> (2020.03.17.)
- MKFT. = *A második katonai felmérés. A Magyar királyság és a Temesi bánság nagyfelbontású, színes térképei. 1819–1869.* DVD. Budapest, Arcanum Adatbázis Kft., 2005.
- MNA. 3. = KOCSIS KÁROLY főszerk. 2021. *Magyarország Nemzeti Atlasza – Társadalom.* Budapest, CSFK Földrajztudományi Intézet.
- MNL. = ORTUTAY GYULA szerk. 1977–1982. *Magyar néprajzi lexikon 1–5.* Budapest, Akadémiai Kiadó.
- MOLNÁR ÁGNES szerk. 1996. *Német–magyar, magyar–német szótár.*
URL: <https://mek.oszk.hu/00000/00072/html/> (2023.11.17.)
- PESTY = HOFFMANN ISTVÁN–KIS TAMÁS 1996. *Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából. 1864. Bihar vármegye I–II.* Debrecen.
- PIRISI GÁBOR–TRÓCSÁNYI ANDRÁS 2019. *Fejezetek a társadalomföldrajz világából.* Pécs, Publikon Kiadó.
- RÁCZ ANITA 2022. *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára.* Második, javított és bővített kiadás. Nagyvárad, Partium Kiadó.
- RK. = MÁRTON GYULA–PÉNTEK JÁNOS–VÖÖ ISTVÁN 1977. *A magyar nyelvjárások román kölcsönszavai.* Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.
- RKFT. = *Román katonai felmérés 1935.*
URL: <https://bit.ly/3Q1LasX> (2020.03.17.)
- RTM. = *Román topográfiai felmérés 1934/1943: Romania 1:100k Topographic Maps, 1943, copied from the official Romanian 1:100,000 sheet, dated 1934.*
URL: <https://digitalarchive.mcmaster.ca/islandora/object/macrepo%3A9657> (2020.03.17.)
- SZENDREI ÁKOS 2013. A Bihari Hegyköz történetének vázlatja. In: FORRÓ ENIKŐ–KŐRÖSI ZOLTÁN–SZENDREI ÁKOS–VERES PÉTER szerk. *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, Hatvani István Szakkollégium Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok. 15–53.
- SZILÁGYI FERENC 2013. A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: FORRÓ ENIKŐ–KŐRÖSI ZOLTÁN–SZENDREI ÁKOS–VERES PÉTER szerk. *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, Hatvani István Szakkollégium Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok. 54–83.
- SZILÁGYI N. SÁNDOR 1996. *Hogyan teremtünk világot? Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára.* Kolozsvár, Kézirat gyanánt sokszorosította az Erdélyi Tankönyvtanács.
- SZILÁGYI-VARGA ZSUZSA 2018. A romániai Szalárd helynevei. *Magyar Nyelvjárások* 56: 129–167.

- SzT. = SZABÓ T. ATTILA szerk. (később: VÁMSZER MÁRTA, KÓSA FERENC, FAZAKAS EMESE) 1975–2014. *Erdélyi magyar szótörténeti tár I–XIV*. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó. (Budapest, Akadémiai Kiadó. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület.)
- TESz. = BENKŐ LORÁND főszerk. 1967–1984. *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–4*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- TÓTH VALÉRIA 2019. Módszertani problémák a Kárpát-medence régi helyneveinek etimológiai kutatásában. *Helynévtörténeti Tanulmányok 15*: 21–48.
- ÚESz. = GERSTNER KÁROLY 2011–2022. *Új magyar etimológiai szótár – online kiadás*. Budapest, MTA Nyelvtudományi Intézet ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont.
- ÚMTsz. = B. LŐRINCZY ÉVA főszerk. 1979–2010. *Új magyar tájszótár 1–5*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Urb. = *Száldobágy nevű helységnek urbarioma*.
URL: <https://bit.ly/3PEAr6x> (2020.03.17.)
- VARGA E. ÁRPÁD 1999. *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája II. Bihar, Máramaros, Szatmár és Szilágy megye. Népszámlálási adatok 1850–2002 között*. Csíkszereda, Pro-Print Kiadó.
- VARGA ZOLTÁN–HORVÁTH KÁROLY–NAGY TAMÁS–SCHEFLER GYÖRGY 2016. Sítér (Șișterea). In: DUKRÉT GÉZA–LENKEI RÓBERT szerk. *Hegyköz Kollégium*. Lakitelek, Antológia Kiadó. 175–180.
- VINCZE LAJOS 1939a. Sítér község énekkultúrája. *Hitel*: 273–280.
- VINCZE LAJOS 1939b. Sítér. In: *Adatok a téli néphagyományaink ismeretéhez*. Erdélyi Tudományos Füzetek 103. Kolozsvár. 30–39.
- VINCZE LAJOS 1939–1941. *Sítér helynevei*. Kézirat.

A Magyar Névarchívum Kiadványai eddig megjelent kötetei

1. *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 1. Abaúj–Csongrád vármegye.* Közzéteszi: HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 1997. 156 lap + 33 térkép.
2. BÉNYEI ÁGNES–PETHŐ GERGELY, *Az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése.* Debrecen, 1998. 129 lap + 6 térkép.
3. *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 2. Doboka–Győr vármegye.* Közzéteszi: HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 1999. 123 lap + 16 térkép.
4. TÓTH VALÉRIA, *Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen, 2001. 304 lap.
5. PÓCZOS RITA, *Az Árpád-kori Borsod és Bodrog vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése.* Debrecen, 2001. 190 lap.
6. TÓTH VALÉRIA, *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban (Abaúj és Bars vármegye).* Debrecen, 2001. 245 lap.
7. HOFFMANN ISTVÁN, *Magyar helynévkutatás. 1958–2002.* Debrecen, 2003. 281 lap.
8. *Helynévtörténeti Tanulmányok 1.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2004. 207 lap.
9. RÁCZ ANITA, *A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata.* Debrecen, 2005. 235 lap.
10. *Korai magyar helynévszótár 1. Abaúj–Csongrád vármegye.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN. Debrecen, 2005. 449 lap.
11. *Helynévtörténeti Tanulmányok 2.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2006. 224 lap.
12. RÁCZ ANITA, *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen, 2007. 372 lap.
13. *Helynévtörténeti Tanulmányok 3.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2008. 224 lap.
14. TÓTH VALÉRIA, *Településnevek változástipológiája.* Debrecen, 2008. 285 lap.
15. *Helynévtörténeti Tanulmányok 4.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2009. 193 lap.
16. HOFFMANN ISTVÁN, *A Tihanyi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás.* Debrecen, 2010. 259 lap.
17. *Helynévtörténeti Tanulmányok 5.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2010. 271 lap.
18. PÓCZOS RITA, *Nyelvi érintkezés és a helynévrendszerek kölcsönhatása.* Debrecen, 2010. 237 lap.

19. RÁCZ ANITA, *Adatok a népnévvel alakult településnevek történetéhez*. Debrecen, 2011. 248 lap.
20. GYÖRFFY ERZSÉBET, *Korai ómagyar kori folyóvíznevek*. Debrecen, 2011. 224 lap.
21. RESZEGI KATALIN, *Hegynevek a középkori Magyarországon*. Debrecen, 2011. 216 lap.
22. SCHWING, JOSEF, *Die deutschen mundartlichen Ortsnamen Südtransdanubiens (Ungarn)*. Debrecen, 2011. 213 lap.
23. *Helynévtörténeti Tanulmányok 6.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2011. 226 lap.
24. *Helynévtörténeti Tanulmányok 7.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2012. 172 lap.
25. *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 3. Heves–Küküllő vármegye.* Közzéteszi: HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2012. 115 lap + 23 térkép.
26. BÉNYEI ÁGNES, *Helynévképzés a magyarban*. Debrecen, 2012. 134 lap.
27. *Helynévtörténeti Tanulmányok 8.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2012. 172 lap.
28. KENYHERCZ RÓBERT, *A szókezdő mássalhangzó-torlódások az ómagyar korban. A helynevek hangtörténeti forrásértéke*. Debrecen, 2013. 222 lap.
29. *Helynévtörténeti Tanulmányok 9.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2012. 186 lap.
30. HOFFMANN ISTVÁN, *Mikrotoponímiai vizsgálatok I. Tapolcafő helynevei*. Debrecen, 2013. 138 lap.
31. *Helynévtörténeti Tanulmányok 10.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2014. 206 lap.
32. BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA, *Magyar földrajzi köznevek tára*. Debrecen, 2014. 338 lap.
33. SZŐKE MELINDA, *A garamszentbenedeki apátság alapítólevelének nyelvtörténeti vizsgálata*. Debrecen, 2015. 244 lap.
34. KOVÁCS ÉVA, *A tihanyi összeírás mint helynévtörténeti forrás*. Debrecen, 2015. 238 lap.
35. *Hajdú-Bihar megye helynevei I. A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás helynevei.* Szerk. BÁBA BARBARA. Debrecen, 2015. 433 lap + 36 térképmelléklet.
36. *Helynévtörténeti Tanulmányok II.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2015. 200 lap.
37. RÁCZ ANITA, *Etnonimák a régi magyar településnevekben*. Debrecen, 2016. 196 lap.
38. TÓTH VALÉRIA, *Személynévadás és személynévhasználat az ómagyar korban*. Debrecen, 2016. 307 lap.
39. BÁBA BARBARA, *Földrajzi köznevek térben és időben*. Debrecen, 2016. 187 lap.

40. DITRÓI ESZTER, *Helynévrendszerek modellalapú vizsgálata. A helynévminták összevető analízise statisztikai megközelítésben.* Debrecen, 2017. 169 lap.
41. TÓTH VALÉRIA, *Személynévi helynévadás az ómagyar korban.* Debrecen, 2017. 219 lap.
42. *Helynévtörténeti Tanulmányok 12.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2016. 155 lap.
43. HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA szerk., *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 4. Liptó–Pilis vármegye.* Debrecen, 2017. 115 lap.
44. ÉVA KOVÁCS szerk., *A Survey of Historical Toponomastics.* Debrecen, 2017. 151 lap.
45. KOCÁN BÉLA, *Helynévtörténeti vizsgálatok a régi Ugocsa megyében.* Debrecen, 2017. 249 lap. [Téves számozással 43.]
46. *Helynévtörténeti Tanulmányok 13.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2017. 195 lap.
47. GYÓRFFY ERZSÉBET, *Helynév-szociológia.* Debrecen, 2018. 169 lap.
48. KOVÁCS ÉVA, *A Százdi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás.* Debrecen, 2018. 145 lap.
49. *Helynévtörténeti Tanulmányok 14.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2018. 157 lap.
50. *Helynévtörténeti Tanulmányok 15.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2019. 223 lap.
51. KATONA CSILLA, *Fonotaktikai szerkezetet módosító hangváltozások az ómagyar korban.* Debrecen, 2020. 201 lap.
52. *Helynévtörténeti Tanulmányok 16.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2020. 167 lap.
53. E. NAGY KATALIN, *Empíria és teória a helynév-szociológiában.* Debrecen, 2021. 204 lap.
54. RESZEGI KATALIN, *Kognitív szemléletű névtudományi vizsgálatok.* Debrecen, 2022. 263 lap.
55. KOCÁN BÉLA, *A régi Ugocsa vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen, 2022. 479 lap.
56. PELCZÉDER KATALIN, *A Bakonybéli összeírás mint nyelvtörténeti forrás.* Debrecen, 2022. 277 lap.
57. *Helynévtörténeti Tanulmányok 17.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen, 2021. 149 lap.

